

TIGHT BINDING BOOK

Osmania University Library

Call No.... K:83 K 98 H.....

Name of Book ... *So. 87*.....

Name of Author.... *Dr. P. V. S.*.....

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200089

UNIVERSAL
LIBRARY

ಶೇಷಾಚಲ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಅನಂದವನ.

ಪ್ರಥಮೋಪಾಖ್ಯಾಯಿಕೆ

(ಪ್ರಥಮೋಪಾಖ್ಯಾಯಿಕೆ)

ಇದನ್ನು

ಕ್ಷಿಪ್ರಮಯಿ, ಕಂಕಣ ಚೋರ, ಸೌಭಾಗ್ಯ ತಿಲಕ, ಬಂಧುಪ್ರೇಮ, ಭಗವಾನ್
ದಾಸ, ವಿಚಿತ್ರಚಟ, ಇಂದುಮುಖಿ, ಘಾತುಕಶಿಶಿಕಂಠ, ವಡಗಾಂವದ
ವಿಜಯ, ನರವೀರ ಕಾಸೀಮ, ವಿಲಕ್ಷಣ ಪತಿಸೇವೆ, ಮಿತ್ರದುಃಖ,
ಫಿರಂಗಿಗಳ ಉತ್ಪಾತ್, ತಾಯಿನಾಡು, ಮರಾಟರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷರೂ,
ಸ್ವಾಲಮಿಸ್ಟ್ರೀಸ್, ಕಮಲಾಕಾಂತ ಸಾಧು ಇತ್ಯಾದಿ ಐತಿ
ಹಾಸಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಪತ್ನಿದಾರಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳ
ಕರ್ತೃಗಳಾದ

ಬಿ. ಪ. ಕಾಳೆ,

ಇವರು ಬರೆವರು

~*~

[೨ನೇ ಮುದ್ರಣ]

1997

ಜಿಲೆ ೧ | ರೂ.

ಪ್ರಕಾಶಕ:—

ಭಿ. ಪ. ಕಾಳೆ,

ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ,

ಆನಂದವನ (ಆಗಡಿ)

CHECKED 1956

(ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳು ಕಾದಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.)

Checked 1955

ಉಪೋದ್ಯಾತ.

ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ ಕೆ. ಎ. ನಾಥಮಾಧವರ ಒಂದು ಮರಾಠಿ ಕಾದಂಬರಿಯ ಆಧಾರದಿಂದ ಇದನ್ನು ಬರೆದಿದೆ. ಔರಂಗಜೇಬನಾದ ಶಹನ ಅಂತ್ಯಕಾಲ ಪ್ರಸಂಗದ ಇಮೋಂಡು ಉಜ್ವಲವಾದ ಕಾದಂಬರಿಯು. ಹಿಂದುಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಔರಂಗಜೇಬನು ಎಂಥ ಕ್ರೂರನೂ, ಅಧಮನೂ, ನೀಚನೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ಆತನಲ್ಲಿಯೆ ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆ, ಕಾರ್ಯ ಶತ್ವರತೆ, ವಿಲಾಸ ವಿರಾಗತೆ, ಉದ್ಯೋಗಪ್ರಿಯತೆ ಹಾಗೂ ವಾನ್-ಧರ್ಮಗಳ ವಿಷಯಕ ಸಿಜವಾದ ವಿಜ್ಞಾನತೆ ಮೊದಲಾದ ಉಜ್ವಲ ಗುಣಗಳು ಹೊಗಳ ಶಕ್ಯವುಗಳಾಗಿದ್ದವಲ್ಲದೆ, ಆತನ ಪ್ರಸಂಗಾವಧಾನತೆಯಂತೂ ಅವರ್ಣನೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಆತನು ತನ್ನ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಎಂದೂ ಯಾರಿಗೂ ಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ಆತನ ಮರಣ ಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾರಿಗೂ ನಿಜವಾದ ಅನುಮಾನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಅವನಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೊಬ್ಬ ಮೊಮ್ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆಗ ಆ ಕೂಸಿಗೆ ಏನು ಹೆಸರಿಡಬೇಕೆಂದು ಅವನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಆ ಕೂಸಿಗೆ ಏನನು ತನ್ನ ಹೆಸರೇ ಇಡಿರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೆ, ಆತನ ಮರಣ ಕಾಲವು ನಸೂಬಿಸಿತೆಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಆಗ ಆತನು ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಅಂತಕಾಲವನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ, ತಾನು ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಸೆರೆಯಿರಿಸಿದಂತೆ, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳೂ ತನ್ನನ್ನು ಸೆರೆಮನೆಯ ಗೋಬತಿಗೊಳಿಸಬಹುದೆಂದು ಅವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂಜಿದ್ದನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆಗ ಆತನು ಒಳಗೆ ಅವನಾನವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು: - "ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರವನ್ನು ನಾನು ಈಗಲೇ ಹೇಳಲಾರೆನು. ಈಗ ಈ ಹುಡುಗನ ಹೆಸರನ್ನು ನೀವೇ ಇಡಿ. ಈ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನೆಂದರೆ, ಆಗ ನಾನು ಆತನ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟೇನಂತೆ!" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತಾನು ಇನ್ನೂ ೨೦-೨೫ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಬದುಕುವೆನೆಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆಲ್ಲ ಸೂಚಿಸಿದನು!

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯೊಳಗಿನ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಾದ ಹಂಸೆಯ ಭವಿಷ್ಯವು ನಿಜವಾದರೂ, ದೈವದುರ್ವಿಪಾಕದ ಮೂಲಕ ಆಕೆಯ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲೇ ಉಪ್ಪವಾಯಿತು. ಈಶ ಇಚ್ಛೆಯ ಮುಂದೆ ಯಾರ ಆಟವೇನು ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿವೆ? ಹಂಸೆಯ ಭವಿಷ್ಯದಂತೆ ಮರಾಟರ ರಾಜ್ಯದ ಭವಿಷ್ಯವೂ ಆಗಿ, ಅದೂ ಕ್ಷುಪ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸರಾಧೀನವಾಗಿ ನಿರ್ನಾಮಗೊಂಡಿತು!

ಶ್ರೀ ದಾಸನವಮಾ, ಶಕೆ ೧೮೫೩

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪಟಲ

ವಿಷಯ

- ೧ ಬುಡುಬುಡಿಕನ ಭವಿಷ್ಯ
 ೨ ಅವ್ವಾ, ಹಸಿವೆ
 ೩ ಹಂಸೆಯ ಸಾಹಸ
 ೪ ಹಂಸೆಯ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪ
 ೫ ಆಕಸ್ಮಿಕ ದಾಳಿ
 ೬ ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ಮೂರ್ಖತನ
 ೭ ಪುನರ್ದರ್ಶನ
 ೮ ಕೊಲ್ಲಿರಿ, ಈ ಹರಾಮಖೋರರನ್ನು!
 ೯ ದಾಭಾಡಿಯವರ ವಾಡಿಯಲ್ಲಿ
 ೧೦ ಹಂಸೆಯ ಅಂತರ್ಧಾನ
 ೧೧ ಕಟುಕರ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಆಕಳು
 ೧೨ ಬೇಗಮ್ ಸಾಬಕಾ ಫರ್ಮಾನ್
 ೧೩ ರೋಬುನ್ನಿಸೆಯ ಹಟ
 ೧೪ ಶಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನ ಸುಸ್ವಭಾವ
 ೧೫ ಪತಿತ ಪಿತನ ಅಧಃಪತನ
 ೧೬ ವಿಚಿತ್ರ ಯೋಗಾಯೋಗ
 ೧೭ ಏಸಿಯ ಕಾರಸ್ಥಾನ
 ೧೮ ತಂಗಿಯ ಬಿಡುಗಡೆ, ಅಣ್ಣನ ಬಂಧನ
 ೧೯ ತಾನೊಂದು ಬಗೆದರೆ ವೈವಸ್ವೊಂದು ಬಗೆಯುವುದು
 ೨೦ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ
 ೨೧ ಹೃದಯ ಮೂಲನ
 ೨೨ ಹುಚ್ಚನ ನಿಚ್ಚಳವಾದ ಮಾತು
 ೨೩ ಶಾಹೂರಾಜನ ಬಂಧನುಕ್ತತಿ
 ೨೪ ಹಂಸೆಯ ದುಃಸ್ವಪ್ನ
 ೨೫ ಭವಿಷ್ಯವು ನಿಜವಾಯಿತು

ಹಂಸಾ

(ಐತಿಹಾಸಕ ಕಾದಂಬರಿ)

—೧೫೫—

ಬುಡುಬುಡಿಕನ ಭವಿಷ್ಯ.

“ಓಲೆ, ನಡೆ! ಅವನೇನು ಸುಸೂತ್ರ ತರುವನು? ನಾನು ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಒರುವದಿಲ್ಲನೆ? ಇನ್ನು ನಾವು ವಾವಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಹಾ ಹಾ ಅನ್ನುವಷ್ಟು ಹೋಗಿ ತಿರುಗಿ ಬರೋಣ ನೀನು ಇಷ್ಟೇಕೆ ಅಂಜುತ್ತೀ? ನಡೆ ಬೇಗನೆ! ಆ ವೇವರಿಗೇನೋ ಹರಕು ಅರಿವೆ ಕಟ್ಟಿಬೇಕಂತೆ-ಹರಕು ಅರಿವೆ!!” ಎಂದು ಹಸನನು ತುಚ್ಛತಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನುಡಿದನು; ಆದರೆ ಆತನ ಮಾತಿಗೆ ಹತ್ತುವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಆ ಒಂಜಾರ ಹುಡುಗಿಯು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಲೈಲಿಯು ಸುಮ್ಮನೆ ಆ ಹಳ್ಳಿ ಮಣಸಿ ಮರಕ್ಕೆ ಹೋದಳು; ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಬೇಕಂತ ತಂದಿದ್ದ ಒಂದು ಅರಿವೆಯ ತುಂಡನ್ನು ಆ ಗಿಡದ ಬೊಂಗೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದಳು. ಆ ಗಿಡವು ಬಹು ಪುರಾತನ ಕಾಲದ್ದು. ಅದರ ಬೊಂಗೆಗಳೆಲ್ಲ ಅರಿವೆಯ ತುಂಡುಗಳೇ ತುಂಡುಗಳು! ಆ ಗಿಡವು ಹಳ್ಳದ ಒಡ್ಡಮುರಿಯ ಒಂದು ಸಕ್ಕದ ದಿನ್ನೆಯ ಮೇಲಿದ್ದು, ಬಹು ದಿನಗಳಿಂದ ಅದು ದೇವತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು. ಆ ದಾರಿಯು ಆಯಕಟ್ಟಿನದೂ, ಕಲ್ಲು-ಮುಳ್ಳು-ಕೆಸರುಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದುದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಾದಾಡುವಾಗ ಸಾಕುಸಾಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಒಡ್ಡಮುರಿಯ ಹಳ್ಳದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲೆ ಮೋಣಕಾಲುಮಟ ನೀರು ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮಳೆ ನಿಂತಿತೆಂದರೆ, ಆ ನೀರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಲೆತು, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೆಸರಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪಾನಳಿಯಿಂದ ಲೋಣಿ, ಧಾಮಣಿ, ವಡಗಾವ ಮುಂತಾದ ಹಳ್ಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಅಂಮೊಂದೇ ಸಮೀಪದ ದಾರಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ದಾರಿಯಿಂದ ಹಾದಾಡುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರವಾಸಿಯು ಆ ಹುಣಸೇಮರದ ದೇವರಿಗೆ ಒಂದು ಹರಕು ಅರಿವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ತನ್ನನ್ನು ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಸಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಪಾಠ ಎದ್ದಿತ್ತು. ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಸರು ಮುಳ್ಳುಗಳ ಕಾಲು ವಿಷ್ಣೇ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಆ ಹಳದ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲ ಗಿಡಗಳು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದು.

ಅಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟ ಮೃಗಗಳೂ ಕಳ್ಳರು-ಕಾಕರೂ ಆಶ್ರಯಹೊಂದಿ, ದಾರಿಕಾರರಿಗೆ ನಾನಾ ಬಗೆಯಿಂದ ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತೇ ದಾರಿಕಾರರು ಆತ್ಮಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆ ಹುಣಸೇಗಿಡದ ದೇವರಿಗೆ ಹಾಗೆ ಹರಕೆ ಹೊರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆ ಪಿಂಜಾರ ಹುಡುಗೆಯು ಆ ಗಿಡಕ್ಕೆ ಅರಿವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಳು. ಆಗ ಆ ಗಿಡದ ಹಿಮ್ಮುಗ್ಗಲಿನ ವಿಶಾಲವಾದ ಕಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಸೂರ್ಯನು ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒಲಿದಿದ್ದನು. ಆ ಹಳ್ಳದ ಬವಿಯ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಿಂಬದೇಹರದ ಘಾಟವೆಂದೂ ಆ ಘಟ್ಟದ ಬಳಿಯ ಚಿಕ್ಕ ಹಳ್ಳಿಗೆ ವಾಘಗಾವ ಎಂದೂ ಹೆಸರುಗಳು. ಆಗಿನ ಅಲ್ಲಿಯ ಆ ಭಯಂಕರವಾದ ಉಷ್ಣತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದವರಿಗೆ ಆ ಊರಿಗೆ ಉಗೆಯ ಆ ಹೆಸರಿಟ್ಟದ್ದು ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸದಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಲೈಲೆಯು ಅತ್ತ ಗಿಡಕ್ಕೆ ಅರಿವೆಯ ತುಂಡು ಕಟ್ಟಿ ಹರಕೆಯನ್ನು ಹೊರುತ್ತಿರಲು, ಇತ್ತ ಹಸನನು ಒಂದು ಒಳ್ಳೆ ಕಲ್ಲು ತಕ್ಕೊಂಡು ಆ ಗಿಡಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದು, ಹುಣಸೇಹಣ್ಣು ಕೆಡವಹತ್ತಿದನು. ಅವನ ಕಲ್ಲಿನ ಎಟಿಗೆ ಹಣ್ಣಂತೂ ಬೀಳಲೇ ಇಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅದು ಮರದ ಅಡೆಗೆ ಎತ್ತರವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮನುಷ್ಯನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳತಕ್ಕದ್ದು; ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿತು. ಆ ಕಲ್ಲು ಆ ವಿಶಾಲವಾದ ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಬೀಳಲು, ಅದು ಆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬಡಿಯಿತೆಂದೂ, ಅವನು ಇನ್ನು ತನ್ನನ್ನು ತೆನ್ನಾಗಿ ಫಳಿಸುವನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ ಹಸನನು “ಲೈಲೀ, ಓಡು” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ತನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದನು. ತನ್ನ ಅಣ್ಣನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಓಡ ಹೇಳಿದ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಆ ಹುಡುಗೆಯು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು, ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೊರಳಿ ನೋಡತೊಡಗಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಓಡತೊಡಗಿದ್ದ ಹಸನನು ಆ ಒಡ್ಡಮುರಿ ಹಳ್ಳದೊಳಗಿನ ಒಂದು ಗುಮುಟ ಕಲ್ಲನ್ನು ಎಡವಿ ದೊಪ್ಪನೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು! ಅದರಿಂದ ಅವನ ಮೊಳಕಾಲು ಒಡೆದು ರಕ್ತವು ಹೋರಚಿಮ್ಮಹತ್ತಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಲೈಲೆಯು:--“ನೋಡಿದೆಯಾ ಅಣ್ಣ, ಈ ದೇವರಿಗೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮವಿದು! ಎಂದಳು.

“ಎಲೆ, ನಡೆ! ಎಲ್ಲಿಯ ದೇವರು?...” ಎಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅನ್ನುತ್ತ, ಹಸನನು ತನ್ನ ಮೊಳಕಾಲ ರಕ್ತವನ್ನು ಒರಸಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಗಿಡದ ಹಿಮ್ಮುಗ್ಗಲಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದುತ್ತಲಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನು ಆ ಹುಡುಗರನ್ನು ದಿದರಿಸುವದಕ್ಕೇಂದು:--“ಎಲೇ, ಯಾರವರು? ಕಲ್ಲು ಒಗೆಯು

ಎರಾ? ಬಂದೆನು ತಡೆಯಿರಿ" ಎಂದು ಕೂಗು ಹಾಕಿದನು. ಆ ದನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಸನನೂ ಲೈಲಿಯೂ ಓಡತೋಡಗಿದರು. ಹಾಗೆ ಅವರು ಅವಳರ ದಿಂದ ಓಡುತ್ತಿರಲು, ಅಲ್ಲಾವನಕಾಶದಲ್ಲಿಯೇ ಹಸನನ ಕಾಲೊಡಕಿ ಅವನು ಮತ್ತೆ ಬಿದ್ದನು. ಆ ಕೂಡಲೆ ಆತನ ಮೊಳಕಾಲ ಸಂದು ತಪ್ಪಿ ಅವನಿಗೆ ಬಹು ಬಾಧೆಯಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಲೈಲಿಯು ಅಳತೋಡಗಿದಳು. ಆ ದೇವರಿಗೆ ಕಲ್ಲು ಹೊಡೆದನೆಂದೇ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಈ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಯಿತೆಂದು ಆ ದೈವೀ ಭಾವನೆಯ ಹುಡುಗೆಯ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಯಿತು!

ಆ ಹುಡುಗರು ಓಡಿ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಆ ಕಲ್ಲಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಳಿತು, ತನ್ನ ಸ್ವಕ್ಕೇ ತಾನೇ ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ: "ಈ ಮುಸುಲರ ಕಾಟವು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ದೇವರನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಈ ಲಂಡರಿಗೆ ಅಂಗಾಲಿನಿಂದ ನಡುನೆತ್ತಿಯವರೆಗೆ ಉರಿಯಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಈ ಚಂಡಾಲರು ನಮ್ಮ ದೇವರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ವಿಧ್ವಂಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ತಮ್ಮ ಈ ಸಾಪದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆದಾವ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭೋಗಿಸುವರೋ ತಿಳಿಯದು! ಆದರೆ ಈ ನೀಚ ಯವನ ಪೋರನು ಈ ನಮ್ಮ ದೇವರನ್ನು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯಬೇಕನ್ನು ತಾನಲ್ಲವೆ? ಛೇ! ಛೇ!! ಇದನ್ನು ಸಹಿಸುವದೆಂತು? ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಹಾಲ್ವಕ್ಕಿಯ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನೇ ಕೇಳಬೇಕು" ಎಂದೆಂದು, ಅವನು ಆ ಗಿಡದ ಮೇಲಿನ ಹಕ್ಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ಬಗಲೊಳಗಿನ ಚೀಲದೊಳಗಿಂದ ಒಂದು ಚಮುಟೆಗೆ ಬಾದಿಯನ್ನು ತೂರಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತನು.

ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹರಕಾದ ಸಿಲುವಂಗಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಮೈ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹಲವು ಬಣ್ಣದ ಹರಕು-ಬರಕಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಮೊಣಕಾಲ ವರೆಗೂ ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ಇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು; ಹಾಗೂ ಅವು ಜಾರಿ ಬೀಳಬಾರದೆಂದು ಅಂಥದೇ ಒಂದು ಹರಕು ದೋತರವನ್ನು ಹರಿದಾಸರಂತೆ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಬಿಗಿದಿದ್ದನು. ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟುಗಲವಾಗಿ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ, ಆದರೆ ತೀರ ಮಾಸಿದ ಬಣ್ಣದ ಮುಂಡಾಸವಿದ್ದಿತು. ಬಲಗೈಯ ಹತ್ತರ ಆಗಾಗ್ಗೆ "ಕುಡು ಬುಡು" ಎಂದು ಬಾರಿಸುವ ಚಿಕ್ಕ ಡಮರು ವಾದ್ಯವು ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ನೇತಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಎಲುಬಿನಂತಹ ೨-೩ ಗಣಕೆಗಳು ತೂಗು ಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ಎಡ-ಬಲ ಬಗಲಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ದೊಡ್ಡವಾದ ಜೋಳಿಗೆಗಳು ಇಳಿಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ಈ

ವಚಿತ್ರವೇಷದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಬುಡುಬುಡಿಕನೆಂಬದನ್ನು ನಮ್ಮ ವಾಚಕರಿಗೆ ಏಚ್ಚಿ ಹೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ.

ಆತನು ಪಣತೊಟ್ಟು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಹಾಗೆಯೇ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡ್ರಲು, ಆ ಮರದ ಮೇಲಿನ ಒಂದು ಹಕ್ಕಿಯು ನುಡಿಯಿತು. ಆ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನು:- "ಮೂರ್ಖಾ, ಲಂಡ-ಪುಂಡಾ, ನೀನು ನಮ್ಮ ದೇವರನ್ನು ಜಡ್ಡು ಬಂದಿದ್ದೆಯಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ದೇವರು ಹೇಗೆ ಜಜ್ಜಿರುವನು ನೋಡು!" ಎಂದು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಅಂದುಕೊಂಡು, ಮತ್ತೆ ಆ ಹಕ್ಕಿಯ ನುಡಿಯನ್ನು ಆಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಗಡದ ಅಜೇ ಬದಿಗೆ ಬಳಿಯ ಸಪ್ತಳವಾದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಅತ್ತಕಡೆಗೆ ಬಂದು ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ಪೀರ್ವ ೧೫-೧೬ ವಯಸ್ಸಿನ ನವತರುಣಿಯು ಆ ಗಡದ ಕೆಳಗಿನ ಕಲ್ಲದೇವರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದೇವರಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಳಾಗಿದ್ದರಿಂದ, ಅವಳಿಗೆ ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕನ ಆಗಮನವು ಗೋಚರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ತರುಣಿಯು ಕರೀ ಚಂದ್ರಕಾಳಿಯ ಸೀರೆಯನ್ನು ಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಅದರ ಅಂಚುಗಳು ಇಷ್ಟಗಲವಾಗಿದ್ದವು. ಆ ಸೀರೆಯನ್ನು ಕೊಂಡ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದು ಬಹು ಮೂಲ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ, ಈಗ ತೀರ ಸಳಿಯದಾದ್ದರಿಂದ, ಅದು ಅಷ್ಟೊಂದು ಚಂದ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಎಡಗನಿಯು ಸರಗಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿತ್ತಾದರೂ ಬಲಗನಿಯೊಳಗಿನ ಮುತ್ತು-ರತ್ನಗಳ ವಾಲಿಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೊರಳೊಳಗಿನ ಕಂಠಾಭರಣವು ಹೃದಯಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ತೊ ಫಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳು ಕೇತಗಿಯ ಬಣ್ಣದ ವಳಾಗಿದ್ದು, ನಾಜಾಕ ಶರೀರದವಳಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಹಣೆಗೆ ಕುಂಕುಮ ತಿಲಕವನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅವಳ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಲಸೂತ್ರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅವಳು ಇನ್ನೂ ಕುಮಾರಿಕೆಯೇ ಆಗಿದ್ದಳೆಂದು ತರ್ಕಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವಳು ಪರಮ ಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದಳೆಂದು ನಿರ್ವವಾದವಾಗಿ ಅನ್ನಬಹುದು.

ಈಕೆಯು ಈ ದೇವರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಪರಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವದಾಥರೂ ಏನಿರಬಹುದು? ತರುಣಿಯರು ಬೇಡುವದೇನು? ತಮಗೆ ಸುಂದರ ಮಗನಾಗಬೇಕು; ತನ್ನ ಗಂಡನು ತನ್ನನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸಬೇಕು; ತನಗೆ

ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಗೂ ಫಾರಿಯಾವ ವಸ್ತು-ಬಡವೆಗಳು ದೊರೆ ಯುವೇಕು; ಇತ್ಯಾದಿ. ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದರೆ ಈ ನವತರುಣಿಯ ವಿನಾಹನು ಇನ್ನೂ ಆದಂಕೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಆದನು; ಇವಳು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವ ದಾದರೂ ಎನಿರಬಹುದು? ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿ, ಆ ಬುಡುಬುಡಿ ಕನು ತನ್ನ ಹಕ್ಕಿಯ ನುಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಟ್ಟು ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಹಕ್ಕಿಯು ಮತ್ತೆ ಏನೇನನ್ನೋ ವಿವರವಾಗಿ ನುಡಿಯಹತ್ತಿತು. ಆತನು ಆ ನುಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಕೊಂಡು, ತುಸ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆ ತರುಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—ತಾಯಾ, ನೀವು ದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆ ಕಟ್ಟಿ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದ್ದು ಆಗುವದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬದನ್ನು ಇನ್ನು ಯೋಚಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ತಾಯಾ, ಅಹಮ್ಮದನಗರದ ಈ ಬುಡುಬುಡಿಕಪ್ಪ ನು ಆದರ ಉತ್ತರವನ್ನು ಈಗಲೆ ತಮಗೆ ತಿಳಿಸಬಲ್ಲನು. ತಾಯಾ, ನೀನು ಪುತ್ರಾಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿರುವಿಯಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಪುತ್ರನ ಉದಯ ವಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ತಾಯಾ, ನೀನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕೊಂಚವೂ ಅನುಮಾನಿಸಬೇಡ. ಈ ಬುಡುಬುಡಿಕಪ್ಪನ ಭವಿಷ್ಯವು ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಯೂ ಸುಳ್ಳಾಗಲಾರದು, ಎಂದು ಏನೇನೋ ಹರಟಿ ಹತ್ತಿದನು.

ಆ ಆಪರಿಚಿತ ಬುಡುಬುಡಿಕಪ್ಪನ ಆ ಆನವೇಕ್ಷಿತ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆ ತರುಣಿಯು ತುಂಬಾ ನಾಚಿಕೊಂಡಳು. ಅವಳು ಅವನನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡದೇ:- "ನನ್ನ ಹರಕೆಯು ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಆ ತರುಣ ಹರಕೆಯನ್ನು ಮಾರುವದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಯಾಕೆಂದರೆ, ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಒಗ್ಗುವೆ ಆಗಿಲ್ಲ; ಹಾಗೂ ಅದು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಸಂಭವವೂ ಇಲ್ಲ....." ಎಂದೆಂದು ತನ್ನ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಸೆರಗನ್ನೆ ಳಿದು ಮುಳು ಮುಳು ಎಂದು ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿದಳು.

ಕೂಡಲೆ ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕನಿಗೆ ಪರಮ ಸೋಷಿಗವೆನಿಸಿತು! ತಾನು ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ತನ್ನ ಕುಲ-ಧರ್ಮದಂತೆ ನಡೆದು ಈ ಹಾಲ್ವಕ್ಕಿಗಳ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಿಸಿದ್ದು ಇಂದು ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡನು. ಈ ಮೊದಲು ಹಾಲ್ವಕ್ಕಿ ನುಡಿದದ್ದು ನಿಜವೋ, ಈ ತರುಣಿಯು ನುಡಿದದ್ದು ನಿಜವೋ? ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ತೋಚದಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಗುಣುಗುಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ

ಬಗಲೊಳಗಿನ ಚೀಲದಿಂದ ಒಂದು ಚಿಮಟೆಗೆ ಬಾದಿಯನ್ನು ಆ ಗಿಡದ ಸೇಲ್ಬದಿಗೆ ತೂರಿ ಪಣತೊಟ್ಟು, ಸ್ಫುಮ್ಸನೆ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಧ್ವನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯೇ ಗಿಡದ ಮೇಲಿನ ಹಕ್ಕಿಯು ಮತ್ತೆ ನುಡಿಯಿತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅತನು ಹುರುಪುಗೊಂಡು, ಆ ತರುಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ:-ತಾಯೀ, ನೀನು ಅನ್ನುವುದಾದರೂ ಏನು? ಇನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಲಗ್ನವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೇ? ಆದರೆ ತಾಯೀ, ಈ ನಗರದ ಬುಡುಬುಡಿಕನ ಭವಿಷ್ಯವು ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಸುಳಾಗ ಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದು ಸುಳಾಗುವ ಬಗೆಯಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಅಜ್ಜ ಆರು ತಲೆ, ಮುತ್ಯಾ ಮೂರು ತಲೆಗಳಿಂದ ನಾವು ಇದೇ ಕಸಬನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿರುತ್ತೇವೆ: ಈ ಹಾಲ್ವಕ್ಕಿಯ ಶಕುನ ತಿಳಿಯುವ ವಿಷ್ಣೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಭವಿಷ್ಯವು ಎಂದೂ ಸುಳಾಗಲಾರದು. ತಾಯೀ, ನೀನು ಕೊಂಚವೂ ಅನುಮಾನಪಡಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಪುತ್ರನೇ ಜನಿಸುವನು. ಅಗೋ, ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಪುತ್ರನೇ ಜನಿಸುವನೆಂದು ನಮ್ಮ ಹಾಲ್ವಕ್ಕಿಯು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನುಡಿಯುತ್ತದೆ ನೋಡು ತಾಯೀ, ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಲಗ್ನವನ್ನು ಅಗಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಿಯಲ್ಲವೆ? ಹಾಗಾದರೆ ತಂಗೀ, ನಿನ್ನ ಹೆಸರು ಹೇಳು ನೋಡುವಾ. ಈ ನನ್ನ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಯೊಳಗಿನ ಗಣಿತವನ್ನು ಚತುರ್ನುಃಖ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕೂ ಮುಖಗಳಿಂದ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹೇರಿದ್ದನ್ನು ಗಣಾಧಿಪನು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಏಕ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ತಾಯೀ, ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ಮನೆತನದ ಪೂರ್ವಾಪರ ಸೂತ್ರಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎರಲಿ ತಾಯೀ, ಹೇಳು ನಿನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು, ಎಂದು ಕೇಳಲು.

ಆ ತರುಣಿಯು ನನಗೆ 'ಹಂಸಾ' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು, ಎಂದಳು.

ಹಂಸಾ ಎಂದಲ್ಲವೆ? ಒಳ್ಳೇದು ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನ ಅದ್ಯಕ್ಕರವು 'ಹ' ಎಂದು. ಮರಾಠೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾ-ಸಾ ಆರು ಎಂದಿರುವ ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನ ಕಡೆಯ ಅಕ್ಕರವು. ಅಂದಮೇಲೆ ತಂಗೀ, ಇಂದಿನಿಂದ ಆರುವರ್ಷಗಳಿಗೆ ನಿನ್ನ ಲಗ್ನವಾದೀತು; ಆದರೆ ತಂಗೀ, ನಿನ್ನ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಕಂಟಕಗಳು ಬಹಳ. ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಆ ಎಲ್ಲ ವಿಘ್ನಗಳ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಲಗ್ನವಾಗುವದು. ನಿನಗೆ ಪತಿಮುಖವು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ರಾಜಪುತ್ರನು ನಿನ್ನನ್ನು ಆನಂದಬಡಿಸುವನು; ಆದರೆ ತಂಗೀ, ಹಂಸಾ, ನೀನು

ಮನೆತನಸ್ತ ಮರಾಟರ ಮಗಳಾಗಿದ್ದು. ನಿನ್ನ ಲಗ್ನವು ಇದುವರೆಗೂ ಏಕಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲವೆ? ಸರಿ ಸರಿ. ನಿನ್ನ ಲಗ್ನವು ತಡವಾಗಿ ಆಗಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಯೇ ಒರೆದಿರುವುದರಿಂದ, ನಿನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಾದರೂ ಮಾಡುವ ವೇನು? ಆದರೆ ತಂಗಿ, ನಿನ್ನ ಲಗ್ನವಾಗುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಅದಾರು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವರು'

ನನ್ನ ಲಗ್ನವಾಗುವಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಕಾರಣವೇ ಇದೆ.

ತಂದೆ, ತಾಯಿ ಹೇಳುವುದು ಈ ಬುಡುಬುಡಿಕನ ಎಂದು ರಿಗೆ ಯಾವ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಡಬಾರದು. ಹೇಳು.

ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಮುಸಲ್ಮಾನನಾಗಿ ವಾದರಹನಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ನನ್ನೊಡನೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ಮರಾಟರೂ ಸಿದ್ಧನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಎಲ ಎಲ! ಆದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಈ ಬುಡುಬುಡಿಕನ ಭವಿಷ್ಯವು ಎಂದೂ ಸುಳ್ಳಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಒ ಡಿಕನು ೧೨೪ ಹೋಗು. ಇನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗು. ಈ ಬುಡುಬುಡಿಕನಿಗೆ ಒಂದು ದುಡ್ಡು, ವೈ ಆಫವಾ ಹಿಡಿ ಕಾಳನ್ನು ದರೂ ಮಾಡಲು ಕೊಡು; ಅಂದರೆ ನಿನ್ನ ಎಷ್ಟುಗಳೆಲ್ಲ ದೂರಾಗುತ್ತವೆ; ನಿನ್ನ ಲಗ್ನವಾಗುತ್ತದೆ; ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಯೆಲ್ಲ ರಾಜಪುತ್ರನು ಜನಿಸುತ್ತಾನೆ; ಹಾಗೂ ದೇವರು ನಿನ್ನ ಮನೋವಾಂಛಿತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಈಡೇರಿಸುತ್ತಾನೆ!

ಕೂಡಲೆ ಹಂಸೆಯು ತನ್ನ ಟ್ರಾಂಕಮೋಳಗಿನ ಒಂದು ದುಡ್ಡನ್ನು ತೆಗೆದು ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕನ ಕೈಗಿತ್ತು. — ಈ ದೇವರಿಗೆ ನಾನು ಇಷ್ಟೇ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಅಣ್ಣನು ಊರಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಹಿಂದಿರುಗುವನೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೆನು, ಎಂದಳು. ಬುಡುಬುಡಿಕನು ಆಕೆಯ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗದೆ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ದುಡ್ಡು ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಒಳ್ಳೇ ಆನಂದವಿಂದ ತನ್ನ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯನ್ನು ನಾನಾ ಬಗೆಯಾಗಿ ಹರಸತೊಡಗಿದನು! ನಂತರ ಆತನು ಮತ್ತೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು: ತಂಗಿ, ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನು ಯಾವಾಗ ಒರುವನೆಂದು ಕೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಇಂದು ಭಾನುವಾರ. ನೀನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೇಳಿದ ವೇಳೆಯು ಸದ್ಯ. ಫಲದಾಯಕವಾದುದು ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನು ಇಂಪೀರವಿಯು ಅಸ್ತಂಗತನಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ

ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದು ಖಂಡಿತವು. ತಾಯೀ, ನನ್ನ ಭವಿಷ್ಯವು ಎಂದಿಗೂ ಸುಳ್ಳಾಗಲಾರದೆಂಬದನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ತಿಳಿ.

ಕೂಡಲೆ ಹಂಸೆಯು ಭಕ್ತಭಾವದಿಂದ ಆ ದೇವರ ಹುಣಸೇಮರಕ್ಕೆ ಕೈಮುಗಿದಳು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕನು ಅಲ್ಲಂಗ ಹೂರಟು, ಹೊಗಿದ್ದನು. ಹಂಸೆಯೂ ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ನಿಲ್ಲದೆ, ಆ ಗಡದ ಬೊಡ್ಡಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಇಟ್ಟಿಟ್ಟ ತನ್ನ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಹೊಲೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಮನೆಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿದಳು. ಆಕೆಯು ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕನ ಸ್ಥಳದ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ದಾರಿ ತುಲಯುತ್ತಿದ್ದದರಿಂದ ಹಳ್ಳವನ್ನು ದಾಟಿ ಊರ ಹತ್ತರ ಬಂದದ್ದು ಕೂಡ ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಂಸೆಯು ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ, ಅವಳ ತಾಯಿಯು ಬಾಗಿಲಲ್ಲೇ ಕಾಣುಗನ್ನು ಹಸನ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ತಾಯಿಯ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತಲೆ ಅವಳು ವೇದಭಾನಗೊಂಡು, ತಾನು ಮನೆಗೆ ಒಂದೆನಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು.

ಹಂಸೆಯು ಮನೆಗೆ ಬಂದವಳೇ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೂತು:—“ಅವ್ವಾ, ಅಣ್ಣನು ಇಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಬರುವನು” ಹೀಗೆಂದು ಒಬ್ಬ ಬುಡುಬುಡಿಕನನ್ನು ಬಹು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದನು, ಎಂದು ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಮಸ್ತ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದಳು.

ಅವ್ವಾ, ಹಸಿವೆ!

o o o

ಯುಚ್ಚಿ! ಆ ಭವಿಷ್ಯವು ನಿಜವಾಗುವದೆಂತು? ನಮ್ಮಂತಹ ಬಡ ಜನರು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಬಡಬಡಿಸಿದರೆ ಈಡೇರುವದೆಂತು? ಇಂಥ ಸೊಟ್ಟು ಬುಡುಬುಡಿಕಪ್ಪಗಳ ಭವಿಷ್ಯಗಳು ನಿಜವಾಗುತ್ತ ಹೊವರೆ, ಎಂದು ದುಡ್ಡುಗಾಗಿ-ಹಿಡಿ ಕಾಳಗಾಗಿ ಅವರು ಮನೆ ಮನೆ ಅಂಡಲೆಯವದೇಕೆ? ನಿನ್ನ ಹೆಡೆದವರು ಧರ್ಮಬಾಹಿರರಾದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಲಗ್ನವು ಎಲ್ಲೆಯೂ ಕೂಡಿ ಬರಲೊಲ್ಲದು; ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾದರೂ ನೀನು ಬಯಸುವಂತೆ ರಾಜ ಪುತ್ರನ ಕೂಡ, ಅದೂ ನಮ್ಮ ಶಿವಾಜಿಸುಹಾರಾಜನ ಮೊಗ್ಗಿನಾದ ಶಾಮಾ ನುಹಾತಾಜನ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗುವ ಸಂಭವವಾದರೂ ಉಂಟೇ? ಇಂಥ ವರನೇ ಸಿಗದ ಬಳಿಕ, ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯೆಲ್ಲ ರಾಜಪುತ್ರನು ಜನಿಸುವದೆಂತು?

ಈ ಭವಿಷ್ಯವು ನಿಜವಾಗುವದೆಂದರೆ, ಅಶಕ್ಯದೊಳಗಿನ ತೀರ ಅಶಕ್ಯ ಸಂಗ ತಿಯೇ ಸರಿ! ನೀನು ಪಿಸಾಳರ ಕನ್ಯೆಯೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾದರಂತೂ ಭತ್ರಪತಿಗಳು ನಿನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಕೂಡ ನೋಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವರಿಂದ ನಿನ್ನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಪಾಯವಾಗದಿರುವದು ಕೂಡ ದೈವಗತಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗುವದು.

“ಅವ್ವಾ, ಹೀಗೆಕೆ ನುಡಿಯುವೆ? ನಮ್ಮ ಭತ್ರಪತಿಗಳು ಅಷ್ಟು ನಿಷ್ಕರ ರುವರೇ? ನೀನಂತೂ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಹಗಲಿರುಳು ಹಳಹಳಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೀ.”

“ಹಂಸಾ, ಅವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅದಾರು ಹಳಹಳಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನೆತನಸ್ತ ಮರಾಟನು ಅವರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಹಳಹಳಿಸುವವನೇ. ಈಗಲೂ ಆ ನಮ್ಮ ಬಾಲರಾಜರ ಮೂರ್ತಿಯು ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದೆ. ನಿಜವಾದ ರಾಜತೇಜವೇ ಅದು! ಆದರೆ ಹಂಸಾ, ನಿನ್ನ ಹಿರಿಯರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಘಾತಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು! ಅವರಿಗೆ ಅರಿಷ್ಟ ಬಡಕೇಂಡಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಿಗೂ ಮಣ್ಣು ಎರಚಿದರು! ಒಳ್ಳೆ ವಿಶ್ವಾಸದವರೆಂದು ದೊಡ್ಡ ಮಹಾರಾಜರು ಇವರಿಗೆ ರಾಯಗಡದ ಸುಭೇದಾರಿಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ದಿನಾಲು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ರಾಜದರ್ಶನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಇವರ ದೈವದೊಳಗಿನ ಭಾಗ್ಯವು ತೀರದ ಕೂಡಲೆ ಇವರಿಗೆ ಆ ಸೆಗಣೆ ತಿನ್ನುವ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ನೀನು ಕೇವಲ ಐದು ವರ್ಷದ ಬಾಲಕೆಯಾಗಿದ್ದೆ, ಹಾಗೂ ಪದಮಜಯು ಒಂಬತ್ತು ವರ್ಷದವನಿದ್ದನು ನಿನ್ನ ಹಿರಿಯರು ಮಹಾರಾಜರ ಅನ್ನವನ್ನುಂಟು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಫಿಶೂರಾದರು, ಹಾಗೂ ಆ ರಾಯಗಡವನ್ನು ಬಾದಶಹನ ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿದರು! ರಾಜಸಾಹೇಬರನ್ನೂ ಯುವರಾಜರನ್ನೂ ಆ ಯುವನನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು!! ಹಾಗೂ ನನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಹೀಗೆ ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿದರು!! ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರ ಸತ್ಯಾನಾಶಗೊಳಿಸಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆಂದರೆ, ಧರ್ಮಾಂತರ! ಛಾ! ಅವರ ಬಾಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬಡಿಯಲಿ!” ಓಗೊಂದು ನುಡಿದು, ಹಂಸೆಯ ತಾಯಿಯು ತನ್ನ ಗಂಡನ ಹೆಸರಿಗೆ ಲಟಿಗೆ ಮುರಿಯ ಹತ್ತಿದಳು!

ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಹಿಂವಿನ ನೆನಪಾದ ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ಹೀಗೆಯೇ ಸಂತಾಪಗೊಂಡು, ಬೈದು, ಅಂದು, ಶಾಪಳಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದಳೆಂಬುದು ಹಂಸೆಯ

ಪರಿಚಯದ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು; ಆದುದರಿಂದ ಅವಳು ತಾಯಿಯ ಆ ಬಡ ಬಡಿಕೆಯನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ, ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತಳು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎದುರಿಗನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಧೂಳಿ ಎಳಹತ್ತಿತು. ಕೆಲ ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮೂವರು ಸವಾರರು ಧಾವಿಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನೇ ಬರುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಅವಳಿಗನಿಸಿತು. ಆದರಿಂದ ಅವಳು ಒಳ್ಳೇ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಆ ಸವಾರರ ಕಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಹತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಸವಾರರು ಆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ತಲುಪುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ತಾಯಿ-ಮಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ವಾಚಕರಿಗಷ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡುವೆವು.

ಸೂರ್ಯಾಜಿ ಪಿಸಾಳ ಎಂಬವನು ಶ್ರೀ ಶಿವಭಕ್ತಪತಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರಾಯಗಡದ ಸುಭೇದಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಹೆಂಡತಿಯು ಹೆಸರು ಸಾವಿತ್ರಿ ಎಂದು. ಮಗನ ಹೆಸರು ಪದಮಜಿ. ಅವರ ಮಗಳೇ ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕಿಯಾದ ಹಂಸೆಯು ಈ ಕಥಾನಕದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೦೦ ರಲ್ಲಿ ಆ ಕುಟುಂಬವು ತೀರ ಕಂಗಾಲಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಿತು. ಅದು ಅಷ್ಟು ದೈನ್ಯಾವಸ್ಥೆಗೆ ಬರುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಆಗಿದ್ದಿತು; ಯಾಕಂದರೆ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಫಿತೂರಾಗಿ ಭಕ್ತಪತಿಯ ಕುಟುಂಬದವರ ಸಹಿತವಾಗಿ ಆ ಗಡವನ್ನು ಮೊಗಲ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದನು. ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಶೂರನೂ, ಇಮಾನಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅಂತೇ ಅಂಥವನ ವಶಕ್ಕೆ ಶಿವರಾಯನು ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವಾದ ರಾಯಗಡವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಕಾಲಗತಿಯಿಂದ ಸಂಭಾಜಿಯ ವಧೆಯನಂತರ ಆತನು ಬೇಇವಾನನಾದನು; ಹಾಗೂ ಬಾದಶಹನು ಕೊಡಲಿರುವ ವಾಯಿಯ ದೇಶಮುಖಗಿರಿಗೆ ಮನಸೋತನು! ಬಳಿಕ ಬಾದಶಹನು ರಾಜಮಾತಾ ಎಸೂ ಬಾಯಿಯನ್ನೂ ಬಾಲಕ ಶಾಹೂ ಮಹಾರಾಜನನ್ನೂ ಸೆರೆಹಿಡಕೊಂಡು ಹೋದನು!! ನಂತರ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಔರಂಗಜೇಬನಿಗೆ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿ ವಾಯಿಯ ದೇಶಮುಖಗಿರಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಕಪಟಿ ವಿವೈಯಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾದ ಆ ಬಾದಶಹನು ಆ ಮೊದಲು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ವಾಯಿಯ ದೇಶಮುಖಗಿರಿಯನ್ನು ಆ ಸೂರ್ಯಾಜಿ ಪಿಸಾಳನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಹಜವಾಗಿ ಕೊಡುವನೇ? ಆಗ ಅವನು ಸೂರ್ಯಾಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—ನೀನು ಮುಸಲ್ಮಾನನಾದರೆ ಮಾತ್ರ ನಿನಗೆ ಆ ದೇಶಮುಖತ್ವವು ಲಭಿಸುವದು, ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು.

ಈ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಕೇವಲ ಅಭಿಮಾನೀ ಸ್ವಭಾವದ ಮರಾಟನು ಮುಸಲ್ಮಾನನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಾರನೆಂದೇ ಅವನಿಗೆ ಬಾದಶಹನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹ, ಸ್ವಜನದ್ರೋಹ, ದೇಶದ್ರೋಹ ಮುಂತಾದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತೆರ್ಗಡೆಹೊಂದಿದ್ದ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಕಡೆಯ ಧರ್ಮದ್ರೋಹದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲಾ ಉತ್ತೀರ್ಣನಾದನು! ಬಾದಶಹನು ತನ್ನೊಡನೆ ಹೀಗೆ ಕಪಟಾಚರಣ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಮೊದಲು ಆ ಧರ್ಮದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ತನ್ನ ದ್ರೋಹಪರಂಪರೆಗಳ ಮೂಲಕ ತನ್ನನ್ನು ತನ್ನವರಾರೂ ಮುಂದೆ ಕರೆಯಲಾರರೆಂದು ಮನಗಂಡ ಆ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು, ಕಡೆಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನನಾದನು! ಮುಸಲ್ಮಾನನಾಗದ ಹೊರತು ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಗತಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ತನ್ನ ಗಂಡನು ಮುಸಲ್ಮಾನನಾದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ತಿಳಿಯುತ್ತಲೆ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ದುಃಖಿನಿಯಾದಳು. ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ರಾಯಗಡದ ಮೇಲಿರುವಾಗ ಆತನು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಶತ್ರುಪಕ್ಷದವರೊಡನೆ ಮಾತು ಕಥೆಗಳ್ನಾಡುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ಪಿಂಸಾಳನು ಅವಳಿಗೆ:—“ನಿನ್ನ ಸಂಶಯವು ವ್ಯರ್ಥವಾದದ್ದು. ವೈರಿಗಳ ಗುಪ್ತಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆಂದೇ ನಾನು ಹಾಗೆ ಅವರಿಗೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಹುಳುಕನ್ನು ಬಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ಯೋಗ ನಡಿಸಿದ್ದನು. ಯಾವ ದಿವಸ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ದುರ್ದದ ಬಾಗಿಲ ತೆರೆದುಕೊಟ್ಟು ಶತ್ರುಗಳ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೆ ಬರಗೊಟ್ಟನೋ, ಆ ದಿನ ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳು ಡಿನ್ನಾಗಿ ತೆರೆದವು. ಅವಳು ತನ್ನ ಗಂಡನ ಬಗ್ಗೆ ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯ ಹತ್ತಿದಳು; ಆದರೆ ಆದರಿಂದ ಆಗ ಉಪಯೋಗವೇನೂ ಆಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ವೈರಿಗಳ ಅಂಜಕೆಯ ಮೂಲಕ ದುರ್ಗದ ಮೇಲಿನವ ರೆಲ್ಲರೂ ಹೌಹಾರಿ, ದಾರಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತ ಓಡಿಹೋಗಿ ಜೀವ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಶತ್ರುಗಳ ಆ ಭಯಂಕರವಾದ ಉಪಟಳದಲ್ಲಿ ಸಾವಿತ್ರಿಯೂ ತನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ದುರ್ಗದಿಂದ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಓಡಿಹೋದಳು. ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಅವಳ ಮೇಲಿನ ಆ ವಿಸತ್ತಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ವರ್ಣಿಸಬೇಕು?

ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಸುಭೇದಾರನ ಹೆಂಡತಿಯಾದುದರಿಂದ ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ

ಅವಳ ಅಧಿಕಾರವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಿತು; ರಾಣಿಯ ತರುವಾಯ ಸಾವಿತ್ರಿಯೇ ಆ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ತ್ರೀ ಅಧಿಕಾರಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅಂದು ದುರ್ಗವು ಶತ್ರುಗಳ ಸ್ವಾಧೀನವಾದ ಬಳಿಕ ಅಲ್ಲಿ ಅವಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವವರಾರು? ತನ್ನ ಗಂಡನೊಡನೆ ಅವಳೂ ವೈರಿಗಳಿಗೆ ಘಿತುರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವಳಿಗೆ ಅಂಥ ದುರ್ದೈವಿಯುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಣಿಯನ್ನು ಶತ್ರುಗಳು ಸೆರೆಹಿಡಿದೊಯ್ದಿದ್ದರೂ ಸಾವಿತ್ರಿಗೆ ಆ ಪ್ರಸಂಗವುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳನ್ನು ಅವಳಿಗಿಂತ ಗಂಡನು ಒಳ್ಳೇ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ದುರ್ಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವಾಗ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ನಾನಾ ಪರಿಯಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಆ ಕಿವಿ ಮಾತುಗಳು ರುಚಿಸುವವೆಂತು? ಅವಳು ಅವನನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಧೀಕರಿಸಿದಳು; ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ನಡೆದಳು! ಸೂರ್ಯಾಜಿ ಪಿಸಾಳನ ಹೆಂಡತಿಯೆಂದು ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಜನರು ಅವಳಿಗೆ ಕೊಂಚವೂ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡದಾದರು. ಆದರಿಂದ ಅವಳು ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ವರ್ಷಗಟ್ಟಿ ಅರಣ್ಯ-ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೂ ಅಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೂ ಆ ಮಾನಿ ಹೆಂಗಸು ಕಾಲ ಕಳೆದು, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದಳು. ಆಕೆಯು ದುರ್ಗದಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗ ಉಟ್ಟಿಸೀರೆಯಿಂದಲೇ ಹೊರಡಬೇಕಾದರೂ, ಅವಳ ಮೈಮೇಲೆ ೨-೩ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಬೆಲೆಯ ವಸ್ತ್ರ-ಒಡವೆಗಳಿದ್ದವು ಕೆಲ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಆ ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳ ಉಪಜೀವನವು ಸಾಗಿತು.

ಮಗನು ತುಸ ದೊಡ್ಡವನಾದ ಬಳಿಕ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಖೇಡದ ಹತ್ತಿರದ ಲೋಣ ಎಂಬ ಚಿಕ್ಕ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಹತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ೨೦-೩೦ ಮರಾಟರ ಮನೆಗಳೂ, ೮-೧೦ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಪಿಂಜಾರರ ಮನೆಗಳೂ, ಮಕ್ಕ ಕಸುಬುದಾರರ ೧೦-೧೫ ಮನೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಆ ಊರ ಹೊರಗಿನ ಒಂದು ಮುರುಕ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಹತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಖೇಡಪ್ರಾಂತವು ಮೊದಲು ಶಹಾಜಹಾನ ಬಾದಶಹನ ಆಧೀನಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿತ್ತು; ಆದರೆ ಶಹಾಜಿಗೆ ವಿಜಾಪುರದವರಿಂದ ಪುಣೆ-ಸುಪೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಂತಗಳು ಜಹಾಗಿರಾಗಿ ದೊರೆತ ಬಳಿಕ, ಈ ಖೇಡಪ್ರಾಂತವೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಆತನ ಸ್ವಾಧೀನವಾಯಿತು. ಸಾವಿತ್ರಿಯ ನಿರಾಶ್ರಿತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು

ಕಂಡು ಆ ಊರವರು ಆ ಹಾಳು ಮನೆಯನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಇರಲಿಕ್ಕೆಂದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಲೋಕಿಗೆ ಬಂದ ಆರು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೂ ಅವಳು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ವಸ್ತ್ರ-ಒಡವೆಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ತನ್ಮು ನಿರ್ವಾಹ ಸಾಗಿಸಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪದಮಜಿಯು ೧೫ ವರ್ಷದವನಾದನು. ಹಂಸೆಗೆ ಹನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತು. ಅವಳ ಲಗ್ನದ ಬಗ್ಗೆ ಸಾವಿತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಯಾವ ಯಾವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳು ತನ್ನ ಮಗಳ ಲಗ್ನದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತೆತ್ತುವಳೋ, ಆ ಯಾಕಡೆಯಿಂದ “ಈ ಹುಡುಗೆಯ ತಂದೆಯು ಮುಸಲ್ಮಾನನಾಗಿರುವನು; ಆದುದರಿಂದ ಅಂಥ ಕುಲಗೇಡಿಯ ಮಗಳು ನಮಗೆ ಬೇಡ” ಎಂಬ ತಿರಸ್ಕಾರದರ್ಶಕ ಉತ್ತರಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರಿಂದ ಹಂಸೆಯ ಲಗ್ನದ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಾಶೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಗಂಡನ ಧರ್ಮಾಂತರದ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಮಗಳ ಬಾಳು ವ್ಯರ್ಥನಾಗುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳಿಗೆ ಕಡು ದುಃಖವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಹಂಸೆಯು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಮೂವರು ಸವಾರರ ಕುದುರೆಗಳು ಭರದಿಂದ ಅವರ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬರತೊಡಗಿದವು. ಅಂದು ಅವಳು ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕನ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಮೂವರು ಸವಾರರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ಪದಮಜಿಯೂ ಒಬ್ಬನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಅವಳ ಮನೋಭಾವನೆಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಅವಳ ಮನೋಗತದಂತೆ ಹಾಗೂ ಬುಡುಬುಡಿಕನ ಭವಿಷ್ಯದಂತೆ ಆ ಮೂವರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪದಮಜಿಯೊಬ್ಬನಾಗಿದ್ದನು. ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡಾಕ್ಷಣವೇ ಹಂಸೆಯು ಸಂತಲಿಂದಲೇ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ:-“ಅವ್ವಾ, ಅಣ್ಣನು ಬಂದನು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬಂದನು. ಅವನೊಡನೆ ನಾಗೋಜಿ...” ಎಂದಂದಳು. ಅವಳ ಬಾಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಶಬ್ದಗಳೇ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಸವಾರರು ಅವಳ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟರು. ಮನೆಯೊಳಗಿಂದ ತಾಯಿಯೂ ಬಂದು ಅವರಿಗೆ ಸಮ್ಮುಖವಾದಳು. ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಬಾಗಿಲೊಳಗಿಂದಲೇ ಪದಮಜಿಯನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ:- “ಹಂಸಾ, ನಿನ್ನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕುವೆನು. ನಿನ್ನ ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕನ ಭವಿಷ್ಯವು ಇಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಂತೂ ಸತ್ಯವಾಯಿತು. ತಂಗೀ, ಹೀಗೆ ಬೆಪ್ಪಳಂತೆ ನಿಂತೆಯೇಕೆ? ಸರಿ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ. ಅಗೋ, ದೇಶಮುಖ ನಾಗೋಜಿಯರೂ ಭಾವುರಾಯನೂ ಬಂದರು ನೋಡು, ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಹಂಸೆಯು ನಾಚಿ

ಕೊಂಡು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋದಳು. ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಅವರ ಕೈ-ಕಾಲಿಗೆ ನೀರು ಕೊಟ್ಟಳು.

ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಇರಹತ್ತಿದಾಗಿನಿಂದ ಪದಮಜಯು ಸಮಾಪದ ಖೇಡದ ಸಂತೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಖೇಡದ ದೇಶಮುಖ ರಾದ ಸಯಾಜಿ ಘಾಟಿಗೆ ಎಂಬವರು ಸಜ್ಜನರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಪದಮ ಜಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸರಸ್ವರವಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಅವನನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸಿ ಕೊಂಡು ಅವನಿಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯಿಂದ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಪದಮಜಿಗೂ ದೇಶಮುಖರ ನಾಗೋಜಿಗೂ ಸ್ನೇಹವುಂಟಾಯಿತು. ಬರ ಬರುತ್ತ ಅವರು ಜೀವದ ಗೆಳೆಯರಾದರು. ನಾಗೋಜಿಯು ತಮ್ಮ ಲಾಯದೊಳಗಿನ ಒಂದು ಚಲೋ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಪದಮಜಿಗೆ ಕೊಡಿ ಸಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಪದಮಜಯು ಮುಂಜಾವು-ಸಂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಖೇಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ದೇಶಮುಖರ ನೆರವಿನಿಂದ ಪದಮಜಿಯು ದಾಂಡಪಟ್ಟಿ, ಭಲ್ಲೆ, ಒಡ್ಡ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ವರ್ಷಾರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿಷ್ಣಾತನಾದನು. ಬರಬರುತ್ತ ಅವನಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗವಿಲ್ಲದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕಾಲಪರಣ ಮಾಡುವುದು ಬೇಸರ ವುಂಟಾಗತೊಡಗಿತು. "ಇನ್ನು ನಾನು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಪಾಡಿಗಾಗಿ ಯಾವ ದೊಂದು ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸೇರುವೆನು." ಎಂದು ಒಂದು ದಿನ ಪದಮಜಿಯು ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ಅವನಿಗೆ ಹೊರಡಲಿಕ್ಕೆ ಆನಂದದಿಂದ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನಿತ್ತಳು.

ಆಗಿನ ಕಾಲವೇ ಅಂತಹದಾಗಿತ್ತು. ಯಾವನೊಬ್ಬ ತರುಣನು ಒಂದು ಚಪಲವಾದ ಕುದುರೆ, ಬಂದೂಕು, ಖಡ್ಗ, ಭಲ್ಲೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಶಿವಾಯಿಯಾಗುವನು. ಅಂಥ ಕೆಲ ಜನ ಶಿವಾಯಿಗಳು ಒಂದು ಗುಂಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು; ಹಾಗೂ ಯಾವನೊಬ್ಬ ಸರದಾರನ ಕೈಕೆಳಗಿದ್ದು, ಮುಲುಖಗಿರಿಗೆ ಹೊರಡುವರು. ಅವರಿಗೆ ವತನ-ವಾಡೆಗಳ ಚಿಂತೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಅವರೆಲ್ಲರು ತಮ್ಮ ನಿರ್ವಾಹ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಜಯದಶಮಿಗೆ ಹೊರಬಿದ್ದ ಅಂಥ ಜನರು, ಮೃಗ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಮನೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂಥ ಜನರ ಗುಂಪುಗಳಿಂದಲೇ ಆಗ ಆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ದೇಶವೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು; ಆದರೆ ಪದಮಜ

ಮುಂತಾದ ಕೆಲ ಸ್ವದೇಶಭಕ್ತರು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದವರಂತೆ ತಮ್ಮ ಜನರನ್ನೇ ಸುಲಿದು ಹೊಟ್ಟಿ ಹೊನೆಯುವ ಎತ್ತುಗಡೆಗೆ ಹತ್ತುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸ್ವರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದೇಹವನ್ನು ಸವಿಸುವ ಪಣ ತೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪದಮಜಿಯಾದರೂ ಹಾಗೆ ಪಣ ತೊಟ್ಟಿದ್ದನಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ತಂದೆಯು ತನ್ನ ವಂಶಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದ ಕಲಂಕವನ್ನು ತೊಳೆದು ಉಜ್ವಲಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದನು.

ಪದಮಜಿಯು ಹೊರಟ ಕೂಡಲೆ ದೇಶಮುಖರು ತಮ್ಮ ಮಗನಾದ ನಾಗೋಜಿಯನ್ನೂ, ಆತನ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಆತನ ವಯಸ್ಸಿನವನೂ ಕೇವಲ ವಿಶ್ವಾಸಿಗನೂ ಆದ ಭಾವೂರಾಯನನ್ನೂ ಕಳಿಸಿದರು. ಆ ಮೂವರೂ ಧನಾಜಿಯ ಪಥಕದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರು. ಆಗ ಧನಾಜಿಯು ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸೇವಕನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಅಲೆದಾಡುವದು ನಾಗೋಜಿಯಂಥ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮಗನಿಗೆ ಜಡವೆನಿಸಿತು; ಆದರಿಂದ ಅವನು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಸೇವಕನೊಡನೆ ಆ ಪಥಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸಾತಾರೆಗೆ ಹೋಗಿ ರಾಜರ ಪಥಕದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡನು.

ಮೊದಲು ೧-೨ ವರ್ಷಗಳ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರು ಕೂಡಿಯೇ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಕಳೆದ ೨ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಎಶೇಷ ಗೊಂದಲವೆದ್ದದ್ದರಿಂದ ಪದಮಜಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನು ಭೀಮಾ ತಟಾಕದೊಳಗಿನ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಯಲ್ಲಿಯೆ ತನ್ನ ಠಾಣ್ಯವನ್ನು ಕೆತ್ತಿ, ಮರಾಟರ ಕೆಲೆಗಳನ್ನು ಹತ್ತಗತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ದಕ್ಕೆಂದು ಸ್ವತಃ ಸಸೈನ್ಯವಾಗಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು.

ಹಾಗೆ ಬಹು ದಿನಗಳಿಂದ ಬಂದ ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸಾವಿತ್ರಿಗೂ ಹಂಸೆಗೂ ಆದ ಆನಂದವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಶಕ್ಯವು. ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದವನೇ ಪದಮಜಿಯು ತಾಯಿಯ ಕಾಲಿಗೆ ಪೊಡಮಟ್ಟು:—“ಅವ್ವಾ, ಹಂಸೆಯೆಲ್ಲಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಂಸೆಯು ಮುಂದರಿದು ಬಂದು:--“ಅಣ್ಣಾ, ಇಗೋ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತೇನೆ;” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಿಕ್ಕೂ ನಾಗೋಜಿಯೂ ಆತನ ಸಂಗಡಿನಾದ ಭಾವೂರಾಯನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೂ ಗಂಟೇ ಬಿದ್ದಿತು. ಕೂಡಲೆ ಹಂಸೆಯು ಮತ್ತೆ ನಾಚಿಕೊಂಡು ಒಳಸೇರಿದಳು.

“ಅವ್ವಾ, ಹಸಿವೆ! ಅವ್ವಾ, ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಒಳ್ಳೇ ಹಸಿವೆಯಾಗಿದೆ.

ಈಗಲೇ ಏನನ್ನಾದರೂ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡು" ಎಂದು ಪದಮಜಿಯು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳಲು, ಆ ಬಡವೆಯು ಬಹು ಕಕ್ಕುಲಾತಿಯಿಂದ:- "ತಮ್ಮಾ, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು ನಿಮ್ಮ ಮಾಸಿದ ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟು ಒಳಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿಮಗಾಗಿ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ, ಅಂಬಲಿಯನ್ನೂ ಮಾಡುವೆನು" ಎಂದವಳೇ, ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಅಡಿಗೆಯ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಳು. ಹಂಸೆಯು ನೀರು-ನಿಡಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಅವಳಿಗೆ ನೆರವಾಗ ಹತ್ತಿದಳು. ಪದಮಜಿಯು ನಾಗೋಜಿಯೊಡನೆ ಕೈ-ಕಾಲು-ಮೇರೆ ತೊಳೆದು ಪಡಸಾಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಗೊಂಗಡಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಎತ್ತವಿಸಹತ್ತಿದನು. ಭಾವೂರಾಯನು ಮೂವರ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಒಳಂಗಳದ ಚಪ್ಪರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ. ಜೀನು ತೆಗೆದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ಮೇವು-ಡಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದನು.

ಹಂಸೆಯ ಸಾಹಸ.

- ೦ ೦ ೦ -

ಸೌವತ್ರೀಬಾಯಿಯ ಅಡಿಗೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಪದಮಜಿ-ನಾಗೋಜಿಯರು ಪಡಸಾಲೆಯ ಮೇಲಿನ ರೂಡಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯ ಹತ್ತಿದ್ದರು. ಭಾವೂರಾಯನು ಚಪ್ಪರದೊಳಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳ ಚಾಕರಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ನಾಗೋಜಿಯು:- ಪದಮಜೀ, ನಾನು ಬೇಗನೆ ಮರಳಿ ಮುಲುಖಗಿರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೇನೆ; ಆದರೆ ತಂದೆಯವರು ಅಶಕ್ತರಾಗಹತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಅವರು ನನಗೆ ಹೋಗಕೊಡುವಂತೆ ಕಾಣುವ ದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ತುಸ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ದೊಡ್ಡ ಜಹಗೀರು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟೇ ತೀರುವೆನು. ಈ ವರೆಗೆ ನಾನು ಸಾತಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೊಳೆಬೀಳದೆ, ಸಂತಾಜಿ ಘೂರ್ಪಡಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ರಾಣೋಜಿ--ಪಿರಾಜಿಯರಂತೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಉದ್ಯೋಗ ನಡೆಸಿದ್ದರೆ, ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವಂತೆ ನಾನೂ ಕೆಲವು ಜಹಗೀರುಗಳನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಎಂದು ಅಂದನು.

ಅದಕ್ಕೆ ಪದಮಜಿಯು:- ಗೆಳೆಯಾ, ಅವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾಕನು

ದಂಡದೆಯೆಂಬದನ್ನು ನೀನು ಕಣ್ಮರೆ ಮಾಡುವಿಯೇನು? ಆದರೆ ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ನಿದೆ? ಒಬ್ಬ ಭಾವುರಾಯನೇ ನಿನ್ನ ದಂಡಾಳುವಲ್ಲವೆ?

“ಎಲೇ ಹುಡುಗಾ, ನಾನು ಆ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ್ದರೆ, ದಂಡು-ಗಿಂಡುಗಳಿಗೆನು ಕೊರತೆ? ಪನ್ನಾಳಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ನಾನು ಈ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ್ದರೂ ರಾಣೀಸಾಹೇಬರಿಂದ ನನಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದಂಡೂ, ಉತ್ತೇಜನವೂ ದೊರೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಯಾವನೊಬ್ಬ ಖಂಬೀರನು ಸ್ವಂತದ ರಟ್ಟೆಯ ಕಸು ಎನ ಮೇಲೆ ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ, ರಾಣೀಸಾಹೇಬರು ಅವನಿಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವರು.”

“ಅದೆಲ್ಲ ವಿಹಿತವೇ; ಆದರೆ ನೀನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡಿ ಹೊಸ ಜಹಗೀರುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳ ಉಪಭೋಗವು ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಲಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತೆಂಬದನ್ನು ಆದಾರು ಹೇಳಬೇಕು? ಯಾಕೆಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ದೊರಕಿಸಿದವರ ಜಹಗೀರುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ರಾಣೀಸಾಹೇಬರು ಕಸಗೊಂಡದ್ದನ್ನು ಅರಿಯೆಯಾ?”

ಪದಮಜಿಯು ಮತ್ತೆ ಏನೋ ಹೇಳತಕ್ಕವನಿದ್ದನು; ಆಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಂಸೆಯು ಬಾಗಿಲ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು:—“ಅಣ್ಣಾ, ಕೈಕಾಲು ಮೋರೆ ತೊಳೆದು ಕೊಂಡು ಊಟಕ್ಕೆ ನಡೆಯಿರಿ” ಎಂದು ಕರೆದು, ನೀರು ತಂದಿಟ್ಟಳು.

ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನಾಗೋಜಿಯು:—“ನೀವೇಕೆ ನೀರು ತಂದಿರಿ? ನಮ್ಮ ಭಾವುರಾಯನಿದ್ದಿಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಒಳ್ಳೇ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ನುಡಿದನು. ಹಂಸೆಯು ಚಿಕ್ಕವಳಿರುವಾಗ ನಾಗೋಜಿಯು ಅವಳೊಡನೆ ಬಹು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ನಗೆಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಅವಳಿಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಸು ಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅದರಿಂದ ಈಗ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ-ಶಾಲಿನತೆಯಿಂದ ಪರಪುರುಷನಾದ ನಾಗೋಜಿಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಅವನ ಮುಂದೆ ಹಾದಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಅವಳು ನಾಚುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಹಂಸೆಯು ಊಟಕ್ಕೇಳಿರಂದು ಹೇಳಿ, ನೀರು-ತಂಬಿಗೆಗಳನ್ನು ಒಳ ಮಗ್ಗಲಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟು ಹೊರಡಲು, ಪದಮಜಿಯು ಅವಳನ್ನು ಕರೆದು:—“ಹಂಸಾ, ತಂಬಿಗೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಏಕೆ ಇರಿಸಿದೆ? ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಾ, ಮುಂದಕ್ಕೆ; ಹಾಗೂ ಹಣೆಸು ನಮ್ಮ ಕೈ-ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನು” ಎಂದನು.

ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ನಾಚುತ್ತ ಮೋರೆದೋರದೆ ಹಿಂದಿಂದೇ ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಿದ್ದ

ಹಂಸೆಗೆ ಈಗ ಮಾತ್ರ ಅನಿರ್ವಾಹ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿತು. ಅವಳು ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು. ಅಸ್ತಂಗತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ದಿನಮಣಿಯ ಸುಂದರವಾದ ಕಿರಣಗಳು ಆ ಮುರುಕ ಪಡಸಾಲೆಯೊಳಗಿನ ಕಿಂಡಿಗಳೊಳಗಿಂದ ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಾಗೋಜಿಯು ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು; ಹಂಸೆಯೂ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಬ್ಬರ ದೃಷ್ಟಿಗಳು ಸಮ್ಮಿಲಿತವಾದವು. ವಿಸ್ಮಯಭರದಿಂದ ಇವಳೇ ಪದಮಜಯ ತಂಗಿಯಾದ ಹಂಸೆಯೇನೆಂದು ನಾಗೋಜಿಯು ಅವಳನ್ನು ಟಕಮಕ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತನು.

ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪದಮಜಿಯು, ಕೈ-ಕಾಲು ಮೋರೆ ತೊಳೆಯುವದಾದ ಮೇಲೆ ನಾಗೋಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು: "ನಾಗೋಜೀ, ನಮ್ಮ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನೀನು ಆಶ್ಚರ್ಯಭರಿತನಾದದ್ದೇನೂ ಸೋಜಿಗ ವಲ್ಲ. ಇದು ಮೊದಲು ಅವಳು ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಗ ನಾನೂ ಚಮಕಿತನಾಗಿದ್ದೆನು. ಕಳೆದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳು ಬಹಳೇ ಮೊಡ್ಡವಳಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ."

ನಾಗೋಜಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಏನೊಂದೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವನ ಮುಖಮುದ್ರೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಂಸೆಯ ಸಂಬಂಧದ ವಿಚಾರವೇ ನಡೆದಿರಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಮುಂಚೆ ಸಾವಿತ್ರಿಬಾಯಿಯು ನಾಗೋಜಿಯ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಿ, ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಹಂಸೆಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಗನಾದ ನಾಗೋಜಿರಾಯನಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾಗೋಜಿಯ ತಂದೆಯು "ಮಗನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದರೆ ಆಗಬಹುದೆ"ಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಹಂಸೆಯ ಕುಲಗೇಡಿ ತಂದೆಯಾದ ಸೂರ್ಯಾಜಿ ಸಾಳನು ಬಹು ದಿನಗಳ ಶೋಧದ ನಂತರ ಲೋಣಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳಿರುವರೆಂಬ ದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ನಾಯಿಗೆ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಬೇಕೆಂದು ಲೋಣಿಗೆ ಬಂದನು. ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಲೋಣಿಗೆ ಬಂದುದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನೆತನಸ್ಥ ಮರಾಟನೂ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯನ್ನು ಸಂದಿಸಹತ್ತಿದನು; ಹಾಗೂ ಸಾವಿತ್ರಿಬಾಯಿಯೊಡನೆ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಳಕೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದವನು ಚದರಿ, ಅವಳಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯಹತ್ತಿದನು.

ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಾಗೋಜಿಯ ತಂದೆಯಾದರೂ “ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು ನಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ತಕ್ಕವಳಲ್ಲ” ಎಂದು ನಿಷ್ಕರವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದನು.

ವಿಚಾರಗ್ರಸ್ತನಾದ ನಾಗೋಜಿಯು ಪದಮಜಿಯೊಡನೆ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಬಡಿಸಿದ ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಆಗ ಪದಮಜಿಯು ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಅವ್ವಾ, ನಮ್ಮ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಇಂದು ಈ ನಾಗೋಜಿರಾಯನು ಬೆರಗಾಗಿ ಹೋಗಿರುವನು” ಎಂದು ಅಂದನು.

ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು ದೀರ್ಘನಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ:— ‘ನಾಗೋಜಿರಾಯನು ನಮ್ಮ ಹಂಸೆಯನ್ನೇನು ಇಂದೇ ನೋಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವಳು ಅವರ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವಳಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಇವರು ಇವಳನ್ನು ವರವಜೀಕೆಂಡು ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿದೆ; ಆದರೆ ಹಂಸಾ, ಬಡಿಸುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀನು ನಡುವೇ ಹೊರಗೆ ಏಕೆ ಹೋದೆ? ಪದಮಜೀ, ನನಗೆ ನೀನೇ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಆಧಾರವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿಯಾಗದ ಏನೇ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿಯ ಎದುರಿಗೆ ನಾವು ಮೋರೆ ಎತ್ತುವಂತಿಲ್ಲ.”

“ಅವ್ವಾ, ಇನ್ನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತೆ ಬೇಡ. ಅದಿರಲಿ. ನಾಗೋಜೀ, ನೀನು ನಮ್ಮ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ನೋಡಬೇಕಾಗಿದೆಯೇನು? ನಿನ್ನ ಅಂಬೋಣವಾದರೂ ಏನಿದೆ? ಅವ್ವನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನೀನು ಏನೆಂದು ಹೇಳುವೆ? ಹಂಸೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಮೈ ನೋಡಿಯೇ ಒಡನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಹಂಸಾ, ಇತ್ತ ಬಾ. ಈ ನಾಗೋಜಿರಾಯರ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲು.”

“ಇದೇನೋ ಅಣ್ಣಾ, ನಿನ್ನ ನಗೆಚೇಷ್ಟೆ? ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಇಲ್ಲವೇನು?”

“ಎಲ ಇವಳ! ಅವರು ಆದರೆ ಯಾರೇ? ಶಾಬಾಸ್! ಈ ಸರ್ವನಾಮಗಳ ಉಪಯೋಗದಿಂದ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆಯೇ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ವಾಹವ್ವಾ! ನಾಗೋಜಿರಾಯರೇ, ನಿಮ್ಮ ಅಂಬೋಣವೇನೆಂಬದಷ್ಟು ತಿಳಿದು ಹೋಗಲಿ.”

“ನಾನನ್ನು ವದೇನು? ಅವ್ವನವರನ್ನು ವ ಮಾತಿಗೆ ನನ್ನ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲದೆ? ನನ್ನನ್ನು ವರಿಸುವಿರೇನೆಂದು ನಾನು ಹಂಸಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳುವಾಗ ಅವರು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರೆ, ನನ್ನಷ್ಟು ಭಾಗ್ಯವಂತನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ನಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು.”

“ಅದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯವರು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು ನಡುವೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿದಳು.

“ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದಿರಿ. ಅವರನ್ನೂ ಡಂಬಡಿಮನ ಕೆಲಸ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ; ಅಥವಾ ಅವರೇ ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬಂದು ನಿಮ್ಮ ಹಂಸಾಬಾಯಿ ಯನ್ನು ನಮ್ಮ ನಾಗೋಜಿಗೆ ಕೊಡುವಿರೇನೆಂದು ಕೇಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವೆನು; ಅಂದರಾಯಿತಷ್ಟೆ?”

“ಹೀಗಾದರೆ ಮುತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾಗುವದು!” ಎಂದೆಂದು ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಬೀಳ ಹತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳು ಹಂಸೆಯನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ:—“ಹಂಸಾ, ಕತ್ತಲಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎದುರಿಗಿನ ಬಾವಿಯಿಂದ ೨-೨ ಕೊಡ ನೀರು ತರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಕ್ಕು ನೀರು ಕೂಡ ಇರುವದಿಲ್ಲ,” ಎಂದು ಅಂದಳು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಎಲ್ಲೆಡಾದರೂ ಹೋಗಿ, ನಾಗೋಜಿರಾಯನ ಕಣ್ಣರಿಯಾಗುವದೇ ಆಗ ಹಂಸೆಗೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ಕೊಡಪಾನ, ಬಿಂದಿಗೆ, ಸೇಡುವ ಹಗ್ಗಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಾವಿಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭಾವೂರಾಯನು ತನ್ನ ಯಜಮಾನನ ಹಾಗು ಪದಮಜಯ ನಾಸಿದ ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಅದೇ ಬಾವಿಗೆ ಮಡಿಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಡೆ ದಿದ್ದನು. ಆಗ ಹಂಸೆಯು ಭಾವುನನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ:—“ಭಾವೂರಾಯಾ, ಇಂದಿನ ದೂರದ ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ನೀನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಣಿದಿರುತ್ತಿ; ಮೇಲಾಗಿ ಬಂದವನು ತುಸು ಹೊತ್ತು ಸಹ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಲ್ಲ; ಕುದುರೆಗಳ ಚಾಕರಿ ಮಾಡಿ ರುವೆ. ಕಾರಣ ನೀನು ಇನ್ನು ಈ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವದಕ್ಕೆ ಹೊರ ಡೆದೆ, ಕೈಕಾಲು ಮೋರೆ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ನಡೆ. ನಾನು ಹೇಗೂ ಬಾವಿಗೆ ನಡೆದಿರುತ್ತೇನೆ. ಈ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒಯ್ದು ಜಳ ಜಳ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ,” ಎಂದಳು.

“ಛೇ-ಛೇ! ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ಅದಾಗದು. ಈ ಪ್ರವಾಸವೇನು? ನಮ್ಮ ಜನ್ಮಕ್ಕೇ ಹತ್ತಿದ್ದು. ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ದಣುವಿಕೆಯಾಗಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲದೆ ಈಗಲೆ ಮುಚ್ಚೆಂಜೆಯಾಗಿದ್ದು, ಈ ಎಲ್ಲ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ನೀರು ತರುವದೆಂದರೆ, ನಿಮಗೆ ಬಹಳ ಕತ್ತಲಾಗುವದು; ಅದುದರಿಂದ ನಾನೂ

ಬಾವಿಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ ನಡಿಯಿರಿ,” ಎಂದು ಹೊರಟನು,

ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಬಾವಿಗೆ ತಲುಪಿದಾಗ ಮುಚ್ಚಿಂಜೆಯು ಮೂರಿತ್ತು. ಬಾವಿಯೊಳಗೆ ಕತ್ತಲವೇ ಕತ್ತಲಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಇಂಥ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಊರಂದ ತುಸ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಬಾವಿಗೆ ನೀರಿಗೆಂದು ಅದಾರು ಬರಬೇಕು? ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಭಾವೂರಾಯನು ಕೊಡವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಹಣಕೆ ಹಾಕಿದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ-ಧರ್ಮ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಅವನ ಕಾಲಿಗೆ ಕೊಡದ ಹಗ್ಗವು ಸುತ್ತುವರೆಯಿತು; ಹಾಗೂ ಅವನು ಆ ಕಟ್ಟಿಗೋಡೆಗಳಲ್ಲದ ಮೋಳು ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು! ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಹಂಸೆಯು:—“ಅಣ್ಣಾ, ಓಡಿ ಬಾ; ಭಾವೂರಾಯನು ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದನು!” ಎಂದು ಭಯಕಂಪಿತ ದನಿಯಿಂದ ಚೀರಿಕೊಂಡಳು. ಅವಳು ೪-೬ ಸಾರೆ ಹಾಗೆ ಚೀರಿಕೊಂಡರೂ ಗಾಳಿಯು ಎರುದ್ದ ಗತಿಯಿಂದ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ, ಪದಮಜೆಗಾಗಲಿ ಬೇರೆಯವರಿಗಾಗಲಿ ಅದು ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಹಂಸೆಯೇ ಅಂಜುತ್ತಂಜುತ್ತ ಆ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಇಣಕಿ ಹಾಕಿದಳು. ಒಳಗೆ ಕತ್ತಲು ಗವದಿದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಗೆನೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಂತರ ಅವಳು:—“ಭಾವೂರಾಯಾ,” ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು.

ಕೂಡಲೆ ಭಾವುವು ತತ್ತರಿಸುವ ದನಿಯಿಂದ:—“ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ನಾನಿನ್ನು ಸಾಯುವೆನು. ಏನನ್ನಾದರೂ ಹಿಡಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದರೆ, ಕೈಗೆ ಏನೂ ಸಿಗಲೊಲ್ಲದು,” ಎಂದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹಂಸೆಯು ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಕೂಡ್ರದೆ, ಭಾವೂರಾಯನು ಮಡಿ. ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ತಂದಿದ್ದ ಎರಡು ದೋತರಗಳನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಗಂಟು ಹಾಕಿ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಬಿಟ್ಟಳು; ಆದರೆ ಆ ಬಾವಿಯು ಆಳವಾದದ್ದರಿಂದ, ಆ ದೋತರದ ಕೊನೆಯು ಭಾವುವು ಕೈಗೆ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಅವಳು ತಾನು ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಸೀರೆಯ ನೀರಿಗೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟೆ ಅತ್ತಕಡೆಯ ಸೆರಗನ್ನೂ ಆ ದೋತರದ ಸೆರಗನ್ನೂ ತುದಿಗೆ ತುದಿ ಕಟ್ಟಿ ಇಳಿಬಿಡಹತ್ತಿದಳು; ಹಾಗು:—“ಭಾವೂರಾಯಾ, ನಾನು ದೋತರವನ್ನು ಇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೋ. ಒಮ್ಮೆಲೆ ಜೋಲಿ ಹೊಡೆಯಬೇಡ; ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಾನೂ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳಬೇಕಾದೀತು” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಸುದೈವದಿಂದ ಭಾವುನ ಕೈಗೆ ಆ ದೋತರದ ಚುಂಗು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಆ ಕೂಡಲೆ ಅವನಿಗೊಳ್ಳೇ ಧೈರ್ಯವುಂಟಾಯಿತು. ಅದು ಒಳ್ಳೇ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗವಿತ್ತು. ಹಂಸೆಯು ಆ ದೋತರವನ್ನಿಳಿಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಕೆಲಕ್ಷಣ ತಡಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಭಾವೂರಾಯನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಮುಳುಗಿ ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಭಾವೂರಾಯನಿಗೆ ಈಸ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಇಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿಯೇ ೪-೬ ತುಂಬಿಗೆ ನೀರು ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಿತ್ತು. ದೋತರವು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕೊಡನೆಯೇ ಭಾವುನು:—“ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ದೋತರವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿಯಿರಿ. ಬಾವಿಯ ದಂಡೆಗೆ ಜೀಪಿಗ್ಗಾಲು ಕೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲಿರಿ. ನಾನು ಶಕ್ಯವಾದಷ್ಟು ಉಸಿರು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದು ಭಾರ ಬಿಡದಂತೆ ಹತ್ತಿ ಬರುವೆನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಬಾವಿಯೊಳಗಿಂದ ಎರಿ ಬರಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆಗಿನ ಮರಾಟರಿಗೆ ಕೋಟ-ಕೊತ್ತಳಗಳ ನಿಡಿವಾದ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಎರಿ ಹೋಗುವ ರೂಢಿಯಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ, ಭಾವೂರಾಯನು ಆ ಬಾವಿಯನ್ನು ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಎರಹತ್ತಿದನು. ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಬಲೆಯ ರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಲವಂತರಾದ ಗಂಡಸರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಎದೆಗಾರರಾಗುತ್ತಾರೆಂಬದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಯಾವದೊಂದು ಮದ್ದಾನೆಯಂತೆ ಹಂಸೆಯು ಆ ಬಾವಿಯ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಲು ಕೊಟ್ಟು ಸೆಟೆದು ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಭಾವೂರಾಯನ ದೇಹದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಾರವು ಬೀಳತೊಡಗಲು ಅವಳಿಗೆ ಜಡವೆನಿಸಿತು; ಆದರೂ ಅವಳು ಅಂಜಲಿಲ್ಲ; ಕೈಕಾಲುಗೆದಲಿಲ್ಲ! ಅವಳು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಆ ಭಾರವನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಸಹಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿರಲು, ಚಪಲನಾದ ಭಾವೂರಾಯನು ತೀಳ್ತದಲ್ಲೆಯೇ ಬಾವಿಯಿಂದ ಎರಿ ಬಂದನು. ಅವನ ಕೂಡ ತುಂಬಿದ ಕೊಡವೂ ಮೇಲೆ ಬಂತು. ಏಕೆಂದರೆ, ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವಾಗ ಅದರ ಹಗ್ಗವೂ ಭಾವೂರಾಯನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಸುತ್ತವರೆದಿತ್ತು. ಜೀವದ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಗ್ರಸ್ತನಾದ ಅವನು ಬಾವಿಯನ್ನು ಎರಿಬರುವಾಗ ಅತ್ತಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲ!

“ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ಇಂದು ನೀನು ನನಗೆ ಜೀವದಾನವನ್ನಿತ್ತಿರುತ್ತೀರಿ” ಎಂದು ಭಾವೂರಾಯನು ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿಬಂದ ಕೂಡಲೆ ನುಡಿದು, ಆಕೆಯ ಕಾಲು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿದನು; ಆದರೆ ತಾನು ಅಂಥ ಸಾಹಸವನ್ನೇನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಅನಿಸಿ

ದರೂ ಭಾವೂರಾಯನು ಮರಳಿ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳು ಪರಮ ಸಂತಸ ಗೊಂಡಳು. ನಂತರ ಅವರು ಮನೆಗೆ ಹೋರಬಿರು. ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹಂಸಯು ಅಂದಿನ ದಿನ ತನಗೆ ಹೇಳಿದ ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕನ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಭಾವೂರಾಯನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಾವೂರಾಯನು:—“ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕನು ಹೇಳಿದ ಭವಿಷ್ಯವು ನಿಜವಾದರೆ, ನಿಮಗೆ ಬರಬಹುದಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಕಟ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗುವೆನು,” ಎಂದು ಅಭಿವಚನವನ್ನಿತ್ತನು.

ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಭಾವೂರಾಯನು ಬಾವಿಯ ಬಳಿಗೆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪದಮಜಿಯು ಹಂಸೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ:--“ತಂಗೀ, ಹಂಸಾ, ನೀನಿಂದು ಒಳ್ಳೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. ಇಗೋ, ನಿನಗೆ ಈ ಪಾರಿತೋಷಕವನ್ನು!” ಎಂದಂದು ತನ್ನ ಜೇಬಿನೊಳಗಿನ ಒಂದು ಅರಿವೆಯ ಗಂಟನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ, ಹಂಸೆಯ ಮುಂದೆ ಸುರುವಿದನು. ಒಳ್ಳೇ ತೇಜಃಪುಂಜಗಳಾದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮುತ್ತು-ರತ್ನಗಳ ಆಭರಣಗಳು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ಆಭರಣಗಳ ಮೋಹವು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದದ್ದೇ! ಯಾವದೊಂದು ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಅವರು ಅದನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡು, ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೊರಳಿಸುತ್ತ ಒಳ್ಳೇ ನಿಷ್ಣಾತ ಚಿನಿವಾಲರಂತೆ ನೋಡಿ ಬೆಲೆಗಟ್ಟಿ ಹತ್ತುವರು. ಹಂಸೆಯಾದರೂ ಅದರೊಳಗಿನ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮುತ್ತಿನ ಕಂಠಾಭರಣವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, “ಎಂಥ ಸುಂದರ ಮುತ್ತುಗಳಿವು!” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದಳು.

ಎಲ್ಲರ ಊಟ-ಪಾಟಗಳಾದ ಬಳಿಕ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಕಳೆದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪದಮಜಿಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೋದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷವೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಕಡು ಎಷಾದವೂ ಅನಿಸಿತು; ಯಾಕಂದರೆ, ಕುಲಗಟ್ಟಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿರುವ ಪ್ರೇಮಾದರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪದಮಜಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಆಗಮನದಿಂದ ಈ ಪ್ರಾಂತದ ಜನರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಅಪ್ರಿಯತೆಯು-ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ಹಂಸೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಸೊಪ್ಪೆಯನ್ನಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದ್ದ ನಾಗೋಜಿ

రాయన తందేయు “ఇంథ కులగీడి తంవేయ మగళు నమగే బీడ!”
 ఎందు హేళికళిసెద అప్రియ సంగతియు అవనల్లికడు విషాదవన్ను ఁటు
 మాడితు.

హంసేయ సత్యస్వరూప.

శ్రీల క్షణగళ నంతర తాయయన్ను కురితు:—“అవ్వా, డాగాదరీ
 ఇన్ను హంసేయ లగ్నద బగ్గి ఎను మాడబీకె? నాగోజిరాయన
 తందేయంతూ బీడవేందరశ్శే? ఇన్ను ఁ విషయవు తుష కఠిణవే
 కాణుత్తదే.”

“అకుడు. ననగూ డాగేయే కాణుత్తవే; ఆదరీ నమ్మ హంసేయ
 నాగోజిరాయర మనస్సిగే బందరీ, అవరు తమ్మ మనీయవరన్ను
 ఒడంబడిసి లగ్న వాగబకుడాగదే. అదాగదిద్దరీ నిరుసాయవేందు
 సుమ్మనే కూడద డూరతు గత్యంతరవే ఇల్ల.”

“అవ్వా, ఇవళ ద్యేవదల్లిద్దంతే ఆగువదు;” ఎందు పదమజియు
 నిట్టుసిరు బిట్టను.

“ఇవళ ద్యేవదల్లేను, వితిష్టవూ ఇదే” ఎందు అందు, సావత్రి
 బాయియు అందిన దిన హంసేయ తిళిసెద ఆ బుడుబుడికన భవిష్య
 వన్ను పదమజిగే వివరిసి డేళిదళు. ఆ భవిష్యద్వారణయన్ను కేళి
 పదమజియు:--“అవ్వా, ఇన్ను ఆరు వషగళ వరీగే నమ్మ హంసేయ
 నానా సంకటగళల్లి సిలుకీ పారాద నంతర ఇవళ లగ్నవాగి, బళిక
 ఇవళ టుదరదల్లి రాజపుత్రను డనిసబీకల్లవే? ఁ భవిష్యదంతే కూడి
 బరువుదాదరూ డేగే? రాజమాతీయాగువ నమ్మ హంసేయ మోట్ట
 మోదలు రాజపత్నీయాగబీకల్లవే?” ఎందు ఆన్నలు,

“తమ్మా, ఁ దేశముబరన్ను వరిసిదరీ తప్పేను? నమ్మ డూడ
 మఱారాజరాదరూ మోదలు దేశముబరూ పాట్రిలరూ ఆగరలిల్లి
 వేను? ఒందువేళి డాగే ఆదరూ ఆదికె. హంసేయ సత్యస్వరూపవు
 ఁగ తిళియువదేంతు?”

ಹೀಗೆಂದು ಸಾವತ್ರಿಬಾಯಿಯು ಹಂಸೆಯೊಡನೆ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ಭಾವೂರಾಯನು ಕುದುರೆಯ ಚಪ್ಪರಕ್ಕೆ ನಡೆದನು. ನಂತರ ಪದಮಜಯು ಸಾತಾರೆಯ ವರ್ತಮಾನವೇನೆಂದು ನಾಗೋಜಿಗೆ ಕೇಳಿದನು. ಅವನು ಅತ್ತ ಕಡೆಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು -

“ಸಾತಾರೆಯ ಸುಭೇದಾರನಾದ ಪ್ರಯಾಗಜಿಯು ಬಹು ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯು ದೊಡ್ಡ ಮೂರಾಜರ ಕಾಲದಿಂದ ಆತನು ಹಸರುವಾಸಿಯಾಗುವನು ಅಂತೆಯೇ ಪೆರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನು ೪ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಶಹವಸ್ತುತ್ವರೂ, ಆ ಕಡುಗಲಿಯು ಕೊಂಡವೂ ಅಂಜಲಿಲ್ಲ. ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಅಪಾರ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದನು. ಮತ್ತೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಶಹಜಾದಾ ಅಜಮರಹನು ತನ್ನ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದನು. ಉಳಿದ ಎರಡು ಕಡೆಗೆ ತರ್ಬಯತ್‌ಖಾನ್ ಮತ್ತು ಸರ್ಜಾಖಾನ್‌ರು ಗುರಿಹೂಡಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಿಂದ ಆ ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಹಾಳಿ ನಡೆದಿದ್ದರೂ ಆ ಧೀರ ಸುಭೇದಾರನು ಏಕೋಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕಾದುತಲಿದ್ದನು; ಹಾಗೂ ಕೋಟೆಯ ಮೇಲಿಂದ ವೈರಿಗಳ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸುತ್ತಲೂ, ತೋಸಿನ ಗುಂಡುಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸುತ್ತಲೂ ಅವರನ್ನು ಜೇರಿಗೆ ತರುತ್ತಿದ್ದನು. ದುರ್ಗದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ೨೦-೩೦ ಹರದಾರಿಯ ವರೆಗಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆತನು ಸುಡಿಸಿ ಸೂರೆಗೊಂಡದ್ದರಿಂದ, ಬಾದಶಹನ ದಂಡಿನ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಹಿಡಿ ಹುಲ್ಲು ಕೂಡ ದೊರೆಯದಾಯಿತು. ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಬಾದಶಹನ ಭಾವಣೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಧಾನ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮರಾಟರ ಟೋಳಿಗಳು ನಡುವೇ ಎತ್ತಿ ಹಾಕಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಾತಾರೆಯ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾರು ತಿಂಗಳುಗಳ ವರೆಗೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಸಿಧಾ-ಸಾಮಗ್ರಿಯು ಶೇಖರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು; ಅಲ್ಲದೆ ಪರಳಿಯ ಕಿಲ್ಲದಾರನಾದ ಪರಶುರಾಮಪಂತನು ಭೂಗರ್ಭ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸಾತಾರೆಯ ನೆರಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸಿಧಾ-ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತಲುಪಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಸಾತಾರೆಯ ಸುಭೇದಾರನು ನಿಕರದಿಂದ ಕಾದತೊಡಗಲು, ಬಾದಶಹನು ಯೋಚನೆಗೊಳಗಾದನು, ಆದರೆ ಬಾದಶಹನ ಚತುರ ಸೇನಾಸಿಯಾದ ತರ್ಬಯತ್‌ಖಾನ್‌ನು ಮರಗಾಣಿಯ ಒಂದು ಸೇನಿಕನಿಗೆ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಸುರಂಗಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು ಈ ಸುರಂಗವು ಕೃಷಿಮರವಿಗೆ

ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ಸುರಂಗಗಳು ಹೇಗೆ ಹಾರುತ್ತವೆಂಬದನ್ನು ನೋಡುವ ದಕ್ಕೊಂದು ಬಾದಶಹನು ಸ್ವತಃ. ಆ ಬುರುಜಿನ ಕಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಸುರಂಗಕ್ಕೆ ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಕೂಡಲೆ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೊಗೆ ತುಂಬಿ "ಢಬ್ಬ" ಎಂಬ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಸಪ್ತಕವಾಯಿತು. ಆ ಕೂಡಲೆ ಸಾತಾರಿಯ ದುರ್ದದ ಎಂದು ಭಾಗವು ಬಾಲಕಿಲ್ಲೆಯೊಡನೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಕೋಟಿಯೊಳಗೆ ಒಂದು ಬದ್ದಿತು! ಆದರೆ ಕೆಳಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಅನೇಕ ಜನ ದುರ್ಗವಾಸಿಗಳು ವರಂಘ್ರಮವನ್ನು ನೋದರು!! ಕೂಡಲೆ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹಾ! ಹಾ! ಕಾರ ವೆದ್ದಿತು. ಅವನ್ನು ಕಂಡು ಶತ್ರುಗಳು ದುರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸುರಂಗವು ಹಾರಿತು. ಆ ಸುರಂಗವಾದರೂ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಹಾರಿ ಕೋಟಿಯನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವೆಂದು ವೈರಿಗಳು ಅನು ಮಾನಿಸಿದ್ದರು; ಆದರೆ ದೈವದುರ್ವಿಪಾಕದಿಂದ ವಿವರೇತನಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಆ ಎರಡನೇ ಸುರಂಗವೂ ಬಹು ವೇಗದಿಂದ ಹಾರಿ, ಆ ಗುಡ್ಡದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಒಯ್ದು ಬಾದಶಹನ ದಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಅವಳಿಸಿತು. ಅದರ ಕೆಳಗೆ ೨-೨|| ಸಾವಿರ ದಂಡಾಳುಗಳು ಸಿಕ್ಕು ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿರವಾದರು! ದುರ್ಗದ ಮೇಲೂ ಕೆಲವು ಕಲ್ಲು-ಮಣ್ಣುಗಳು ಹಾರಿ ಬಂದು ಬಿದ್ದಿದ್ದವು; ಆದರೆ ಅವು ತೀರ ಸ್ವಲ್ಪ.

ಆ ಅನಾಹುತವು ಶಾಂತವಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯಾಗಜಿಯು ಯಾರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಶೋಧದ ನಂತರ ಸುಭೇದಾರನ ದೇಹವು ಒಂದು ಕಡೆಯ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹೂತು ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿರವಾದದ್ದು ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ಖೇದಕರ ಸಂಗತಿಯು ಹಾ! ಹಾ! ಅನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವೈರಿಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ತನ್ನ ಅತ್ಯಲ್ಪ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಇನ್ನು ಬಾದಶಹನಕೂಡ ಕಾದುತ್ತ ಪ್ರಾಣಹಾನಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಿಂತ, ಅವನಿಗೆ ದುರ್ಗವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ, ದುರ್ಗದಿಂದ ಹೊರ ಬಿದ್ದು, ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಕಾರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೂಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಪರಶು ರಾಮಪಂತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ಸಾತಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟನು. ಇದಿರಲಿ. ಪದಮಜಿ, ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಸುದ್ದಿಯೇನು? ನಾನು ಸೇನಾಪತಿ ಧನಾಜಿ ರಾಯನ ಪಧಕದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಹೇಗೆ ಧುಮಶ್ಚಕ್ರಿಯು ನಡೆದಿತ್ತೋ, ಈಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆದಿರುವದೇನು?"

ಪದಮಜಿ:—“ಅದರಲ್ಲಿ ಕೊಂಚವೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಬಾದರಹನನ್ನು ರೇಗಿಗೆಬ್ಬಿಸಿ, ನಮ್ಮ ವೇಶದಿಂದ ಓಡಿಸಬಿಡಬೇಕೆಂದೇ ನಮ್ಮ ಸೇನಾಪತಿಗಳ ಮುಖ್ಯ ಧ್ಯೇಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಅಜ್ಞೆಯ ಮೇರೆಗೆ ನಾನು ಇನ್ನು ೧-೨ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಹೋಗಿ ನನ್ನ ಚಾಕರಿಗೆ ಹಾಜರಾಗಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಗೋಜಿ, ನೀನು ನಮ್ಮ ಹಂಸೆಯನ್ನು ವರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿರುವೆ?”

ನಾಗೋಜಿ:—“ನಮ್ಮ ಅಜ್ಜ-ತಂದೆಯವರು ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರವು ತಿಳಿಯಿತು. ನಾನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ನನ್ನ ಅಜ್ಜಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸುವೆನು. ನನ್ನ ಅಜ್ಜಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುವಳು. ಅವಳು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯಲಾರಳು. ಅವಳಿಂದ ಅಜ್ಜನಿಗೆ ಹೇಳಿಸಿಬಿಟ್ಟೆನೆಂದರೆ ಕೆಲಸವು ಆಗಿ ಬಿಡುವದು. ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೀನು ನಿರ್ಧಾಸ್ತನಾಗಿರು.”

ಪವನುಜಿಯು ಮರಳಿ ತನ್ನ ದಂಡಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದ ಬಳಿಕ ನಾಗೋಜಿಯು ೧-೨ ದಿನಗಳ ಅಂತರದಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರಪತ್ತಿದ್ದನು. ಹಂಸೆಯು ಆತನ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಎದರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾಗೋಜಿ--ಹಂಸೆಯರು ಮಾತಾಡುತ್ತ ನಿಂತರೆಂದರೆ, ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು ಬೇಕಂತಲೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು; ಯಾಕೆಂದರೆ, ನಾಗೋಜಿಯನ್ನೇ ಅವಳು ತನ್ನ ಭಾವಿ ಜಾಮಾತನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ನಾಗೋಜಿಯು ಹೊರಟು ಹೋದ ಬಳಿಕ ಅವಳು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು:-- “ಹಂಸಾ, ನಾಗೋಜಿಯವರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದರೇನು? ಈ ಮಾತು ತೆಗೆದಾಗ ಅವರ ಮನೆಯವರು ಏನಂದರಂತೆ? ಲಗ್ನದ ಮುಹೂರ್ತವು ಎಂದಿಗಿಡುವರಂತೆ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವಳು; ಆದರೆ ಹಂಸೆಗೆ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲೊಂದಕ್ಕೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. “ಎಲೆ. ಇಷ್ಟು ಅವಸರವೇಕೆ? ಕಾಲವೂದಗಿ ಬಂದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಜನರು ಅನ್ನುವದೇನು? ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೇ ವರಿಸುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿರುದ್ಧ ಅದಾರು ನಡೆಯುವರು? ಲಗ್ನದ ಬಗ್ಗೆ ನೀನು ಕೊಂಚವೂ ಆಲೋಚಿಸಬೇಡ. ವೇಶದೊಳಗಿನ ಈ ಗೊಂದಲವು ತುಸ ಶಾಂತವಾಗಲಿ; ಅಂದರೆ ಆ ಕೂಡಲೆ ಎಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಆದೀತು?” ಎಂದು ನಾಗೋಜಿಯು ಹಂಸೆಯ

ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹಾರಿಕೆಯ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತ ದಿನಗಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ವಿಚಿತ್ರ ಬಗೆಯ ಉತ್ತರದ ಮೂಲಕ ನಾಗೋಜರಾಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗುವದಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಸಂಶಯ ಬರುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅಂಧಪ್ರೇಮದ ಮೂಲಕ ಹಂಸೆಗೂ ಆಕೆಯ ತಾಯಿಗೂ ಆ ಸಂಶಯವು ಬಹು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಇಂದು ಹಂಸೆಯು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಕರನ ಬರವನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಉತ್ಕಂಠೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಬಾಗಲಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಇಂದು ಅವರು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಲಗ್ನದ ಬಗ್ಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಕೇಳಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವಳು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾಗೋಜರಾಯರ ಕುದುರೆಯು ಪೇಡದ ಕಡೆಯಿಂದ ಒಳ್ಳೇ ವೇಗವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಲೋಕಿಯ ಊರ ಹೊರಗಿನ ಸೀ ನೀರಿನ ಬಾವಿಯು ಪೇಡದ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ನೀರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಂಗಳೆಯರು ನಾಗೋಜಿ-ಹಂಸೆಯರ ಪ್ರತಿ ನಿತ್ಯದ ಆ ಸಮ್ಮೇಲನವನ್ನು ಕಂಡು, ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ನಾನಾ ಬಗೆಯಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ಈ ದಿನವಾದರೂ ಬಾವಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಹೆಂಗಳೆಯರು ಭರದಿಂದ ಬರುವ ನಾಗೋಜರಾಯನ ಆ ಕುದುರೆಯನ್ನೂ, ಅವನ ಮಾರ್ಗಪ್ರತಿಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಬಾಗಲಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಂಸೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುತ್ತ ತಮ್ಮ ಚರ್ಚೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಕುದುರೆಯು ಮನೆಯ ಬಳಿಗೆ ತಲುಪುತ್ತಲೆ ನಾಗೋಜಿಯು ಒಳ್ಳೇ ಆಡ್ಯತೆಯಿಂದ:—“ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಯಿತೇನು? ನಾನು ಇಂದು ದಿನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇಗ ಬಂದೆನು. ಇಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬಾರದೆಂದೇ ಯೋಚಿಸಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ನಿನಗೆ ನಿರಾಶೆಯುಂಟಾಗಬಾರದೆಂದು ಬಂದೆನು. ನಾನು ಬರದಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಕೆಡಕೆನಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತೇ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು,

ಹಂಸೆಯು:--“ಕೆಡಕೆನಿಸದೇನು ಮಾಡಿತು? ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಿರಿ; ಅಂದರೆ ಉತ್ತರವೇನು ಬರುವದೆಂಬದು ತಿಳಿಯುವದು.”

“ನನಗೆ ಹಾಗೆ ಅನಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಇಷ್ಟು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಬಂದೆನು.”

“ಅದಿರಲಿ. ಅವ್ವನಂತೂ ಬಹು ಅವಸರ ಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ; ಆದರೆ ನೀವು ಮಾತ್ರ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಏನೊಂದೂ ಉಸುರುವದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ನಾನು ಕಡು ಏಪತ್ತಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.”

“ಲಗ್ನದ ಬಗ್ಗೆ ಯಲ್ಲವೆ? ನೀನು ಇಷ್ಟು ಉತಾವಳಿಯೇಕಾಗಿರುವೆ? ನೇಳೆಯೊಡಗಿ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಆಗಿ ಹೋಗುವದು. ಲಗ್ನವಾದರೆ ನಿನ್ನೊಡನೆಯೇ ಆಗುವೆನೆಂದು ನಾನು ಪಣ ತೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಅಂದಬಳಿಕ ನೀನು ಇಷ್ಟು ಅಧೀರಳಾಗುವ ಕಾರಣವೇನು?”

“ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ; ಆದರೆ ಅವ್ವನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿತ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ ಆದನ್ನು ನೀವು ಇಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಲೇ ಬೇಕು.”

“ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ವರ್ಷ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ ಸಮ್ಮತಿಯಿದೆಯೇ ಆದಕ್ಕೆ?”

“ಅವೇಕೆ? ಕಾರಣವೇನೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಸಬಾರದೇ?”

“ಆ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದರೆ ಸಿನೆ ಕೆಡಕೆಸಿಸುವದು; ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಆಗ್ರಹದ ಮೂಲಕ ಹೇಳಲೇ ಬೇಕಾಗುವದು. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ವರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರಾರೂ ಸಮ್ಮತಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಆ ಹಳೆಯ ಜನ ರೆಲ್ಲ ಮಣ್ಣು ಪಾಲಾಗುವ ವರೆಗೆ, ಅಂದರೆ ಇನ್ನೂ ಆರು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ನೀನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗುವದು.”

“ಆರು ವರ್ಷಗಳೇ ಏಕೆ?”

“ಏಕೆಂದರೆ, ನಿನ್ನ ವಿಷಯದ ಭವಿಷ್ಯವೇ ಹಾಗಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಅಂದ ಬಳಿಕ ನೀನು ಅದುವರೆಗೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆಯೆಂದು ನನ್ನ ಖಾತ್ರಿಯಿದೆ.”

“ಆ ಮೇಲಾದರೂ ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗುವರೆನ್ನುವ ಬಗ್ಗೆ ಖಾತ್ರಿಯೇನು? ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೂ ಏನಿದೆ?”

“ಅವರ ಅಂಜೋಣವು ಮತ್ತೇನಿರಬೇಕು? ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಕುಲಗೆಟ್ಟು ಮುಸಲ್ಮಾನನಾದುದರಿಂದ ಅಂಥ ಕುಲಗೇಡಿಯ ಮಗಳು ನಮಗೆ ಬೇಡೆಂದು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಹಂಸಾ, ಅವರ ಮಾತಿರಲಿ. ನಾವು ಇನ್ನು ಆರು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ತಡೆಯುವದೆಂದರೆ ಆಗದ ಮಾತು. ಅದರಿಂದ ನಾವು ಈಗ ಹೇಗೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಮನಸಾ ವರಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇವೆ; ಅಂದಬಳಿಕ

ನಾವೀರ್ವರೂ ಕೂಡಿ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ತಪ್ಪೇನು? ನಾವು ಕೂಡಿ ಇರಹತ್ತಿದ ಕೂಡಲೆ ನಾನು ಬೇಗನೆ ಬಾದಶಹನ ದಂಡಿಗೆ ಸೇರಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಜಹಗೀರು ದೊರಕಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆ ಮೇಲೆ ನಾವು ಸುಖದಿಂದ ಕಾಲ ಕಳೆಯೋಣ.”

“ಹಾಗೆಂದೂ ಆಗದು” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಹಂಸೆಯು ಭರದಿಂದ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಳು; ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ನಾಗೋಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಒಳ್ಳೇ ತ್ಸೇಷದಿಂದ:-“ನಾಗೋಜಿರಾಯರೇ, ಇದೇ ಏನು ನಿಮ್ಮ ಗುಹಿತವು? ನೀವು ನನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಸ್ನೇಹಿತರಾದುದರಿಂದ, ನೀವಾದರೂ ಅವನಂತೆಯೇ ಸಚ್ಚೀಲರೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಇರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ನಾಗೋಜಿರಾಯರೇ, ನಿಮ್ಮ ಈ ಹೀನಬಗೆಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಗೊಟ್ಟದ್ದೇ ನಮ್ಮ ತಪ್ಪಾಗಿವೆ; ನೀವು ಮನೆತನಸ್ಥ ದೇಶಮುಖರಾಗಿರುತ್ತೀರಿ. ನನ್ನ ಭ್ರಮವು ಬೇಗನೆ ನಿರಸನವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲವಿದ್ದರೆ ನನ್ನಂತಹ ಲೋಕದ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದ ಬಾಲಿಕೆಯನ್ನು ನೀವು ಯಾವ ಮೆಟ್ಟಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರೋ ಅದಾರು ಹೇಗೆ ಬೇಕು? ನಾಗೋಜಿರಾಯರೇ, ಹೊರಡಿರಿ ಇಲ್ಲಿಂದ. ಬಾದಶಹನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಜಹಗೀರು ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ; ಹಾಗೂ ಯಾವಳೊಬ್ಬ ಬೀಟಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅಧಃಪಾತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಈ ಷಾಂತಿವಂತ ಮರಾಟರ ಹಂಸೆಯು ನಿಮ್ಮಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಆದರೆ, ಮೂರ್ಖ-ದೇಶಮುಖರನ್ನು ಕೈಕಾಲಾಳಿಗೆ ಹರಿದಾಡುವ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಜಂತುಗಳಂತೆ ತಿಳಿಯುವಳು. ತಿಳಿಯಿತೇ? ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತನ್ನ ಕುಲಗೇಡಿ ಗಂಡನನ್ನೇ ತ್ರಜಿಸಿ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಸ್ಪೃಧಾರ್ವಾಭಿಮಾನಗಳ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾಳೆಂಬದನ್ನು ನೀವು ಮರೆತಿರೋ ಏನು? ನಿಮಗೆ ಸ್ತಂತದ ಅಭಿಮಾನವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ಪೃಧಾರ್ವಾಭಿಮಾನವು ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಂದ ಬರಬೇಕು? ನಡೆ, ನಾಗೋಜಿ, ಪರಮ ಘಾತುಕೇ! ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಶ್ರಮವಹಿಸಬೇಡ ನಡೆ. ಈ ಹಂಸೆಯು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಹ ಬೀಳಲಾರಳು” ಎಂದೆಂದು ಆಕೆಯು ನಾಗೋಜಿಗೆ ಕಾಣದಾದಳು.

ಹಂಸೆಯು ಒಳ್ಳೇ ತವಕದಿಂದ ನಡೆದಳು; ಆದರೆ ಬಾಗಿಲ ಮರೆಗೆ ಹೋದವಳೇ ಗಕ್ಕನೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಳು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಇನ್ನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯು ಏನಾಯಿತೆಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಅವಳಿಗೆ ನಿನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದು ಹಂಸೆಗೆ

ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ನಾಗೋಜರಾಯನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿ ಕಳಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದ ತಪ್ಪೇನಾದರೂ ಆಗಿರುವದೆ? ಎಂದು ಅವಳು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಆಲೋಚಿಸಿದಳು; ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಪ್ಪು ಏನೂ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತನ್ನ ಪಾತ್ರಿಯಾಗಲು, ಅವಳು ಹಾಗೆಯೇ ಹಿತ್ತಲ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಗೆ ನಡೆದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ "ಹಂಸಾಬಾಯಿ," ಎಂದು ಯಾರೋ ತನ್ನನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅವಳಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಅವಳು ಹಿತ್ತಲ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಹಣಕಿ ನೋಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಘಾಂಟಾಯನು ಕೂಗಿದ ಎಂದು ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ನಮ ಧನೆಯರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಂತೆ ಸಿಬ್ಬನಾಗಿಯೂ ಘಾತುಕರಾಗುತ್ತಾರೆ ನಾನು ಆಗಲೆ ಒಂದು ನಿಮಿಷ ವರ್ಷ ಸಂಭಾಷಣವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿರುತ್ತೇನೆ. ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ನೀವು ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ತನ್ನಾಗಿ ಆಡಿ ಅಂದು ಅವಮಾನ ಮಾಡಿ ಕಳಿಸಿರುತ್ತೀರಿ; ಆದರೆ ಅನೀಚನು ಇದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗಲಿಯದೆ, ನಾಗರ ಹಾವಿನಂತೆ ಸಿಮ್ಮ ಏಷಯವಾಗಿ ದಂಶವಿಡಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೀವುಮರೆಯಬೇಡಿರಿ."

"ಜೆನ್ನಾಯಿತು. ಅವನು ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಂತೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದಂಶ ಎಟ್ಟರೆ, ನಾನೂ ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಂತೆ ಅವನನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸದೆ ಬಿಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹಂಸೆಯ ಮುಂವೆ ನಾಗರಹಾವಿನ ಆಟವು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆದೀತೆಂಬದನ್ನು ಆರಿಯೆಯಾ?"

ಆಜಿಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಪಾತ್ರಿಯಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ಊರೊಳಗಿನ ಜನರಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೆ, ನನ್ನ ದೇಹವು ಕ್ರೋಧಾತಿರೇಕದಿಂದ ನಡುಗ ಹತ್ತಿದೆ

"ಭಾವೂರಾಯಾ, ಜನರು ಏನೆಂದು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವರು?"

ಅದಕ್ಕೆ ಭಾವು: - "ಬೇಡ-ಬೇಡ. ಅದನ್ನು ಕೇಳುವದರಿಂದ ನಿಮಗೂ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಗೂ ಕಡು ದುಃಖವಾದೀತು. ಇನ್ನು ಅದನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಜನರು ಏನೇ ಅನ್ನಲಿ, ಹಂಸೆಯ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪವು ಇಂದು ನನಗ ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಹೋಗಿದೆ."

ಆಕಸ್ಮಿಕ ದಾಳಿ.

ನಾಗೋಜಿಯು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗದೆ, ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮ ತಾಳಿದ್ದ ಆ ಯುವತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಉಪವಸ್ತ್ರವನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ ಜೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದನು. ಭಾವೂರಾಯನಿಗೆ ನಾಗೋಜಿಯ ಸ್ವಭಾವವು ಬಹು ದಿನಗಳಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ನಾಗೋಜಿಯು ತನ್ನ ಬೇತನ್ನು ಈಡೇರಿಪಬಲ್ಲನೆಂಬದು ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆದರೂ ಹಂಸೆಯ ವಿಷಯದ ಆತನ ಆ ನೀಚ ಪಿತಾರವನ್ನು ಈಡೇರಿಗೊಡಬಾರದೆಂದೂ, ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸ್ವಾಮಿವ್ರೋಹದ ಕಲಂಕವು ಹತ್ತಿದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ; ಹಂಸೆಯನ್ನು ಆತನ ಜಾಲದಿಂದ ಬಿಡಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಯೋಚಿಸಿ, ನಾಗೋಜಿಯು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ್ಲಿ ಭಾವುವು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಯೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು.

ಹಂಸೆಯು ಅಷ್ಟು ಕಟ್ಟುವಿಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಸಮ್ಪರವಾದ ಉತ್ತರದಿಂದ ನಾಗೋಜಿಯು ಆಗಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಎದುರು ಮಾತನಾಡದೆ ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರೂ, ಅವನು ಆಕೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾಗರಹಾವಿನಂತೆ ಒಳ್ಳೆ ಡಂಕು ಹಿಡಿದನು!

ಮರುದಿನ ಸಂಜೆಯ ಮುಂದೆ ಹಂಸೆಯು ತಾಯಿಯೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಪಡಸಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಕಾಳು ಹಸನಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ದೂರದಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ಕುದುರೆಗಳ ಮುರಪುಟಿ ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಿಸಹತ್ತಿತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು ನಾಗೋಜಿಯೊಡನೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಬರುತ್ತಿರುವನೆಂದೂ ಅವನಿಗೆ ನಿನ್ನಿನ ಮಾತಿನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತರ್ಕಿಸಿದಳು. ಮಾತು-ಮಾತಾಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಸವಾರರು ಭರದಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸತೊಡಗಿತು. ನಾಗೋಜಿಯೊಡನೆ ಭಾವೂರಾಯನೊಡನೆ ಬರುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಅನ್ನಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಹಂಸೆಯು ಆ ಸ್ವಾರರಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಗಂಟಿಲೆ ಬಿಡುತ್ತಾ, ಕೂಡಲೆ ಆಕೆಯು ಒಳ್ಳೆ ಒತ್ತುರಬಂದಳು: "ಅಯ್ಯಾ, ಅಪ್ಪನು ಬರುತ್ತಿರುವನು ನೋಡಿವೆಯಲ್ಲ!" ಎಂದಳು.

ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಒಳ್ಳೇ ಸಂತಾಪದಿಂದ:- "ನಾಚಿಕೆಗೇಡಿ, ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯು ಬಹು ಚುರುಕಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಯಾರು?-ಅಪ್ಪನೆ? ನಿಮ್ಮಪ್ಪನು ಎಂದೋ ಸತ್ತು ಹೋಗಿರುತ್ತಾನೆ! ಅವನು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ದರ್ಗಾದಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ!! ನೀನು ಇನ್ನು 'ಅಪ್ಪಾ-ಅಪ್ಪಾ' ಎಂದು ಯಾರಿಗೆ ಅನ್ನುತ್ತೀ? ಮೂರ್ಖನು ನೀನು. ನಡೆ ಒಳಗೆ" ಎಂದವಳೇ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಮನೆಯೊಳಗೆ ದೂಡಿ ಬಾಗಿಲವನ್ನಿ ಕೈಕೊಂಡು ಕುಳಿತಳು. ತಾಯಿಯ ಆ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಎಂದೂ ಆಗದಂತಹ ದುಃಖವು ಹಂಸೆಗೆ ಆಗ ಆಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವಳು ಮುಳುಮುಳು ಎಂದು ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು ಸಹ. ಸಾವಿತ್ರಿಗೆ ಮಗಳ ಅಳೋಣವು ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ; ಆದರೆ ಗಂಡನ-ಸೂರ್ಯಾಜಿ ಪಿಸಾಳನ ಆ ಅಕಸ್ಮಿಕ ಆಗಮನದಿಂದ ಅಂದು ಅವಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕ್ರೋಧ ಸಂತಪ್ತಳಾದುದರಿಂದ ಮಗಳ ರೋದನದ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡಲಿಲ್ಲ.

ಅಲ್ಪಾವಕಾಶದಲ್ಲಿಯೇ ಸೂರ್ಯಾಜಿ ಪಿಸಾಳನು ತನ್ನ ಸಂಗಡಿದ್ದ ರೊಡನೆ ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಕದವು ಒಳಗಿನಿಂದ ಭದ್ರವಾಗಿ ಇಕ್ಕಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, ಅವನು ಹೆಂಡತಿಯ ಹಾಗು ಹುಡುಗಿಯ ಹೆಸರುಗೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿದನು. ಎಷ್ಟು ಒದರಿದರೂ ಬಾಗಿಲ ತೆರೆಯದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಖತಿಯೊಂಡನು. ಆದರೂ ಹೊರಗೆ ಹಾಗೆ ತೋರಿಸಿದರೆ, ಕುದುರೆಯ ಜೀನುಗಳನ್ನಿಳಿಸಿ, ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಸಮಾಪದ ಚಪ್ಪರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದನು. ಸೂರ್ಯಾಜಿಯ ಸಂಗಡ ಬಂದವನು ಜಮಾಲಖಾನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನ ದರ್ಬಾರದ ದೊಡ್ಡ ಸರದಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಸೂರ್ಯಾಜಿಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ದೇಶದ ಮಾಹಿತಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವನ ಮುಖಾಂತರ ಯಾವು ದೊಂದು ಭದ್ರವಾದ ದುರ್ಗದ ಕಿಲ್ಲೆದಾರರನ್ನು ಒಳಸಂಚಿನಿಂದ ಒಡ ಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಬಾದಶಹನ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿ, ಬಾದಶಹನಿಂದ ಬಡತಿ ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬ ಮನೀಷೆಯಿಂದ ಆ ಜಮಾಲಖಾನನು ಸೂರ್ಯಾಜಿ ಯೊಡನೆ ಇತ್ತ ಬಂದಿದ್ದನು. ರಾಜಾರಾಮ ಮಹಾರಾಜರು ತೀರಿಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಾದ್ದರಿಂದ, ಆಗ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಳುವಾರೂ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಅರಾಜಕತೆಯು ಗೊಂದಲವೇ ಗೊಂದಲ

ವಾಗತ್ತು. ಇಂಥ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಖೇಡ-ಜುನ್ನರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಯಾವ ನೊಬ್ಬ ಕಿಲಿದಾರನು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಫಿತೂರಾಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿ, ಸೂರ್ಯಾ ಜಿಯು ಆ ಖಾನನನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಕರೆತಂದಿದ್ದನು. ಜಮಾಲಖಾನನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ವಾಯಿಯ ತನ್ನ ದೇಶಮುಖಗಿಯನ್ನು ಭವ್ರವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದನು.

ತಾನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಈ ನೊಡ್ಡ ಸರದಾರನೊಡನೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮನ್ನಿಸಬಹುದೆಂದು ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದನು. ತಾನು ಧರ್ಮಾಂತರ ತಾಳಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಕಳೆದ ಸಾರಿಯ ಭೆಟ್ಟಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದಳೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ, ಈ ಸಾರೆ ಆಕೆಯ ಮನವನ್ನೊಲಿಸಿಕೊಂಡು, ಆಕೆಯ ಕಲ್ಯಾಣವು ಏತರಿಂದಾದೀತೆಂಬದನ್ನು ಆಕೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿವೇಳದರೆ, ಅವಳು ತನಗೆ ಅನುಕೂಲಳಾಗುವಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದಿದ್ದನು; ಆದರೆ ತನ್ನ ಮದುವೆಯ ಹೆಂಡತಿಯು ಬಹುದಿನಗಳಿಂದ ಬಂದ ತನ್ನನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸೇರಗೊಡದ್ದನ್ನೂ ತನ್ನೊಡನೆ ವರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧಳಾಗದ್ದನ್ನೂ ಕಂಡು ಅವನು ಸಂತಾಪಗೊಂಡನು. ಏನಾದರೂ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಬಾಗಿಲ ತೆರೆಯದ್ದರಿಂದ, ಅವನು ಆ ಸರದಾರನೊಡನೆ ಆ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರಾಹಾರಿಯಾಗಿ ಮಲಗುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಜಮಖಾನೆಯ ಮೇಲೆ ಪವಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಜಮಾಲಖಾನನು: "ಸೂರ ಜಖಾ, ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯು ಹುಚ್ಚು ಹುಡಿದ ನಾಯಿಯಂತಿದ್ದಾಳೆ. ನೀವು ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವದರಿಂದ, ಅವಳು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ವಾಗತ ಮಾಡಿ, ಚಲೋ ಊಟ-ಪಾಟಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ..."

ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಅವನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡಗೊಡದೆ:—"ಖಾನ ಸಾಹೇಬ, ಇನ್ನು ಅವಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪೃಚ್ಛಾಪೃಚ್ಛೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಬೆಳಗಾಗಲಿ. ನಾನು ಆಕೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೈ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂದನು.

ಹೊರಗೆ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಇಬ್ಬರು ಖಾನರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣವು

ಒಳಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ತಾಯಿ-ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜೆನ್ನಾಗ ಕೇಳಬರುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನ ಗಂಡನು ಆ ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿರುವ ವರೆಗೆ ತಾನು ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ಸಾವಿತ್ರಿಯು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಕಳೆದ ಸಾರೆ ಅವನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೂ ಅವಳು ಹೀಗೆಯೇ ಕ್ರೋಧಸಂತಪ್ತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಗಂಡನು ಧರ್ಮಾಂತರ ತಾಳಿದ್ದರಿಂದ, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಹಾನಿಯುಂಟಾಯಿತೆಂದು ಅವಳು ತಿಳಿದಿದ್ದಳು. ಬೆಳಗಾದ ಬಳಿಕ ಸೂರ್ಯಾಜಯು ಮತ್ತೆ ಹೆಂಡತಿ ಹಾಗೂ ಮಗಳನ್ನು ಕೂಗಹತ್ತಿದನು. ಬಾಗಲ ಬಡಿದನು. ಹಿತ್ತಲ ಬಾಗಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಒದರಿದನು. ಏನಾದರೂ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಬಾಗಲ ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ, ಕಡೆಗೆ ಅವನು ಆ ಖಾನಸಾಹೆ ಬನೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಲೆಗೆದನು.

ತಂದೆಯ ಆ ದೈನ್ಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಂಸೆಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಥೆಯಾಯಿತು. ತಂದೆಯ ಧರ್ಮಾಂತರದ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ದೂಷಿತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅವನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು, ಉಪವಾಸ ಬಿದ್ದು ಹೋದುದನ್ನು ನೋಡಿದ ಅವಳಿಗೆ, ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಆ ಬಗೆಯ ಕರೋರ ವರ್ತನದ ಬಗ್ಗೆ ಬಹು ಕೆಡಕೆನಿಸಿತು. ಗಂಡನ ಕುದುರೆಯ ಋರಪುಟಗಳ ಸಪ್ಪಳವು ಕೇಳಿಸದಂತಾಗಲು, ಸಾವಿತ್ರಿಯು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೆ:—“ಬೊದನೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಸುಡುಗಾಡ ಮೋರೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು. ಹೋದ ಸಾರೆಯೇನಾನು ಹೀಗೆ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದ್ದರೆ, ಈ ಸಾರೆ ಈ ಪಿಶಾಚಿಯು ಇತ್ತ ಹೊರಳುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾದರೂ ಬರಲಿ, ಅವನಿಗೆ ಈ ಸಾವಿತ್ರಿಯ ನೆನಪು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಕಳಸುತ್ತೇನೆ.” ಎಂದುಕೊಂಡಳು.

ಹೊತ್ತು ಹೊರಳಿದ ಮೇಲೆ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಬಾಗಲ ತೆರೆದಳು. ತವನಂತರ ಅವರ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾತಃಕೃತ್ಯಗಳೂ ಸಾಗದವು. ಬಳಿಕ ಹಂಸೆಯು ಆ ಪ್ರಖರವಾದ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿಯೇ ನೀರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಆಕೆಯು ಬಾವಿಗೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೆ ನೀರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಊರ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬಳು:—
“ಹಂಸಾ, ನಿಮ್ಮ ಅವನು ಊರಿಂದ ಬಂದಿರಲು, ನಿಮ್ಮ ಅವನು ಅವನಿಗೆ ಮನೆಯೊಳಗೇಕೆ ಬರಗೊಡಲಿಲ್ಲ? ಏನಾದರೂ ಅವನು ಆಕೆಯ ಮದುವೆಯ ಗಂಡನಲ್ಲವೆ? ಇನ್ನು ಅವನು ಒಬ್ಬನೇ ಬಂದಿದ್ದರೆ, ತುಸ ಎನೋದ ಮಾಡಿ

ದ್ವರೂ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅವನೊಡನೆ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಸರದಾರನೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಆ ಸರದಾರನು ಬಾದಶಹನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ಬಗ್ಗೆ ದೂರಿದನೆಂದರೆ, ನಾಳೆ ಬರಬಹುದಾದ ಬಾದಶಹನ ದಾಳಿಗೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾದೀತಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಅನ್ನಲು, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು:—“ಛೇ, ಛೇ! ಹಾಗೆಂದಿಗೂ ಆಗದು. ಈಕೆಯ ತಂದೆಯಾದ ಸೂರಜಖಾನನು ಸಂಭಾವಿತ ಗೃಹಸ್ಥನು! ಅವನು ಆ ಸರದಾರನೊಡನೆ ನಮ್ಮೂರ ಇಸ್ಕಾಯಿಲ್ ಪಿಂಜಾರನಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ” ಎಂದಳು.

ಹಂಸೆಯು ಅವರಾರಿಗೂ ಗುತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಸುಮ್ಮನೆ ತನ್ನ ಕೊಡ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಮನೆಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿದಳು. ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಲೋಡಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದನೆಂದೇ ಅವಳು ಇದುವರೆಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ಅವನು ಎಲ್ಲಿ ಇರುವನೆಂಬುದು ಈಗ ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಲು, ತಾಯಿಗೆ ತಿಳಿಸದಂತೆ ಒಮ್ಮೆ ಆತನನ್ನು ಕಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಮನೆಗೆ ತಲುಪಿದ ಕೂಡಲೆ ನೀರಿನ ಕೊಡವನ್ನಿಳಿಸಿ, ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಡಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವ ನೆವದಿಂದ ಅವಳು ಮತ್ತೆ ಆ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿಯೇ ಬಾವಿಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿದಳು. ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು ಅಂದು ಅವಳಿಗೆ ಬೇಡೆನ್ನಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಪ್ರಜಂಡವಾದ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಅವಳು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಎಂದೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಗೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಇಂದು ಸಾವಿತ್ರಿಯ ತಲೆಯು ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಭಣಗುಟ್ಟಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆದರಂದ ಅವಳ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಹಂಸೆಯ ಕಡೆಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಹಂಸೆಯು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದವಳೇ ಬಾವಿಯ ವಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯದೆ, ಊರೊಳಗಿನ ಪಿಂಜಾರ ಇಸ್ಕಾಯಿಲನ ಮನೆಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿದಳು. ಹಂಸೆಯು ಬಂದಾಗ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಜಮಾಲಖಾನನೊಡನೆ ಇಸ್ಕಾಯಿಲನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಮಖಾನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ:—“ಯಾರು, ಹಂಸೆಯೇನು? ನೀನು ಬಂದೇ ಬರುವೆಯೆಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಹುಡುಗಿಯು ಇವಳೇ ನೋಡಿರಿ. ಇವಳಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವನಾದ ಒಬ್ಬ ಮಗನಿದ್ದು, ಅವನು ಧನಸಿಂಗರಾಯನ ದಂಡಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ.”

“ತೋಬಾ-ತೋಬಾ! ಸೂರಜಖಾ, ನಿಮ್ಮ ಮಗನು ಬಾದಶಹನ ವೈರಿಗಳ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಬಾದಶಹನ ಎರುದ್ಧವಾಗಿ ಕಾದುವನೇ? ಭೇ-ಭೇ! ಇದು ವಿಹಿತವಲ್ಲ. ನೀವು ಅವನನ್ನು ಬಾದಶಹನ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಡೆಯಿರಿ. ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ನಾನು ಅವನನ್ನು ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಮ್ಮಂತೆ ಸರದಾರನನ್ನಾಗ ಮಾಡುವೆನು.”

“ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಅದೆಂದೂ ಆಗದು. ನಾನು ಧರ್ಮಾಂತರ ತಾಳಿದಂತೆ ನನ್ನ ಮಗನೂ ಧರ್ಮಾಂತರ ತಾಳಬಹುದೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ಅದು ನಿಮ್ಮ ಭ್ರಮೆಯಿಂದೇ ಅನ್ನಬೇಕಾದೀತು. ಈ ಹುಡುಗರ ತಾಯಿಯು ಹೇಗೆ ಇದ್ದಾಳೆ, ಅವಳು ಎಷ್ಟು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ಸ್ವಭಾವದವಳಿರುತ್ತಾಳೆ; ಎಂಬದನ್ನು ನೀವು ಅರಿತೇ ಇರುತ್ತೀರಿ. ಹಂಸಾ, ಇತ್ತ ಬಾ; ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಕೂಡು. ನೀನು ಈಗ ದೊಡ್ಡ ಹೆಂಗಸಾಗಿ ತೋರುತ್ತೀಯವ್ಯಾ! ತಂಗೀ, ನಿನ್ನ ಲಗ್ನದ ವಿಚಾರವೇನು? ನಿನ್ನ ಹಡೆದವ್ವನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿರುವಳು? ನಿನ್ನ ಲಗ್ನವು ಇನ್ನೂ ನಿಚ್ಚೆಯಾಗಿಲ್ಲವೆ? ಹಿಂದೆ ಬಂದಾಗಲೇ ನಾನು ಆಕೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೆನು. ಆಗ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನೂ ಡನೆ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ತಂಗೀ, ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ತರುತ್ತೀಯೇಕೆ? ಆಕೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ; ನೀನಾದರೂ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಬರುತ್ತೀಯೇನು? ಹಾ-ಹಾ ಅನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ತಂಗೀ, ಅಳಬೇಡ. ಸುಮ್ಮನಾಗು; ಹಾಗು ಕಳೆದ ಸಾಲಾರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇನು ನಡೆಯಿತೆಂಬದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು” ಎಂದು ಅಂದು, ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಹಂಸೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಹತ್ತರ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಒರೆಸಿದನು.

ಹಂಸೆಯು ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಹೇಳಿ, ನಗರದ ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕನ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನೂ, ನಾಗೋಜಿಯ ಸಿದ್ಧತನವಾದ ವರ್ತನವನ್ನೂ, ತಾನು ಆತನಿಗೆ ಅಂದ ಮಾತನ್ನೂ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಕ್ಷಣಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು: - ‘ಹಂಸಾ, ನೀನೂ ನಿನ್ನ ಹಡೆದವ್ವನಂತೆ ಶಿಫು ಕೋಪಿ ಯಾಗಿರುತ್ತೀ. ಹುಚ್ಚು, ಬೇಡದ ಆ ದೇಶಮುಖರ ನಾಗೋಜಿಯ ಸಂಬಂಧ ವನ್ನು ನೀನು ಸಲ್ಲದ ದುರಭಿಮಾನಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡೆ. ತಂಗೀ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ ವಿಚಾರಗಳು ಕೇವಲ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿವೆ.

ಇದು ವರೆಗೆ ಬಾದಶಹನ ಝನಾನಖಾನೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಜನ ರಾಜರು ತಾವಾಗ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ?”

“ಅಪ್ಪಾ ಇಂಥ ಅಭವ್ರ ವಚನಗಳನ್ನು ನೀವು ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ತೆಗೆಯ ಬೇಡಿರಿ” ಎಂದು ಒಳ್ಳೇ ತ್ರೈಷದಿಂದ ಹಂಸೆಯು ನುಡಿದಳು. ಹಾಗೆ ನುಡಿಯುವಾಗ ಅವಳ ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಒಳ್ಳೇ ಆರಕ್ತ ವರ್ಣವನ್ನು ಧರಿಸಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಮಗಳ ಮುಖಭಾವವನ್ನು ಕಂಡು ತಿಪ್ಪಗಾದನು! ಇವಳಾದರೂ ಇವಳ ತಾಯಿಯಂತೆಯೇ ಪ್ರವಿರಳಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಇವಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ರೇಗಿಗೆಬ್ಬಿಸುವದು ತರವಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು, ಮಾತು ಹೊರಳಿಸಿ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು:—“ತಂಗೀ, ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಭವಿಷ್ಯದಂತೆ ನೀನು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ರಾಣಿಯಾಗುವೆ. ನಿನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ರಾಜಪುತ್ರನೇ ಜನಿಸುವನು. ಅಂದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾವನೊಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ರಾಜನೇ ವರಿಸಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲವೆ?” ಎಂದನು.

“ಅಪ್ಪಾ, ಆ ಭವಿಷ್ಯವು ನಿಮಗೂ ಸಟಿಯೆನಿಸುವವೇನು? ನಮ್ಮ ಶ್ರೀ ಶಿವಾಜಿ ಮಹಾರಾಜರು ಮೊದಲು ದೇವಮುಖರೇ ಆಗಿದ್ದರಲ್ಲವೇ? ಆದರೆ ಅಪ್ಪಾ, ನೀವು ಇದನ್ನೇನು ಮಾಡಿದಿರಿ? ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ...”

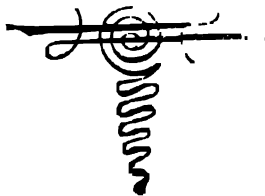
“ಸಾಕು, ಹಂಸಾ, ನೀನಿನ್ನು ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಡ. ಆಗತಕ್ಕದ್ದು ಆಗಿ ಹೋಗಿದೆ ಇನ್ನು ಹಳಹಳಿಸಿಯಾದರೂ ಮಾಡುವ ದೇನು? ನಾವು ಇನ್ನೂ ೨೨ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತೇವೆ. ಕೂಡ ದಾಕ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಭೆಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟು ಹೋಗು. ದೇವರು ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಲಿ!” ಎಂದು ಹರಸಿದನು.

ಹಂಸೆಯು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಾವಿಗೆ ನಡೆದಳು. ಸೂರ್ಯಾಜಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಜಮಾಲಖಾನನು ಹಂಸೆ-ಸೂರ್ಯಾಜಿಯರ ಭಾಷಣವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೇಳಿದ್ದನು. ಹಂಸೆಯ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸದೊಂದು ವಿಚಾರವು ಉದ್ಭವಿಸಿತು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಈ ಯುವತಿಯನ್ನು ಬಾದಶಹನ ಝನಾನಖಾನೆಗೆ ಒಯ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನ ಯಾವನೊಬ್ಬ ಶಹಾಜಾದನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು; ಅಂದರೆ ಅದರಿಂದ ಈ ಹುಡುಗಿಯ ಭವಿಷ್ಯವು ನಿಜವಾಗುವದಲ್ಲವೆ, ನನ್ನ ಕಾರ್ಯವೂ ಸಫಲವಾಗುವದು, ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಅವನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ

ದನು. ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಖಾನನ ಮಾತಿಗೆ ಎದುರುತ್ತರವನ್ನೇನೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ಅವನು ಖಾನನ ಆ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ "ಮಾನೇನ ಅರ್ಥ ಸಮ್ಮತಂ" ಎಂಬಂತೆ ಒಪ್ಪಿದನೆಂದು ನಮ್ಮ ವಾಚಕರು ತರ್ಕಿಸುವರು. ಆದುವಿನೇ ಇರಲಿ; ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ವಿಚಾರಿಸೋಣವಂತಿ.

ಮರುದಿನ ಹಂಸೆಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್‌ನು ತನ್ನ ಹೋರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಗ್ನ ನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಹೆಂಡತಿಯು ಒಳಗೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಆದರೂ ಅವಳು ನಡು ನಡುಕೆ ಹಗಲಿಗೆ ಬಂದು. ಹೊರಗೆ ಹಣಕೆ ಹಾಕಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್ ನಾದರೂ ಖೇರಿಸಿ ಉಗುಳುವ ನೆವ ಮಾಡಿ, ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನಿಂತು ಯಾರೋ ಮಾರ್ಗ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಂಸೆಯು ಸೂರ್ಯಾಜಿಯ ಹತ್ತರ ಕುಳಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕುದುರೆಯ ಸವಾರನು ಧಾವಿಸುತ್ತ ಆ ಪಿಂಜಾರನ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಹತ್ತರ ಬರುತ್ತಲೆ, ಅವನು ಭಾವೂರಾಯ ನೆಂಬದು ಹಂಸೆಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲು, ಅವಳು:—“ಭಾವೂರಾಯಾ, ಇಂಥ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಷ್ಟೇಕೆ ಧಾವಿಸುತ್ತ ಬಂದೆ?” ಎಂದು ಅಂದಳು.

“ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ಘಾತವಾಯಿತು! ಸೂರ್ಯಾಜಿರಾವ. ಹಂಸಾಬಾಯಿ ಯಾಡನೆ ಬೇಗನೆ ಒಡಿರಿ. ಈ ನೀಚ ಇಸ್ಮಾಯಿಲನು ತೋರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಲು ಸಂಭಾವಿತನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಇವನು ಬೇಡದ ಆ ನಾಗೋಜಿಗೆ ಫಿಶಾರಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ನಾಗೋಜಿಯು ತನ್ನ ಅಂಜನರೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬಂದು ದಾಳಿಯಿಟ್ಟು, ಹಂಸಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಬೇತು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆಗೋ, ಬಂದರು ನೋಡಿರಿ ಅವರು! ಸೂರ್ಯಾಜಿರಾವ, ಹೊರಡಿರಿ. ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ಇಕೋ, ಈ ನನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಓಡಿಸಿರಿ,” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೆ, ಸೂರ್ಯಾಜಿಯೂ ಹಂಸೆಯೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೇರಿ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದರು.

ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ಮೂರ್ಖತನ.

ಭ್ರಾವೂರಾಯನು ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ ಎದುರಿಗೆ ಕೆಂಧೂಳವಡಗಿದಂತೆ ತೋರಹತ್ತಿತು. ತುಸ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ನೂರಾರು ಕುದುರೆಗಳು ಒಳ್ಳೇ ವೇಗದಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವವು ಕಾಣಿಸತೊಡಗಿತು. ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ 'ಎಲ್ಲ ಸವಾರರೂ ಭ್ರಾವೂರಾಯನು ನೋಡು ಇಸ್ಮಾಯಿಲ ಸಂಚಾರನ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ನಾಗೋಜರಾಯನು ಅವರೆಲ್ಲರ ನಂದೆ ಬಂದು:- "ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್, ಎಲ್ಲಿರುವರು ಆ ನಿನ್ನ ಅತಿಥಿಗಳು?" ನಾಯಕ, "ನಿಮ್ಮ ಜನರಿಗೆ ಈ ಮನೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿರಿ; ಅಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಆಪ್ಪದ ವುಳಿಯಲಾರದು," ಎಂದು ತನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಆ ಬೇಡರ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಆ ಎಲ್ಲ ಸವಾರರು ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ಆ ಮನೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಗಟ್ಟಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ನಾಗೋಜರಾಯನ ಸಂಗಡ ಬಂದಿದ್ದ ಬೇಡರು ಭಿಲ್ಲರೊಳಗಿನ ಒಂದು ಪಂಗಡದವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಘಟ್ಟದ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಗುಡ್ಡಗಳ ದಾಂಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಿಸಿರುತ್ತಿದ್ದರು; ಹಾಗೂ ದಾರಿಗಳನ್ನು ಸುಲಿದು; ಉಪಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಅಲ್ಲದೆ ದರವಡೆ ಮಾಡುವದು ಇಲ್ಲವೆ ಯಾವನೊಬ್ಬನಿಂದ ಹಣ ತಕ್ಕೊಂಡು ಆತನ ವೈರಿಗಳ ಕೊಲೆ ಮಾಡುವದು ಇವೇ ಅವರ ನಿತ್ಯದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ವಾಸಿಸಿದ, ೧೦-೨೦ ಜನರ ಬೋಳಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೆಲಿಸಿರುತ್ತಿದ್ದರು; ಹಾಗೂ ಅಂಥ ಯಾವುದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಬೇಟೆಯು ಸಿಕ್ಕ ಕೂಡಲೆ ಅವರು ೨೦೦-೪೦೦ ಜನಗಳ ವರೆಗೆ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕಲೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರ ಆ ಎಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣಕಾರಸ್ಥಾನಗಳು ಬಹುಶಃ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾರುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಆಯುಧಗಳೆಂದರೆ ಕೊಡಲಿ, ಕಂದ್ಲಿ, ಭಲ್ಲೆ, ತೀಕ್ಷ್ಣ ಮತ್ತು ಉದ್ದನ್ನೆ ಖಡ್ಗ; ಹಾಗೂ ಕವಣಿಗಳು. ಅಂಥ ಆ ಕ್ರೂರ ಜನರ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪು ಅಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೇ ಆ ಊರನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿದ್ದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಅಂಜಿ ಭಯಗೊಂಡರು. ಊರ ಹೊರಗಿನ ಬಾವಿಗೆ ನೀರಿಗೆಂದು ಹೋಗಿದ್ದ ಹೆಂಗಸರು ತಮ್ಮ ಕೊಡ-ಬಿಂಬಿಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಚೆಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಓಡಿ ಬಂದು, ಹೇಗಾದರೊಮ್ಮೆ ಮನೆ ಸೇರಿದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ

ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಸ್ತಿಯಿದ್ದವರು ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಗಡಿಗಿ-ಮಡಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಹೂಳಡಹತ್ತಿದರು; ಮತ್ತು ಎದೆಗಾರರಾದವರು ತಮ್ಮ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಮಸೆಯುತ್ತ ಆ ಬೇಡರ ಆಗಮನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತರು.

“ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್, ಎಲ್ಲಿರುವೆ? ಭಾವೂ, ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಬಂದೆ?” ಎಂದು ನಾಗೋಜಿಯು ಒಳ್ಳೇ ದರ್ಪದಿಂದ ಕೇಳಲು,

“ಒಡೆಯರೇ, ಈ ಇಸ್ಮಾಯಿಲನು ನಿಮಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡಿರುವನು. ಇಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಕೆಲಸವಿರದ್ದರಿಂದ ಯಜಮಾನರನ್ನು ಕೇಳಿ ರಜೆ ಪಡಕೊಂಡು, ಹಂಸಾಬಾಯಿಯ ಭೆಟ್ಟಿಗಾಗಿ ನಾನು ಈ ಲೋಣಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆನು; ಆ ಬಾವಿಯ ಹತ್ತರ ಬಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಲು, ಹಂಸಾಬಾಯಿಯ ತಂದೆಯು ಬಂದಿದ್ದು, ಅವನು ಈ ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್‌ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿರುವನೆಂದೂ, ಹಂಸಾಬಾಯಿಯು ಆತನನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವಳೆಂದೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ನಾನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನು. ಆಗ ಈ ಪಿಂಜಾರನು ಒಳ್ಳೇ ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ‘ಆ ಬೇಡದ ನಾಗೋಜಿಯು ತನ್ನ ೨೦೦ ಜನ ಬೇಡಮೊಡನೆ ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಆಕಸ್ಮಿಕ ದಾಳಿಯನ್ನಿಟ್ಟು, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು, ಹಂಸಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವವನಿರುತ್ತಾನೆ. ಕಾರಣ ನೀವು ಬೇಗನೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿ ಹೋಗಿರಿ.’ ಎಂದು ಈತನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು; ಅಲ್ಲದೆ ‘ನೀವೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರು; ನಾನೂ ಮುಸಲ್ಮಾನನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಕಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ನೆರವಾಗುವದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ!’ ಹೀಗೆಂದು ಈ ಮುಸುಲನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಲೆ, ಅವರು ಹಂಸಾಬಾಯಿಯೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಪಲಾಯನ ಹೇಳಿಸಿದರು. ನಾನು ಅವರನ್ನು ತಡೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆನು; ಆದರೆ ಆಗ ಈ ನೀಚನು:-- ‘ಇವನು ದೇಶಮುಖರ ಸೇವಕನಿರುತ್ತಾನೆ. ಇವನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ; ಕಾರಣ ಇಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸಹ ನಿಲ್ಲದೆ, ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮಗಳೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿ ಹೋಗಿರಿ. ನೀವು ಈಕೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೆ ನಾಗೋಜಿಯು ಇವಳ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಭಂಗಗೊಳಿಸದೆ ಬಿಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ,’ ಎಂದು ಅಂದ ಕೂಡಲೆ, ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬಯ್ಯುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೇರಿ ಇಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿಹೋದರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಯೋಗ್ಯ ವೇಳೆಗೆ ತಮಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಈ ಪಿಂಜಾರನಿಗೆ ಇನಾವು

ಕೂಡ ಕೊಟ್ಟು ಹೋದರು.”

“ಎಲೆ ಮುಸುಲಾ! ಕಡೆಗೆ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿದೆ ಯಲ್ಲವೆ?” ಎಂದೆನುತ್ತ ನಾಗೋಜಿಯು ತನ್ನ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿರಿದು, ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಿದನು.

“ಧನೆಯರೇ, ಹಾಗಲ್ಲ; ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಿರಿ.....” ಎಂದು ಇಸ್ಮಾಯಿಲನು ಅನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾಗೋಜಿಯು ಅವನ ಮೈಮೇಲೆ ಏರಿಹೋಗಿ: - 'ಮೂರ್ಖಾ, ಮುಸಲಾ, ನೀಯಿ ಮುಚ್ಚು. ನನ್ನನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ, ಇನಾಮು ಪಡೆದು, ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡುತ್ತೀಯಾ? ನಾಯಕ. ನೋಡುತ್ತೀ ರೇನು? ಸುಲಿಯಿರಿ ಇವನನ್ನು. ಹಚ್ಚಿರಿ ಇವನ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು. ತಡಮಾಡಬೇಡಿರಿ.” ಎಂದು ಆರ್ಭಟಿಸಿದನು.

ನಾಗೋಜಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗುವಮೊಂವೆ ತಡ, ಆ ಬೇಡರಿಗೆ ಪರ್ವಣಿ ಕಾಲವೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಂತಾಯಿತು. ಅವರಲ್ಲರೂ ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಜಗಿದು, ಇಂತೆಲೆ ಆ ಸಂಜಾರನ ಮನೆಯನ್ನು ನುಗ್ಗಿದರು. ಆ ಬಡವನು ಅತಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ನಾಗೋಜಿಯ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದನು; ಆದರೆ ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡುವವರಾರು? ಹಾ ಹಾ! ಅನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಬೇಡರು ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ಮನೆಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು. ಅವನ ಹತ್ತಿ, ಅರಳೆ, ಕಾತಿ, ಕೈಗೆಲಸದ ಸಾಮಾನು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಅವರು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದರು. ಸಿದ್ಧವಾದಂಥ ಕೆಲ ಹೊಸ ಮಾಲನ್ನು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರಿಕೊಂಡರು. ಗಡಿಗೆ-ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಬೇಡರು ಇಷ್ಟೇ ಮಾಡಿ ಸುಮ್ಮನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಆತನ ಆ ಮುರುಕ ಮನೆಗೆ ಕೊಳ್ಳೆಯಿಟ್ಟರು! ಆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ಆ ಮನೆಯು ದಗದಗನೆ ಉರಿಯಲತ್ತಿತು. ಬೇಡರು ಮನೆಯನ್ನು ನುಗ್ಗಿದಾಗಲೇ ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ಹೆಂಡತಿಯು ಅವರ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ಸವೂಪದ ಒಂದು ಏಶಾಲವಾದ ಮರದ ಹೊದರನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಮನೆಯು ಉರಿಯಹತ್ತಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವಳ ಅಂತರಂಗವೂ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿತು! ಆದರೆ ಆ ಬಡವೆಯು ಮಾಡುವದೇನು? ಇಸ್ಮಾಯಿಲನೂ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಎದೆ ಎದೆ ಬಡಕೊಂಡು ಆಕ್ರೋಶ ಮಾಡಹತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಆಗ ಅವನನ್ನು ಕೇಳುವವರಾರು? ನಮ ಭಾವೂ

ರಾಯನು ಮಾತ್ರ ಇಸ್ವಾಮಿಯಲನ ಮೇಲೆ ಹಾಗೆ ಸುಳ್ಳು ಫಿರ್ಯಾದಿ ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಒಡೆಯನ ಹತ್ತರ ಒಳ್ಳೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನಂತೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು!

ಬೇಡರು ತಮ್ಮ ಆ ಅನನ್ವಿತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತೀರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ ನಡೆದರು. ನಾಗೋಜಿಯೂ ಬೇಡರ ಒಡೆಯನೂ ಅವರ ಮುಂದೆ ಇದ್ದರು. ಭಾವುರಾಯನೂ ಅವರ ಕೂಡ ಕಾಲು ನಡಿಗೆಯಿಂದ ನಡೆದಿದ್ದನು. ಆಗ ನಾಗೋಜಿಯು ಬೇಡರೊಡೆಯನನ್ನು ಕುರಿತು:—“ನಾಯಕ, ನನ್ನ ಬೇತೆಲ್ಲ ಹಸಗೆಟ್ಟು ಹೋಯಿತು. ಆ ಕೈದಿಗಳು ಹಸ್ತಗತರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಹುಡುಗೆಯೂ ಜಾರಿಹೋದಳು. ಆಕೆಯು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಅವಳನ್ನು ನಾನಾ ಬಗೆಯಿಂದ ಎಡಂಬನೆಗೊಳಿಸಿ, ಆಕೆಯು ಆ ಗರ್ವವನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಹಾಗೂ ಅವಳ ತಂದೆಯನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಪನ್ನಾಳಗಡದ ಮೇಲೆ ತಾರಾಬಾಯಿಯವರ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಎಶಾಲವಾದ ಜಹಗೀರು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಈ ಉಂಡಮನೆಯ ಗಳ ಎಣಿಸುವ ಇಸ್ವಾಮಿಯಲನ ಹರಾಮುರ್ತನದ ಮೂಲಕ ಇಂದು ನನ್ನ ಮನೀಷೆಯು ಈಡೇರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಅಂದನು.

“ಆದರೆ ಧನಯರೇ, ತಾವು ಆತನ ಮನೆ ಸುಲಿಸಿ, ಬೆಂಕಿಹಚ್ಚಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿರಿ. ಆತನ ಆ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಇದೇನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷೆಯೆ? ಪಾಪ! ಆ ಬಡವನು ಓಣಿಯ ಭಿಕಾರಿಯಾದನು” ಎಂದು ನಾಯಕನು ಹೇಳಲು.

..ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿಸಿದರೇನಾಯಿತು? ನನ್ನ ಕೆಲಸವು ಕೈಗೊಡಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ? ಆದರೂ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡುವಂತೆ ಇಗೋ, ಈ ೫೦ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ; ತಕ್ಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಪ್ರಸಂಗ ಬಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗರಿ” ಎಂದಂದು ನಾಗೋಜಿಯು ಬೇಡರ ನಾಯಕನಿಗೆ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿದನು.

ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಬೊಗ್ಗಿ ನಾಗೋಜಿಗೆ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ:—“ದೇಶ ಮುಖರೇ, ನಾವು ತಮ್ಮ ಸೇವಕರು. ಬೇಕಾದಾಗ ತಿಳಿಸಿರಿ. ಬಂದು ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಪೂರೈಸುವೆವು. ಧನಯರೇ, ಇನ್ನು ನಾವು ಹೊರಡುವೆವು” ಎಂದು ಹೊರಡ ಹತ್ತಲು, ನಾಗೋಜಿಯು ಎನನ್ನೋ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು:—“ನಾಯಕಾ, ತಡೆ; ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆ. ಆಗೋ, ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಆ ಹಳೇ ವಾಡಿಗೆ ನಡೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹಂಸೆಯ ಆ ವೃದ್ಧ ತಾಯಿಯಿರುವಳು. ನೀವು ಅವಳ ಸಮಾಚಾರವನ್ನಷ್ಟು ತಕ್ಕೊಂಡು, ಬಳಿಕ ಹೋಗುವಿರಂತೆ” ಎಂದನು.

ಬಳಕೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹಂಸೆಯ ಮನೆಗೆ ನಡೆದರು. ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಊರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣುಟ್ಟು ನೋಡಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಮಗಳು ಇಂಥ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಾವಿಗೆ ಒಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಾರದಾಗಿತ್ತೆಂದೂ, ತಾನು ಅವಳನ್ನು ಹೋಗಗೊಡಬಾರದಾಗಿತ್ತೆಂದೂ ಅಂದುಕೊಂಡು, ಅವಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಹಳಹಳಿಸಿದಳು. ಅವಳು ತನ್ನ ಮನೆಯ ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಬಾವಿಯ ಕಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದಳು. ಹಂಸೆಯು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆ ಬೇಡರಿಗೆ ಅಂಜಿ ಅವಳು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು; ಇಲ್ಲವೆ ಬೇಡರು ಅವಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿರಬೇಕು. ಮುಂತಾದ ವಿಕಲ್ಪಗಳು ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅವಳು ಗಾಬರಿಯಾದಳು. ಏನಾದರೂ ಬೇಡರ ಸದ್ದು ಅಡಗದ ಹೊರತು ಆಕೆಯ ಪತ್ತಿಯಾಗದೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿ, ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಚಡಪಡಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೇಡರ ಗುಂಪು ತನ್ನ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿದ್ದನ್ನೂ ಅವರೆಲ್ಲರ ಮುಂದೆ ನಾಗೋಜಿಯು ಬರುತ್ತಿರುವದನ್ನೂ ಕಂಡು ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು ಮಗಳ ವಿಷಯದ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಬಿಟ್ಟುಗೊಟ್ಟು, ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಇಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಳು.

ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ ನಾಗೋಜಿಯು ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಅವಾಚ್ಯ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಬೈದು, ಅಂದು. ಹಂಸೆಯನ್ನೂ ಶಪಥಿಸಿದನು. ಏನಾದರೂ ಅವಳು ಅವನಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದಳು. ಆಗ ಆತನ ಸಿಟ್ಟು ತಡೆಯದೆ ಅವನು ಆ ಮನೆಯನ್ನು ಸುಲಿದು ಸುಟ್ಟು ಬಿಡಿರೆಂದು ಬೇಡರ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಇನ್ನು ಬೇಡರು ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗುವವರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭಾವೂರಾಯನು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಒಳ್ಳೆ ದರ್ಪದಿಂದ ಬೇಡರನ್ನು ಕುರಿತು:—“ತಡೆಯಿರಿ; ತುಸ ತಡೆಯಿರಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ನಾಗೋಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಧನಿಯರೇ ಈ ಮನೆಯು ಯಾರದೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವಿರಿ? ಪದಮಜಿಯು ನಿಮ್ಮ ಜೀವದ ಗೆಳೆಯನಲ್ಲವೆ? ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ನೀವು ‘ಅವ್ವಾ, ಅವ್ವಾ’ ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ನೀವು ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ಊಟವನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆ? ಉಂಡ ಮನೆಯ ಗಳ ಎಣಿಸುವ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಈ ಬೇಡರೂ ಹೇಯವೆಂದು ತ್ಯಜಿಸು

ತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ, ಅಂಥ ಗರ್ಹ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮಂಥ ವೇಶಮುಖರು ಮನಸ್ಸುಮಾಡುವರೇ? ಹಂಸಾಬಾಯಿಯು ನಿಮ್ಮನ್ನು ವರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ನಿಮ್ಮ ಆಕಸ್ಮಿಕ ದಾಳಿಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯ ತಪ್ಪೇನು? ಈ ತಮ್ಮ ದುಷ್ಟ ಕೃತ್ಯವು ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ತಿಳಿದರೆ ಅವರೇನಂದಾರು? ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರನ್ನೂ ಮನೆತನವನ್ನೂ ನಿಂದಿಸಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲವೆ?" ಎಂದು ಅನ್ನಲು, ಭಾವುರಾಯನ ಆ ನುಡಿಗಳು ನಾಗೋಜಿರಾಯನ ಅಂತಃರಣಕ್ಕೆ ನಟ್ಟು, ಅವನಲ್ಲಿ ತುಸ ವಿವೇಕವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದವು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಬೇಡರನ್ನು ಕೂತು:--"ನಡೆಯಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ವಸತಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿರಿ," ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಬೇಡರೆಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗೆ ಸಲಾಂ ಮಾಡಿ, ಹೊರಟು ಹೋದರು.

ನಾಚಕರೇ, ಭಾವುರಾಯನು ಎಂಥ ಸುಜನನೆಂಬದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ; ಹಾಗಾದರೆ ಅವನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿ, ಆ ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ಸರ್ವನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣನೇಕಾದನೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಒಳ್ಳೇ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಬಹುದು. ಅದು ಅಂಥ ವಿಚಿತ್ರ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿದ್ದು, ನಾವು ಅದನ್ನೇ ನಿಮಗೇಗ ತಿಳಿಸುತ್ತೇವೆ, ಕೇಳಿರಿ:

ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಇಂಬುಗೊಡದ್ದರಿಂದ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಖಾನನೊಡನೆ ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ಮನೆಗೆ ಹೋದನಷ್ಟೇ? ಲೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಮನೆಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಮರಾಟರ ಪ್ರಖರ ತೇಜಸ್ವಿನ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ವಸತಿಯು ತೀರ ಕಡಿಮೆಯಿತ್ತು. ಇದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಹಿಂದುಗಳಿಗೆ ಸರ್ಟ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಅನುಕೂಲರಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರಂತೆ ಲೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಇಸ್ಮಾಯಿಲ ಪಿಂಜಾರನೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಕುಲಗೆಟ್ಟು, ಮುಸಲ್ಮಾನನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಹಿಂದುಗಳಿಗೂ ಅನುಕೂಲನಾಗಿ ನಡೆದು. ತನ್ನ ಕಸಬು ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಉಸಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಳ್ಳಿಯ ವಾಸ. ಆದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿಗಳ ಕಾಟವು ಬಹಳ. ಯಾವನೊಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನನು ಶಿವಾಜಿಯ ಕಡೆಯವನೇ ಆಗಿರಲಿ, ಬಾದಶಹನ ಕಡೆಯವನೇ ಆಗಿರಲಿ ಆತನು ಲೋಣಿಗೆ ಬಂದನೆಂದರೆ, ಅವನು ಆ ಊರ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವ

ವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಾಯಿಲನಲ್ಲೇ ವಸತಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಬರುವವರು ಬಹುಶಃ ಅಮಲವಾರರೇ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನುಲ್ಪಾರರು ತಮ ಟಿ-ಪಾಟಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಂತದ ಖರ್ಚನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವ್ಯವಹರಿಸುವುದು ಈಗಿನ ಈ ಅಂನೇ ಶತಮಾನದ ಕೇವಲ ಸುಧಾರಣೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನಾದವಾಗಿ ರಲು, ಆಗಿನ ಆ "ಹಮಾ ಕರೇಸೋ ಕಾಯದಾ" ಯುಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವೆಂತು? ಅದರಿಂದ ಆ ಬಡ ಸಿಂಜಾರನ ಆದಾಯದ ಬಹು ಭಾಗವು ಆ ದುಣ ಗೇಡಿ ಅನುಲ್ಪಾರರ ಪಾಲಿಗೆ ಆಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು! ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗದೆಂದು ಆತನು ಆ ಅನುಲ್ಪಾರರಿಗೆ ಹೇಳಲಾರ; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅದರಿಂದ ತನಗೆ ಅದಕ್ಕೂ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗವುಂಟಾಗುವ ಅಂಜಕೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅವನಿಗೂ ಆತನ ಹೆಂಡತಿಗೂ ಆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಅತಿಥಿಗಳ ಉಪದ್ರವವು ಸಹಿಸದಂತಾಗಿತ್ತು.

ಆ ಅತಿಥಿಗಳ ಕಾಟದಿಂದ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಉಪವಾಸ ಬೀಳುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ವರಕೆಯ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡುವನೆಂಬ ನೆನದಿಂದ ಶೋಧೆಯ ವಾಗು ಸಮೀಪದ ಹಿಂದುಗಳೂ ಆ ಪ್ರಾಂತದ ಹಿಂದು ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಇಸ್ಲಾಮಿಯಲನನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಅವನಿಗೆ ಹೋರೆಯು ಕೂಡ ಮೊದಕದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸೂರ್ಯಾಜಯು ಜನಮಾಲಯಾನನೊಡನೆ ಮೋಗಿ ಇಸ್ಲಾಮಿಯಲನ ಮನೆಯಲ್ಲ ಇವರ ಕೂಡಲೆ ಅವನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಸ್ವಧೈಯಾಯಿತು. ತನ್ನ ತಿಂಗಳು ಗಟ್ಟಲೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದರೂ ಆ ಅಮಲವಾರರ ಒಪ್ಪತ್ತಿನ ಗ್ರಾಸವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವು ಹೇಗಾದರೂ ಕ್ರಮಿಸಿತು. ಸಂಜೆಗೆ ನಾಮಾನು ತರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹತ್ತರ ಒಂದು ದುಡ್ಡು ಕೂಡ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ನೆರೆಹೊರೆಯ ಹಿಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಗಡ ತರಬೇಕೆಂದರೆ, 'ಸಿತೂ ರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಂಭಾಜಿ ಮಜಾರಾಜರ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳುಗಳನ್ನೂ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನೂ ಸರ್ವಸ್ವಿ ನಾಶಗೊಳಿಸಿದ ಆ ಹರಾಮಖೋರ ಸೂರ್ಯಾಜಿಗೆ ಸೀನು ಆಶ್ರಯಗೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ, ನಾವು ನಿನಗೆ ಕೊಂಚವೂ ನೆರವಾಗಲಾರೆ ವೆಂದು ಅವರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಇಸ್ಲಾಮಿಯಲನು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಉಪಾಯಗಾಣದಾದನು. ಸಂಜೆಗೆ ನಾಮಾನು ತಂದ ಹೊರತು ಗತ್ಯಂತರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಅವನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುವು-ಆಪತ್ತಿಗೆ

ಉಪಯೋಗ ಬೀಳಬೇಕೆಂದು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ೧ ನಾಣ್ಯವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಸಮಾಪದ ಪಾವಳದ ಸಂತೆಗೆ ನಡೆದನು

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ನಾಗೋಜಿಯು ಭೆಟ್ಟಿಯಾವನು 'ಎತ್ತ ನಡೆದೆ?' ಎಂದು ನಾಗೋಜಿಯು ಕೇಳಲು, ಇಸ್ಮಾಯಿಲನು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತ, ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಆ ದೊಡ್ಡ ಅತಿಥಿಗಳ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಅವರ ಆದರಾತಿಥ್ಯದ ಜೀನಿಸಿಗಾಗಿ ತಾನು ಪಾವಳದ ಸಂತೆಗೆ ನಡೆದುದನ್ನೂ ಹೇಳಿದನು.

ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಇವಾ ಯಲನಲ್ಲಗೆ ಒಬ್ಬ ಸರದಾರನೊಡನೆ ಬಂದು ಇಳಿದಿದ್ದು, ಅವನ ಭೆಟ್ಟಿಗೆ ಹಂಸೆಯು ಯೋಗಿದ್ದಳೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ನಾಗೋಜಿಯ ಕಲೆಯಲ್ಲ ಒಂದು ಹೊಸ ವಿಚಾರವೇ ಅಂಕುರಿಸಿತು. ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಮೊಗಲರಿಗೆ ಸ್ಥಿತರಾದ ಮರಾಟನು. ಅವನು ಒಬ್ಬ ಮುಸಲಮಾನ ಸರದಾರನೊಡನೆ ತನ್ನ ಊರ ಹತ್ತರ ಬಂದಿದ್ದು, ಅವನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ತಾರಾಬಾಯಿಯವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ, ಅವರಿಂದ ತನಗೆ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಜಹಗೀರು ಸಿಗುವೆಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿದನು; ಅಲ್ಲದೆ ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ಮನೆಗೆ ನಾಳೆ ಮಘಾಠ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಭೆಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಬರುವ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದರೆ, ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವೂ ಕೈಗೊಡುವದೆಂದು ಅವನು ತರ್ಕಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ನಾಗೋಜಿಯು ಇಸ್ಮಾಯಿಲನಿಗೆ ಒರ್ಚಿಗೊಂದು ೧-೨ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅವನನ್ನು ಒಡಕೊಂಡನು; ಹಾಗು "ನಾನು ನಾಳೆ ಮಘಾಠ್ಯ ನನ್ನ ಜನರೊಡನೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಗೆ ಬರುವೆನು; ಮತ್ತು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೈದು ಮಾಡುವೆನು. ನಾನು ಬರುವ ವರೆಗೆ ನೀನು ಅವರನ್ನು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಗೊಡದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡಿರು. ನನ್ನ ಕೆಲಸವಾದ ಕೂಡಲೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಮತ್ತೆ ೨೦ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಕೊಡುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದನು.

ಭಾವೂರಾಯನು ನಾಗೋಜಿಯನ್ನು ನೆಳಲಿನಂತೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಷ್ಟೇ? ಮರೆಗೆ ನಿಂತು ಅವರಿಬ್ಬರ ಭಾಷಣವನ್ನೂ ಕೇಳಿದ್ದನು; ಹಾಗು ಅಂದಿನ ದಿವಸ ಅವನ ಪ್ರಾಣದಾತ್ರಿಯಾದ ಹಂಸೆಯ ಮರ್ಯಾದೆ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಆಯತ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಶೋಣಗೆ ಬಂದು, ಅವರಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅವರನ್ನು ಆ ಆಕಸ್ಮಿಕ ದಾಳಿಯಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡಿದ್ದನಲ್ಲವೆ, ಆ ಮೂರ್ಖ ಮುಸುಲಮಾನ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದು, ಅವನ ಸರ್ವನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದನು!

ಪುನರ್ವರ್ತನ,

++

“ಹೌಂಸಾ, ನೀನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಹು ಚನ್ನಾಗಿ ಹತ್ತುತ್ತಿರುವೆ. ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಹೇಗೆ ಬರುವೆಯೋ, ಎಂದು ನೀನು ಕುದುರೆ ಹತ್ತುವಾಗ ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಕುದುರೆ ಹತ್ತುವದರಲ್ಲಿ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನೂ ಸೋಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿ,” ಎಂದು ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ನುಡಿಯಲು,

“ಅಪ್ಪಾ, ಈ ವಿದೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಅರ್ಥವೇ ಕಲಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.” ಎಂದು ಹಂಸೆಯು ಹೇಳಿದಳು

ಲೋಕಿಯಿಂದ ಭಾವಾರಾಧನ ಸೂಚನೆಯ ಮೇಲೆಗೆ ಹೊರಟ ಸೂರ್ಯಾಜಿ, ಜಮಾಲಖಾನ ಹಾಗೂ ಹಂಸೆಯರು ಅಲ್ಲಿಂದ ೮-೧೦ ಹರದಾರಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಘೋಷ ನದಿಗೆ ಹಾ ಹಾ ಅನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಂದು ತಲುಪಿದರು. ಹೊಳೆಯೊಳಗಿನ ತಗ್ಗು-ದಿನ್ನೆಗಳನ್ನು ಅರಿತು, ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚೇ ವಂಡೆಗೆ ಒಯ್ದು ಬಳಿಕ ಹಂಸೆಯು ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಕುದುರೆಯ ಕಡಿವಾಣವನ್ನು ಸಡಿಲು ಬಿಟ್ಟಳು. ಅವನ್ನು ಕಂಡು ಜಮಾಲಖಾನನು:— “ಸೂರಜಖಾ, ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ನಿನ್ನ ಹುಡುಗಿಯಂತೂ ಕೇವಲ ಬಿಜಲಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ-ಬಿಜಲಿ! ಇವಳೊಡನೆ ಸಂಜೆಯ ವರೆಗೆ ಓಗಿಯೇ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ, ನಾನು ಸಂಜೆಗೆ ಜೀವದಿಂದ ಉಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದೇ ತೋರಹತ್ತಿದೆ” ಎಂದು ಅನ್ನಲು,

“ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಮ್ಮನ್ನು ಆ ವೇಡದ ನಾಗೋಜಿಯ ಹಸ್ತಕರಾದ ಬೇಡರು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿರುವರೆಂಬದನ್ನು ಮರೆತೇ ಬಿಟ್ಟಿರೇನು? ಅದಕ್ಕೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ಇಂದು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಮಾತೆತ್ತಬೇಡಿರಿ,” ಎಂದು ಆನಂದವನೇ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯೂ ಹಂಸೆಯ ಕುದುರೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಹಂಸೆಯ ಕುದುರೆಯೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮುಂದೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಜಮಾಲಖಾನನು ಸೂರ್ಯಾಜಿ-ಹಂಸೆಯರ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಯ ಬೇಕಾಯಿತು. ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ನೆಟ್ಟಗೆ ಅಹಮ್ಮದನಗರದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದನು. ಅಹಮ್ಮದನಗರದಲ್ಲೆಂದು ರಾತ್ರಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವೂ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ದರೋಗನಿಂದ

ಬಾದಶಹನ ಮುಕ್ಯಾಮನ್ನು ತಿಳಿದು, ಮರುದಿನ ತಾವು ಬಾದಶಹನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದನು. ಮೂರೂಪಂಜೆಗೆ ಅಹಮ್ಮದನಗರದ ಆ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಮಣಕಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರದ ಬಳಿಗೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಒಯ್ದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು.

ಕೂಡಲೆ ಹಂಸೆಯು ಒಳ್ಳೆ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು:-
 “ಅಪ್ಪಾ, ಇದು ಯಾವ ಗಡವು?” ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದಳು.

“ತಂಗೀ, ಇದು ಅಹಮ್ಮದನಗರದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಣಕಿಲ್ಲೆಯು. ಚಾಂದಬೀಬಿಯು ಈ ನಗರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಇದೇ ಕಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೇ ಆವಳು ರಣಮರ್ಧ ಗಂಡಸಿನಂತೆ ಕಾದಿ ಮಡಿದಳು. ಆಗೋ, ಅತ್ತ ಕಾಣುವ ಚೆಚ್ಚಾಕಾದ ದಿನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ತನ್ನ ಮಹಾಲನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಮರಣದ ಮೂಲಕ ಆ ಕೆಲಸವು ಅರ್ಧಕ್ಕೇ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು.”

“ಹಾಗಾದರೆ ಈಗ ಈ ಮಣಕಿಲ್ಲೆಯು ನಮ್ಮ ಮರಾಟರ ವಶದಲ್ಲಿರುವದಷ್ಟೇ?” ಎಂಬ ಹಂಸೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ,

“ಛೇ ಛೇ! ಇದು ಬಾದಶಹನ ವಶದಲ್ಲಿದೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಮರಾಟರ ವಶದಲ್ಲಿ ಅದಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದುರ್ಗವಿವೆ? ಬಾದಶಹನು ಮರಾಟರ ಎಲ್ಲ ದುರ್ಗಗಳನ್ನೂ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದಾನೆಂಬದನ್ನು ನೀನು ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲವೇ?”

“ಹಾಗಾದರೆ ಅಪ್ಪಾ, ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಮುಸುಲರ ಈ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕರೆಮೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವಿರಾ?”

“ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಮೊಯ್ಯಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೀ? ಯಾವನು ನಿನಗೆ ಹತ್ತಲಿಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೋ ಹಾಗು ಲೋಣಿಯಿಂದ ಓಡಿಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಸೂಚಿಸಿದನೋ ಆತನೇ-ಆ ಭಾವೂರಾಯನೇ-ನಮಗೆ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳಿ ಲಿಲ್ಲವೇ ನೀವು ಬೇಗನೆ ಮರಾಟರ ಗಡಿಯನ್ನು ದಾಟಿ, ಮೊಗಲರ ನಾಡನ್ನು ಸೇರಿರಬೇಕೆಂದು? ತಂಗೀ, ನೀನು ಹೀಗೆ ಸಂಪದವಡುವುದೇಕೆ? ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲೇ ನಾವು ಈ ಮೊಗಲರ ಗಡಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಪುನಃ ಮರಾಟರ ನಾಡನ್ನು ಸೇರೋಣವಂತೆ; ಹಾಗು ಅಲ್ಲಿಯ ಯಾವುದೊಂದು ನಿವಾಂತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ, ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರೋಣವಂತೆ”

ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯ ಸರಳ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಹಂಸೆಗೆ

ತನ್ನ ತಂದೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವುಂಟಾಗುವದೆಂತು? ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದಳು; ಹಾಗೂ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಆ ಅಹಮದನಗರದ ಕಿಲ್ಲೆಯ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಳು.

ಬಾಗಿಲ ಹತ್ತರ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಜಮಾಲಖಾನನನ್ನು ಕುರಿತು:--“ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನೀವು ತುಸ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ದರೋಗನನ್ನು ಕೂಗಿ ಬಾಗಿಲ ತೆರೆಯುವಂತೆ ಹೇಳಿ; ಅಂದರೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಈ ಕುದುರೆಗಳ ಚಾಕರಿಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ವಹಿಸಿ, ವಿಪ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತವೆ” ಎಂದು ಅಂದನು..

ಜಮಾಲಖಾನನು ಮುಂದಾಗಿ ಹೋಗಿ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರದ ದಿಡ್ಡಿಯ ಕದವನ್ನು ದೂಡುತ್ತಲೆ ಅದು ತೆರೆಯಿತು. ಅವನು ಒಳಗಿನ ಪಹರಿಯವರಿಗೆ ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಅವರು ದೊಡ್ಡ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲೊಲ್ಲರು; ಹಾಗೂ ಅವರ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೆ ಬರಗೊಡಲೊಲ್ಲರು. ಅವರ ಆ ವಾದ-ವಿವಾದವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ದುರ್ಗದೊಳಗಿನ ಮತ್ತೆ ಕೆಲ ಜನ ಶಿಪಾಯಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಕಡೆಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಿಲ್ಲೆ ದಾರನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಜಮಾಲಖಾನನು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:--
“ನಾವು ಬಾದಶಹನ ಸರದಾರರುತ್ತೇವೆ. ನಾನು ಛೈಜಪುರದ ಸರದಾರನಾಗಿದ್ದು, ನನ್ನೊಡನೆ ಬಂದಿರುವ ಇವರು ಮರಾಟಾಶಾಹಿಯನ್ನು ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸಿದ ಸೂರಜಖಾನರು-ವಾಯಿಯ ದೇಶಮುಖರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕರಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಸರಬರಾಯಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ನಿಮ್ಮ ಶಿಪಾಯಿಗಳ ವರ್ತನವು ಬಾದಶಹನ ಕಿವಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದರೆ, ನಿಮಗೆ ಕಠಿಣ ವೆನಿಸದೆ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಶಹಜಾದರ ಹೊಸ ರಫಾನಾ ಖಾನೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ”

“ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಅದು ಏನೇ ಇರಲಿ; ನೀವು ಯಾರೇ ಇರಲೊಲ್ಲರೇಕೆ? ನಾನಂತೂ ಈಗ ಈ ಮರ್ಗದ ಬಾಗಿಲವನ್ನು ತೆರೆಯಲಾರೆನು. ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯಿರದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ವಾಲಿಸಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ನೀವು ಇಂದು ಈ ರಾತ್ರಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶ್ರಮಿಸುವದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸರಬರಾಯಿ ಮಾಡುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ

ವಾಗಿರುವುದು; ಆದರೆ ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಅತ್ಯಂತ ಖೇದವಾಗುವದೇನೆಂದರೆ, ನಾನೂ ನನ್ನ ಈ ಶಿಷ್ಯಿಯಿಗಳೂ ಕಳೆದ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪತ್ತೇ ಊಟ ಮಾಡಿ ಜೀವ ಹಿಡಿದಿರುತ್ತೇವೆ; ಅಂದಮೇಲೆ ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಸರಬರಾಯಿ ಮಾಡುವದೆಂತು? ಬಾದಶಹನು ಈ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ನಿಂದ ದಿನಾಲು ಹತ್ತಿಂಟು ಜನ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸರದಾರರು ಈ ದುರ್ದೈವವನ್ನು ನೋಡುವ ನೆವದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವರು. ಮೊದಮೊದಲು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಅಂಜಿ ನಾನು ಆ ಸರದಾರರ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಅನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ; ಹಾಗೂ ಆ ಖರ್ಚಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆನು; ಆದರೆ ಬಾದಶಹನಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಏನೊಂದೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗದ ಮೂಲಕ ನಾನಾದರೂ ಮಾಡುವದೇನು? ಈ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಹಸಿ ಕೂಡ ಮಳೆ ಬಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗಾಗಲೇ ಬರಗಾಲದ ಲಕ್ಷಣವು ತೋರುತ್ತಿದ್ದು, ಈ ಸಾರೆ ದೊಡ್ಡ ಬರ ಬೀಳುವದೆಂದು ಬಹು ಜನರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಈ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡುವದಾದರೂ ಏನು? ಬಾದಶಹನ ಸರದಾರರೇ ಏಕೆ, ಸ್ವತಃ ಬಾದಶಹನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಶಹಜಾದರು ಬಂದರೂ ನಾನು ಈಗ ಈ ದುರ್ಗದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆಯಲಾರೆನು.

ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಆ ಬಾಗಿಲಿಂದ ತುಸು ಅಂತರದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಹಂಸೆಯೊಡನೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಜಮಾಲಖಾನನು ಮೋರಿಯೊಣಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಕಿಲ್ಲೇದಾರನು ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲು, ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಯೋಚನೆಗೊಳಗಾದನು. ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮತ್ತೆ ಅಶ್ವಾರೋಹಿಗಳಾಗಿ ಅಪಮೃದನಗರ ಊರ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಬಂದ ವಾರಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಿ ಒಳ್ಳೇ ಗಾಬರಿಯಿಂದ:- "ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಅಗೋ ಅತ್ತ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಗಳ ಸವಳವು ಕೇಳಿಸದಂತೆ ಗುತ್ತಿದ್ದು, ಕೆಂಧೂಳವಡೆ ಗರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಕಾರಣ ಬೇಗನೆ ಊರೊಳಗೆ ಹೋಗಿ, ಯಾವುದೊಂದು ಧರ್ಮಶಾಲೆಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ, ಇಂದಿನ ಊಟ-ಪಾಟಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜಾಗೃತಿಯಾಗಿರೋಣ ನಡೆಯಿರಿ" ಎಂದು ಅಂದನು.

ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಅವರು ಬಂದ ವಾರಿಯಿಂದ ಕುದುರೆಗಳ ಖುರ

ಪುಟಗಳ ಸಪ್ತಕವೂ ಕೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಕೆಂಧೂಕವೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆಗ ಹಾಗೆ ನುಡಿದನೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ನಗರದ ಅಗಸೆಯ ಬಾಗಿಲದಿಂದ ಒಳಗೆ ಒಯ್ದು ತುಸ ಮಾರ್ಗ ಕ್ರಮಿಸಲು, ಅವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ವಿಶಾಲವಾದ ಪೇಟೆಯು ಹತ್ತಿತು. ಪೇಟೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಒಂದು ಪ್ರಶಸ್ತಾದ ಧರ್ಮಶಾಲೆಯಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಆ ಧರ್ಮಶಾಲೆಯಲ್ಲೇ ಉಳಿಯುವದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದನು; ಹಾಗೂ ಹಂಸೆಯನ್ನೂ ಇಳಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಕೋಣೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಕೂಡಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಅವನು ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಹುಲ್ಲು-ವಾಣಿಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಊಟಕ್ಕೆ ಹಿಟ್ಟು ಬೇಳೆಗಳನ್ನೂ ನೀರನ್ನೂ ತರಬೇಕೆಂದು ಪೇಟೆಗೆ ನಡೆದನು.

ಆಗ ಹಂಸೆಯು ತಂದೆಯನ್ನು ತಡೆದು:- "ಅಪ್ಪಾ, ನೀವು ಪೇಟೆಯಿಂದ ಹಿಟ್ಟು-ಬೇಳೆಗಳನ್ನೇನೋ ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ತರಬಹುದು; ಆದರೆ ಅವನ್ನು ಆಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೇಡವೆ? ಡಬರಿ, ಹಂಚು, ಪರಾತ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನೂ ನೀರು ತುಂಬಿ ತರಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡವನ್ನೂ ಎಲ್ಲಿಂದ ತರುವಿರಿ?"

"ತಂಗೀ, ನೀನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಬೇಡ. ನಾನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಜೋಡಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ. ಅದುವರೆಗೆ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶ್ರಮಿಸು" ಎಂದವನೇ ಜಮಾಲಖಾನನೊಡನೆ ಪೇಟೆಗೆ ನಡೆದನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಜಮಾಲಖಾನನು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು:- "ಸೂರಜಖಾ, ನಾನು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಬೇಕೆಂದಿರುತ್ತೇನೆ; ಆದರೆ ಮುಂಜಾವಿನಿಂದ ನನಗೆ ಸಂಧಿಯೇ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನೆ ಹಂಸೆಯ ವಿಷಯ ವಾಗಿ ನಾನು ಕೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ನೀವು ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಆ ಪ್ರಸಂಗವು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಇಂದು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿಕ್ಕೂ ಗಂಟೆ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಒಳ್ಳೇದು. ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಇನ್ನು ನಾವು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಕಳೆಯದೆ, ೧-೨ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ನೆಟ್ಟಗೆ ಬೇಗಮಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ; ಅಂದರೆ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಬಾದಶಹನ ಝನಾನಖಾನೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ, ನಿರಾತಂಕವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವದು" ಎನ್ನಲು,

"ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಈಗ ಆ ಬೇಗಮಪುರದಲ್ಲೇನಿದೆ? ಎಲ್ಲ ಝನಾನೆ

ಯಾ ಬಾದಶಹನೊಡನೆ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿವೆ.”

“ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮಗೆ ಏನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲಂಬದು ಇದೇ. ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ರುನಾನಖಾನೆಯನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸಗನಾದ ತನ್ನ ವಜೀರನ ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿ ಬೇಗಮಪುರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರ ಹೇಳಿ, ತಾನೊಬ್ಬನೇ ತನ್ನ ಸರದಾರರೊಡನೆ ಮರಾಟರ ನೇತೃ ದಾಳಿಯಿಕ್ಕಲಿಕ್ಕೊಂದು ಹೊರಟಿರುತ್ತಾನೆ.”

“ಓಹೋ! ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಾನರಿಯನೇ? ಆದರೆ ಬಾದಶಹನ ರುನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಭತ್ತಪತಿ ಸಂಭಾಜ ಮಹಾರಾಜರ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಏಸೂಬಾಯಿಯವರು ಇರುವರಷ್ಟೆ? ಆಕರು ನಮ್ಮ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಗುರುತಿಸಬಹುದು; ಯಾಕೆಂದರೆ ರಾಯಗಡದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಂಸೆ-ಪದನು ಜಿಯೂ ಬಾಲ ಶಾಹೂರಾಜರೂ ರಾಜವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು.”

“ಸೂರಜಖಾ, ನೀನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಬಯ ಗುತ್ತವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೊಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಸುವೆನು; ಹಾಗೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಯಾವ ಶಹಜಾದನಿಗೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವೆಯೋ, ಅವನ ಹೊರತು ಇತರರ ಕಸ್ತಗೆ ಆಕೆಯ ರೋಮವು ಕೂಡ ಕಾಣಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಊಟ-ಪಾಟಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇನು? ರುನಾನಖಾನೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕೈಯಿಂದಲೂ ಆಕೆಯು ನೀರು-ನಿಡಿಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಾರದು; ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅವರು ತಂದ ಊಟವನ್ನು ಉಣ್ಣುವದಂತೂ ಬೇರೆಯೇ ಉಳಿಯಿತು. ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಕೂಡ ಹಿಂದುಮುಂದೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಿಮಗೆ ಈ ಬೇತು ಎಹಿತವಲ್ಲೆಂದು ನನಗನಿಸಹತ್ತಿವೆ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ನಾನೇ ತನ್ನನ್ನು ಬಾದಶಹನ ರುನಾನಖಾನೆಗೆ ಬೇಕೆಂತ ಒಯ್ದು ಸೇರಿಸುವೆನೆಂಬದು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಆಕೆಯು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸಹ ಜೀವನನ್ನಿಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಒಳ್ಳೇ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ಸ್ವಭಾವದವಳೆಂಬದನ್ನು ನೀವೂ ಅರಿತಿರುತ್ತೀರಿ.”

ಸೂರ್ಯಜಿಯು ಈ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಮಾಲಖಾನನು ಯೋಚನೆ ಗೊಳಗಾದನು. ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಯಾರ ಬಾಯಿಂದಲೂ ವಿಟ್ಟಿಂಬ ಶಬ್ದವು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ವಂಸೆಯಂಥ ಲಾವಣ್ಯ ಯುವತಿಯು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೈಸೇರರಲು, ಅವಳನ್ನು ಶಹಜಾದನಿಗೆ ಹೇಗಾದರೂ ತಲುಪಿಸಿ,

ಅವನಿಂದ ತನ್ನ ಭಾಗ್ಯೋದಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದನ್ನು ಜಮಾಲಖಾನನು ಸಿಕ್ಕೆಯಿಸಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದ ತುಸ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಜಮಾಲಖಾನನಿಗೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಹಂಚಿಕೆಯು ಸೂಚಿಸಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಹರ್ಷನಿರ್ಭರ ದಿಂದ:—“ಸೂರಜಖಾನ, ನನಗೊಳ್ಳೇ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಹಂಚಿಕೆಯು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಕೆಲಸವು ಎಜಯಗೊಂಡಿತೆಂದೇ ತಿಳಿಯಿರಿ. ಈ ಜಮಾಲಖಾನನು ಅಂಥ ಬುದ್ಧಿವಂತನೆಂದೇ, ಬಾದಶಹನು ಈತನನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಗುಪ್ತ ಮಂತ್ರಣಾಗಾರಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸುವನು” ಎನ್ನಲು,

“ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನೀವು ದರ್ಬಾರಿಗಳು. ನಿಮ್ಮ ತಲೆಯೇ ಅಂತಹ ಎಚ್ಚಿತ್ತ ಗತಿಯುಳ್ಳದ್ದು. ಅದಿರಲಿ. ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಿಮಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ ಆ ಯುಕ್ತಿಯಾದರೂ ಯಾವದು? ನಿಮ್ಮ ಆ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಸಾಧಿಸ ದಂತಿದ್ದರೆ, ನಾನು ನಮ್ಮ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಆಕೆಯ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿ ಬಿಡುವದೇ ಎಹಿತವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ”

“ಛೇ-ಛೇ! ಇಂಥ ಮುತ್ತಿನಂತಹ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರರ್ಥಕಗೊಳಿಸುವರೇ? ಸೂರಜಖಾನ, ನೀವು ಅಷ್ಟು ಅಧೀರರಾಗವೆ ನನ್ನ ಆ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನಾದರೂ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನಾಳೆ ಸಂಜೆಯೊಳಗಾಗಿ ನಾವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಜಾಮು ಖೇಡಿಗೆ ತಲುಪಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯ ಧರ್ಮಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿನಂತೆಯೇ ಕುದುರೆ ಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲಿ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಸಾಮಾನು ಖರೀದಿಗೊಂದು ನಾವು ವೇಟಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯ ದರೋಗನು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಚಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಅವನ ಕೈ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಸುವೆನು. ನಾವು ನಾಳೆ ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿ ಊಟ-ಪಾಟಿ ತಿರಿಸಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಆಕಸ್ಮಿಕ ದಾಳಿ ಬೀಳುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಾಗುವದು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ದರವಡೆಯು ಬಂದ ಹಾಗೆ ಆಗಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ನಟಿಸೋಣ. ಅತ್ತ ಆ ನನ್ನ ಸೇವಕರು ತಾವು ತಂದಿರುವ ಮೇಜೆಯಲ್ಲಿ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಟ್ಟಗೆ ಬೇಗಮುಪುರವೊಳಗಿನ ಝನಾಣ ಖಾನೆಗೆ ಒಯ್ದು ಇವಳನ್ನು ಬಾದಶಹ ಬೇಗಮಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಬಳಿಕ ನಾವು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗೋಣ. ನಾನು ಮೊದಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ನಿನ್ನ ರಾತ್ರಿಯ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರಜ ಖಾನನು ಗಾಯ ಹೊಂದುವದರಿಂದ, ಅವನನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರಿಸಿ,

ನಾನು ಆ ದರೋಡೆಪೋರರನ್ನು ಜೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೋಗಿದ್ದೆನು; ಅವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ಝನಾನಪಾನೆಗೆ ತಂದಿರುವರೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನೂಳೇ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿನಗೆ ಭಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಧೈರ್ಯಗೇಡಬೇಡ. ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಬಟ್ಟು ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಒಯ್ದು ತಲುಪಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುವೆನು.

“ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮ ಈ ಯುಕ್ತಿಯು ರಕ್ತದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ನಿಮ್ಮ ಯುಕ್ತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳೂ ಸಂಭವಿಸಿದರೆ, ಹಂಸೆಗೆ ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಎಳೆಷ್ಟು ಸಂಶಯ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದಿರಲಿ. ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಇಗೋ, ಈ ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗದಿಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಕೊಳ್ಳೋಣ.”

ನಂತರ ಅವರು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಹುಲ್ಲು-ದಾಣಗಳನ್ನೂ ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಧರ್ಮಾಲೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಅವರು ಧರ್ಮಾಲೆಗೆ ಬಂದುಗ ಹಂಸೆಯ ಯಾವನೊಬ್ಬ ಅಪರಿಚಿತನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಹಂಸೆಯು ಸೂರ್ಯಾಜಿಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿ ಸುತ್ತಲೆ:— “ಅಪ್ಪಾ, ಇವನೇ ನೋಡು ನಗರದ ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕಪ್ಪನು. ಈತನೇ ಅಂದು ನನ್ನ ಏಷಯವಾಗಿ ಆ ವಿಚಿತ್ರ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ವರ್ತಿಸಿದನು. ಒಳಗೆ ಕುಳಿತು ಕುಳಿತು ಬೇಸತ್ತಿದ್ದ ನಾನು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನೋಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇವನು ಈ ದಾರಿಯ ಹಿಡಿದು ನಡೆದಿದ್ದನು. ಕೂಡಲೆ ನಾವು ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿವೆವು. ನಾವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಕೆ ಬಂದೆವೆಂಬದನ್ನು ಇವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು, ಇವನು ‘ನಾನು ವರ್ತಿಸಿದ ಭವಿಷ್ಯದಂತೆ ಕೆಲಸವಾಗಹತ್ತಿತ್ತೆನ್ನ ಬೇಕು; ಸಂಕಟಪರಂಪರೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆನ್ನ ಬೇಕು; ಆದರೆ ತಂಗೇ, ನೀನು ಕೊಂಚವೂ ಅಂಜಬೇಡ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ಆತ್ಮಘಾತಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಎಂದಿಗೂ ತೊಡಗಬೇಡ. ತಂಗೇ, ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಬಹುದಾದ ರಾಜಪುತ್ರನ ಘಾತಕ್ಕೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಾಗಬೇಡ’ ಎಂದು ಇವನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವನು” ಎಂದು ಅಂದಳು.

ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕಪ್ಪನ ಪುನರ್ದರ್ಶನದಿಂದ ಹಂಸೆಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಅಸ್ಫುಟವಾದ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು.

ಕೊಲ್ಲಿರಿ, ಈ ಹರಾಮಖೊರನನ್ನು!

“ಅಹುದು; ಈ ಬುಡುಬುಡಿಕಪ್ಪನ ಭವಿಷ್ಯದಂತೆ ನಿನಗೆ ಈಗ ಸಂಕಟ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ಅದಿರಲಿ. ಬುಡುಬುಡಿಕಪ್ಪಾ, ನೀನು ನಮ್ಮದೊಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವದಲ್ಲ. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ನೀನು ನಮಗೆ ಸಾಲುವಷ್ಟು ನೀರು ತಂದು ಕೊಡಬೇಕು, ನೀರು” ಎಂದು ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಆನ್ನಲು,

ಹಂಸಯು ನಡುವೇ ಬಾಯಿಹಾಕಿ:--“ಅಹುದಪ್ಪಾ ಅಹುದು. ನಿರಡಿಕೆಯಿಂದ ನಾನು ತೀರ ಹೈರಾಹಾಗಿವ್ವೇನೆ. ಒಂದು ಕೊಡ ನೀರು ಕುಡಿದರೂ ನನಗ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಹೇಳಲಾರೆ.”

ಹಂಸೆಯ ನುಡಿ ಕೇಳಿ ಬುಡುಬುಡಿಕಪ್ಪನು ಬಾಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಡುತ್ತ:--“ಒಂದು ಕೊಡ ನೀರೇ? ಅಯ್ಯೋ ದೇವರೆ! ಈ ನಗರದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀರೆಲ್ಲಿದೆ-ನೀರು? ಈ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅನ್ನ-ನೀರುಗಳ ದುಷ್ಕಾಲವು ಕಾಲತ್ರಯದಲ್ಲೂ ಇದ್ದದ್ದೇ. ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟರೂ ಇಲ್ಲಿ ನೀರು ಸಿಗುವಂತಿಲ್ಲ.”

“ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ನಮಗೆ ಒಂದು ಕೊಡ ನೀರು ಬೇಗನೆ ತಂದು ಕೊಡು; ಅಂದರೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಿನಗೆ ಒಂದು ನಾಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.”

ಸೂರ್ಯಾಜಿಯ ಈ ಅಭಿವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಕಂಗಾಲ ಬುಡುಬುಡಿಕನ ಬಾಯಿಗೆ ನೀರೊಡೆಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಧಾವಿಸುತ್ತ ಹೋಗಿ. ತನ್ನ ಮನೆಯಿಂದ ಒಂದು ಕೊಡ ನೀರು ತಂದು ಕೊಟ್ಟನು. ಬಳಿಕ ಹಂಸಯು ಕೈಕಾಲು ಮೋರೆ ತೊಳೆದು ತನಗೆ ನಾಕಾಗುವಷ್ಟು ನೀರು ಕುಡಿದಳು. ಇತ್ತ ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕಪ್ಪನು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಲೆಯ ಗುಂಡುಗಳನ್ನು ಹೂಡಿ ಜಿಂಕೆಯ ಹೊತ್ತಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಬಳಿಕ ಹಂಸೆಯು ರೊಟ್ಟಿ-ಬೇಳೆಗಳನ್ನು ಬೇಯಿಸಿದಳು. ಹೊರಗೆ ಸೂರ್ಯಾಜಿ-ಜಮಾಲಖಾನರು ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ದಾಣೆ ನೀರು ಕೊಡುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು. ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕಪ್ಪನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಆಗ ಆತನು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು:--“ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ನೀವು ಮರಾಟೆಗರಾಗಿ ತೋರುತ್ತೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ಸೊಗಡೆ ಇರುವ ಈ ಇಬ್ಬರು ಖಾನರು ಮುಸಲ್ಮಾನರು. ಹೀಗಿದ್ದು ನೀವು ಇವರಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ‘ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪಾ’ ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವಿರಲ್ಲ!

ಅಂದಮೇಲೆ ಅವನು ನಿನಗಿಗೆ ಏನಾಗಬೇಕು?" ಎಂಬ ವಿಚಿತ್ರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೈದನು.

ಬುಡುಬುಡಿಕಪ್ಪನ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹಂಸೆಯು ಏನೆಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಡುವಳು? ಆದರೂ ಅವಳು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೊಡುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವಳು ಮೌನವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರೆ ಹಂಸೆಯು ವಿಷಯವಾಗಿ ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕಪ್ಪನಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ಭಾವನೆಯುಂಟಾಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರಿಂದ ಕೂಡಲೆ ಅವಳು: "ಹಾಗಲ್ಲಪ್ಪ, ಅವರು ನಮ್ಮಾರ ದೊಡ್ಡ ಸರದಾರರು; ಬಹು ಸುಸ್ವಭಾವದವರು. ನಮ್ಮ ಅವರ ಬಹು ಪುರಾತನದ ಸುಣ್ಣಾಸುಬಂಧುತ್ವವಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಓಣಿಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಹುಡುಗರೂ ಅವರಿಗೆ ಅಪ್ಪಾ, ಅಪ್ಪಾ, ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಾನೂ ಹಾಗೆ ಸಂಬೋಧಿಸುವೆನು. ಈ ದಿನ ಅವರು ನನ್ನ ಹತ್ತರದ್ದರೆಂತಲೇ ನಾನು ಆ ಸಂಕಟವಿಂದ ಪಾರಾದೆನು" ಎಂದಳು.

ಆಡಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಹಂಸೆಯು ತನಗೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಅನ್ನವನ್ನು ಬೇರೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಉಳಿದುದನ್ನು ಸೂರ್ಯಾಜಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಬಳಿಕ ಅವರು ಊಟ ಮಾಡಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಸೂರ್ಯಾಜಿ-ಜಮಾಲಖಾನರು ಹೊರಗಿನ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಏನೇನೋ ಗುಣುಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಂಸೆಗೆ ಆ ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವಳ ಮಾತು ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗ ಅವಳಿಗೆ ಅಂದು ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕಪ್ಪನು ಪುನಃ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಆ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ, ಅವಳು ಅದರ ವಾಚಾರದಲ್ಲಿಯೇ ತಲ್ಲೀನಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೆ ಆ ಮೂವರೂ ನಗರದಿಂದ ಹೊರಟರು. ನಗರದಿಂದ ಆಚೆಗೆ ಆಗ ಮೊಗಲರ ನಾಡೇ ಆಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ತರುಬಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರರೊಡನೆ ಆ ಹಿಂದೂ ನವಯುವತಿಯು ನಡೆದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಬಹು ಜನರಿಗೆ ವಿಚಿತ್ರವೆನಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಅಂದು ಸಂಜೆಗೆ ಜಾಮುಖ್ ಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಧರ್ಮಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೊಂಡರು. ಕೂಡಲೆ ಜಮಾಲಖಾನನು ಸೂರ್ಯಾಜಿಗೆ ಸಂಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಎತ್ತೋ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಹಂಸೆಯ ಆಡುಗೆಯು ಸಿದ್ಧವಾದರೂ ಅವನು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಕತ್ತಲಾಗುವದಂತರ ಜಮಾಲಖಾನನು ಬಂದು, ಸೂರ್ಯಾಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಾಂಕೇತಿಕ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ: "ಎಲ್ಲ ವ್ರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಂದೆನು"

ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಊಟವಾದ ಮೇಲೆ ಹಂಸೆಗೆ ಒಳಗಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗ ಹೇಳಿ ಅವರಬ್ಬರೂ ಹೊರಗೆ ಆಡ್ತಾದರು. ಕಳೆದ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇಸವನೆ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಮೈಯೊಡ್ಡುತ್ತಲೇ ಹಂಸೆಗೆ ಗಾಢವಾದ ನಿದ್ರೆಹತ್ತಿತು

ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯು ಮೀರಿದ ಬಳಿಕ ಒಮ್ಮಿಂಮೊಮ್ಮೆಲೆ ದೊಡ್ಡ ಗಲಭೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಹಂಸೆಯು ಆಗ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಳು. ಹೊರಗೆ ನಿಬಿಡವಾದ ಅಂಧಕಾರವಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಅಸಂಚಿತವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಏನೂ ಗೋಚರವಾಗದಾಯಿತು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಚಿಯು "ಒಾನಸಾಹೇಬ, ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲವನ್ನು ಕಾಯಿರಿ. ಈ ದರವಡೆ ಪೋರರನ್ನು ಒಳಗೆ ಹೋಗಗೋಡಬೇಡಿರಿ. ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಈ ಹರಾಮ ಪೋರರ ಸವಾಚಾರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ" ನುಡಿದ ಶಬ್ದಗಳು ಹಂಸೆಗೆ ಕೇಳಿಸಿದವು. ತಂದೆಯ ಬಾಯಿ ಆ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹಂಸೆಗೆ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ತಾವು ದರವಡೆಪೋರರ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿರುವೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅವಳು ಭಯಭೀತಳಾದಳು. ಒಂದು ಬಾಗಿಲದ ಹೊರತು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಬೀಳಲಿಕ್ಕೆ ಜೀರೆ ಮಾರ್ಗವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಗಿಲ ತೆರೆದು ಹೊರಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದರೆ, 'ಕಡಿಯಿರಿ-ಬಡಿಯಿರಿ-ಕೊಲ್ಲಿರಿ' ಎಂಬ ಕರ್ಣಕಶೋರ ಶಬ್ದಗಳು ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಳಗಿನಿಂದ ಇಕ್ಕೆಡ್ಡ ಅವಳ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲವನ್ನು ಯಾರೋ ಒದ್ದು ಮುರಿದರು; ಹಾಗು ನಾಲಾರು ಜನ ಸಶಸ್ತ್ರ ಜನರು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಒಳಹೊಕ್ಕರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಹಂಸೆಯು ಅತೀವ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಗಕ್ಕನೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಸಿ ಕುಳಿತಳು; ಮತ್ತು 'ಅಪ್ಪಾ, ಅಪ್ಪಾ' ಎಂದು ಅಂದವಳೇ ಮೂರ್ಛೆ ತಾಳಿದಳು.

ಜಮಾಲಖಾನನ ಬೇತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಫಲಿಸಿತು. ದರವಡೆಪೋರರು ತಮ್ಮನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ದರವಡೆಪೋರರು ಮುತ್ತಿದ್ದು, ಹೊರಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯೂ ಜಮಾಲಖಾನನೂ ಅವರನ್ನು ಬೊಗ್ಗು ಬಡಿಯುತ್ತಿರುವರೆಂದು ಹಂಸೆಯ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಗತ್ತು; ಆದರೆ ಹೊರಗೆ ನಡೆದುದೆಲ್ಲವೂ ನಾಟಕವಾಗುತ್ತೆಂಬದು ಆ ಸರಳ ಸ್ವಭಾವದ ಅಬಲೆಗೇನು ಗೊತ್ತು? ದರವಡೆಪೋರರು ಕೋಶದಿಯ ಬಾಗಿಲು ಮುರಿದು ಒಳಹೊಕ್ಕು ಕೂಡಲೆ ಹಂಸೆಯು ಬವಳಿ ಬಂದು ಬಿದ್ದಳು! ಆಕೆಯು ನೆಲಕ್ಕೆ ಅವಳಿಪುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದರವಡೆಪೋರನು ಅವಳನ್ನು

ನಡುವೆ ಹಿಡಿದನು. ಬಳಿಕ ಅವರು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಅವಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ತಂದರು; ಹಾಗೂ ಅವರಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬ ಟೊಣಪನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಅವಳ ಮೃತವತಾ ಶರೀರವನ್ನು ತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಕ್ಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಂಗಡಿಗರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿದರು; ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ನಡೆದರು ಅವರು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಗಂ ಜನರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಜಮಾಲಖಾನನು ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ೫೦ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು.

ಆ ಪುಂಡರು ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಭರದಿಂದ ಓಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆಳಗು ಮುಂಜಾನೆಯ ತಂಪುಗಾಳಿಯಿಂದಲೂ ಕುದುರೆಯ ವೇಗದಿಂದಲೂ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹಂಸೆಯ ಮೂರ್ಛೆಯು ತಿಳಿಯಹತ್ತಿತು. ಆಕೆಯ ಶರೀರದ ಚಲನವಲನವನ್ನರಿತು ಆಕೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ನಡೆದಿದ್ದ ಆ ಹರಾಮು ಖೋರನು ಅವಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಕೊಂಡನು. ಹಂಸೆಯು ಅವಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು; ಆದರೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅವಳು ಒದರಿ-ಚೀರಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು. ತನ್ನಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಇವಳು ಶಕ್ತಳಲ್ಲೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದ ಆ ನೀಚನು ಅವಳ ಒದರಾಟ-ರಂಜಾಟಕ್ಕೆ ಬೆದರಲಿಲ್ಲ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಉಳಿದ ಆತನ ಸಂಗಡಿಗರು ಅವಳು ಚೀರಿದಂತೆ ಚೀರಿ, ಅವಳಿಗೆ ಅಣಕಿಸಹತ್ತಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರ ಆ ಚೀರಾಟದಿಂದ ಆ ಕಾಡು ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲ ನಿನಾದಮಯವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಆ ನಿರ್ಜನವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಂಸೆಯ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಆದಾವ ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿಯು ಬರುವನು?

ಒದರಿ-ಒದರಿ ಶ್ರಮಗೊಂಡ ಬಳಿಕ ಆ ಅಸಹಾಯಳು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಆ ಪುಂಡರು ಜಾಮಖೇಡದಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರಹರದ ವರೆಗೆ ದಾರಿ ನಡೆದ ಬಳಿಕ ಎಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ತರುಬಿದರು. ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕುದುರೆಯಿಂದ ಇಳಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಆ ದರವಡೆಖೋರರ ನಾಯಕನು ಆಕೆಗೆ:—“ನೀನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒದರಾಡಿ-ಚೀರಾಡಿ ಗದ್ದಲ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ನೀನು ನಮ್ಮಿಂದ ಮುಕ್ತಳಾಗಲಾರಿ. ನೀನು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಂದರೆ ಎಹ ತವೇ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾವು ನಿನ್ನ ಕೈಕಾಲು ಕಟ್ಟಿ, ಬಾಯಲ್ಲಿ ಅರನೆ ತುರುಕಿ

ನಿನ್ನನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೀವೆ. ನಾವು ನಿನಗೆ ಕೊಂಡವೂ ತೊಂದರೆ ಕೊಡದಂತೆ ಒಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞಾಪ್ತರಾಗುವದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಈ ಆಪಸ್ಕಾರತನದ ಕೃತ್ಯವೇ ನಿನಗೆ ಮೂಲವಾದೀತು. ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಂತಿಂಥಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯುವದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ನಾವು ಬಾದಶಾಹೀ ಝನಾನಖಾನೆಗೆ ಒಯ್ಯ ಬಿಡುವುದರಂದ, ನೀನು ಆಜನ್ಮ ಪರಿಯಂತ ನಮ್ಮ ಉಪಕಾರ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕಾದೀತು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಹಂಸೆಯ ಕಿವಿಗಳು ಅವರ ಭಾಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವಳು ಬಾಯಿಂದ ಪಿಟ್ಟುಂಧುಸುರಲಿಲ್ಲ; ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿನ ಒಂದು ಕಲ್ಲಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ವಿಚಾರಮಗ್ನಳಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಒದರಾಟದಿಂದ ಎನೂ ಪ್ರಯೋಜನ ವಾಗವೆಂದೂ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಎದುರಾಗಿ ನಿಂತು ಮುಂದೆ ಬರುವ ಸಂಕಟಗಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧಳಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಅವಳು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಳು. ದರವಡೆಬೋರರ ನಾಯಕನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಅವಳಿಗೆ ಆ ಜನ ರಿಂದ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿರಲಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅವರು ಹೊರಡುವಾಗ ಜಮಾಲಖಾನನು ಬೇಕಂತ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ:—
 “ಈಗ ನೀವು ಯಾವ ಹುಡುಗೆಯನ್ನು ಬಾದಶಹನ ಝನಾನಖಾನೆಗೆ ತಲುಪಿಸಬೇಕಾಗಿವೆಯೋ, ಇವಳನ್ನು ಬಾದಶಹ ಬೇಗಮಳು ಈ ಮೊದಲೇ ಗುರುತಿಸಿರುತ್ತಾಳೆ; ಹಾಗೆ, ಇವಳನ್ನು ಶಹಜಾದರ ಝನಾನಖಾನೆಗೆ ಕಳಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಅವಳೇ ನನಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಇವಳಿಗೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯತ್ನಿಂಚಿತ್ತೂ ತೊಂದರೆ-ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಲಾಗದು. ನೀವು ಇವಳನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಒಯ್ಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಲುಪಿಸಿದರೆ, ನಿಮಗೆ ಗಾ ನಾಣ್ಯಗಳು ಇನಾಮೆಂದು ಹೆಚ್ಚು ಸಿಗಬಹುದು. ನೀವು ಈಕೆಗೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಲಾದರೂ ತೊಂದರೆಕೊಟ್ಟಿರೆಂಬದು ತಿಳಿದು ಬಂದರೆ, ಶಹಜಾದನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ತುಂದರಿಸಿ ಚೆಲ್ಲಿಸದೆ ಬಿಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬದನ್ನು ನೆನ ಪಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿರಿ.” ಅದರಿಂದ ಆ ಸ್ವಾರರಾರೂ ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿದೇ ಆಗಲಿ-ತಿಳಿ ಯವೇ ಆಗಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಹಂಸೆಯು ಆ ಹಾಸುಗಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಏಕಾಗ್ರ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಸ್ತಬ್ಧಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು.

ಬೇಳು ಹರಿಯ ಬಂತು, ಕೂಡಲೆ ಆ ಸ್ವಾರರೆಲ್ಲರೂ ಎದ್ದರು. ಅವರು

ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದ ದಾರಿಯು ಕಟ್ಟಡವಿಯೊಳಗಿನದಿತ್ತು. ಆ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಮಾರ್ಗವು ಚನ್ನಾಗಿ ಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳು ಹಿಂಸ್ರ ಶ್ವಾಸದಗಳ ಭಯದಿಂದ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾರಿತಪ್ಪಿ ಹೋಗಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವರು ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗು ಹರಿಯುವ ವರೆಗೆ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳವು ಇನ್ನು ಬಹಳ ದೂರ ದಲ್ಲರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಕೂಡುತ್ತ ಏಳುತ್ತ ಸಂಜೆಯ ವರೆಗೆ ಹೋದರೂ ತಾವು ಆ ಗಂತವ್ಯಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿ ತಲುಪುವೆವೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಖಾತ್ರಿಯಿದ್ದಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವರು ಕುಳಿತ ಸ್ಥಳವಿಂದ ಎದ್ದು ನಾವಕಾಶವಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದರು.

ಆ ದರವಡೆಪೋರರ ಟೋಳಿಯು ಅಡವಿಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ದಾಟಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಟ್ಟಡವಿಯನ್ನು ಸೇರಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ಕೆಲ ಸವಾರರು ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿದರು. ಆ ನಾಡೆಲ್ಲ ಬಾದಶಹ ನವೇ ಆದ್ದರಿಂದ, ಎದುರಿಸಿಂದ ಬರುವವರು ತಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳಾಗಿರದೆ, ಮಿತ್ರರೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದ ಅವರು ಮುಂದೆ ನಡೆದಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಆ ಅಡವಿಯೊಳಗಿನ ಒಂದು ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದ ಮಾರ್ಗದ ಬಳಿಗೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೆ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಪ್ಪು ತಿಳಿಯಬಂತು. ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೇ ನೂರು-ನೂರೈವತ್ತು ಜನ ಮರಾಟಿಗರ ದಂಡಾಳುಗಳು ಅವರನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿದರು; ಹಾಗು "ಕೊಲ್ಲಿರಿ, ಈ ಹಾಮಪೋರರನ್ನು! ಆದರೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಕೂದಲಿಗೂ ಧಕ್ಕೆ ಹತ್ತದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ." ಎಂಬ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಶಬ್ದವು ಕೇಳಿಸಹತ್ತಿತು.

ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮರಾಟರ ಸೈನಿಕರು ಆ ಹತ್ತು ಜನ ಪುಂಡರನ್ನು ನುಚ್ಚುನುರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆದಿದ್ದವನ ಗೋಡವೆಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ಅವರಾರೂ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅವನು ಸದುವು ನೋಡಿ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಮರಾಟರ ಮುಖ್ಯಸ್ತನ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆತನು ಸಮರ್ಥನಾಗಿಲ್ಲ. ಮರಾಟರ ಮುಖ್ಯಸ್ತನು ತನ್ನ ನಿಡಿದಾದ ಭಲ್ಲೆಯಿಂದ ಆತನ ಕುದುರೆಯ ಎದೆಗೆ ಭರದಿಂದ ತಿವದನು; ಕೂಡಲೆ ಆ ಕುದುರೆಯು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಪುಟಿಮ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳಲು, ಆ ಪುಂಡನು ಆ ಕುದುರೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕೆಳಗೆ ಸಿಕ್ಕನು; ಆದರೆ ಆತನ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹಂಸೆಯು ಮಾತ್ರ ಕುದುರೆಯ ವೇಗದಿಂದ ದೂರ ಸಿಡಿದು ಬಿದ್ದಳು!

ಆದರೂ ಆ ಹುಲ್ಲು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಪೆಟ್ಟಿನೂ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಭೀಕರ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮೂರ್ಛೆ ಬಾರದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಹಂಸೆಯು ದೂರ ಸಿಡಿದು ಬಿದ್ದು ಮೂರ್ಛೆಗೊಂಡದ್ದನ್ನು ಕಂಡ ಆ ಮರಾಟರ ಮುಖ್ಯಸ್ತನು ತನ್ನ ಜನರನ್ನು ಕೂರಿತು:—“ಆ ಸ್ತ್ರೀಯಳಿಗೆ ಧಕ್ಕೆಯಾಗಿದೆಯೇ? ನೋಡಿರಿ.” ಎಂದು ಅಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು.

ಸಂಗಡಿಗರು ಆಕೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮುಖ್ಯಸ್ತನ ಎದುರಿಗೆ ಮಲಗಿಸಿ:—“ಇಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜ, ಇವಳಿಗೆ ಏನೂ ಧಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಅಂದರು.

ವಾಚಕರೇ, ನಮ್ಮ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಆಗ ಆ ಪುಂಡರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದವರಾರೊಬ್ಬರನ್ನು ಬಲ್ಲರಾ? ಆ ನಗರದ ಬುಡುಬುಡುಕಪ್ಪನ ಭವಿಷ್ಯದಂತೆ ಹಂಸೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಂಕಟಪರಂಪರೆಯು ಅಂದಿಗೆ ಮುಗಿಯಿತೇ? ಆಕೆಯನ್ನು ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಗೊಳಿಸಿದವರು ಮರಾಟರಿದ್ದರಾದರೂ, ಅವಳು ಇನ್ನು ನಿರ್ಭೀತಳಾದಳೇ? ಆಕೆಯು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೇನಿವೆಯೋ ಅದಾರು ಹೇಳಬಲ್ಲರು!

ವಾಚಕರೇ, ಹಂಸೆಯನ್ನು ಆ ಪುಂಡರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ ಆ ಮಹನೀಯನು ಅಂತಿಂಥವನಲ್ಲ. ಆತನು ಖಂಡೇರಾವ ವಾಭಾಡೆ ಎಂಬ ಶಿವಭಕ್ತಪತಿಯ ಸ್ವಂತದ ತಾಲಿಮೆಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಸರದಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಮೂರ್ಛಿತನಾದ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಒಂದು ಜೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು, ನುಂದೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ತಲುಪಿದನು. ಅವನು ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಹಂಸೆಯನ್ನು ತನ್ನ ವಾಡೆಯೊಳಗಿನ ದಿವಾಣಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ, ಆಕೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ತನಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಿದ್ದಷ್ಟು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು; ಹಾಗೂ ಆಕೆಯ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ,

“ರಾಮ ರಾಮ, ನಾಯಿಾಕ” ಎಂದು ಅಂದು, ಬಹು ದೂರದ ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ಬಂದ ಒಬ್ಬ ಸವಾರನು ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು.

ಕೂಡಲೆ ಖಂಡೇರಾಯನು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ರಾಮ ರಾಮ ಮಾಡಿ:—“ಜಾನಬಾ, ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಲು,

“ನೀವು ಈಗಲೆ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಪಂತರ ವರದಿಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಲಿಕ್ಕೆಂದು ಪ್ರತಾಪಗಡದಿಂದ ಬಂದೆನು.” ಎಂದು ಜನೋಬನು ಅಂದನು.

“ಎಲ ಇವನ! ನಾನು ಈಗ ತಾನೇ ಮೋಹಿಮೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಬಂದಿರುವೆನು. ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಎಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆನು, ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು? ಮುಂತಾದದ್ದಾವುದೂ ಇಲ್ಲಿಯವರಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದು ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪಂತರು ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏನೆಂದು ಕಳಿಸಿದರು? ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಂದೇ ಒರುವನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತಿತಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಆದಿರಲಿ. ಜಾನಬಾ, ಪ್ರತಾಪಗಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನು ನಡೆದಿದೆ? ಇಷ್ಟು ಅವಸರದಿಂದ ಪಂತರು ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಕರೆಕಳುಹಿರುವರು? ನೀನು ಸಾಮಾನ್ಯ ದೂತನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನೀನು ರಾಮಚಂದ್ರ ಪಂತರ ಹೃದಯವನ್ನೂ ಕಾರ್ಯ-ಕಲಾಪಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನಷ್ಟು ತಿಳಿಸು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಈ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಹೋಗುವುದಾದರೆ ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೊರಡೋಣ; ಅಥವಾ ಅಂಥ ಜರೂರಿಯ ಕೆಲಸವೇ ಇದ್ದರೆ, ಇದುವರೆಗೆ ದಣಿದು ಬಂದ ನನ್ನ ಕರಿಯ ಕುದುರೆಯ ಜೀನನ್ನು ಕೂಡ ಇಳಿಸದೆ, ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸೇವೆವಾಗಿ ಈಗಿಂದಿಗಲೇ ಹೊರಡೋಣ.”

“ಹೇಳುವದೇನು? ಬಾದಶಹನು ಪರಕ-ನಾತಾರೆ ಗಡಗಳನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ತಕ್ಕೊಂಡಿರುವನು. ಪನ್ನಾಳ-ಠಾಂಗಣೆ ಗಡಗಳು ಇಂದೇ ಅವನ ಹಸ್ತಗತವಾದವು.....!”

ಖಂಡೇರಾಯನು ಜನೋಬನನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಗೊಡದೆ:—
“ಹಾಗಾದರೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಆಯೋಸಾಹೇಬರು ಎಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ? ರಾಂಗಣೆ-ವಿಶಾಲಗಡಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಅವರುತ್ತಿದ್ದರಷ್ಟೆ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು

“ಆದರೆ ಪಂತರು ಧೋರಣವನ್ನರಿತು ಅವರನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ಪ್ರತಾಪಗಡಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದಿದ್ದಾರೆ. ರಾಂಗಣೆಯೊಳಗಿನ ಪಂತಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ಬಾದಶಹನ ಕೂಡ ೨ ತಿಂಗಳಗಟ್ಟಿ ಹೋರಾಡಿದನು; ಆದರೂ ಕಡೆಗೆ ರಾಂಗಣೆಯು ನಮ್ಮ ಕೈ ಬಿಟ್ಟಿತು!”

ಈಗ ಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಖಂಡೇರಾಯನು ವಾಡೆಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ದಾಭಾಡೆಯವರ ವಾಡೆಯಲ್ಲಿ.

ರಾಜಾರಾಮ ಮಹಾರಾಜರ ನಿಧನದ ನಂತರ ಸ್ವರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಕಠಿಣ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ನಿಜವಾದ ಮಾಲಕನಾದ ಶ್ರೀ ಶಾಹಾ ಭದ್ರಪತಿಯು ಮೊಗಲರ ಸೆರೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮಚಂದ್ರಪಂತನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಧೈರ್ಯಗೊಂಡು ತನ್ನ ಮುತ್ತದ್ವಿಗಿರಿಯ ಬುದಿಂದ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಕಾರಭಾರವನ್ನು ಸುಸೂತ್ರ ನಡಿಸುವ ಜಬಾಬುದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದನು. ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಸರದಾರರು ಪಂತನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದ್ದರು. ದಾಭಾಡೆಯ ಖಂಡೇರಾಯನಾದರೂ ಪಂತನ ಪ್ರಭಾವಳಿಯೊಳಗಿನ ಪ್ರಮುಖ ಸರದಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಅಂತೀ ಪಂತನು ಅವನನ್ನು ಅಷ್ಟು ಅವಸರದಿಂದ ಕರೆಕಳುಹಿದ್ದನು.

ಖಂಡೇರಾಯನು ವಾಡೆಯೊಳಗೆ ತನ್ನ ಅಂಗವಸ್ತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಭವಾನಿಯ ಮಹಾಲಿಗೆ ಹೋದನು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಉವಪತ್ತಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವವೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಸ್ಥಿತಿಯ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸೆಟ್ಟಿ-ನಾವುಕಾರರೂ ಸರದಾರರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತಹ ಉವಪತ್ತಿ ಯರನ್ನು ಸಾಕಿಯೇ ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ರೂಢಿಯು ಮರಾಟರಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿತ್ತು. ಮುಸಲ್ಮಾನ ಬಾದಶಹರ ಹಾಗೂ ಅವರ ಸರದಾರರ ಉವಪತ್ತಿಯರು ಅಸಂಖ್ಯಾಕರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಭವಾನಿಯ ಮಹಾಲು ವಾಡೆಯಲ್ಲೇ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿದ್ದಿತು. ಅದರಿಂದ ಭವಾನಿಗೂ ಖಂಡೇರಾಯನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಉಮಾಬಾಯಿಗೂ ಅಷ್ಟೊಂದು ಅಂತರಂಗಿಕ ಸಖ್ಯವಿರದಿದ್ದರೂ, ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಾದರೂ ದ್ವೇಷವಿರಲಿಲ್ಲ. ಪೂರ್ವಕಾಲದ ನಮ್ಮ ಆರ್ಯ ಲಲನೆಯರು ಬಹು ಸಹನ ಶೀಲ ಸ್ವಭಾವದವರು. ಈಗಿನ ಈ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಹೆಂಗಸರಂತೆ ತಮ್ಮ ಗಂಡನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತುಸ ಅದ್ವದಾರಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ನಾಕು; ತಾವೂ ಹಾಗೆಗೆ ನಡೆಯಬಾರದೆಂದು ಗಂಡಸರ ಮುಂಗೈ ಹಿಡಿದು ಕೇಳುವ ಉತಾನಳಿ ಸ್ವಭಾವದವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಭವಾನಿಯು ಶಿವಾಜಿಯ ಕಾಲದ ಒಬ್ಬ ಶಿಲೇವಾರನ ನವಮಾತ್ರದ ಲಗ್ನದ ಹೆಂಡತಿಯು. ಬಾಲ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಆಕೆಯ ಗಂಡನು ವೈರಿಗಳಿಂದ ಹತನಾದನು; ಹಾಗೂ ಆಕೆಯನ್ನು ವೈರಿಗಳು ಅರಸುವರು. ಮುಂದೆ ಆ

ಸಂಗತಿಯು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಖಂಡೇರಾಯನ ನಜರಿಗೆ ಬರಲು, ಅವನು ಅವಳನ್ನು ಅವರಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿದನು. ಆಕೆಯು ಪುನರ್ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಖಂಡೇರಾಯನಲ್ಲಿಯೇ ಉಪಪತ್ತಿಯಾಗಿ ಇರಹತ್ತಿದಳು. ಭವಾನಿಯು ರೂಪಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಗುಣಸುಂದರಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಆ ಮಹಾಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ವಾಡೆಯ ಹೊರಗೆ ಕ್ಷಚಿತ್ತಾಗಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಆಕೆಯು ಆಗಾಗ್ಗೆ ವಾಡೆಯ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಹತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದರಿಂದ ಖಂಡೇರಾಯನು ಅಂದು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಅವಳ ಮಹಾಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವಳು ಅಲ್ಲ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಭವಾನಿಯು ಆಗ ತನ್ನ ಹೊಸ ಕ್ರಮದಂತೆ ಎಲ್ಲೆಯೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು.

ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಖಂಡೇರಾಯನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ. ಅವನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಾಲು ಅಪ್ಪಳಿಸುತ್ತ ಆ ಮಹಾಲಿನಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಉಮಾಬಾಯಿಯ ಕಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಭವಾನಿಯು ಮಹಾಲಿನಲ್ಲಿರದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ಪತಿಯು ಹೀಗೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿರುವನೆಂಬದನ್ನು ಅವಳು ಕೂಡಲೆ ತಿಳಿದಳು. ಆದರೂ ಅವಳು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವನೆದುರಿಗೆ ತಾನಾಗಿ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಖಂಡೇರಾಯನೇ ಭವಾನಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸಲು, “ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿದರೆ ವಿಶ್ವಾಸವುಂಟಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಉಮಾಬಾಯಿಯು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿ: “ಭವಾನಿಯು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ವಾಡೆಯ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ; ಹಾಗೂ ಅವಳ ಭಿಟ್ಟಿಗೆಂದು ಕೆಲ ಜನ ಗಂಡಸರೂ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಅವಳ ಮಹಾಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಭವಾನಿಯು ಈಗ ಮೊದಲಿನ ಭವಾನಿಯಾಗಿದೆ, ನಗರ ಭವಾನಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆಂದು ಜನರಾಡಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ಒಳ್ಳೆ ಗುಟ್ಟಿನ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು.

ಆ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಯಂತೂ ಖಂಡೇರಾಯನ ಸಿಟ್ಟು ತನಿವಾರವಾಯಿತು. ಆತನು ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ವಿಚಾರವಂತನೂ, ಶೂರನೂ ಸಾಹಸಿಯೂ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ “ಸೀನಾ ಖಾಸ ಬೇಲ”

ಎಂಬ ಅತುಚ್ಛ ಪದವಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗತ್ತು; ಆದರೆ ಸ್ತ್ರೀವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವನಿದ್ದರೇನು? ಅವನಿಂದ ಅವಿಚಾರವಾಗ ತಕ್ಕದ್ದೇ ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಾಕ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಖಂಡೇರಾಯನಾದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದವಾಗಿ ನಡೆಯುವದು ಹೇಗೆ? ಕೂಡಲೆ ಆತನು ಅರ್ಭಟಿ ಸುತ್ತ:- "ಭವಾನಿಯು ಹಗಲೆಲ್ಲ ಹೋಗುವದೆಲ್ಲಿಗೆ? ಹಾಗು ಆಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬರುವವನಾದರೂ ಯಾರು?" ಎಂದು ಕೇಳಲು, "ನನಗೆ ಆ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿಯದು; ಬಾಳಾಜಿಪಂತಸಂಬವನಾವನೋ? ಬರುತ್ತಿರುವನಂತೆ" ಎಂದಂದು ಉಪಾಜಾಯಿಯು ಸುಮನಾದಳು.

ಬಳಿಕ ಖಂಡೇರಾಯನು ಒಳಗೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಚಾವಡಿಗೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಗುಪ್ತ ಹೇರರ ನಾಯಕನಾದ ಪಿಲಾಜಿ ನಾಯಕನ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಈ ಪಿಲಾಜಿ ಗಾಯಕವಾಡನೇ ಬಡೋವೆಯ ಗಾಯಕವಾಡರ ಮೂಲ ಪುರುಷನು. "ಪಿಲಾಜೀ, ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ?" ಎಂಬ ಖಂಡೇರಾಯನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ "ಧನೆಯರೇ, ತಾವು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಡಕ್ಕೆ ಹೊರಡತಕ್ಕವರು. ತಮ್ಮ ಕೂಡ ಯಾವ ಯಾವ ಸರಂಜಾಮು ಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಸನ್ನದ್ಧ ಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಂದಿರುತ್ತೇನೆ" ಎಂದನು.

"ಈಗ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಹೊರಡುವೆನು. ಸಂಗಡ ಗಡದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಜಾನಬಾನಿರುವನು. ಬೇರೆಯವರ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಪಿಲಾಜಿ, ನಾನು ಸಿನಗೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾಮಗಾರಿಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸುವೆನು. ನೀನು ಅದನ್ನು ಪೂರೈಸಲೇ ಬೇಕು."

"ಒಡೆಯರ ಅಪ್ಪನೆಯಾದರೆ ಸಾಕು; ಈ ಸೇವಕನಿಂದ ಅದು ನೀಗುವದೋ-ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಒಡೆಯರಿಗೇ ಗೊತ್ತಿದೆ."

ಕ್ಷಣಕಾಲ ಯೋಚಿಸಿ ಖಂಡೇರಾಯನು:- "ಪಿಲಾಜೀ, ಬಾಳಾಜಿಪಂತ ಸಂಬವನಾವನೋ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ತಳೇಗಾವದಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ನನ್ನ ಭವಾನಿಯು ಆತನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತಿರುವಳೆಂದು ತಿಳಿದಿದೆ. ನಾನು ಈ ಕೂಡಲೆ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ದೇಹಾಂತ ಶಾಸನವನ್ನು ವಿಧಿಸತಕ್ಕವನೇ! ಆದರೆ ಪಂತರ ಅತನರದ ಕರೆ ಬಂದಿದೆಯಾದುದರಿಂದ ನೀನು ಈಗಿಂದಿಗಲೆ ಆ ಬಾಳಾಜಿಯ ತೋಧ ಮಾಡಿ, ಅವನನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿ; ಪ್ರಸಂಗ ಬಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ ಚೆಲ್ಲು.....!" ಎಂದೆನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪಿಲಾಜಿಯು ಆತನನ್ನು

ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಗೊಡದೆ:--"ಧನೆಯರೇ, ಆ ಬಾಳಾಜಿಪಂತನಾರೆಂಬದನ್ನು ತಾವು ಗುರುತಿಸಲಿಲ್ಲೆಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿವೆ ಅವನು ಧನಾಜಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳ ಸ್ವಾಂತ ವಸೂಲಿಯ ಸುಭೇದಾರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ."

"ಸುಭೇದಾರನಿರಲಿ-ಸರ ಸುಭೇದಾರನಿರಲಿ; ಎರಡನೆಯವರ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಆತನು ನೀಚನೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ನಾನು ಗಡದಿಂದ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಬ್ಬರ ಸಮಾಚಾರ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ನುರಳ ಬರುವ ವರೆಗೆ ಭವಾನಿಯನ್ನು ಈ ವಾಡೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಗೊಡಬೇಡ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಪಿಲಾಜಿ, ನಾವು ಕರೆತಂದಿರುವ ಆ ಹುಡುಗೆಯನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ತುಸ ಹುಸಾರಿಯೆನಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ವಿಡು: ಆದರೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಆ ನೀಚ ಬಾಳಾಜಿಯ ಬಂದೋಬಸ್ತ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಮನಸರಿ ಮಾಡಬೇಡ, ಕಂಡೆಯಾ?"

ಉಮಾಬಾಯಿಯು ಒಳಗೆ ಮರೆಯಲ್ಲ ಸಂತು ಆ ಸಂಭಾಷಣವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಭವಾನಿಯ ಉಚ್ಚಾಟನೆಗೆ ತಾನು ಕಾರಣಳಾಗದೆ, ಅಕೆಯ ಪಾಪವೇ ಅವಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಹತ್ತಿದೆಯೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಸವತಿಯ ನಾರವು ಈ ಬಗೆಯ ಆಕಲ್ಪಿತ ರೀತಿಯಿಂದ ಆಗುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡು ಅದಾವ ಪ್ರಯಳಿಗೆ ಆನಂದವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ?

ಗೊತ್ತಾದ ಮೇರೆಗೆ ಖಂದೇರಾಯನು ಪಂತನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ತನಗೊಪ್ಪಿಸಿದ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಪಿಲಾಜಿಯು ಯೋಚಿಸ ಹತ್ತಿದನು. ಎಷ್ಟು ಆಲೋಚಿಸಿದರೂ ಬಾಳಾಜಿಪಂತನಂತಹ ಧನಾಜಿಯ ಸೇವಕನನ್ನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸುವೆದು ಅವನಿಗೆ ಯುಕ್ತಿಸಮ್ರತ ವಾಗದಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಚಾರವನ್ನು ಉಮಾಬಾಯಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅವಳಿಗೂ ಪಿಲಾಜಿಯ ಅಂಬೋಣವು ಸಿಜವೆಸಿಸಿತು ಕಡೆಗೆ ಪಿಲಾಜಿಯು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಭೀಮರಾಯನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಖಂದೇರಾಯನ ಖಾಸಗೀ ಕಾರಭಾರಿಯ ಯೋಚನೆ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಆತನ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದನು; ಹಾಗು ಆತನಿಗೆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿ, ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯವೇನೆಂದು ಕೇಳಿದನು

"ಪಿಲಾಜೀ, ಧನೆಯರ ಹುಕುಮನಂತೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ನಡೆಯದೆ, ನೀನು

ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬಂದದ್ದು ವಿಹಿತವೇ ಆಯಿತು. ಪಿಲಾಜಿ, ಈ ಬಾಳಾಜಿಪಂತ ಭಟ್ಟನು ಸಾವಾನ್ಯನಲ್ಲ. ಈತನ ಅಣ್ಣನಾದ ಜಾನೋಜಿಯು ದಂಡರಾಜ ಪುರದ ದೇಶಮುಖನಾಗಿದ್ದು, ಈತನು ಚಿಪಳಾಣದಲ್ಲಿ ಜಕಾತಿ ವಸೂಲಿಯ ಅಮಲ್‌ದಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಆಗ ಅಂಗ್ರೆ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ದೀ ಇವರಲ್ಲಿ ಕಡು ವೈರವಿದ್ದು, ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಬೊಗ್ಗು ಬಡೆಯುವದೇ ಅಂಗ್ರೇನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂಗ್ರೆಯು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯ ನೌಕರರನ್ನು ಸಿತಾರವಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ್ದನು. ಬಾಳಾಜಿಯು ತನ್ನ ಎದುರಿದ್ದ ಅಂಗ್ರೇನೊಡನೆ ಏನೋ ಕಾರಸ್ಥಾನ ನಡೆಸಿರುವನೆಂಬ ಸಂಶಯ ಬರಲು, ಈತನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಅಂಜಿಕೆಯಂತಾಗಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧಿಯು ಈತನ ಅಣ್ಣನನ್ನು ತಟ್ಟಿನ ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು! ಆಗ ಬಾಳಾಜಿಯು ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋರಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆತನು ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಶ್ರೀವರ್ಧನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬಾಣಕೋಟದ ಒತ್ತಿನ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿ ವೇಳಾಸ ಎಂಬ ಊರಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ "ಭಾನು" ಎಂಬ ಉಪನಾಮದ ತನ್ನ ಪರಮ ಸ್ನೇಹಿತನ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಒಳಕ ಬಾಳಾಜಿಯೊಡನೆ ಆ ಮೂರು ಮಂದಿ ಭಾನು ಬಂಧುಗಳೂ ಕೊಂಕಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ಹೊರಡುವಾಗ 'ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕ ರೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮಗೂ ಗಿರ್ದ ರೊಟ್ಟಿ ಕೊಡುವೆನೆ'ಂದು ಬಾಳಾಜಿಪಂತಭಟ್ಟನು ಆ ಭಾನು ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಅಭಿವಚನವನ್ನಿತ್ತನು. ಹೀಗೆ ಭಾನು ಹಾಗೂ ಬಾಳಾಜಿಪಂತರು ನೆಟ್ಟಗೆ ಸಾತಾರೆಗೆ ಹೋದರು; ಮತ್ತು ಈತನು ಒಳ್ಳೇ ಜಾಣನೆಂದು ಧನಾಜಿರಾಯರು ಈತನನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವನು ಧನಾಜಿರಾಯರ ವಸೂಲಿಗಾಗಿ ಇತ್ತ ಬಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಇವನ ಗುರುಗಳಾದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕೊಂಕಣದಿಂದ ಚಿಂಚವಡದ ಗಣಪತಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರತಕ್ಕವರರು ತ್ತಾರೆಂಬದು ಇವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲು, ಇವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಚಿಂಚವಡಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು; ಆದರೆ ನಿಶ್ಚಿತ ಮಿತಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಚಿಂಚವಡಕ್ಕೆ ಬಾರದ್ದರಿಂದ. ಇವನು ತನ್ನ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಮರಳಿ ತನ್ನ ವಸತಿಯ ಗ್ರಾಮವಾದ ಸಾಸವಡದ ನೆರೆಯ ಗರಾಡಕ್ಕೆ ಕಳಿಸದೆ, ಆಕೆಗೆ ದಿನ ತುಂಬಿದುದರಿಂದ ಬಾಣಂತಿತನಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕರತಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಬಾಳಾಜಿ

ಪಂತನು ಅಂಥ ಕಷ್ಟಹರಕನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಆತನ ಗುರುತು ಬಹು ದಿವಸಗಳಿಂದಲೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಾಣಂತಿತನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದುದರಿಂದ, ಅವನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಕೆಲಸ ಎರಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕಾಲಹರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ನನ್ನೊಡನೆ ಒಂದೆರಡು ಸಾರೆ ಈ ವಾಡೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು; ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಮುಖಾಂತರವೇ ಆತನಿಗೆ ಭವಾನಿಯ ಗುರುತಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದಾಗ ಆತನು ಆಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹರಟಿ ಹೊಡೆಯಲಿಕ್ಕೊಂದು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬರುತ್ತಿರಬಹುದು. ಆತನ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳು ಈ ಊರಿಗೆ ಬಂದಿರುವದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಒಂದು ದಿನ ಭವಾನಿಯು ಅವನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ: “ಪಂತರೇ, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡ ಬಯಸುತ್ತೇನೆ; ಅವರನ್ನು ನನಗೆ ಭೆಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಸುವಿರಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು, ಆತನು ಅವಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು; ಅಂದಿನಿಂದ ಅವಳು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬಂದು, ಅವನ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ಇಂದು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಳಾಜಿಪಂತನ ಹುಡುಗೆಯನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಸವಾರಂಭವು ನಡೆದಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮರಳಿ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಆಕೆಗೆ ತುಸ ತಡವಾಗಿರಬಹುದು.” ಎಂದು ಭೀಮರಾಯನು ಪಿಲಾಜಿಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ ಭವಾನಿಯು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದು ತನ್ನ ಮಹಾಲಿನ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಳು. ಆಗ ಉಮಾಬಾಯಿಯೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಒಬ್ಬರೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಪರಸ್ಪರರು ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಆಧ್ಯತೆಯಿಂದಲೇ ನೋಡುತ್ತ ತಮ್ಮ ತಮ ಮಹಾಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು.

ಪಿಲಾಜಿಯು ಕೆಲ ಕಾಲ ಆಲೋಚಿಸಿ:—“ಕಾರಭಾರಿಗಳೇ, ನೀವು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲವೂ ನಿಜ; ಆದರೆ ಧನೆಯರ ಹುಕುಮಿನ ಪಾಡೇನು? ಅದರಂತೆ ವರ್ತಿಸದಿದ್ದರೆ, ಅವರು ಸುಮ್ಮನಿರುವರೇ?”

ಭೀಮರಾವ:—“ಪಿಲಾಜೀ, ಯೋಚಿಸಬೇಡ. ಖಂಡೇರಾಯರು ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಳಾಜಿಯು ಚಿಂಚವಡಕ್ಕೆ ಹೊರಟೇ ಹೋಗುವನು. ಆ ಮೇಲೆ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು. ನೀನು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿರು, ಅಂದರಾಯಿತು.”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪಿಲಾಜಿಗೆ ಒಳಗಿನಿಂದ ಕರೆ ಬಂದಿತು. ದಾಸಿಯೊಡನೆ

ಆತನು ಉಮಾಬಾಯಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊದನು. ಅವಳು ಅವನನ್ನು ದೀರ್ಘವಾದ ಮೂರ್ಛೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚೆತ್ತು ತಾನೆಲ್ಲಿರುವೆನೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಂಸೆಯ ಎದುರಿಗೆ ಒಯ್ದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಳು. ಉಮಾಬಾಯಿಯು ಆಕೆಯ ಹತ್ತರ ಕುಳಿತು ಪ್ರೇಮಭರದಿಂದ:--“ತಂಗೀ, ನೀನು ಯಾರು? ಯಾವ ಊರವಳು? ನಿನ್ನ ಹೇಸರೇನು? ಮುಂತಾದುದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ನೀನು ನಿರಾತಂಕವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವೆ. ತಳೆಗಾವದ ದಾಭಾಡೆಯವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿರುವೆ. ನೀನು ಕೊಂಚವೂ ಅಂಜಬೇಡ. ಚನ್ನಾಗಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡು,” ಎಂದು ಅನ್ನಲು,

“ನಾನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲದಂತಾದದ್ದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹಡೆದವನು ಬಹು ದುಃಖ ಪಡುತ್ತಿರಬಹುದು. ನನ್ನನ್ನು ಮುಸಲ್ಮಾನ ದರವಡೆಯೋರರು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆದಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಸ್ವಾರರು ಧಾವಿಸಿ ಬಂದು, ನನ್ನನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆದಿದ್ದ ದರವಡೆಯೋರರ ಆ ಕುಮರೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಭಲೆಯಿಂದ ಇರಮ ಕೊಂದರು. ಆ ಕುಮರೆಯು ಮೊಪ್ಪನೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ, ನಾನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದೆನು. ಇಷ್ಟೇ ನನಗೆ ಗೊತ್ತು. ಉಳಿದ ಎಷಯವಾವುದನ್ನೂ ನಾನರಿಯೆನು.”

“ಆದರೆ ನೀನು ಯಾರು, ಎಲ್ಲಿಯವಳು, ಎಂಬ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವೇ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ?” ಎಂದು ಪಿಲಾಜಿಯು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು, ಹಂಸೆಯು ಉಮಾಬಾಯಿಯನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ:—“ಕಕ್ಕೀ, ನಿಮಗೆ ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಗುರುತು ಹತ್ತಲಿಲ್ಲವೆ? ಗುರುತು ಹತ್ತುವ ಬಗೆಯಾದರೂ ಹೇಗೆ? ನಾನು ಆಗ ತೀರ ಚಿಕ್ಕವಳಿದ್ದೆನು. ನೀವು ರಾಯಗಡದೊಳಗಿನ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿರಿ. ನಮ್ಮ ಆವ್ಯನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹಗಲೆಲ್ಲ ನೆನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ.”

ಆಗ ಉಮಾಬಾಯಿಯು ಅಧೀರತೆಯಿಂದ: — ‘ತಂಗೀ, ಆದೆಲ್ಲ ನಿಜ; ಆದರೆ ನೀನು ಯಾರ ಮಗಳು, ನಿನ್ನ ಹೇಸರೇನು, ಹೇಳಬಾರದೆ?’

“ನನಗೆ ಹಂಸೆಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ”

“ಏನಂದಿ? ನೀನು ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯ ಮಗಳೇ? ರಾಯಗಡದ ಸುಭೇದಾರನಾಗಿದ್ದ ಸೂರ್ಯಾಜಿ ಪಿಸಾಳರ ಮಗಳಲ್ಲವೆ?” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಉಮಾ

ಬಾಯಿಯು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಅಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡಿ:—
 “ತಂಗೀ, ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು”

ಉಮಾಬಾಯಿಯ ಮುಖದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಶಬ್ದಗಳು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಹಂಸೆಯ ದುಃಖವು ಒತ್ತರಿಸಿ ಬಂದರೂ, ಅವಳು ಧೈರ್ಯದಿಂದ:—
 “ಕಕ್ಕೇ, ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಧರ್ಮಾಂತರ ಹೊಂದಿದರೂ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ಹೊಂದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಧರ್ಮಾಂತರ ಲೊಂದುತ್ತಲೆ ಅವರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ಕಳೆದ ೧೨-೧೨ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಎಂಥ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಳೆದಳೆಂಬುದು ಆಕೆಗೊಬ್ಬಳಿಗೇ ಗೊತ್ತು! ದೇವರಿಗೊಂದು ಗೊತ್ತು!!” ಎಂದಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕ ಹತ್ತಿದಳು.

ಹಂಸೆಯ ಆ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಉಮಾಬಾಯಿಯ ಅಂತಃಕರಣವು ಧ್ರವಿಸಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಬಿಗಿವಿಚ್ಛಿ:— “ತಂಗೀ, ಆಳ ಬೇಡ. ದುಃಖ-ಕಷ್ಟಗಳು ಯಾರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅದಿರಲಿ. ತಂಗೀ, ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯು ಈಗ ಎಲ್ಲಿರುತ್ತಾಳೆ? ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಅಂದರೆ ಆಕೆಗೆ ನಿನ್ನ ಸುರಕ್ಷಿತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನೆಟ್ಟಗಾದೀತು. ಆಕೆಯು ನಿನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಬಹು ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು.”

“ನಾವು ಷೇಡದ ಬಳಿಯ ಲೋಣಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದೆವು” ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದ ಹಂಸೆಗೆ ಅತಿ ರ್ರಮನಾದುದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಗ್ಲಾನಿ ಬರಲು, ಆಕೆಯು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಳು.

ಫಿಲಾಜಿಯು ತನ್ನ ಯಾವದೋ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಷೇಡದ ದೇಶಮುಖರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವವನಿದ್ದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದೆ ಲೋಣಿಯ ವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಗೆ ಹಂಸೆಯ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಬರ ಬೇಕೆಂದು ಉಮಾಬಾಯಿಯೂ ಭೀಮರಾಯನೂ ಆತನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಮರುದಿನವೇ ಫಿಲಾಜಿಯ ಕುದುರೆಯು ಲೋಣಿಯ ಕಡೆಗೆ ಭರದಿಂದ ನಾಗಿತು.

ಹಂಸೆಯ ಅಂತರ್ಧಾನ.

“ಕೃಷ್ಣ, ನೀವು ಹೀಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕಿರುಕಿರುಕಿರು? ಕಳೆದ ೨-೩ ದಿನಗಳಿಂದ ನೀವು ನನ್ನೊಡನೆ ಹೀಗೆ ಕೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವಿರಿ?” ಎಂದು ದೀನವಾಣಿಯಿಂದ ಹಂಸೆಯು ಉಮಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಳು. “ಹಾಗೇನಿಲ್ಲ-ಹಾಗೇನಿಲ್ಲ” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ದಾಸಿಯರಿಗೆ ಯಾವನೋ ಕೆಲವ ಹೇಳುವ ನವ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಉಮಾಬಾಯಿಯು ಹಂಸೆಯ ಬಳಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಹಂಸೆಗೆ ಉಮಾಬಾಯಿಯ ಆ ವರ್ತನದ ಮರ್ಮವು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲೆಂತಲ್ಲ; ಆಕೆಯು ಆ ದಾಖಲೆಯವರ ವಾಡೆಗೆ ಬಂದು ೫-೬ ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಮೊದಲಿನ ೨-೩ ದಿನ ಅಂದರೆ, ಪಿಲಾಜಿಯು ಖೇಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒರುವ ವರೆಗೆ ಉಮಾಬಾಯಿಯು ಹಂಸೆಯ ಹಾಸಿಗೆಯ ಹತ್ತರ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬಂದು, ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಕುಳಿತು, ಆಕೆಯೊಡನೆ ಒಳ್ಳೆ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಿ ಆಕೆಗೆ ಧೈರ್ಯ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದರಿಂದ ಹಂಸೆಗೂ ಒಳ್ಳೆ ವಿರಾಮ ವೆನಿಸಿ, ಉಮಾಬಾಯಿಯ ಏಷಯಕ್ಕೆ ಆದರವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಕಳೆದ ೨-೩ ದಿನಗಳಿಂದ ಉಮಾಬಾಯಿಯ ವರ್ತನದಲ್ಲ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಅವಳು ಹಂಸೆಯ ಹಾಸಿಗೆಯ ಹತ್ತರ ಔಪಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದು, ಔಪಚಾರಿಕದ ಒಂದೆರಡು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಚ್ಚರಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಮ್ಮ ಒಡತಿಯೇ ಹಂಸೆಯೊಡನೆ ಅಷ್ಟು ಅನಾದರದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಬಳಿಕ, ದಾಸ-ದಾಸಿಯರ ವಾಡೇನು? ಮೊದಲೇ ದರವಡೆಗಾರರ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ಹೈರಾಣಾಗಿದ್ದ ಹಂಸೆಯ ದೇಹವು ಈಗಿನ ಮಾನಸಿಕ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯಿಂದ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೈರಾಣಾಗಲು, ಅವಳು ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಖುಷಿಯಾಗಿದ್ದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಖೇಡದಿಂದ ಬಂದ ಪಿಲಾಜಿಯು ತನ್ನ ಏಷಯ ವಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಅಭದ್ರ ಸುದ್ದಿ ತಂದಿರಬಹುದೆಂದೂ, ಅದರಿಂದಲೇ ಉಮಾಬಾಯಿಯವರು ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರ ತಾಳಿರಬಹುದೆಂದೂ ಆಕೆಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವಳು “ನಾನು ಇನ್ನು ಈ ವಾಡೆಯಲ್ಲೇ ಕಿರುಕಿರುಕಿರು? ಇದುವರೆಗೆ ನನಗೆ ಆಶ್ರಯಕೊಟ್ಟು, ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಿದ ಉಪಚರಿಸಿದ

ಬಗ್ಗೆ ಉಮಾಬಾಯಿಯವರ ಆಭಾರ ಮನ್ನಿಸಿ, ಈ ವಾಡೆಯಿಂದ ತಟ್ಟನೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು.

ಬಂಡೇರಾಯನಿಗೆ ಸಂತತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಂಡೇರಾಯನ ಅಣ್ಣನ ಮಗ ಕೊಬ್ಬಳು ಉಪವರಳಾಗಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯನ್ನು ದೇವದ ದೇಶಮುಖನಾದ ನಾಗೋಜೀರಾಯನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಉಮಾಬಾಯಿಯು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದಳು; ಮತ್ತು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಪೇದವನವೊಬ್ಬನೇ ಮಾತು-ಕಥೆಗೂ ನಡೆದಿದ್ದವು. ತಮ್ಮ ಮಗನು ಈಗಲೆ ಅಗ್ನಿವಾಹನದಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ತ್ವರಿಸೆಂದು ವರ ಪಕ್ಷದವರು ಬಂದವರು ಸಾರಿ ದಾಖಲೆಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು; ಆದರೂ ಸಮಾಪದ ಸ್ಥಳ; ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ; ಮನೆತನವ್ವರು. ಅಂದಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅಗ್ನಿವಾಹನವು ಬಹಿತವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಉಮಾಬಾಯಿಯು ನಿಲಾಜಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪೇದಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದ್ದಳು; ಹಾಗೂ ಹುಡುಗನು ಈಗಲೆ ಅಗ್ನಿವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬವರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾರಣವನ್ನೂ ತಿಳಿದೊಂದು ಬರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಳು. ನಿಲಾಜಿಯು ಪೇದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಏಕಾಠಿಸುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ ನಾಗೋಜೀಗನು ಹೋಣೆಯ ಸಾವಿತ್ರಿ ಬಾಯಿಯ ಮಗಳಾದ ಹಂಸೆಗೂ ಕೆಟ್ಟ ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಬಂಧವಿವೆಯೆಂಬ ದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅದನ್ನು ಉಮಾಬಾಯಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದನು. ನಿಲಾಜಿಯು ಲೋಣೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಸಾವಿತ್ರಿ ಬಾಯಿಯೂ ಆ ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಹಂಸೆಯ ಮರ್ಪ್ಪವಕ್ಕೆ ಎಣೆಯುಂಟೆ?

ಅಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯಾದರೂ ಏನೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹಂಸೆಯು ಒಬ್ಬ ದಾಸಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಉಮಾಬಾಯಿಯವರು ಹೀಗೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು? ನನ್ನಿಂದ ಆದ ಅಪರಾಧವಾದರೂ ಏನು? ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಇರುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಲು,

ಆ ದಾಸಿಯು ಒಳ್ಳೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ:—“ಹೋಗು; ಕೂಡಲೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗು. ನೀನು ಇಂಥ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಊರಗಿತ್ತೆಯೆಂಬುದು ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ಧನಿಯರು ನಿನಗಿಂದೂ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಹಾಗೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಆ ದರವಡೆಯೋರರಿಂದ ಬಿಡಿಸುವ ಶ್ರಮವನ್ನೂ ವಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದಳು.

“ದಾಸೀ, ನೀನು ಅನ್ನುವುದಾದರೂ ಏನು?” ಎಂದು ಹಂಸೆಯು ಕನಿ

ಕರವಂದ ಸ್ವಕ್ಷಮಾದುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಉಮಾಬಾಯಿಯೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ತನ್ನ ದಾಸಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:— “ಇವಳೊಡನೆ ಯಾಕೆ ಹರಟುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವೆ? ಇಡು, ಇವಳೆದುರಿಗೆ ಊಟವ ಆ ತಾಟನ್ನು; ಹಾಗೆ ಹೊರಡು ಇಲ್ಲಿಂದ ನಿನ್ನ ಬೇರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ” ಎಂದು ಗದ್ದರಿಸಿದಳು.

ಆಗ ಹಂಸೆಯು ಉಮಾಬಾಯಿಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು:— “ಕಕ್ಕೇ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಗಳಂತಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಅಪಾಧವೇನೆಂಬದನ್ನಾದರೂ ತಿಳಿಸಿರಿ” ಎಂದೆನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಉಮಾಬಾಯಿಯು ದೂರ ಸರಿದು:— “ನಿನ್ನನ್ನು ಮಗಳೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ನಾಚಿಗೆ ಬರುವ ದಿಲ್ಲವೆ? ಕುಲಗೇಡಿಯ ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆಯೇ ನೀನಿರುವೆ! ಮನೆತನವು ತರುಣರ ಕೀಲಭ್ರಷ್ಟವಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನೀನೂ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯೂ ಒಳ್ಳೇ ಪ್ರವೀಣರಾಗಿರುತ್ತೀರಿ ಎಂದು. ಪುಟ್ಟಾಪುರಾ ಮಾಡಿ, ಮಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಒಳ್ಳೆ ಹಣತನವನ್ನು ತೋರಿಸುವಿಯಾ? ಬೇಡವ ದೇಶಮುಖರ ನಾಗೋಜಿಯನು ನಿನ್ನ ಗುರುತಿನವನಲ್ಲವೆ? ಅವನು ನಿನಗೇನಾಗಬೇಕು? ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ನೀನು ಆತನ ಶೀಲಭ್ರಷ್ಟತೆಗೆ ಕಾರಣಳಾಗ ಲಿಲ್ಲವೆ? ಹೇಳು, ಈಗೇಕೆ ಸಮ್ಮನಾವೆ? ನೀವಿಬ್ಬರೂ ತಾಯಿ-ಮಕ್ಕಳು ಕೂಡಿ ಒಳ್ಳೆ ಚಲೋ ಉಮೋಗ ನಡಿಸಿರುವಿರಲ್ಲ! ಮನೆತನವುರ ಮರ್ಯಾದೆಗೇಡು ಮಾಡುವವರು ನೀವು!”

ಹಂಸೆಯು ನಡುವೆ ಏನೋ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಳು; ಆದರೆ ಉಮಾ ಬಾಯಿಯು ಆಕೆಯನ್ನು ಏಟಿಂದುಸುರುಗೊಡದೆ, ಕೆಂಪಡರಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ:— “ಸುಮ್ಮನಿರು; ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡಬೇಡ. ಇನ್ನು ನಿನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದನ್ನು ಹೇಳು. ಗಡಕ್ಕೆ ಹೊರಡು ವಾಗ, ನಿನಗೆ ತುಸ ಹುಷಾರಿಯೆನಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಿಬಿಡಿರೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಿ ಹೋಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪಿಲಾಜಿಯು ಲೋಣಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ಶೋಧ ಮಾಡಿದನು; ಮಗಳಂತೆಯೇ ತಾಯಿಯು! ಅಂದಮೇಲೆ ಅವಳಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಎತಕ್ಕೆ ಇರುತ್ತಾಳೆ?”

“ನಮ್ಮ ಅವ್ವನು ಲೋಣಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೆ? ಹಾಗಾದರೆ ಅವಳು ಹೋದ ವುದರೂ ಎಲ್ಲಿಗೆ?” ಎಂದು ಹಂಸೆಯು ಹಣೆ ಹಣೆ ಬಡಕೊಂಡು ತನ್ನ ಷಕ್ಕೆ ತುಸೇ ಅಂದುಕೊಂಡಳು. ಆ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ

ಇವ್ವ ಪಿಲಾಜಿಯು:-- "ಪ್ರೇಡದ ಬವಿಯಲ್ಲಿ ಬಾವರವನು ಒಳು ಒಡುತ್ತಿರುವದರಿಂದ, ಪ್ರೇಡದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಾಣಿಯವರು ತಮ್ಮ ಮನೆ-ಮಾರುಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವರು. ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯು ಬಹು ದುಃಖ-ಕಷ್ಟದಿಂದ ಎಷ್ಟುಲಕ್ಷಾಣ, ನಿನ್ನ ಕೋಧಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಣಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಹೊರಟು ಹೋಗಿರಬಹುವಾಗಿದೆ ಪ್ರೇಡದ ದೇಶಮುಖರ ಭಾವೂರಾಯನು ಎಲ್ಲ ನಿಜ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವನು; ಹಾಗೂ ನಾಗೋಜಿಯ ನೀಚತನದ ಅನುಭವವೂ ನನಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಬಾಯಿಸಾಹೇಬರು ಅನ್ನುವಂತೆ ನೀವು ಆ ತರದ ನೀಚ ವರ್ತನದವರಲ್ಲಿಂಬದನ್ನು ನಾನು ಎವೆ ತಟ್ಟಿ ಹೇಳಬಲ್ಲನು."

ಪಿಲಾಜಿಯ ಆ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಉಮಾಬಾಯಿಯು ಕ್ರೋಧ ಸಂತಪ್ತಳಾಗಿ:--"ಪಿಲಾಜೀ..... "

ಪಿಲಾಜಿಯು ಅವಳನ್ನು ಮಾತನಾಡಗೂಡದೆ: - "ಬಾಯಿಸಾಹೇಬ. ಪ್ರೇಡದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ಅರ್ಥಮಧ್ಯೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ನಾನು ಮೊದಲು ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ನಿನ್ನ ನನಗೆ ಆ ಭಾಷಾರಾಯನು ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಂತಹ ಸಂಭಾವಿತ ಹಾಗೂ ಇವನು ನೀವಕನನ್ನು ನಾನೆಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ನಾಗೋಜಿಯ ಒಗೆ ಕೇಳಲಾಗಿ, ಈ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯು ತನಗೆ ವರಳಾಗಲಿಲ್ಲೆಂಬದಕ್ಕಾಗಿ ನೀಚನು ಈಕೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ವಿಷಂಬನೆಗೊಳಿಸುವವೆಂದ. ಈಕೆಯ ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ನೂರನ್ನೂರು ದರವಡೆಬೋರರ ದಾಳಿಯನ್ನಿಟ್ಟನು; ಆದರೆ ಕರ್ನು-ಧರ್ಮ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಇವಳು ಅವನಿಂದ ಮಾರಾದಳು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನಿನ್ನೆಯ ದಿನ ಆತನು ಭಾವೂರಾಯನ ಮುಖಾಂತರ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿರುವವೇನೆಂದರೆ: - "ನಾನು ದಾಭಾಡಿಯವರ ಮಗಳನ್ನು ವರಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಅವರು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಬೇಕು; ಅವಳು ನನ್ನನ್ನು ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿರುವದರಿಂದ, ನಾನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಡುತೀರಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆಯೇ ಲಗ್ನದ ವಿಚಾರವು."

ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ತಬ್ಧರಾದರು ಆಗ ಹಂಸೆಯು ಪಿಲಾಜಿಯನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಆತುರದಿಂದ:-- 'ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಭಾವೂರಾಯನನ್ನು ಕೇಳಿದೀನು?"

“ಕೇಳಿದನು; ಅವನೂ - ರೋಧ ಮಾಡಿದನಂತೆ; ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪತ್ತೆಹತ್ತಿ
ಲಿಲ್ಲವಂತೆ’ ಭಾಸ್ಕರಾಯನು ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದತ್ತಾನೆ.
ಜೇಕಾದರೆ ಆತನ ಭಿಟ್ಟಿ ಮಾರಿಸುತ್ತೀನೆ”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೇವದತ್ತನು ಕಡೆಯಿಂದಾರೋ ಹೊರಗೆ ಬಂದಿ
ರುತ್ತಾರಂದು ಕೋಟೆಯ ದೂರದ ರೂಪೆಯವನು ವರದಿ ಕೊಟ್ಟನು.
ಹಂಸೆಯ ವಿಷಯದ ತಪ್ಪು-ಪುರ ಕೆಯು ಈ ನೊಂದಲೇ ನಿರಸನವಾದ್ದ
ರಿಂದ, ಸರಳ ಸ್ವಭಾವದ ಭೂಮಿಯು ಹಂಸೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ
ಮತ್ತೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಯು ತಳಗಿದ್ದು, ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ನಾವಿತ್ತೀ
ವಾಯಿಯ ಶೋಧದ ಸುಖವನ್ನು ತನ್ನ ತಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿ,
ಆತನನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆಸಿದಳು.

ಭಾಸ್ಕರಾಯನು ಒಳಗೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯ ಹಾಸಿ
ಗೆಯ ಮಗ್ಗಲಿಲ್ಲ ಆ ವಾದಿಯ ಮುಖವು ಕುಳಿದು, ಅವಳನ್ನು ಉಪಚರಿ
ಸುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡು ಆಕಳು ಸಮಾಧಾನ ಪಟ್ಟನು. ಹಾಗೂ ಕೆಲ ಕ್ಷಣ
ಗಳ ನಂತರ ಆಶೋಜನು, ನಾಗೋದರಾಯನಿಂದ ತಂದ ವತ್ರವನ್ನು ಉಮಾ
ಬಾಯಿಗೆ ತಲುಪಿಸಿದನು. ಆ ವತ್ರವು ಉಮಾಯು ಈ ಮೊದಲೇ ಅವ
ರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ‘ಹುಮಯ ರೂಪೆಯ ಶೋಧಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಕೆಯನ್ನು
ಕೂಡಲೆ ಭಾಸ್ಕರಾಯನೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿ’ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯೇ
ಇದ್ದಿತು. ಅವನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಂಸೆಯು ತ್ರೇಷನಾದಳು. “ನಾನು ಅಲ್ಲ
ಗೆಂದೂ ಶೋಧಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸುಖ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸುಲಿಕ್ಕೆ ನಾನೇನೂ
ಹುಚ್ಚುಳ್ಳಲ್ಲ” ಎಂದೆನ್ನಲು,

“ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು ಅಂಗದ ರತ್ನವೆಂದು ಹೊರಟಿದ್ದರೂ, ನಾನು
ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆಸೂಯುತ್ತರಲಿ” ಎಂದು ತಂದು, ಭಾಸ್ಕರಾಯನು
ಉಮಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಕರೆದನು:-- ‘ಬಾಬೂನಾದೇವಿ, ನಾನು ನನ್ನ ಒಡೆ
ಯನ ವಿರುದ್ಧ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕೇಳಿ, ನೀನು ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ
ಸಂವೇದಿಸಬಹುದು: ಆದರೆ ಈ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣದಾತ್ಮಿ
ಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಇವಳು ಉಪಕಾರದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಜೀವವುಳಿದಿರುತ್ತದೆ
ಹೀಗಿರಲು, ನನ್ನ ಒಡೆಯನಂತಹನ ಹೀನವರ ಸಂದಿಂದ ಇವರಿಗೆ ನಾನು ಉಪ
ಟಿಳವಾಗಗೂಡುವ ಸಂಭವವುಂಟೇ? ಹಂಸಾಬಾಯಿಯವರು ಪವಿತ್ರರಾಗಿರ

ತ್ತಾರೆ; ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ; ಮತ್ತು ಕುಲವಂತರೂ ಶಿಲವಂತರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಂತಹ ಸತ್ಯವಂತರಿಗೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬಹು ತೊಂದರೆಯುತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂತೆ, ಇವರಿಗೂ ಕಠಿಣಕಾಲವೊದಗಿವೆ. ನಾಗೋಜಿರಾಯನಿಗೆ ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಸಂಶಯ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಆತನು ನನ್ನೊಡನೆ ತನ್ನ ಈ ಜೀವಾಳದ ಸಂವೇಶವನ್ನು ಕಳಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಂಸಾಬಾಯಿಯವರನ್ನು ನೀವು ನನ್ನೊಡನೆ ಕಳಿಸಿದರೆಂತೂ ವಿಹಿತವೇ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಇವರನ್ನು ಟ್ಟಿರುವ ಮಹಾಲಿನ ಮೇಲೆ ದರವಡೆಯನ್ನಿಕ್ಕಿ, ಇವರನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಜೇತನ್ನಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ.”

“ಅವನು ಇವಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಅಪಹರಿಸಲೆತ್ತಿಸುವ ಕಾರಣವೇನು?” ಎಂದು ಉಮಾಬಾಯಿಯು ಕೇಳಲು, “ನಾಗೋಜಿಯು ತನ್ನ ನೀಚತನಕ್ಕೆ ನುಗುಣವಾಗಿ ಇವಳನ್ನು ಬಾದಶಹನ ಸ್ತ್ರೀತಿಯ ಒಬ್ಬ ಅಮಿರನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ, ಆತನ ಮುಖಾಂತರ ಬಾದಶಹನಿಂದ ಮೊದ್ದ ಜಹಗೀರು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದಿರುತ್ತಾನೆ.”

“ಭಲಾಣಪ್ಪ! ನಮ್ಮ ಛಾಪಿ ಅಳಿಯಾ! ನಮ್ಮ ಅಳಿಯದೇವರು ಒಳ್ಳೇ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಗಳಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾರಲ್ಲ! ಒಳ್ಳೇದು. ಬರಲಿ ಅವರು ನಮ್ಮ ನಾಡಿಗೆ. ನಾವು ಅವರನ್ನು ಜಿನ್ನಾಗಿ ಸ್ವಾಗತ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ! ಶಿಲಾಜೀ, ಕೇಳಿದೆಯಾ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು? ನಾಗೋಜಿಯನ್ನೂ ಆತನ ಸಂಗಡಿಗರಾದ ಎಲ್ಲ ಪತಾಣರನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಅ ದುರ್ಗಂಧಮಯ ನೆಲಮನೆಗೆ ಕಾಣಿಸಬೇಕು! ಅಂದರೆ ಗಡದಿಂದ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಅವರಿಂದ ನಿನಗೆ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಇನಾಮು ಕೊಡಿಸುವೆನು.”

‡ ‡ ‡ ‡ ‡

ಯಾವ ಕಾಲದ ಕಥಾನಕವನ್ನು ನಾವು ಬರೆಯತೊಡಗಿರುವೆವೋ ಆಗ, ಅಂದರೆ ಇ. ಸ. ೧೭೦೨ ರಿಂದ ೧೭೦೪ ರ ವರೆಗೆ ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಮಳೆಯೇ ಬಿದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ; ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಪ್ಲೇಗಿನ ಹಾವಳಿಯಿದ್ದಿತ್ತು. ಬರಗಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ಲೇಗು ರೋಗದಿಂದಲೂ ಆ ೩ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ೨೦ ಲಕ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಜನರು ಸತ್ತಿದ್ದರು! ಇವೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೊರಂಗೆಜೇಬನು ಮರಾಟರನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ದಂಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಸೈನಿಕರೂ, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಒಂಟೆ, ಮತ್ತು ಮುಂತಾದ ೩ ಲಕ್ಷ ಪಶು

ಗಲೂ ಸತ್ತಿದ್ದವು. ದುಷ್ಟಾಳವಿಂದ ಔರಂಗಜೇಬನ ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲ ಹಾಹಾರಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಹಿಡಿ ಹೊನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಧಾನ್ಯ-ದವಸುಗಳು ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾದಶಹನ ಭಾವಣಿಯೊಳಗಿನ ದೊಡ್ಡ ಮೊಟ್ಟೆ ಸರಣಾಕರೂ ಕೂಡ ಉಪವಾಸದಿಂದಿರುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿತ್ತು. ಮರ್ಯಾದೆವಂತರಾದ ಅಮೀರ-ಉಮರಾವರ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಒಂದು ಉದ್ದನ್ನ ಅರಿವೆಯ ಹೊರತು ಬೇರೆ ವಸ್ತ್ರಪ್ರಾವರಣಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮಕ್ಕಳು-ಮರಿಗಳೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಗಾಗಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬೇಡುವ ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿತ್ತು. ಸೈನಿಕರು ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಪಾಡಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾರಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದರು; ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಹುಡುಗನನ್ನು ೮ ಗಂ ಆಣೆಗೆ ಕೂಡ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಕೊಳ್ಳುವವರೇ ಎರಳ! ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಔರಂಗಜೇಬನಂತಹ ಕಲ್ಪವೇಯ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಕೊಂಚವೂ ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. “ಹೀಗೆ ಪ್ರಜಾಹನನವಾದರೇ, ತೈಮೂರಲಿಂಗನಂತೆ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗುವದು” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಆತನು ತನ್ನ ದಾಳಿಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಎಡಬಿಡವೆ ನಡೆಸಿದ್ದನು!

“ಅಮೀರವೇ, ನೀವೇ ಭಾಗ್ಯವಂತರು” ಎಂದೆಂದು ಜಮಾಲಖಾನನು ಸೂರ್ಯಾಜಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣು ಸಂಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತ:-- “ಆ ಹಂಸೆಯು ಅಪ್ಸರೆಯಂತಿರುವಳು. ಅಂಥ ಆ ತ್ರಿಲೋಕ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ನೀವು ನಾಳಿನ ದಿವಸ ನಾಗೋಜಿ ದೇಶಮುಖನ ಮುಖಾಂತರ ಪಡೆಯತಕ್ಕವರೆಂದ ಬಳಕ ನಿಮ್ಮ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆ ದೇಶಮುಖರ ಪೋರನು ಆ ಬಿಜಲಿಯನ್ನು ಆ ದಾಭಾಡೆಯವರ ಅತ್ಯಂತ ಭದ್ರವಾದ ವಾಡೆಯಿಂದ ಕರೆತರುವೆಂತು?” ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಬಾದಶಹನ ಭಾವಣಿಯೊಳಗಿನ ಒಂದು ತಂಬುವಿನಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣ ನಡೆದಿತ್ತು.

“ನಾನು ಅವನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕೇವಲ ಎಶ್ವಾಸದ ೨೫ ಜನ ಪಠಾಣರನ್ನು ಕಳಿಸತಕ್ಕವನಿರುತ್ತೇನೆ. ನಾಳೀಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ದಾಭಾಡೆಯವರ ವಾಡೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ಅವಳನ್ನು ಸೆಳಕೊಂಡು ಬರುವನು. ಅವನ ಹಾಗು ನಿಮ್ಮ ಹೇಳಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಆಕೆಯು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಪ್ಸರೆಯಂತಿದ್ದರೆ, ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಠೇಳಿ, ಅವನು ಬೇಡುವ ಜಹಗೀರನ್ನು ಆ ನಾಗೋಜಿಗೆ ಕೊಡಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಆ ಅಮೀರನು ಒಳ್ಳೇ ಅಧ್ಯತೆಯಿಂದ ನುಡಿದನು.

ಕೆಲಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಜಮಾಲಖಾನನು ಅಲ್ಲಿಂದಿದ್ದನು. ಸೂರ್ಯಾಜಿಯೂ ಅವನೊಡನೆ ಹೊರಟನು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ರಾಕುಟಿಗೆ ತಲುಪಿದ ಬಳಿಕ, ಜಮಾಲಖಾನನು: —“ಸೂರಜಬಾ, ಇಂದು ಮತ್ತೆ ನಮಗೆ ನಿನ್ನ ಮಗಳಾದ ಹೆಸೆಯ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿದಂತಾಯಿತು: ಇನ್ನು ನಾವು ಈ ಅಮೀರನಿಗೂ ನಾಗೋಜಿಗೂ ಮಂಕು ಬೂದಿಯ ಹಚ್ಚಿ, ಅವಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಬೇಕು; ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಮೊದಲಿನ ಬೇತಿನಂತೆ ರಹಜಾದರಿಗೆ ಅವಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ನಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು” ಎಂದನು

“ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಆ ನಮ್ಮ ಕೃತಿಯಿಂದ ಈ ಅಮೀರ ಸಾಹೇಬರು ಸಿಟ್ಟಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ?”

“ಇವರ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಕೇಳುವವರಾರು? ಹಂಸೆಯು ಸಿಮ್ಮ ಮಗಳೆಂಬದು ಇವರಿಗೆ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಇವರ ಕೈಕಾಲುಗಳೇ ತಣ್ಣಾಗುವವು!”

ಮರುದಿನ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗೋಜಿಯು ತನ್ನ ಜನರೊಡನೆ ಆ ದಾಭಾಡೆಯವರ ವಾಡಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಒಳಗಿನವರಿಗೆ ಭಾವೂರಾಯನ ಮುಖಾಂತರ ಆ ಸುದ್ದಿಯು ಈ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದುದರಿಂದ, ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಆತನ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಖಂಡೇರಾಯನೂ ಗಡವಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದನು. ಪಿಲಾಜಿಯು ಅವನಿಗೆ ಆ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಬೇಕಂತಲೇ ಅವರು ಅತ್ತ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಿದಂತೆ ನಟಿಸಲು, ನಾಗೋಜಿಯ ಕಡೆಯವರು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೂಡಲೆ ಖಂಡೇರಾಯನು ಬಾಗಿಲವನ್ನಿಕ್ಕಿಸಿ, ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಥಳಿಸಿ, ನೆಲಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆಹಿಡಿದನು; ಆದರೆ ನಾಗೋಜಿಯು ಮಾತ್ರ ಎತ್ತೊ ನುಸುಳಿ ಬಿಟ್ಟನು!

ವಾಡಿಯೊಳಗಿನವರಿಗೆ ತನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಕಡು ಏಪತ್ತೊದಗುವವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಹಂಸೆಯು ಈ ಮೊದಲೇ ಆ ವಾಡಿಯೊಳಗಿಂದ ಹೇಗೋ-ಎತ್ತ ಕಡೆಗೋ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು! ನಾಗೋಜಿ ಕಡೆಯವರ ಬಂದೋಬಸ್ತನ್ನು ಜಿನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ, ಖಂಡೇರಾಯನು ಅವಳನ್ನು ಬಹು ಪರಿಯಿಂದ ಶೋಧಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಪತ್ತೆಯೇ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ!

ಕಟುಕರ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಗೋವು!

“ರೌತನ್ನಿರಿ, ದೇವಮುಖನ ಆ ಸಹಾಯಕರನ್ನು!” ಎಂದು ಒಂಟೇ ರಾಯನು ಮರುದಿನ ಜೇಗೆ ಗರ್ಜಿಸಲು, ಪದರಿಯವರು ಮೊದಲಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವಾಡೆಯ ಸಲಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆಹಿಡಿದಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ತಂದು, ಅವನ ಎದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಒಂಟೇರಾಯನ ಆಗಿನ ಆ ಉಗ್ರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ನಾಗೋಜಿಯ ಸಂಗಡ ಬಂದು, ಪದರಿಯನ ಸರದಾರನ ಸೇವಕರಾದ ಆ ಉಗ್ರ ಪತಾಣರು ಬಂದವರು. “ನಮಗೆ ಎಷ್ಟುಗೆ ಬೋಗ್ಗಿ ಬೋಗ್ಗಿ ಸಲಾಮು ಮಾಡುತ್ತ ಜೀವವಾನ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯಾಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಒಂಟೇರಾಯನು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು: “ನೀಚರೇ, ನೀವು ಆ ಹರಾಮಖೋರನಿಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಬಂದಿರಿ? ಆ ಹೇಡಿಯು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮುಂದೆ ಕಳಿಸಿ, ತಾನು ಎತ್ತೋಗಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಎಂದರೆ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನೀವು ಇಂಥ ನೀಚರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಅಲ್ಲಾಸವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆ ಮಾತ್ರ ನಾನು ನಮಗೆ ಜೀವದಾನವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು; ಆದರೆ ನಿಮಗೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪದರೂ ಬೇರೆ ತರದ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ವಿಧಿಸದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಬಿಡಲಾರೆನು, ಎಂದು ಅಭಿವಚನವನ್ನೀಯಲು, ಆ ಪತಾಣರ ನಾಯಕನು ಕೈಜೋಡಿಸಿ: “ಸರದಾರರೇ, ನಾವು ಬಡವರು. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಪಾಡಿಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಧನೆಯರಲ್ಲಿ ಚಾಕರಿಗಿದ್ದೆವು. ಚಾಕರನು ಒಡೆಯನ ಎಂಥ ಚಾಕರಿಯನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಲೇಬೇಕಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮ ಒಡೆಯನು ನಾಗೋಜಿಯ ಸಹಾಯಕ್ಕೆಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ನಾವು ಬಂದೆವು; ಆದರೆ ಈ ಬಗೆಯ ನೀಚ ಕೆಲಸವಿರಬಹುದೆಂಬವನ್ನು ನಾವರಿಯೆವು. ಆದುದರಿಂದ ಸರದಾರರು ನಮ್ಮ ಬಡವರ ಈ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆವು.”

“ಹಾಗಾದರೆ ಪತಾಣರೇ, ನಾನು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ನೀವು ಮನಮುಟ್ಟಿ ಶೋಧ ಮಾಡಿ, ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಂದು ಕೊಟ್ಟರೆ ಮಾತ್ರ ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವೆನು. ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀವು ಮೋಸ ಮಾಡಿದರೆಂಬುದು ತಿಳಿದು ಬಂದರೆ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಇದ್ದಲ್ಲಿಂದ ಹಿಡಿತರಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಿಸುವೆನು. ಎಚ್ಚರಿಕೆ!” ಎಂದು ಅಸ್ತಲು, ಅವೆ

ರೈಲ್ಯರೂ ಖಂಡೇರಾಯನ ಆ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಹಂಸೆಯ ಶೋಧ ಕ್ಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು.

ಹಂಸೆಯು ಅಂದು ಆ ದಾಭಾಡೆಯವರ ವಾಡೆಯೊಳಗಿನವರ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ವಾಡೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದಾಗ, ಹೊರಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕತ್ತಲು ಕವಿದಿತ್ತು. ತಳೇಗಾವದಿಂದ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ರಾಜಮಾರ್ಗದ ಬಗ್ಗೆ ಆಕೆಗೆ ಮಾಹಿತಿಯಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅವಳು ಆ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟಳು. ತಾನು ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಡೆದರೆ, ನಾಗೋಜಿಯೂ ಆತನ ಸಹಾಯಕರೂ ತನಗೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗುವರೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ತಾನಾಗಿ ಅವರ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ನಿಲ್ಲುವೆಂದರೆ, ಆ ಸಂಕಟವನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೇ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಎಳಕೊಂಡಂತಾಗುವೆಂಬ ವಿಷಯವು ಆಕೆಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ; ಆದರೆ ತನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ದಾಭಾಡೆಯವರ ವಾಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಪ್ರಾಣಹಾನಿಯಾಗಬಾರವೆಂದು ಬಗೆದು, ತನ್ನ ಸ್ವಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಆ ವಿವತ್ತಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವಳು ಹಾಗೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದಳು. ನಾಗೋಜಿಯು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಎಂಥ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗ ತಂದರೂ, ತಾನು ಅದರೊಳಗಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿ ಪಾರಾದೇನೆಂಬ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವು ಅವಳಿಗುಂಟಾಗಿತ್ತು. ವಾಡೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಅವಳು ನೆಟ್ಟಗೆ ಆ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ಬೇಕೆಂತ ಅಡ್ಡದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಒತ್ತರದಿಂದ ನಡೆಯಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದಳು; ಯಾಕೆಂದರೆ, ತಾನು ವಾಡೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂಬದು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ತನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕುವದಕ್ಕಾಗಿ ದೂತರು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಹೊರಡುವರೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವಳು ಆ ಅಪರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಖಂಡದ ನಿಟ್ಟನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅಡ್ಡದಾರಿಯಿಂದಲೇ ಒಂದು ಹರದಾರಿಯ ವರೆಗೆ ನಡೆದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೊಂದು ನೀರಿಲ್ಲದ ಹಳ್ಳವು ಹತ್ತಿತ್ತು. ನೀರು ದೊರೆತರೆ ತುಸ ಕುಡಿಯಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವಳು ಆ ಹಳ್ಳದ ದಂಡೆಯ ಹಿಡಿದು ತುಸ ದೂರದ ವರೆಗೆ ಸಾಗಿದಳು. ಅವಳು ಎಡವುತ್ತ, ಮುಗ್ಗರಿಸುತ್ತ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಸಾಗಿರಲು, ಆ ಹಳ್ಳವು ಇಂದ್ರಾಯಣೇ ಹೊಳೆಗೆ ಕೊಡುವ ಸಂಗಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಇಬ್ಬರು ಮನುಷ್ಯರು ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅವಳಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಳು ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಳು. ಕಾರ್ಗತ್ತಲೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರ ಆಸ್ತ

ತಿಯು ಅವಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆ ಮನುಷ್ಯರು ಇವಳಿಗೆ ಸಮೀಪಿಸಿದಂತೆ ಅವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನ ದಂಡಿ ನೋಕಗಿನ ಪೆಂಡಾರಿಗಳೆಂಬವರು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು.

“ನೀನೇ ಇರಲಿ. ನಮಗೀಗ ಇಮೊಂಡು ಚೀಲ ಧಾನ್ಯ ಸಿಕ್ಕಂತಾ ಯಿತ್ತು. ಇನ್ನು ದೂರವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದರೆ ಅನುಕೂಲವೆಂಬುದೇ ಅಂಜಿಕೆ ತಪ್ಪಿತು. ಈಗಲೇ ಯಾರಾದರೂ ರೊಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟು ಕೊಡುವವರು ಗಂಟು ಬಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಈಗಿಂದೀಗಲೇ ೧೦-೧೫ ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಬಿಟ್ಟೇನು ಯಾರೇ ಇಷ್ಟು ಭಯಂಕರನಾಗಿ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದಿದೆ ನೋಡು!” ಎಂದು ಅವರಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬನು ನುಡಿಯಲು,

“ಮತ್ತೆ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆಯಾ? ಆದರೆ ಇನ್ನು ಬೇಡದ ಧಾನ್ಯವಾಗಿ ತಲುಪದ ಹೊರತು ನಮಗೆ ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವವರಾರು? ನನಗೆ ಈ ಚೀಲದ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಅಂಜಿಕೆಯುಂಟಾಗ ಹತ್ತಿದೆ; ಯಾಕಂದರೆ, ಧಾನ್ಯವಾಗಿ ತಲುಪಿದೊಡನೆಯೇ ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಲ್ಲರೂ ಜಿಟ್ಟಿಗಳು ಹಸಾಗಿ ಮುತ್ತುವಂತೆ, ನಮ್ಮನ್ನು ಮುತ್ತ ಬಹುದಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಅಂದನು.

“ಯಾವ ಲವಂಡೀ ಮಗನ ಕೂವ್ವತ್ತಿದೆ, ನಮ್ಮ ಈ ಚೀಲಕ್ಕೆ ಕೈಹಚ್ಚು ಲಿಕ್ಕಿ? ಯಾವನಾದರೂ ಅತಿಪ್ರಸಂಗ ಮಾಡಬಂದರೆ, ಅವನ ರುಂಡವನ್ನು ಈ ನನ್ನ ಖಡ್ಗವು ಧರಿಸಿವೆ ಎಂದೆನು!”

ಆ ಇಬ್ಬರು ಪತಾಣರು ಬಾದಶಹನ ದಂಡಾಳುಗಳು. ಭಯಂಕರ ವಾದ ಬರಗಾಲದ ಮೂಲಕ ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಾಳು-ಕಡಿಗೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹಾ ಹಾ ಕಾರವೆದ್ದಿರಲು, ದಂಡಾಳುಗಳಲ್ಲಿ ೪ ೪ ೮-೮ ಜನರ ಟೋಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಮುತ್ತಲಿನ ಹಳ್ಳಿಪಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಲೂಟಿ-ಸುಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆಯೇ ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಇಬ್ಬರು ಪತಾಣರು ಲೂಟಿಗೆ ಹೊರಡಲು, ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯೊಳಗಿನ ಒಂದು ಮುದುಕೆಯ ಗುಡಬಿಲ್ಲದ್ದ ಒಂದು ತುಂಬಿದ ಕಾಳಿನ ಚೀಲವು ಕಂಡಿತು. ಆ ಮುದುಕೆಯು ಅದನ್ನು ಇವರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಕೊಡುವದುಂಟೆ? ಅಗಿಂದ ಇವರು ಅವಳನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ ಡೆಲ್ಲಿ, ಆ ಚೀಲವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಡೆದಿದ್ದರು. ಪತಾಣರು ತೀರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದರೊಂದು ಗೊತ್ತಾಗಲು, ಅವನ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸುವದಕ್ಕೆಂದು

ಹಂಸೆಯು ಆ ಹಳ್ಳದ ಒಂದು ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿಗೆ ಮರೆಯಾಗಬೇಕೆಂದಳು; ಆದರೆ ಆಕೆಯ ದುರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಅವಳ ಬೆನ್ನಹತ್ತಿ ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ, ಅದು ಸಾಧಿಸುವ ಬಗೆಯುಂಟೆ? ಆಕೆಯು ಆ ಕಲ್ಲಿನ ಮರಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಹೆಜ್ಜೆ ಕಿತ್ತಿಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಕಾಲು ಜಾರಿತು. ಬೀಳುವ ಭರದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಆ ಕಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಮೂಲೆಯನ್ನು ನಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಒತ್ತರದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೇತ್ತಳು, ಆಕೆಯ ಕೈಯ ಬಳೆಗಳ "ಸಳಲ" ಎಂಬ ಸಪ್ಪಳವು ಆ ಸತಾಣರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವರಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬನು:--"ಶೇಅರಲ್ಲಿ, ಈ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಯಾವಳೊಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿರು ವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ" ಎನ್ನಲು,

"ಹಾಜೀಖಾನ, ನನಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಭಾಸನಾಗುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಮೂರ್ಖಾ, ಅದು ಕೇವಲ ಭಾಸವೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಧಾನ್ಯದ ಚೀಲದ ಪಾಳಿತಿಗಾಗಿ ಯಾರಾದರೂ ನಮ್ಮ ಹಿಂತಿರುವ ಬರುತ್ತಿರುವರೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿದರೂ, ಯಾವ ಹೆಂಗಸೂ ನಮ್ಮಂಥ ಬೋಲಿಸ ಪತಾಣರ ಅನುಸರಣೆ ಮಾಡಿ ಬರಲಾರಳು. ರಾತ್ರಿಯ ಊತು; ನಿಜ್ಜಿ-ಬರಡಿಕೆಗಳಲ್ಲ; ಮೇಲಾಗಿ ಬಳಿಯ ಸಪ್ಪಳವನ್ನು ಕೇಳದೆ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಈ ತರದ ಭಾಸವು ನಮಗಾಗದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನಾರಿಗಾಗಬೇಕೋ ಗೆಳೆಯಾ?" ಎಂದೆಂದು ನಕ್ಕನು.

"ಶೇಅರಲ್ಲಿ, ಇದು ಭಾಸವಲ್ಲ. ಯಾವಳೊಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು."

"ಯಾರ, ಹಾಜೀಖಾನ. ನಿನಗೆ ಭ್ರಮೆಯಾಗಿರುವುದೇ ಸರಿ. ಈ ಇಂಥ ಅಸರಾಶ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಈ ನಿರ್ಜನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾವಳೊಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ಯಾತಕ್ಕ ಬರುವಳು? ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಯಾರೊಬ್ಬರ ಕಾಲ್ಕುರಿಯು-ಹಡಾವಿನ-ಮೊಳಿಯು ಕಲ್ಲಿಗೆ ತಾಕಿ ಅದರಿಂದ ಹಾಗೆ 'ಸಳಲ' ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯುಂಟಾಗಿ ದೆಯಷ್ಟೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಶೇಅರಲ್ಲಿಯು ಶಂಕಾನಿವಾರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ಹಾಜೀಖಾನನ ಸಮಾಧಾನನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಂಸೆಯು ಅವರಿಗೆ ತೀರ ಸಮೀಪ ದಲ್ಲಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಸಂಭಾಷಣವು ಅವಳಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಈ ಪತಾಣ ಸ್ವಾರಸು ತನ್ನನ್ನು ಶೋಧಿಸಬೇ ಬಿಡದೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಶೇಅರಲ್ಲಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಆಗ ಆ ಧಾನ್ಯದ ಚೀಲವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು

ಆ ಹಳ್ಳದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ನಿಂತನು; ಆದರೆ ಹಾಜೀಖಾನನು ಮಾತ್ರ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂದು, ಅತ್ತಿತ್ತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅವನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕೈಯಾಡಿಸುತ್ತ ಆ ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಹಿಂದೆ ಕವ್ವು-ಕಪ್ಪಾಗಿ ಕಾಣುವ ಯಾವುದೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆಂದು ಆದರ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟನು. ಆತನ ಇಲ್ಲದ ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕಾಗಿ, ಹೊಟ್ಟೆ ಯೊಳಗೆ ಡೊಂಬರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶೇಅರಲ್ಲಿಯು ಅವನನ್ನು ಇನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡತಕ್ಕವನು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಾಜೀಖಾನನ ಕೈಯು ಹಂಸೆಯ ತಲೆಗೆ ತಾಕಲು, ಅವಳು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಚಿಟ್ಟನೆ ಚೀರಿದಳು! ಆದರೂ ಆ ಕಠಿಣ ಹೃದಯದ ಪಠಾಣನು ಕೊಂಚವೂ ಅಂಜದೆ, ಶೇಅರಲ್ಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—
 “ಯಾಕೋ ಶೇಅರಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೆಂಗಸೂ ಇಲ್ಲಿನ್ನತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲವೆ? ಎಲೆ, ನನ್ನ ತರ್ಕವು ಎಂದೂ ಸುಳ್ಳಾಗದು. ನಾನು ಈ ಮಠ ಪಠಾಣ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತಕ್ಕವನೇ ಅಲ್ಲ; ಹಾಗೂ ಈ ಹುಂಬತನದ ಶಿಪಾಯಿಗಿರಗೆ ಯೋಗ್ಯನೂ ಅಲ್ಲ. ನಾನು ಯಾವುದೊಂದು ಉಚ್ಚ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಯಾವನೊಬ್ಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮುತ್ತದ್ವಿಯಾಗತಕ್ಕವನೇ; ಆದರೆ ಜರಾಮೇ ಚುಕ್ಕಾ” ಎಂದಂದನು.

ಆದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆ ಹಳ್ಳದ ಬದಿಯ ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಕುದುರೆಯ ಸ್ವಾರರು ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶೇಅರಲ್ಲಿಯು ಹಾಜೀಖಾನನಿಗೆ:—“ಯಾರ, ಸವೂಪದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯ ಸ್ವಾರರು ನಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನೀಗ ಒದರಾಡಬೇಡ. ತುಸ ತದೆ” ಎಂದನು.

ಹತ್ತರದಿಂದಲೇ ಸ್ವಾರರು ನಡೆದಿರುವರೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹಂಸೆಯು ಕುಳಿತ ಸ್ಥಳದಿಂದಿದ್ದು, ಆ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಭರದಿಂದ ಓಡಲುಮ್ಯುಕ್ತಳಾದಳು. ಆಗ ತಾನು ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿರುವೆನೆಂಬ ಅರಿವು ಕೂಡ ಅವಳಗುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ಅವಳು ನಾಲ್ಕಾರು ಹೆಜ್ಜೆ ಓಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಲನ್ನೆ ಡವಿ ದೊಪ್ಪನೆ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟಳು. ಆ ಕೂಡಲೆ ಹಾಜೀಖಾನನು ತನ್ನ ಅವಾಚ್ಯ ಜೈಗಳಿಂದ ಅವಳ ಕುಲಕೋಟಿಯನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತ ಅವಳ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿ ಹೋಗಿ: “ಲವಂಡಿ, ಓಡಿಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೀಯೇನು? ನಿನ್ನ ಈ ಮಂಡರು ನಿನ್ನ ಪಕ್ಕವಲ್ಲೇ ಇರುವರು. ಇನ್ನು ನೀನು ನಮ್ಮ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗುವದೆಂತು? ಗದಲ ಮಾಡವೆ, ಸುಮ್ಮನೆ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಹೊರಟು ಬಾ”

ಎಂದು ಗವ್ವರಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಹಂಸೆಯು ಬಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದಲೇ:—
 “ನಾಗೋಜಿ-ನಾಗೋಜಿ, ಭಾವುರಾವ-ಭಾವುರಾವ” ಎಂದು ಮೂರು ಮೂರು ಸಾರೆ ಕೂಗಿದಳು. ಆ ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಗ ಕುದುರೆಯನ್ನಾರೋಹಿಸಿ ನಡೆದಿದ್ದವರು ಬೇಡದ ನಾಗೋಜಿಯೂ, ಆತನ ಸೇವಕನಾದ ಭಾವುರಾಯನೂ ಎಂದು ಆಕೆಯ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಯಾರೇ ಇರಲಿ, ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಕುದುರೆಗಳ ಖುರಪುಟಗಳ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಸಪ್ಪಳದಲ್ಲಿ ಕೋಮಲ ಕಂಠದ ಹಾಗು ಗಾಬರಿಯಿಂದುಚ್ಚರಿಸಿದ ಹಂಸೆಯ ಶಬ್ದಗಳು ಅವರಿಗೆ ಕೇಳುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಅದರಿಂದ ಆ ಸವಾರರು ಇದಾವುದನ್ನೂ ಅರಿಯದೆ, ಕೃಷ್ಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಸ್ವಾರರು ಹೋದ ಬಳಿಕ ಶೇಅರಲ್ಲಿಯು ತನ್ನ ಗೆಳೆಯನಿಗೆ ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ:—“ಹಾಜೀಖಾನ, ಈಗ ಈ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ಮಾಡುವದೇನು? ಇವಳಿಂದ ನಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಉಪಯೋಗವಿದೆಯೇ? ಸುಮ್ಮನೆ ಈ ಕಾಟವೊಂದನ್ನು ಹತ್ತಿರಿಸಿಕೊಂಡಂತಾಗುವದು. ಈ ಅಪರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಇವಳೇನು ನಮಗೆ ರೊಟ್ಟಿ-ಗಿಟ್ಟಿ ಸುಟ್ಟುಕೊಡುವಳೇ? ಹಾಗಾಗಿದ್ದರೆ ಒಂದು ಕೆಲಸವಾದರೂ ಆದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಭಾವನೆಯು ಇನ್ನೂ ಬಹು ದೂರವಿವೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ನಸಕು ಹರಿದೀತು. ಮೇಲಾಗಿ ಈ ಕಾಳಿನ ಚೀಲದ ಒಜ್ಜೆ ಬೇರೆ. ನನ್ನ ಗೋಣು ನೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದು, ಹೊಟ್ಟೆಯೂ ಬಹಳ ಹಸಿದಿದೆ.”

“ಶೇಅರಲ್ಲಿ, ಕೊಡು ಆ ಒಜ್ಜೆಯ ಚೀಲವನ್ನು ಈ ಹೆಂಗಸಿನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ” ಎಂದೆಂದು ಹಾಜೀಖಾನನು ಶೇಅರಲ್ಲಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಆ ಭಾರವಾದ ಚೀಲವನ್ನು ತಂದು, ಹಂಸೆಯ ತಲೆಯಮೇಲಿಟ್ಟನು. ಬಿದ್ದು ಗಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಹಾಗೂ ಆ ಪಠಾಣರ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಮುತ್ತಿಗೆಯಿಂದಲೂ ಮೊದಲೇ ಗಾಬರಿಗೊಂಡ ಹಂಸೆಯು, ಆ ಚೀಲದ ಭಾರದಿಂದ ಮುತ್ತಿಷ್ಟು ಅಂಜಿ, ನಿಜ್ಯಾಥಳಾದಳು. ಅವಳು ಆ ಚೀಲವನ್ನು ಹೊರಲಾರದೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಸಿಕುಳಿತಳು!

ಅದನ್ನು ಕಂಡು “ಈ ಹೆಂಗಸು ಮುದಿಕೆಯಾಗಬೇಕು; ಈ ಮೊಡ ಚೀಲವನ್ನು ಹೊರುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯು ಇವಳಿಗಿಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಶೇಅರಲ್ಲಿಯೆಂದನು. ತನಗೆ ದೊರೆತ ಈ ಹೆಂಗಸು ತರುಣಿಯೋ, ಮುದುಕಳೋ; ಸುರೂಪಿಯೋ-ಕುರೂಪಿಯೋ? ಎಂಬದಾವದೂ ಆ ಕಾರ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವ

ರಿಗೆ ಇದು ವರೆಗೂ ಕಾಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಶೇಷರಲ್ಲಿಯೂ ಹಂಸಗೆ ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿ ಜೈಯುತ್ನ ಆ ಚೇಲವನ್ನು ಯತ್ತೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು:—“ಹಾಜೀ ಖಾನ, ಇನ್ನು ನಾವು ಭಾವನೆಯ ವರೆಗೆ ಕೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ರೊಟ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವವಕ್ಕಂತ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಆ ಮುದುಕೆಯ ಚಪ್ಪರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಈ ಹೆಂಗಸಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಿಂದು, ತುಸ ಏಶ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದೋಣ. ಬಳಿಕ ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೆ ಇವಳೊಡನೆ ಭಾವನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ” ಎನ್ನಲು, ಹಾಜೀ ಖಾನನು ಅವಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಮನಸೋಕ್ತನಾಗಿ ಜೈಯುತ್ನ ಅವಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರು. ಅವಳಿಗೆ ಆ ಚಪ್ಪರೆಯಲ್ಲಿ ಎನೇನು ನೋವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಆ ಪಾಷಾಣ ಹೃದಯದ ಲಂಡರೇತಕ್ಕೆ ವಿಚಾರಿಸುವರು? ಕಟುಕರು ಗೋವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವಂತೆ, ಆ ಪಾಷಾಣರು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆದಿದ್ದರು!

ಅವರಿಬ್ಬರೂ ತುಸ ದೂರ ನಡೆದು ಮೋದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮುರುಕ ಚಪ್ಪರವು ಕಂಡಿತು. ಆ ಗುಡಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬ ಮುದುಕೆಯಿರುತ್ತಿದ್ದು, ಅವಳನ್ನು ಕೊಂಡೇ ಆ ಪಾಷಾಣರು ಆ ಚೇಲವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದ್ದರು. ಗುಡಿಸಿಲಿಗೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ, ಹಾಜೀ ಖಾನನು ಮುಳ್ಳದ್ದಲ್ಲಿ ಬದ್ದಿವ್ವ ಆ ಮುದುಕೆಯ ಹೆಣವನ್ನು ಎಳೆದು, ಚಪ್ಪರದ ಹಿಂಬದಿಗೆ ಒಗ್ಗಿದನು. ನಂತರ ಅವನು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ನೀನು ನನಗೆ ಈಗಲೆ ರೊಟ್ಟಿ ಸುಟ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು; ಅಂದರೆ ನಾವು ನಿನಗಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು; ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಚಪ್ಪರೆಯಿಂದ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಸಿ, ಅದೇ ಚಪ್ಪರದ ಮುಳ್ಳಿನ ಸಿವುಡುಗಳನ್ನು ಹಿವಿದು ಹಚ್ಚಿ ಬೆಂಕಿಗೆ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಬೆಂಕಿಯ ಬೆಳಕು ಇನ್ನು ತನ್ನ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವವೆಂದು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ಹಂಸೆಯು ತಿರುಗಿ ಕುಳಿತಳು. ಆಗ ಚಪ್ಪರದೊಳಗಿನ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯೆಲ್ಲ ಆಕೆಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆಕೆಯು ಅದನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳ್ಳಿರತಕ್ಕವಳು; ಆದರೆ ಆ ನೀಚರು ಅವಳನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡಗೊಡುವರೇ? ಆ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಗಡಿಗಿ-ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಜೋಳದ ಹಿಟ್ಟನ್ನೂ, ಒಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಪಠಾತವನ್ನೂ, ಪಂಚನ್ನೂ, ಒಂದು ನೀರಿನ ಗಡಿಗೆಯನ್ನೂ ಆಕೆಯ ಮುಂದೆ ತಂದಿಟ್ಟರು; ಹಾಗೂ ಮೂರು

ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಒಲೆಗೆ ಬೆಚ್ಚಿ ಹಾಕಿ, ಬೇಗನೆ ರೋಟ್ಟೀ ಸುಡೆಂದು ಅವಸರಪಡೆಹತ್ತಿದರು.

ಹಂಸೆಯು ಬಹು ತ್ರಸ್ತಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಹಿಂದು ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿದವಳು. ಹಸಿದವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಹಿಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವಷ್ಟು ಕಸಿಕರವು ಮತ್ತೊಬ್ಬರೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹಸಿದವರನ್ನು ಕಂಡ ಹಿಂದುವು ತಾನು ಎಂಥ ದುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ, ಆಗ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರೆತು, ಹಸಿದವರ ಹಸಿದೆಯನ್ನು ಮಿಂಚಲಿಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ತತ್ಪರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದರಂತೆ ಹಂಸೆಯಾದರೂ ಆ ಪತಾಣರ ಸೇವತನದ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡದೆ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ದೇವದ ಶ್ರಮದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡದೆ, ಬೇಗ-ಬೇಗನೆ ರೋಟ್ಟೀ ಸುಡಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶೇಅರಲ್ಲಿಯು ಆ ಮುರುಕ ಚಪ್ಪರಮೊಳಗಿನ ಬೇರೊಂದು ಗಡಿಗೆಯಿಂದ ಕೆಲ ಉರುಳೆಗಡ್ಡೆಗಳನ್ನೂ, ಹಸಿ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಹಾಡುಕಿ ತೆಗೆದು, ಇಬ್ಬರೂ ಕುಳಿತು ಹಂಸೆಯು ಸುಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಸಿ ಜಿಸಿ ರೋಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ನುಂಗಿ ನೀರುಹಿಡಿದರು. ಊಟವಾದ ಬಳಿಕ ಆ ಪತಾಣರ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಹಂಸೆಯ ದೇಹ ಸ್ಥಿತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿತು. ಅವಳು ನವಯುವತಿಯೆಂಬದೂ, ರೂಪವತಿಯೆಂಬದೂ ಕಂಡು ಬರಲು, ರೂಪಜೀವಾನನು ಹಂಸೆಯ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಎಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಶೇಅರಲ್ಲಿಯು ಅವನನ್ನು ತಡೆದು:—“ಹಾಜೀಖಾನ, ತಡೆ; ಅಷ್ಟು ಅವಸರಪಡೆ ಬೇಡ ಈಕೆಯು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ದೊರೆತಿರುವಳು” ಎಂದೆಂದು, ತಾನೂ ಹಂಸೆಯ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿಹತ್ತಿದನು.

ಆಗ ಹಾಜೀಖಾನನು ಶೇಅರಲ್ಲಿಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರಗೊಡದೆ:—
 “ಮೂರ್ಖ, ನಾನೇ ಇವಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚಿದವನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀನು ಎತ್ತೋರೂ ಒಣ ಒಣ ತಿರುಗುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದೆ” ಎನ್ನಲು,

“ಎಲೇ ಹಾಜೀ, ಪರಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ” ಎಂದೆಂದು ಶೇಅರಲ್ಲಿಯು ಹಾಜೀ ಖಾನನ್ನು ದೂಡಲು, ತವರಿಬ್ಬರಲ್ಲ ಹಂಸೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಡು ತ್ರೇಷವುಂಟಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಶೇಅರಲ್ಲಿಯು ಹಾಜೀಖಾನನಿಗೆ ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಠಾರಿಯಿಂದ ಇರಿದನು. ಹಾಜಿಯು ಅನ್ನ ಹದನಾದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಶೇಅರಲ್ಲಿಯ ಗಂಟೆಲವನ್ನೇ ಕಡಿದನು! ಕೂಡಲೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಮರಣಹೊಂದಿದರು!

ಬೇಗಮ್ ಸಾಬಕಾ ಫರ್ನಾನ್.

“ಲಿಪ್ಪಾ, ಅಪ್ಪಾ”

“ಯಾರು, ಹಂಸೆಯೇನು? ತಂಗೀ, ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ಅಪರಾತ್ರಿಯಲ್ಲೇಕೆ? ಎಂದಂದು ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು, ಹಂಸೆಯ ಎದುರ ಬಂದು ನಿಂತನು. ಆ ದುಷ್ಟ ಪಶಾಣರು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಕಾದಾಡಿ ಮರಣ ಹೊಂದಲು, ಹಂಸೆಯು ಭ್ರಮಿಷ್ಯಳಾದಂತಾಗಿ ಚಪ್ಪರದ ಹೊರ ಬಂದು ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎತ್ತ ಕಡಿಯಿಂದಲೋ ಇಬ್ಬರ ಕುದುರೆಯ ಸವಾರರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವರಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬನ ದನಿಯ ಗುರತು ಹಂಸೆಗೆ ಹತ್ತಲು, ಅವಳು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ “ಅಪ್ಪಾ-ಅಪ್ಪಾ” ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಲೆ, ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು ಅವಳೆದುರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತನು.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ನೋಡಲು ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ಜಮಾಲಖಾನ ಸೂರಜಖಾನರು ಹಂಸೆಯನ್ನು ನಾಗೋಜಿಯ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಮುಕ್ತ ಬಿಡಿಸಿ, ಬಾದಶಹನ ಝನಾನಖಾನೆಗೆ ತಲುಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇತು ಮಾಡಿದ ರಷ್ಟೇ? ಅದರಂತೆ ಅವರು ಆ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪೇಡದ ಛಾವಣಿಯಿಂದ ಸ್ವಾರಾಾಗಿ ತಳೇಗಾವಿಗೆ ನಡೆದಿದ್ದರು. ತಳೇಗಾವಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತನಾಗ ಎಚಾರಸಲು, ಹಂಸೆಯು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎತ್ತೋ ಓಡಿ ಹೋಗಿರುವಳೆಂದೂ ನಾಗೋಜಿಯ ಕಡೆಯ ಪಶಾಣರನ್ನು ಖಂಡೇರಾಯನು ಸೆರೆಹಿಡಿದಿರು; ನೆಂದೂ, ನಾಗೋಜಿಯು ಎತ್ತೋ ಮಾಯನಾದನೆಂದೂ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು ಕೂಡಲೆ ಅವರು ಹಿಂದಿರುಗಿ ರಾರ್ಜಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬರಾತ್ತಿರುಲು, ರಾ; ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಆ ಮಧ್ಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿ ತ್ತಿರುವದೂ, ಅದರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಆವೇಶದಿಂದ ಒದರಾಡುತ್ತಿರುವದೂ ಅವರಿಗೆ ಗೋಚರನಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಜಮಾಲಖಾನನ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ, ಅಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರ ತರುಣ ಪಶಾಣರು ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿದ್ದು, ಒಬ್ಬ ತರುಣಿಯು ಸಹಿತ ಮುರಿಯಿಂದ ಆ ಚಪ್ಪರದ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುವದು ಕಂಡಿತು.

ಬಳಿಕ ಹಂಸೆಯು:—“ನನ್ನನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಜಾಮುಖೇಡದಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ದರವಡೆಗಾರರು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆದಿರಲು, ತಳೇಗಾಂವದ ಬಂಡೇರಾವ ವಾಭಾಡೆಯು ಆವರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಬಡಿಸಿ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆ ಮೊಯ್ತು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಇಂದು ನಾಗೋಜಯು ಆ ವಾಡೆಗೆ ತನ್ನ ನೀಚ ಸಂಗಡಿಗರೊಡನೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ, ನನ್ನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕವನಿದ್ದನು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ವಾಭಾಡೆಯವರಿಗೆ ಉಪಟಳ ವಾಗಬಾರದೆಂದು, ನಾನೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು, ಒಳ್ಳೆ ಒಳ್ಳೆ ಪೇಡದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿರಲು ಆ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಈ ಇಬ್ಬರು ಮುಸಲರು ಗಂಟುಬಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಇವರು ನನ್ನ ಪಾವಿತ್ರವನ್ನು ಸಾಶಪಡಿಸತಕ್ಕವರೇ; ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇವರು ನನ್ನ ಅವಹರಣದ ಸಲುವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಬಡಿದಾಡಿ ಸತ್ತಿರುವರು” ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳಲ್ಲವೆ, ನೀವು ಅಂದು ಆ ಜಾಮುಖೇಡದ ದರವಡೆಗಾರರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈಗ ನಿಮ್ಮ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯು ಹೇಗಿದೆ?” ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದಳು.

ಹೀಗೆ ಆ ತಂದೆ-ಮಗಳು ಮಾತಿನ ಭರದಲ್ಲರಲು, ಈ ತಮನೆಯು ಅಲ್ಲಾನ ದಯೆಯಿಂದಲೇ ಇಂದು ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮ ಕೈವಶ್ಯವಾದಳೆಂದು ಜಮಾಲ ಖಾನನು ಮನದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಂಸೆಯ ಕರುಣಾಜನ್ಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೂರ್ಯಾಜಿಗೆ ಕೆಲಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ತನ್ನ ಈ ಮೊದಲಿನ ದುಷ್ಟತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವೂ ಹೇಯವೂ ಅನಿಸಿದರೂ, ವ್ರಣಾರ್ಥದಲ್ಲೇ ಈ ಮೊದಲು ಜಮಾಲಖಾನನು ಅವನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಸ್ವಾರ್ಥದ ವಿಚಾರವು ಮತ್ತೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿತು. ಅವರಿಂದ ಇನ್ನು ಆ ನಮ್ಮ ಬೀತಿಗೆ ಅನುಕೂಲಾಯಿ ತೆಂದು ಬಗೆದು, ಅವನು ಹಂಸೆ ಹಾಗೂ ಜಮಾಲಖಾನರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕೆಲ ಗಳಿಗೆಗಳ ವರೆಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಪಡೆದನು.

ನವಕು ಹರಿಯುತ್ತಿರಲು, ಜಮಾಲಖಾನನು ಸೂರ್ಯಾಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಸೂರಜಜಾ, ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಿಲ್ಲುವದು ತರವಲ್ಲ. ಬಾದಶಹನ ಛಾವಣಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದು, ದಂಡಿನ ಶಿಪಾಯಿಗಳು ಹೇಗಿರುತ್ತಾರೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಹಂಸೆಗೆ ಬಂದ ಅನುಭವವು ಇನ್ನೂ ಬಿಸಿ ಬಿಸಿಯಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ನೀವು ಇವಳನ್ನು ಬೇಗನೆ ಚಲೋ ಮರೆತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವುದು ತಮ್ಮವು. ಅಂದರೆ ನಮಗೆ ಮುಂದಿನ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ

ಅನುಕೂಲವಾಗುವದು” ಎನ್ನಲು,

“ಅಚ್ಚಾ-ಅಚ್ಚಾ” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ, ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಹಂಸಾ, ಖಾನಸಾಹೇಬರ ಅಂಬೋಣದ ಬಗ್ಗೆ ನಿನ್ನ ವಿಚಾರವೇನು?” ಎಂದು ಬೇಕಂತಲೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು.

“ಅಪ್ಪಾ, ನನ್ನ ವಿಚಾರವು ಮತ್ತೇನಿರಬೇಕು? ನೀವು ಇದುವರೆಗೆ ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಬಹು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಶೋಧಿಸಿದರೋ, ಅದರಂತೆಯೇ ಲೋಕನೆಯಿಂದ ಮಾಯವಾಗಿದ್ದ ಅವ್ವನನ್ನೂ ಶೋಧಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಆಕೆಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಬಿಡಿರಿ. ಅಂದರಾಯಿತು.” ಎಂದು ಹಂಸೆಯು ಸರಳ ರೀತಿಯಿಂದ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು. ತನ್ನ ತಂದೆಯು ತನ್ನನ್ನು ಶೋಧಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಇದು ವರೆಗೆ ಬಹು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟನೆಂದು ಆಸರಳ ಸ್ವಭಾವದ ತರುಣಿ ಅಸಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

“ಹಂಸಾ, ಆಕೆಯ ಶೋಧ ಹಚ್ಚುವದೂ ಅಷ್ಟೇ ಕಠಿಣವಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ಅದುವರೆಗೆ ನಿನ್ನನ್ನಿರಿಸುವದಿಲ್ಲ? ಲೋಕನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ, ಈ ಮೊದಲೇ ಎರಡು ಸಾರಿ ಆ ನಾಗೋಜಿಯು ನಿನಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟಿರಲು ಹಾಗೂ ಲೋಕನೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನ ಛಾವಣಿಯಿರಲು, ನಿನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಆ ಮುರುಘಮನೆಯೆಲ್ಲರಿಸುವದೆಂತು?” ಎಂಬಂದು ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಒಳ್ಳೇ ವಿಚಾರವುಗ್ಗುನಾದಂತೆ ನಟಿಸಲು,

“ಸೂರಜಖಾ, ನಾವು ಈ ಮೊದಲು ಯೋಚಿಸಿದ್ದೇ ವಿಹಿತವಿದೆ ನಾವು ಇವಳನ್ನು ಮೊದಲು ಒಂದು ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರಿಸೋಣ. ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಶೋಧ ಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ ಇವಳನ್ನು ಆಕೆಯ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸೋಣ. ಇದೇ ಅನುಕೂಲವಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು.” ಎಂದು ಜಮಾಲಖಾನನು ನಡುವೇ ಸೂಚಿಸಿದನು.

ಹಂಸೆಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಹಾಗೂ ಜಮಾಲಖಾನನ ಆಲೋಚನೆಯ ಸಮ್ಮತವಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವಳು:—“ಅಪ್ಪಾ, ಇನ್ನು ನಿಮಗೆ ಸರಿದೋಡಿದಂತೆ ಮಾಡಿರಿ; ಆದರೆ ಅವ್ವನನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೀವ್ರ ಶೋಧಿಸಿರಿ. ನಾನು ಬಹು ದುರ್ಬಲವಿಯು!” ಎಂದೆನ್ನಲು,

“ಹುಚ್ಚು ಹುಡುಗಿಣಿ! ಹಾಗೆಂದೂ ಅಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ಸಂಕಟಗಲೆ ಅಂಜಿ, ಕೈಕಾಲುಗಟ್ಟಿ ನಡೆಯುವದೇ? ಈ ಸಂಕಟಗಳು ನಿನ್ನ ದುರ್ಬಲವ

ಕೃಪಾ ಬರದೆ, ಸುವೈವಕೃಪಾ ಬರುತ್ತಿರಬೇಕು; ಯಾಕಂದರೆ, ಯಾವನು ನಿನ್ನ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿರುವನೋ, ಆ ಬುಡುಬುಡುಕನ್ನು ನಮಗೆ ತಂದ ನಗರದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆ? ಅವನು ಇದೇ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಸಂಕಟ ಬಂದಾಗ ಹತಾಶಳಾಗದಂತೆಯೂ, ಆತ್ಮಘಾತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಂತೆಯೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಜಾಯಿಸಿರುವನು. ಹಾಗೆ ನೀನು ಅವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆಯೆಂದರೆ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಆತ್ಮಘಾತಕ್ಕೆ ಕಾರಣಳಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ನಿನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದ ರಾಜಕುಮಾರನ ಪತ್ನಿಗೂ ಕಾರಣಳಾಗಬೇಕಾದೀತೆಂಬದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡು.” ಎಂದು ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ೧೦-೧೫ ಜನ ಪಲಾಣ ಸ್ವಾರರು ಭರದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಹಂಸೆಯೂ, ಸೂರ್ಯಾಜಿ-ಜಮಾಲಖಾನರೂ ಅಂಜಿದರು ನಾಗೋಜಿಯೇ ತನ್ನ ಸಂಗಡಿಗರೊಡನೆ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಅವರೆಲ್ಲರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಗಲು, ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ತನ್ನ ಬುಡ್ಡನನ್ನು ಹಿರಿದು ಮುಂದೆ ಬಂದು, ಆ ಜನರನ್ನು ಕುರಿತು: “ಖಬರ್ ದಾರ್, ಮುಂದೆ ಬಂದಿರಬೇಕೆ.” ಎಂದು ಗದ್ದರಿಸಿದನು. ಆ ಕೂಡಲೆ ಆ ಆಗಂತುಕರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನು ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು, ನಮ್ಮತೆಯಿಂದ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಾವು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸುಲಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದವರಲ್ಲ. ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ತಳೇಗಾಂವದ ದಾಖಾಡೆಯವರ ವಾಡಿಯಿಂದ ಒಬ್ಬ ಹಿಂದು ಯುವತಿಯು ಮಾಯನಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಓಂಡೇ ರಾಯನ ಆಜ್ಞೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಆಕೆಯ ಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸುಳುವು ಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ, ಆಕೆಯು ಇಲ್ಲಿಗೇನಾದರೂ ಬಂದಿರುವಳೇನೆಂದು ನೋಡಬಂದಿರುವೆವು” ಎಂದನು.

ಆಗ ಹಂಸೆಯು ತಾನೇ ಮುಂದರಿತು:—“ಸೇವಕರೇ, ನಾನೇ ಆ ಹಂಸೆಯು. ನನ್ನ ತಂದೆಯವರೊಡನೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವೆನೆಂದು, ಉಮಾ ಬಾಯಿಯವರಿಗೂ ಖಂಡೇರಾಯರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿರೆ”ಂದು ಹೇಳಿ, ಅವರನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಳು.

ಆ ಪಠಾಣರು ತಳೇಗಾಂವಿಗೆ ತಿರುಗಲು, ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಹಂಸೆಗಾಗಿ ಅವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಕುದುರೆ

ಮನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡನು: ಹಾಗೂ ಹಂಸೆಯೊಡನೆ ಆ ಇಬ್ಬರೂ ಊನೆಯೂ ಅಶ್ವಾರೋಹಿಗಳಾಗಿ ಅಲ್ಲೆಂದ ಹೊರಟರು.

ಪೇರಂಗಜೇಬ ಜಾದಶಹನ ದಂಡಿನ ಭಾವಣಿಯು ಪುಣೆಯ ಬಳಿಯ ಒಡದ ಹತ್ತರ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಆತನ ಝನಾನಖಾನೆಯು ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಯಲ್ಲೇ ಇತ್ತು. ಬಹ್ಮಪುರಿಯು ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಭೀಮಾನದಿ-ಡೋಣೀ ನದಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿಸುತ್ತ, ನಡುನಡುವೆ ಸ್ವಲ್ಪ-ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸುತ್ತ ಸೂರ್ಯಾಜಿ ಮುಂತಾದವರು ಮೂರನೇ ದಿನ ಸಂಜೆಗೆ ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಸಿದ್ಧಾಪುರವೆಂಬ ಭೀಮಾನದಿ ತೀರದ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದರು. ಆಗ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ತಂಗೇ ಈಗ ನಾವು ಜಾದಶಹನು ನೆಲಿಸಿರುವ ಆತನ ಶಾಸ ಪಟ್ಟಣದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೆವು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸರದಾರರೂ, ಅವಿರ-ಉಮರಾವರೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ನಾನೂ ಇದುವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇನುತ್ತಿದ್ದೆನು. ನಾನು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮನೆ ಮುಂತಾದ ನನ್ನ ಸರಂಜಾಮನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮೇಕೆ ಬರುತ್ತಲೇ ನೀನು ಅದರಲ್ಲಿ ಕೂಡು. ಜಮಾಲಖಾನರು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸ್ವಾರಾಗಿ ಬರುವರು. ಧಾರಯಲಾರಾದರೂ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ, ಖಾನ ಸಾಹೇಬರೇ ಯೋಗ್ಯ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುವರು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಹೊತ್ತು ಮುಳುಗಿ ಕತ್ತಲೆಯಾದರೂ ಮೇಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಜಮಾಲಖಾನನು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಖಾನಸಾಹೇಬರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಮೇಣಿಯು ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲೆಂಬದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ, ಬೇಗನೆ ಅದನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ. ಹಂಸೆಯ ಉತ್ತರದ ದಾರಿ ಕೂಡ ನೋಡದೆ, ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಭರದಿಂದ ಬಿಟ್ಟನು. ಅವನು ಹೊರಟು ಹೋದ ನಂತರ ಅಲ್ಪಾವಕಾಶದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಜನ ಬೋಯಿಗಳು ಒಂದು ಮೇಣಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಸೂರಜಖಾನರು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದು, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬೇಗನೆ ಕರೆತರಲಿಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಅವರು ಹಂಸೆಗೆ ಹೇಳಿದರು. “ಜಮಾಲಖಾನರು ಅತ್ತ ಕಡೆಗೇ ಹೋಗಿರುವರು. ಅವರು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಹೊರಜೋಣ” ಎಂದು ಹಂಸೆಯು ಅನ್ನಲು,

“ಅವರ ದಾರಿ ಕಾಯುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ, ಅವರು ನಮಗೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಲಿ. ನಾನು ಮತ್ತೆ ಏತಕ್ಕೆ ಬರಲಿ? ಅಕೆಯನ್ನು ಕರೆತನ್ನಿ ರೆಂದರಾಯಿತು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.”

ಹಂಸೆಯು ಪಿಟ್ಟನ್ನು ಆ ಮೇಣಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿದಳು. ಬೋಯಿಗಳು ಮೇಣಿಯ ಪದವಿಗಳನ್ನು ಇಳಿಸಿಟ್ಟರು; ಹಾಗೂ ಅವರು ಆ ಮೇಣಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಭರವಂದ ನಡೆದರು. ಅಂದು ಮೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಾಗ ನಿಂದ ಹಂಸೆಗೆ ಹೇಗೆ ಹೇಗೋ ಅನಿಸಹತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಯಗಡ ದಲ್ಲರುವಾಗ ಅವಳು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಮೇಣಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ಇಂದಿನಂತೆ ಅವಳ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯು ಎಂದೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಯಾದರೂ ಮೇಣಿಯು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ ಬೋಯಿಗಳನ್ನು ತಡೆದು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಬಿದಾರವು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದೂರವೆಂದು ಕೇಳುವ ಇಚ್ಛೆಯು ಹಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಮೇಣಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಂದ ಅನ್ನುವದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸಿ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಹತ್ತಿವುತ್ತು ಜನ ಸ್ವಾರಸು ಬಂದ: “ಬಡಾ ರವೋ!” ಎಂದು ಗದ್ದರಿಸಿ, ಆ ಮೇಣಿಯನ್ನು ತರುಬಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಬೋಯಿಗಳು ಮೇಣಿಯನ್ನು ಳಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಮುಂದೆ ಒಂದೆಂಟು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲೇ “ಬೇಗವಾ ನಾಬಕಾ ಸರ್ವಾನ ಸೈ, ಬುಕಾ ಬಾಕಾ ಉನಾನಖಾನೇಮೇ ಮೇಣಾ ಲೇ ಇಲ್ಲೋ” ಎಂದು ಒಡ್ಡಿಯಾಗಲು, ಬೋಯಿಗಳು ಮತ್ತೆ ಮೇಣಿಯನ್ನು ಲೊಡ್ಡುಕೊಂಡು ಮಾರ್ಗಕ್ರಮಿಸುತ್ತದರು.

ಈಗ ತನ್ನ ಮೇಣಿಯು ಒಳ್ಳೆ ವೇಗದಿಂದ ಸಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ಎದ ಬಲಗಳಲ್ಲೆ ಕೆಲವು ಸ್ವಾರಸು ನಡೆವಿರುವಂತೆ ಹಂಸೆಗೆ ಭಾಸವಾಗಹತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಈ ಸ್ವಾರಸು ತನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವೆಂಬದು ಮಾತ್ರ ಅವಳಿಗೆ ಹೊಳೆಯದಾಯಿತು. ತಾನು ಬೋಯಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಮೇಣಿಯನ್ನು ತರುಬಿ, ಇದು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಅನಿಸಿತು; ಆದರೆ ಸಂಗಡ ಹಲವು ಜನ ಸ್ವಾರಸು ಪಹರೆಯಿಸುತ್ತಿರುವದರಿಂದ, ತನ್ನ ಬೇತು ಸಾಧಿಸಲಾರದೆಂದು ಅವಳು ತೆಪ್ಪಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಆ ಮೇಣಿಯು ಎಷ್ಟೋ ಒಡ್ಡಮುರಿಯ ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಾಟಿದ ಒಂಕ ತದನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಳಗಿಟ್ಟರು; ಹಾಗೂ ಪಡವೆಗಳನ್ನು ಎರಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಹಂಸೆಯು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನೋಡು

ತ್ತಾಳೆ, ಮೇಣಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತವರು ಗಂಡನು-- ಬೋಯಿಗಳು-ಆಗಿರದೆ, ತಾತನ ದೇಶದ ಹೆಂಗಸರಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಉಜ್ಜಲ ಪ್ರಕಾಶವಿತ್ತು, ಅದೊಂದು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಿಂದ ಶೃಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದಿನಾಂಕ ಸಮಾಜವಾಗಿತ್ತು. ಆ ದಿನಾಂಕವಾನೆಯ ಎಲ್ಲ ಕಿಟಕಿಗಳಿಗೂ ಜಾಳಿಗೆಯ ಅರಿವೆಯ ಪರದೆಗಳಿದ್ದವು. ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಹಿರಿದ ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ತಾರ್ತರಿಯನ್ನರು ಪಹರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನೆಲಕ್ಕೆ ಸುಂದರವಾದ ರತ್ನ ಗಂಬಳಿಯನ್ನು ಹಾಸಿದ್ದರು. ಆ ದಿನಾಂಕವಾನೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗಮವರಿ, ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಪೀಠವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಸುತ್ತಲೂ ಕೆಚ್ಚು, ಸುಸರಿಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನಿರಿಸಿದ್ದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರ-ವಿಚಿತ್ರ ಬಣ್ಣದ ಸೌಗಂಧಿಕ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದರು. ಹಂಸೆಯು ಆ ಸುಹಾಲನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಎಲ್ಲಿರುವನೆಂಬವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವನು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣದಾಗಲು, "ನನ್ನ ತಂದೆಯಲ್ಲ? ನಾನು ಎಲ್ಲರುವೆನು?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದಳು. ಕೂಡಲೆ ಒಬ್ಬ ತಾರ್ತರಿಯು ತನ್ನ ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಬೊಟ್ಟಿಟ್ಟು "ಸುಮ್ಮನಿರ" ಎಂದು ಹಂಸೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಆಗಲಂತೂ ಹಂಸೆಯು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಳು. ಕ್ರೋಧದಲ್ಲಿ ಆ ಮೇಣಿಯು ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಾಗವಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಂಸೆಯೊಬ್ಬ ಕೀ ಆ ವಿಶಾಲವಾದ ದಿನಾಂಕವಾನೆಯಲ್ಲಿಳಿದಳು!

ಮುಂದೆ ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ವೃದ್ಧ ಸ್ತ್ರೀಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಪಹರಿಯ ಮೇಲಿನ ತಾರ್ತರಿಯರು ಬೋಗ್ಗಿ ಬೋಗ್ಗಿ ಸಲಾಹು ಮಾಡಿ, ಅವಳನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಆ ವೃದ್ಧಳು ತುಸು ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆ ೬೦ ವಯಸ್ಸಿನವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಇಷ್ಟು ಮುದುಕೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವಳ ಮೈಮೇಲಿನ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳು ಬಹು ಚೆಲೆಯುಳ್ಳವಾಗಿದ್ದವು. ಅವಳು ಒಳಗೆ ಬಂದವಳೇ ಹಂಸೆಯನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ, "ಇವಳು ಒಳ್ಳೆ ಸುಂದರಳಿರುವಳೆಂಬ ಗುಣ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ." ಎಂದು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಅಂದುಕೊಂಡಳು.

ಬಳಿಕ ಅವಳು ಕಣ್ಣು ಸನ್ನೆ ಮಾಡಲು, ತಾರ್ತರಿಯು ಹೊರಗೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಜಮಾಲಖಾನನನ್ನು ಒಳಗೆ ಬರಗೊಟ್ಟಳು. ಆಗ ಆ ಬೇಗಮಳು ಖಾನನನ್ನು ಕುರಿತು:- "ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನೀವೆಂದಂತೆ ಇವಳು ಸುಂದರಿಯಿರುವುದು ನಿಜವು. ಇವಳು ನನ್ನ ಅಕಬರನಿಗೆ ತಕ್ಕವಳು. ಅವಳು ಸದ್ರಕ್ಕೆ ಇರಾಣಕ್ಕೆ ಓಡಿ

ಹೋಗಿರುವನಷ್ಟೆ? ನಾನು ಅವನನ್ನು ಕರೆಯಿಸುವ ಯೋಜನೆ ನಡೆಸಿರುತ್ತೇನೆ.

“ಬೇಗಮ್ ಸಾಹೇಬ, ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಸುಂದರಿಯು ಬೇರೆ ಯಾರೊಬ್ಬರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬೀಳದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಬೇಕು” ಎಂದು ಜಮಾಲಖಾನನು ನುಡಿಯಲು,

“ಏನ್ನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚನೆ ಬೇಡ. ನಮ್ಮ ಅಕಬರನ ಹೊರತು ಮತ್ತಾವ ಶಸಜಾದನ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬೀಳದಂತೆ ನಾನು ಇವಳನ್ನು ನನ್ನ ಖಾಸಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಹಾಗೂ ಸಿಮ್ಮನಾಂಭಿತದಂತೆ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಸಿಮ್ಮಕಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ.”

ಹಂಸಯನ್ನು ನೋಡ ಬಂದ ಆ ಬೇಗಮಿಯು ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನ ಒಸೇ ಮಗನಾಗಿದ್ದು, ಅವಳಿಗೆ “ಝಿನತ್ ಉನ್ನೀಸಾ ಉರ್ಫ ಬಾದಶಹ ಜೇಗಮ” ಎಂಬ ಘರಾನವಿತ್ತು. ಅರವತ್ತರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅವಳಿಗನ್ನೂ ಲಗ್ನವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಅವಿವಾಹಿತಳೇ-ಕುಮಾರಿಯೇ-ಆಗಿದ್ದಳು. ಬಾದಶಹನ ಮುನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯೇ ಸರ್ವ ತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದಳು.

ಬಳಿಕ ಜಮಾಲಖಾನನು ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ:--“ಬೇಗಮ್ ಸಾಹೇಬ, ಈ ಹುಡುಗೆಯು ಬಹು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ಸ್ವಭಾವದವಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಇವಳ ತಂದೆಯು ಕುಲಗೆಟ್ಟು ಮುಸಲ್ಮಾನನಾದನೆಂದು, ಇವಳೂ ಇವಳ ತಾಯಿಯೂ ಅವನನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬರಗೊಡುವದಿಲ್ಲ. ಇವಳ ಊಟ-ಉಡಿಗೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ತಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸದ ಮರಾಟರಿಂದಲೇ ಆಗಬೇಕು.”

“ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನೀವು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕೊಂಚವೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿರಿ”

ಝೀಬುನ್ನಿಸೆಯ ಹಟ

ಝೀಬುನ್ನಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಹಂಸೆಯ ಗತಿಯೇನಾಯಿತೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಮೊದಲು, ‘ಬಾದಶಹ ಜೇಗಮ’ ಅಂದರೆ ಯಾರು? ಅರವತ್ತರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಕುಮಾರಿಯೇ ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸುವಾಗ ಔರಂಗಜೇಬನ ಕುಟುಂಬವನ್ನೇ ವರ್ಧಿಸಬೇಕಾಗುವದರಿಂದ, ಅದನ್ನೇ ಇಲ್ಲ ಸಂಪ್ಲವ್ಯವಾಗಿ ಬರೆಯುವೆವು. ಔರಂಗಜೇಬನಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ

ಹೆಂಡಂದಿರಿದ್ದರು. ಮೊದಲನೇ ಹೆಂಡತಿಯ ಹಸರು ಎಲ್ ರಾಸ ಬಾನೂ. ಈಕೆಗೇ ಬೇಗಮ್ ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆ ಇದ್ದಿತು. ಇವಳು ಬಾಣಂತಿ ಬೇಸೆಯಿಂದ ಗೃಹಿಣಿ ರಲ್ಲಿ ಔರಂಗಾಬಾದದಲ್ಲ ತೀರಿಕೊಂಡಳು. ಇವಳಿಗೆ ೧ ರೈಬು ನಿಸ್ಸಾ, ೨ ರೈಬು ಮತ್ತು ನಿಸಾ ಉರ್ಫ ವಾದರಹಾ ಬೇಗಮ್ ೨ ಲ್ಲ ಬೃಹತ್ತುನ್ನಿಸುಳ ಮಹಮ್ಮದ ಅಜ್ಜಮ್, ೩ ಮಹಮ್ಮದ ಅಕಬರ ಎಂಬ ಒಂದು ಜನ ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದರು. ೧ ರೈಬುನ್ನಿಸಯು ಕಡಿತನಕ ಅವಿವಾಹಿತ (ಕುಮಾರಿಕಯೇ) ಕೇ ಆಗಿದ್ದಳು. ಈಕೆಯು ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾದಳು. ಈಕೆಯು ಗೃಹಿಣಿ ರಲ್ಲಿ ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡಳು. ೨ ರೈಬು ಮತ್ತು ನಿಸಯು ಅವಳ ಹಿತಳೇ. ಇವಳು ಗೃಹಿಣಿ ರಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡಳು. ೨ ರೈಬು ಮತ್ತು ನಿಸಯು ಅವಳ ವಿವಾಹಿತಳು. ಇವಳು ಗೃಹಿಣಿ ರಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡಳು. ೨ ರೈಬು ಮತ್ತು ನಿಸಯು ಅವಳ ಅಜ್ಜಮನೂ ಗೃಹಿಣಿ ರಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡನು. ಇವನಿಗೆ ಬೇವರವಸ್ತು, ವಲ್ಲೇಜಾ ಮತ್ತು ಅಲಿತೇಹಾರ ಎಂಬ ಮೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ೩ ಮಹಮ್ಮದ ಅಕಬರನು ಇರಾಣಕ್ಕೆ ಒಡಿಯೂದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಗೃಹಿಣಿ ರಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡನು. ಎರಡನೇ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ರಹಮತುನ್ನಿಸಾ ಉರ್ಫ ನಬಾಬಬಾಯಿಯು ಕಾಶ್ಮೀರದೊಳಗಿನ ರಜಪೂತರ ಮಗಳು. ಈಕೆಯು ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಗೃಹಿಣಿ ರಲ್ಲಿ ಮಡಿದಳು. ಇವಳಿಗೆ ೬ ಮಹಮ್ಮದ ಸುಲ್ತಾನ, ೭ ಮಹಮ್ಮದ ಮುಅಜ್ಜಮ ಉರ್ಫ ಶಹಾ ಆಲಮು, ೮ ಬದ್ರುನ್ನಿಸಾ ಎಂಬ ಮೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳಾದರು. ೬ ಮಹಮ್ಮದ ಸುಲ್ತಾನನು ಸರಮಸಯಲ್ಲೇ ಗೃಹಿಣಿ ರಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡನು. ೭ ಶಹಾ ಆಲಮನು ಮಂಜೆ ಬಾಹದ್ದಾರ ಶಹನೆಂದು ಬಾದರಹನಾಗಿ ಗೃಹಿಣಿ ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದನು. ಇವನಿಗೆ ಸೊಇರಫು, ಆಜೀಮು, ಖುಜಿಸಾ ಮತ್ತು ಸಫೀ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ೮ ಬದ್ರುನ್ನಿಸಯು ಅವಿವಾಹಿತಳೇ ಆಗಿದ್ದು, ಗೃಹಿಣಿ ರಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡಳು. ಮೂರನೇ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಔರಂಗಾಬಾದೀಮಹಲ್ ಎಂಬವಳು ಗೃಹಿಣಿ ರಲ್ಲಿ ವಿಜಾವುರದಲ್ಲಿ ವಲ್ಲೇಗು ಬೇನೆಗೆ ಆಹುತಿಯಾದಳು. ಇವಳಿಗೆ ೯ ಮಹಮ್ಮದ ನಿಸಾ ಎಂಬೊಬ್ಬಳೇ ಮಗಳಿದ್ದಳು. ಅವಳು ವಿವಾಹಿತಳು. ಗೃಹಿಣಿ ರಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡಳು. ನಾಲ್ಕನೇ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಉದೇಯಪುರಿಯು ಪ್ರಧರ್ಮದವಳು. ಇವಳಿಗೆ ೧೦ ಕಾಮುಬ್ಬಸಿಂಬ ಒಬ್ಬ ಮಗನಿದ್ದನು. ಈತನು ಗೃಹಿಣಿ ರಲ್ಲಿ ಮಡಿದನು. ಈತನು ಈತನ ತಾಯಿಯೂ ಹೆಗಲಿಲ್ಲ

ಸರೆಯ ಅಮಲಿನಲ್ಲಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಝನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕನ್ಯೆಯರ ಮಹಾತ್ಮಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು. ಅವರ ಲಗ್ನಗಳಾಗುವದೇ ದುಸ್ತರವಾಗಿತ್ತು. ರಜಪೂತ ರಾಣಿಯರ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಲಗ್ನಗಳು ರಜಪೂತ ರಾಜಪುತ್ರರೊಡನೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು; ಆದರೆ ಉಳಿದ ಹುಡುಗೆಯರಿಗೆ ತಕ್ಕ ವರಗಳು ಸಿಗದ್ದರಿಂದ, ಅವರು ಆಜನ್ ಕುಮಾರಿಯರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಔರಂಗಜೇಬನ ೫ ಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಹುಡುಗೆಯರು ಕಡೆ ತನಕ ಅವಿವಾಹಿತರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಝನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಹಗಲೆಲ್ಲ ಅನಾಚಾರಗಳೂ ಗೊಂದಲಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಶಹಾಜಹಾನ ವಾದಶಹನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ (ಅಂದರೆ ಔರಂಗಜೇಬನ ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿಯರು) ಅನಾಚಾರದ ಸಂಗತಿಯಂತೂ ಜಗಜ್ಜಾಹೀರಾಗಿದೆ!

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಜಮಾಲಖಾನನು ವಾದಶಹಾ ಬೇಗಮಳ ಬಳಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗಲು, ಬೇಗಮಳು ತನ್ನ ಏಸೂ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಬ್ಬ ಮರಾಟಾ ಜಾತಿಯ ವಾಸಿಯನ್ನು ಹಂಸೆಯ ಊಟ-ಉಡಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಹಚರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದಳು. “ಏಸೂ, ನೀನು ಈಕೆಗೆ ಯಾವ ಕೊರತೆಯೂ ಆಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಈಕೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಅಕಬರನಿಗೆಂದು ಮೊಸಲಾಗಿ ಇರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಹುಡುಗೆಯು ಇಲ್ಲಿರುವಳೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಅನ್ಯರಾರಿಗೂ ಹತ್ತಕೂಡದು. ಈ ಡೇರಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಸವಾನಗ್ನ ಖಡ್ಗಧಾರಿಣಿಯರಾದ ತಾರ್ತರಿಯರ ಪಹರಿಯಿರುವದು. ನೀನೊಬ್ಬಳೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರ-ಒಳಗೆ ಅಡ್ಡಾಡಬಹುದು. ಅದೂ ನನ್ನ ಅಂಕಿತದ ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ಪಹರಿಯವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಡ್ಡಾಡಗೊಡುವರು. ಕಾರಣ ಏಸೂ, ನೀನು ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೇ ಜೋಕೆಯಿಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರು. ಈಕೆಗೇನಾದರೂ ಬೇಕಾದರೆ, ನೀನು ನನಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸು. ನನ್ನ ಹೊರತು, ಅನ್ಯರಾರ ಮುಂದೆಯೂ ನೀನು ಈ ಹುಡುಗೆಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೆತ್ತಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ನೀನು ಮಾಡಿದ್ದಾದರೆ, ನಿನ್ನ ಗತಿಯು ನಿನಗಾಗುವದು. ಜೋಕೆ!” ಎಂದು ಬೇಗಮಳು ಅವಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದಳು.

ಕೆಲಯೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಹಂಸೆಯೊಬ್ಬಳೇ ಆ ಭವ್ಯವಾದ ಡೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ನಾನಾಬಗೆಯ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾಗಿರಲು, ಏಸಿಯು ತ್ಲಗ್ಗೆ

ಬಂದು ಅವಳ ಮುಖಮಾರ್ಜನ, ಸ್ನಾನ-ಪಾನ, ಹೇಳಲು-ಬೈತಲ, ಊಟ-ಉಡಿಗೆಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಶ್ವಾಸವಿಡಬೇಕೋ-ಬಾರದೋ? ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಮೊದಲು ಹಂಸೆಗೆ ದಿಗಿಲು ಬಿದ್ದಿತು; ಆದರೂ ಅನಿರ್ವಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳು ಏಸಿಯೊಡನೆ ಮಾತು-ಕಥೆಯಾಡಿ, ತನ್ನ ಜೀವಕ್ಕೆ ತುಸ ಆರಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಏಸೂಬಾಯಿಯು ಹಂಸೆಯ ಜೀವದ ಗೆಳತಿಯಾದಳು. ಅವರಬ್ಬರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಊಟ-ಪಾಟಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಕೆಲಸವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅವರು ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹಿತಗುಜಗಳನ್ನು ಗೌಪ್ಯರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹಂಸೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಏಸೂಬಾಯಿಗೆ ಕೆಲವಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಕೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟಿತು.

“ಅಲ್ಲಾ ಹೋ! ಅಕಬರ!

ಲಾಇಲಾಹ್‌ಉಲ್ಲಾಹ್! ಮಹಮ್ಮದ್‌ರಸೂಲ್‌ಲ್ಲಾಹ್!” ಎಂದು ಉತ್ತರ ರಾತ್ರಿಯ ಕೊನೆಗೆ ಮೋಅಜ್ಜನು (ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಕರೆಯುವವನು) ಅಜಾನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ (ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ) ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಅದು ಪ್ರಶಾಂತ ಸಮಯವಾದ್ದರಿಂದ, ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಕೂಗು ಬಾದಶಹನ ದಂಡಿನ ಛಾವಣಿಯೊಳಗಿನ ಈ ತುದಿಯಿಂದ ಆ ತುದಿಯ ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಹಜವಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. “ಪರಮೇಶ್ವರನು ದೊಡ್ಡವನಿದ್ದಾನೆ! ಅವನು ಒಬ್ಬನೇ ಇರುತ್ತಾನೆ! ಮತ್ತು ಆತನ ಪ್ರೇಷಿತನು ಮಹಮ್ಮದನಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬನ್ನಿರಿ” ಎಂಬ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಶಯ್ಯಾಶಾಮಿಯಾನ್ (ಮಲಗುವ ಡೇರೆ) ದೊಳಗಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವನು. ಬಾದಶಹನು ಇನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಹೋಗುವನೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದ ಎಲ್ಲ ಪಹರೆಯವರು ಆಗ ಒಳ್ಳೆ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಪಹರೆ ಮಾಡಲುದ್ಯುಕ್ತರಾಗುವರು. ಬಾದಶಹನು ಅವರಾರ ಕಡೆಗೂ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಕೂಡ ನೋಡದಂತೆ, ತನ್ನ ಜೀರ್ಣ-ಶೀರ್ಣದೇಹವನ್ನು ಊರಗೋಲಿನ ಆಧಾರದಿಂದ ಸಾಗಿಸುತ್ತ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಹೋಗುವನು. ಆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ನಮಾಜಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಅಮೀರ-ಉಮರಾವರೂ, ಸರದಾರ-ಶಹಜಾದರೂ ಬರಲೇಬೇಕೆಂಬ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ ಇದ್ದಿತು. ಬಾದಶಹನು ದೇಶಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿ

ಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ವಜ್ರಾ (ಕೈಕಾಲು-ವೋರೆ ತೊಳಕೊಂಡು) ಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಬಂದು ಮೋಣಕಾಲಾರಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಳಿಕೆ ಸ್ವತಃ ಬಾದಶಹನು ಸೇಜ ಇನಾನಾನ್(ಎಲ್ಲರ ಮುಂದೆ ಸುತು ನಮಾಜು ಮಾಡಿಸುವವ)ನಾಗಿ, ರಕಾತ (ಕುರಾಣ) ವನ್ನನ್ನೆಲೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮೂರು ಸಾರೆ ರಕಾತವನ್ನಂದ ಬಳಿಕ, ವಜೀಫಾ (ಕಡೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ) ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಔರಂಗಜೇಬನು ದಿನಕ್ಕೆ ಐದು ಸಾರೆ ತನ್ನ ವಜೀರ, ಅಮೀರ, ಉಮರಾವರೊಡನೆ ತಪ್ಪದೆ ನಮಾಜು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ನಮಾಜಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಾದಶಹನು ಭಾವಣೆಯಲ್ಲಿರಲಿ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿ ಅಥವಾ ದುಸ್ತರವಾದ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿರಲಿ. ಆತನ ನಮಾಜು ಎಂದೂ ತಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಡೇರೆಯು ಹಾಳು ಹಾಳು ಸುರಿಯಹತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದೇ ಸವನೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಟ್ಟಲೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧವು ನಡೆದುದರಿಂದ, ಎಲ್ಲ ಸರದಾರರೂ ಅಮೀರ-ಉಮರಾವರೂ, ದಂಡಿನ ಶಿಸಾಯಿಗಳೂ ಬೇಸತ್ತು ಬೇಜಾರುಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಬಾದಶಹನ ಹುಕುಮು ಅಷ್ಟೊಂದು ಸರಿಯಾಗಿ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಯುದ್ಧವಿಷಯಕವಾಗಿ ತನಗೆಷ್ಟು ಪ್ರೇಮವಿದೆಯೆಂಬದನ್ನೂ, ಪೈಗಂಬರರ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಾನೆಷ್ಟು ನಿಷ್ಠಾವಂತನಿರುವೆನೆಂಬದನ್ನೂ ಆ ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಕೃತಿಯಿಂದ ಎಳೆದ ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಾದಶಹನ ಆ ಕಾಲದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇತಿಹಾಸಕಾರನಾದ ಮನೂಚಿಯು ಬಹು ಚನ್ನಾಗಿ ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ:—

“ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಯುದ್ಧದ ವಿಷಯವೇ ವಿಷಯವು. ಆತನು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯೊಳಗೆ ಕುಳಿತು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ತನ್ನ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಒರೆಯಿಂದ ಹಿರಿಹಿರಿದು ಒರಿಸುವನು; ಅತ್ತಿತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೈನೀಡುವನು; ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಒರೆಗಾಣಿಸುವನು. ಆ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ತಾನು ಇನ್ನೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ತತ್ಪರನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದ ಮೂಲಕ ಆತನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಣುವಾಗಿದೆ. ಗೋಣು ಬೊಗ್ಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಆತನ ಅಚ್ಚು ಬಿಳಿ ಗದ್ದವು ಶುಭ್ರ ಜಾಮರದಂತೆ ಹೃದಯಪ್ರದೇಶವನ್ನೆಲೆಕರಿಸಿದೆ. ಆತನ ಕೈಕೆಳಗಿನ ಅಮಲ್ದಾರರು ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ವರೆಗೆ ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸು

ವಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು, ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಅವನ ಸಿಂಹಿಯೆಲ್ಲಿ ಮಗ್ಗುರಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ತನ್ನ ಇಚ್ಛಿತದಂತೆ ನಡೆಯುವ ದಿಲ್ಲೆಂತಲೇ ಆತನು ಸ್ವತಃ ಸಮರಾಂಗಣಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಿದ್ದನು! ಆತನು ಯಾವಾಗಲೂ ಈಶ ಚಿಂತನದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿರುವಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ರಮಜಾನದ ಉಪವಾಸದಲ್ಲಿ ಇಡಿ ೨೪ ತಾಸುಗಳ ವರೆಗೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಒಂದೇಸವನೆ ಭಜನವನ್ನನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ರಾಣಿ ಉದೇಪುರಿಯು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟು, ಆತನು ಸಿಟ್ಟಿನ ಆವಿರ್ಭಾವವನ್ನು ತಂದು: 'ನನ್ನ ಪರಮಾನಂದದಲ್ಲಿ ನನಗೇಕೆ ವ್ಯತ್ಯಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ? ನನಗನ್ನು ಈ ಲೋಕದ ಸಾಖ್ಯವು ಓಕರಿಕೆಯಿಟ್ಟಿದೆ!' ಎಂದಂದು ಆ ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ವಿೂತಿವಿೂರಿದ ಠಕ್ಕತನವನ್ನು ತೋರಿ, ಭೋಳೇ ಭಾವಿಕರಂದ, ಒಳ್ಳೇ ಸತ್ತುರುಷನೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು."

ಬಾದಶಹನು ಎಷ್ಟೇ ಕಪಟವನ್ನಾಚರಿಸಿದರೂ, ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯು ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜಾರಾಮ ಮಹಾರಾಜರ ನಿಧನ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಆತನ ಅಯುಷ್ಯಮೂಲಕನ ಕಡು ದುಃಖದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಕೈಕೆಳಗಿನ ಜನರು ತನ್ನ ಹುಕುಮುಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದ ಆ ಲಖ ವಯಸ್ಸಿನ ಮುಪ್ಪಿನ ಮುದುಕನು, ಮರಾಟರ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ತಾನು ಸ್ವತಃ ಸಮರಾಂಗಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದನೆಂದ ಬಳಿಕ, ಆತನ ಕಾಟಕಾವಸ್ಥೆಯನ್ನೇನು ವರ್ಣಿಸುವದಿದೆ? ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಬರಗಾಲ. ಖಂಡನೆಯ ವಸೂಲು ನಿಂತು ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ದಂಡಿನ ಸಂಬವಳಂತೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಾಕಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಯಾರ ಕಡಿಯಿಂದಲೂ ಹಣಬರಲೊಲ್ಲದು. ಖರ್ಚಿನ ಬಾಬಂತೂ ನಿಲ್ಲುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಆ ವೃದ್ಧ ಬಾದಶಹನು ಬಹು ಪೇಚಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು! ದಂಡು ಸಾಗಿಸುವಾಗ ಮಹಾ ಮಹಾ ನದಿಗಳು ಹೊರಸೂಸಿ ಹರಿಯುತ್ತಲಿವೆ. ಬಾರಿಯು ಕೆಸರಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಒಜ್ಜೆ ಹೊರುವ ಬಿಟ್ಟೆಯ ಜನರು ಓಡಿಹೋಗಿರುತ್ತಾರೆ ಕುದುರೆ, ಒಂಟಿ, ಹೇಸರಗತ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಸಶುಗಳು ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಳಲಿ, ಪಟಪಟನೆ ಸಾಯುತ್ತಲಿವೆ. ದುಷ್ಟಾಲದಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲ ತ್ರಸ್ತಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ದಂಡಾಳುಗಳ ಸಂಬಳವು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಬಂಡುಗಳು ತಲೆಯೆತ್ತಹತ್ತಿವೆ. ಇಂಥ

ಸಂಕಟಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ದಿನಹೋದ ಬಾದಶಹನು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಅವನಾನಗಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಂಗಾಲದ ಸುಭೇದಾರನಾದ ಮುರ್ಷಿದಕುಲೀಖಾನ ನೊಬ್ಬನೇ ಬಾದಶಹನ ಕೇವಲ ಇಮಾನಿಯ ನೌಕರನುಳಿದಿದ್ದು, ಅವನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಣವಿಂದಲೇ ಬಾದಶಹನ ಊಟವಾಟಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಇರಲಿ.

ಒಂದು ದಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಕೂಗು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಊರುಗೋಲನ್ನು ಊರುತ್ತ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಡೇರೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದನು ಡೇರೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿಮೊಡನೆಯೇ ಸೇವಕನು ನೀರು ತುಂಬಿದ ಬಂಗಾರದ ಸೊಂಡಿಯ ಗಂಡಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟನು. ಕೂಡಲೆ ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಕೈಕಾಲು-ಮೋರೆಗಳನ್ನು ತೊಳಕೊಂಡನು. ಒಳಮಗ್ಗಲು ಚಚ್ಚಾಕಾದ ಸಣ್ಣ ಚಾಸೆಯು ಹಾಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು ಅವನು ಅದರ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತ ನಂತರ ಸೇವಕನು ಆ ಡೇರೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದನು. ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಆತನ ಅಸಂಖ್ಯ ಒಮಾರಲುನುಗಾವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೇ ಇಬ್ಬರು-ವಜೀರ ಅಸದಖಾನ ಹಾಗೂ ಆತನ ಪರಾಕ್ರಮಿ ಪುತ್ರನಾದ ಝಲ್ಫೀಕಾರಖಾನ ಇವರಿಬ್ಬರೇ-ಡೇರೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು; ಮತ್ತು ವಜೂ ಮಾಡಿ ಬಾದಶಹನೆದುರಗೆ ಮೊಣಕಾಲೂರಿ ನಿಂತು ಕೊಂಡರು. ಪರವೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಝನಾನಖಾನೆಯ ಹೆಂಗಸರು ಬಂದು ಕುಳಿತ ಒಳಕ ಸ್ವತಃ ಬಾದಶಹನು ವಜೀರವಾಮನಾಗಿ ರಕಾತವನ್ನನ್ನಹತ್ತಿ ನನು. ರಾಂತರೀಯಿಂದ ರಕಾತವನ್ನಂದ ಬಳಿಕ, ವಜೀಫಾ ಆಗಲು, ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಸ್ವರದಿಂದ ಎದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪರದೆಯನ್ನು ಬದಿಗೆ ಸರಿಸಿ, ಬಾದಶಹನ ಹೀರೆ ಮಗಳಾದ ಝೀಬುನ್ನಿಸೆಯು ಬಂದು, ನೆಟ್ಟಗೆ ತಂದೆಯ ಎದುರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ಆಗ ಪ್ರೇಮಭರದಿಂದ ಅವಳ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಡುತ್ತ, ಮಮತೆಯ ದನಿಯಿಂದ ಔರಂಗಜೇಬನು:— 'ತಂಗೀ, ನಿನಗಂದು ಸೊಗಸೆನಿಸುತ್ತದೋ?"

"ಅಹುದು. ಅಪ್ಪಾ, ನನಗಂದು ಸೊಗಸೆನಿಸುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಅಪ್ಪಾ, ಇಂದು ನಿನೊಡನೆ ವಜೀಫಾ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ನನಗೆ ನನ್ನ ಭವಿತವ್ಯವು ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಇಂದು ಮಹಮ್ಮದ ಮೈಗಂಬರರು ನನಗೆ ದರ್ಶನ ಕೊಟ್ಟು, ನನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು."

“ಅಹಹ! ತಂಗೀ, ನೀನು ಬಹು ಭಾಗ್ಯವಾಲಿಸಿಯು.”

“ಅಪ್ಪಾ, ನಾನು ಭಾಗ್ಯವಂತಳೇನೋ ನಿಜ! ಯಾಕೆಂದರೆ ‘ನಿನ್ನ ಇಹಲೋಕದ ಯಾತ್ರೆಯು ಮುಗಿಯುತ್ತ ಬಂದಿವೆ; ನೀನು ನಿನ್ನ ಮುಂದಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸು’ ಎಂದು ಪೈಗಂಬರರು ಇಂದು ನನಗೆ ಸೂಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಪ್ಪಾ ಪೈಗಂಬರರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದರ್ಶನದ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ಬಹು ಆತುರಳಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ವರೆಗೆ ನಾನು ಬಿನ್ನವಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ವಚನ ಕೊಟ್ಟು, ನನಗೆ ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಿರಿ. ನಮ್ಮ ಮನೆತನದ ಹಿರಿಯರ ದೇಹಗಳೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿಯ ಮಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವವೋ, ಆ ಪವಿತ್ರವಾದ ಆಗ್ರಾದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ದೇಹವೂ ಗೋರಿಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಅಂತಿಮ ಇಚ್ಛೆಯಾಗುತ್ತದೆ.”

“ತಂಗೀ, ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದರೆ, ನಾನು ಪೈಗಂಬರರಲ್ಲಿ ಮಹದಪರಾಧಿಯಾದೆನು! ಹೋಗು, ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯ ವೇರೆಗೆ ನೀನು ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ತೊಡಗು. ನಿನ್ನ ಸಾಕುವಾಗನಾದ ಶಾಹಾರಾಜನನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ನಾನೀಗ ವರ್ಜೀರ ಅಸದಖಾನರ ಕೂಡ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವೆನು. ಹೋಗು ನೀನು ದಾಂತಲತ್ತದಿಂದ ಮೊರಟು ಹೋಗು. ನಿನ್ನ ಈ ಅಂತಿಮ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ನಾನೆಂದಿಗೂ ತುಚ್ಛೀಕರಿಸಲಾರೆನು.”

ತಾನು ಹೀಗೆಂದು ಅಭಿವಚನ ಕೊಡಲು, ರೈಬುನ್ನಿಸೆಯು ಶಾಂತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಒಳಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಬಾದಶಹನು ಕ್ಷಣ ಕಾಲದ ವರೆಗೆ ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾದನು. ಇಂದಿಗೆ ೧೬-೧೭ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಶಾಹಾರಾಜನನ್ನು ಬಾದಶಹನು ಬಂಧಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ. ಅವನನ್ನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ರೈಬುನ್ನಿಸೆಯು ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳಿಂದ ತಂದೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಟ ಹಿಡಿದಿದ್ದಳು. ಬಾದಶಹನು ಇದು ವರೆಗೆ ಅವಳಿಗೆ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿ, ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಇಂದು ಮಹಮ್ಮದ ಪೈಗಂಬರರು ಅವಳಿಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನು ತ್ತು, ಅವಳ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಈಕೆಯ ಈ ಅಂತಿಮ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಅನಾದರ ಮಾಡಬಾರದೆಂದೇ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಅನಿಸಿತು; ಅಂತೇ ಅವನು ಆಗ ಆ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ವರ್ಜೀರನೊಡನೆ ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತನು.

“ವಾಪೂರಾಜಾ, ನಾನು ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಅವನು ನಿನ್ನ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಬೇಗನೆ ಮಾಡುವನು; ಆದಕಾರಣ ನೀನು ನನಗನ್ನು ಅಪ್ಪನೇ ಕೊಡು. ನಿನ್ನ ಬಿಡುಗಡೆಯು ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲೇ ಆಗುವದು. ಕೊಂಚವೂ ಯೋಚಿಸಬೇಡ”

“ಘೇ-ಘೇ,” ಬೇಗಮಸಾಹೇಬ, ನಾನು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಸಿಮ್ಲಾಡಸೆ ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಕರೆಮೊಯ್ದಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಹೊರ್ತು ಇಲ್ಲ ನನ್ನ ರಕ್ಷಣಕರ್ತಾರಾರಿವರು?”

“ಶಾಹೂ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಸಕಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿರುತ್ತೇನೆ. ಮುದ್ದ ಬಾದಶಹನಿಂದ ನಿನ್ನ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ವಚನ ತಕ್ಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ; ಬಾಳಾ, ನನ್ನೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲವೆ?”

ಯುಬುಟ್ಟಿಯ ಆ ಚಟವನ್ನು ಆ ಪರವ ವಂಚಕನಾದ ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನು ನಡಿಸಿದನೇನು? ಇಲ್ಲ. ಕಡೆಗೂ ಅವನಿಂದದಾಗಲಿಲ್ಲೆಂಬದು ಇತಿಹಾಸವನ್ನರಿತ ವಾಚಕರಿಗೆ ಬೇರೆ ತಿಳಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ.

ಶಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನ ಸುಸ್ವಭಾವ

ಕಾಲದ ಗತಿಯನ್ನು ತಡೆಯುವವರಾರು? ದಿನದ ಹಿಂದೆ ದಿನಗಳು ಗತಿಸುತ್ತಿರುವವು. ಕಾಲವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದಾರ್ಥದ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡುವದರಲ್ಲ ತೊಡಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಅದು ಕಲ್ಪವೆಂಬ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗುವಂತೆ, ಕ್ಷಾ, ಅರಕ್ಷಣ ಮುಂತಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಾಮಧ್ಯೇಯಗಳಿಂದಲೂ ಅದರ ಕಲ್ಪನೆಯುಂಟಾಗುತ್ತವೆ; ಆದರೆ ಕಾಲನ ರೂಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಯಾರೂ ಎಂದೂ ಕಾಣಲಾರರು. ಈ ಸೃಷ್ಟಿರೂಪವಾದ ಕಾನನದಲ್ಲ ಸದಾ ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಅವನೊಬ್ಬ ಬಲಾಘ್ಯ ವ್ಯಾಧನೇ ಅಗಿರುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತುತದ ಕಥೆಯಾದರೂ ಅಂಥ ಆ ಮಹಾಕಾಲನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಜೀರ್ಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಸಂಶೋಧಿಸಿ, ಹಿನ್ನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ನಮ್ಮ ವಾಚಕರ ಮುಂದಿಡಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ನಾವಿತ್ತ್ರಿಬಾಯಿಯು ತನ್ನ ಮಗಳ ಶೋಧಕ್ಕಿಂದು ಲೋಕಿಯಿಂದ

ಹೊರಟು ಕೆಲ ದಾರಿ ಕ್ರಮಿಸಿದ ಬಳಿಕ, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು? ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಎಂಬುವಾವುದನ್ನೂ ಅರಿಯದೆ, ಅವಳು ಅಂದು ಸಂಜೆಗೆ ಒಂದು ಹಳೆಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಊರು ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪೇ ದೂರ ದಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವಳ ಕಾಲಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮುಟ್ಟು ನೆಟ್ಟಿತು. ಅದರ ವ್ರದೆಯಿಂದ ಅವಳು ಕುಗ್ಗುತ್ತ ಮುಗ್ಗುತ್ತ ಸಾವಕಾರವಾಗಿ ಸಾಗಿ ರಲು, ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಎಡವಿ ಬಿದ್ದು ದರಿಂದ, ಅವಳ ಮೊಣಕಾಲೇ ಒಡೆಯಿತು! ಮೊದಲೇ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಬೆಂದು ಬೆಂದಾಗಿದ್ದ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು, ಆ ಘನವಾದ ಸೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಬವಳಿ ಬಂದು ಬಿದ್ದಳು! ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಾದರೂ ಅವಳು ದೇಹಭಾನ ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಕತ್ತಲೆಯ ದಿನಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಊರವ ರಿಗೆ ಅವಳ ಇರವೇ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳಗಾಗ ಬರಲು, ಅವಳಿಗೆ ಎಚ್ಚರ ವಾಯಿತು ಪೂರ್ವರಾತ್ರಿಯ ಸೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದಿದ್ದವು. ಎದ್ದೇಳಲು ಶಕ್ತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅವಳು ಬಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೆಯೇ ನೆರ ಳುತ್ತ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರಲು, ಆ ಊರ ಪ್ರಮುಖ ಕೃಷಿಕನೊಬ್ಬನು ಬೆಳಗಿನ ರುವಾದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಹೊಲದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದ್ದನು. ಆಗ ಒಳ್ಳೇ ಪ್ರಶಾಂತ ಸಮಯವಾದ್ದರಿಂದ, ದಾರಿಯ ಸಕ್ಕದ ಚರಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸವನೆ ನೆರಳುತ್ತಲೂ, ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತಲೂ ಬಿದ್ದಿರುವ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯ ಮಂದಮಂದವಾದ ಧ್ವನಿಯು, ಆ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಬಹು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಆಗ ಇನ್ನೂ ಬೆಳಗೇ ಬೆಳಗಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಧಿಪ್ರಕಾ ಶವು ಬೀಳುವುದರಲ್ಲಿದ್ದಿತು ಆತನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೊರಳಿ ನೋಡಿ, ದನಿಯು ಯಾವ ಕಡೆಯಿಂದ ಕೇಳಬರುವವೆಂಬದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸ ತೊಡಗಿದನು. ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಅದರ ಸುಳುವೇ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಲು, ಸಮಾಪದ ಚರಂಡಿಯಲ್ಲೇ ಯಾರೋ ಬಿದ್ದು ಕೊಂಡಿದ್ದು, ಅವರೇ ನೆರಳುತ್ತಿರುವರೆಂಬದು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಬಳಿಕ ಅವನು ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ಪಿಳಪಿಳ ಕಣ್ಣು ಬಿಡುತ್ತ, ಸೆಟ್ಟಿನ ವೇದನೆಯಿಂದ ನೆರಳುತ್ತ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸಾವಿತ್ರೀ ಬಾಯಿಯು "ನೀರು-ನೀರು" ಎಂದು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಕೂಡಲೆ ಆತನು ತನ್ನ ತತ್ರಾಣಿಯೊಳಗಿನ ಬೊಗಸೆ ನೀರನ್ನು ಆಕೆಗೆ ಕುಡಿಸಿದನು; ಹಾಗು ಅವಳನ್ನು ಆ ತಗ್ಗಿನೊಳಗಿಂದ ಎತ್ತಿ ತಂದು, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿದನು.

ಅವನು ಅವಳ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆ ದೊಯ್ದು ಆರೈಕೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಅಂತೆಯೇ ಭಾವುರಾಯನು ೨-೩ ಸಾರೆ ಲೋಣೆಗೆ ಹೋದನೂ, ಅವನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯ ಪತ್ನೆ ಹತ್ತಿ ಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೊಂದೇ ತಳೇಗಾಂವದೊಳಗಿನ ದಾಭಾಡಿಯವರ ವಾಡೆಗೆ ಹೋದಾಗ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಪತ್ನೆ ಹತ್ತಿಲ್ಲೆಂದು ಅವನು ಹಂಸೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದನು.

ಹಂಸೆಯು ಅಂದು ದಾಭಾಡಿಯವರ ವಾಡೆಯಿಂದ ಫಕ್ಕನೆ ಅಂತ ಧಾರ್ಫನ ಹೊಂದಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ದುಃಖವ್ಯಾಕುಲನಾದ ಭಾವುರಾಯನು ತಳೇಗಾಂವದಿಂದ ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಮರಳಿ ಬರುತ್ತಿರಲು, ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು ಯಾವ ಊರಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಕೃಷಿಕನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆರೈಕೆ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಳೋ, ಅವನಿಗೂ ಭಾವುರಾಯನಿಗೂ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಕ ತಾಲೀಯ ನ್ಯಾಯದಂತೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಆ ಕೃಷಿಕನು ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ತನಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಾವುರಾಯನಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು, ಭಾವುರಾಯನು ಆತನೊಡನೆ ಅವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾವಿತ್ರೀ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ಹಂಸೆಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಅವಳಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಭಾವುರಾಯನು ತಾನು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲೇ ಮರಳಿ ಬರುವುದಾಗಿಯೂ, ಬಳಿಕ ತಾವಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಪತ್ನೆ ಹಚ್ಚುವುದಾಗಿಯೂ ಸಾವಿತ್ರೀ ಬಾಯಿಯ ಎದುರಿಗೆ ವಚನಬದ್ಧನಾಗಿ ಖೇಡಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಆತನು ಖೇಡಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನ ತರುಣ ಒಡೆಯನಾದ ನಾಗೋಜಿರಾಯ ದೇಶಮುಖನು ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಅಮಿರನ ಕ್ರೋಧಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ, ಮನೆಯಿಂದ ಎತ್ತೋ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದವು ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾವುರಾಯನು ತೋರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗೋಜಿ ರಾಯನ ಶೋಧಕ್ಕೆಂದು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ನೆಟ್ಟಗೆ ಆ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದು, ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಗುಣಹೊಂದಿದ್ದ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಹಂಸೆಯ ಶೋಧಕ್ಕೆಂದು ಸಾಗಿದನು. ಭಾವುರಾಯನು ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ, ತಾನು ಕಾಲ ನಡಿಯಿಂದಲೇ ನಡೆದಿದ್ದನು. ಅವರು ಆ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹೊರಟವರು ಮೊದಲು ಚಿಂಚ ವಡಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೊಂಕಣದಿಂದ ತ್ರೀಮಂತ ಮೊದಲನೇ

ಬಾಜೀರಾಯನಾಹೇಬ ಪೇಶ್ವೆಯವರ ಪರಮ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಚಿಂಚವಡದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗಣಪತಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೊಂದು ಬರತಕ್ಕವ ರಿದ್ದರು. ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮರ ದರ್ಶನವಾಗುವದೆಂದು ಬಗೆದು, ಭಾವೂರಾಯಾದಿಗಳು ಚಿಂಚವಡದಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ನಿಂತರು; ಹಾಗು ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ದರ್ಶನ-ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು.

ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯ ಆ ಮೋಣಕಾಲ ಗಾಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಾದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅವರ ಪ್ರವಾಸವು ಅಷ್ಟೊಂದು ಒತ್ತರದಿಂದ ಸಾಗದೆ, ಮಂದಮಂದವಾಗಿ ನಡೆದಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅವರು ಮರಾಟರ ಪ್ರದೇಶ ವನ್ನು ದಾಟಿ ಮೊಗಲಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಬಳಿಕ, ಅಷ್ಟೊಂದು ಸಾವ ಕಾಶವಾಗಿ ಸಾಗದರೆ ನಡೆಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರತ್ನುಗಳ ಆಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಅವರು ಒಳಗಾಗ ಬೇಕಾಗುವದೋ, ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಮವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ಭಾವೂರಾಯನು ಎದೆಗುಂದಿ, ತಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸ ವನ್ನು ಆದಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತ, ಹಿಂದುಗಳ ವಸತಿಯಿದ್ದಲ್ಲೇ ತಂ- ಗುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದನು. ಪ್ರವಾಸದ ತೊಂದರೆಯ ಮೂಲಕ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯ ಕಾಲನೋವು ಹೆಚ್ಚಿತೊಡಗಿತು ಒಂದು ದಿನವಂತೂ ಆಕೆಯ ಮೋಣಕಾಲು ಬಾತು, ಆನೆಯ ತಲೆಯಂತಾಯಿತು! ಅವಳು ಆ ನೋವನ್ನು ತಾಳದಾಳು; ಆದರೂ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆನು? ತನ್ನ ಮಗಳ ಪತ್ನಿ ಹತ್ತುವ ವರೆಗೆ ಅವಳ ಹಿಂದಿನ ಆ ಪ್ರವಾಸದ ಶುಕ್ಲಕಾಷ್ಠವು ಪರಿಹರಿಸು ವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯ ಕಾಲು ಬಾತು ಅವಳು ಪರಮ ವಿಹ್ವಲ ಳಾಗಲು, ಅಂದಿನ ಅವರ ಪ್ರವಾಸವು ಸರಿಯಾಗಿ ಸಾಗುವ ಬಗೆಯಂತು? ಭಾವೂರಾಯನು ಅವಳನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಿರು ಗಂಟೆಯ ಅರಣ್ಯದೊಳಗಿನ ಒಂದು ಹಳ್ಳದ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಿ, ಒಂದು ವಿಶಾಲವಾದ ಗಡದ ನೆಳಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿದನು; ಹಾಗು ಲಗುಬಗನೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ಉಂಡು, ಆಕೆಗೂ ಉಣಬಡಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಗೆ ಅಂದು ಒಂದು ತುತ್ತು ಕೂಡ ಉಟ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾಲ ನೋವಿನಿಂದ ಹೈರಾಣಾಗಿದ್ದ ಅವಳಿಗೆ ಅಂದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜ್ವರ ಬಂದವು. ಆದರಿಂದ ಇನ್ನು

ಅವಳನ್ನು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವರು ಇಳಿದುಕೊಂಡ ಸ್ಥಳವು ನಟ್ಟಡವಿಯ ಪ್ರದೇಶವಾದ್ದರಿಂದ, ಯಾವುದೊಂದು ಹಿಂದೂ ವಸತಿಯ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ತಲುಪದ ಹೊರತು, ಅವರ ಅಂದಿನ ಆ ಪ್ರವಾಸವು ಮುಗಿಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲ ತೊಂದರೆಯ ಮೂಲಕ ಭಾವೂರಾಯನು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾದನು.

ಅವನು ಹಾಗೆ ಬರಿಯ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತರೆ ನಡೆಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಹೊತ್ತು ತಿರುಗುತ್ತ. ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯ ಜ್ವರವು ಹೆಚ್ಚಿ, ಆಕೆಯು ಬಡಬಡಿಸತೊಡಗಿದ್ದಳು; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಯಾರೋ ಗುಣಗುಟ್ಟುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಆದರಿಂದ ಅವನು ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿಸಿ, ಶಬ್ದಬರುವ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಅಶ್ವಾರೋಹಿಯಾಗಿ ಹೊರಟನು.

ಭಾವೂರಾಯನು ಹೆಚ್ಚು ದಾರಿ ಕ್ರಮಿಸಬೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲೇ ಅವನಿಗೊಂದು ವಿಚಿತ್ರ ದೃಶ್ಯವು ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ತಾನು ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತೇನೆ? ತನ್ನ ಸದ್ಯದ ಕರ್ತವ್ಯವೇನು? ಮುಂತಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು, ಆ ವಿಚಿತ್ರ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಟಕಮಕವೆಂದು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಎದುರಿಗೆ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಸ್ವಾರನು ತನ್ನ ನಿಡಿದಾದ ಧನುಷ್ಯವನ್ನು ಹೊಡಿಕೊಂಡು ಯಾವುದನ್ನೋ ಗುರಿ ಹೊಡೆಯುವ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಕ್ಷಣಗಳಾದರೂ ಅವನ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಧನುಷ್ಯದಿಂದ ಬಾಣವು ಹೊರಹೊರಡಲೊಲ್ಲದು. ಇಷ್ಟು ಆತುರಗ್ರಹಸ್ತನಾದ ಅವನು ತನ್ನ ಬಾಣವನ್ನೇಕೆ ಬಿಡಲೊಲ್ಲನೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಭಾವೂರಾಯನಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಜಜ್ಜಾಸೆಯುಂಟಾಗಲು, ಅವನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಮುಂದಕ್ಕೆ ದೂಡಿ, ಆ ಸ್ವಾರನ ಒಂದು ಪಕ್ಕದ ಗಡದ ಮರೆಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಅದರಿಂದ ಭಾವೂರಾಯನ ಇರವು ಆ ಸ್ವಾರನಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆ ಸ್ವಾರನ ಚಲನವಲನವೂ, ಆತನ ಗುರಿಯೂ ಭಾವೂರಾಯನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುವಂತಿದ್ದವು. ಅದುವರೆಗೆ ತನ್ನ ಧನುಷ್ಯವನ್ನೆಳೆದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಟೆಯು ಸ್ವಾರನ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದಿತು; ಆದರೆ-ಆದರೆ ಆದುವುಗಳ ಬೇಟೆಯಾಗದೆ, ಮನುಷ್ಯ ಬೇಟೆಯಾಗುತ್ತ. ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನು

ಎದುರಿಗಿನ ಆಲದ ಮರದಿಂದ ಬರಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಸ್ವಾರನು ಅವನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಗಂಟೆ ಬಿದ್ದಿತು! ಆದರೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಪುಣ್ಯವಿಶೇಷದಿಂದ ಸ್ವಾರನ ಬಾಣವು ಅವನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಒತ್ತಿ ಹೋಯಿತೇ ಹೊರತು, ಅದು ಅವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಿಧವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಆ ಸ್ವಾರನು ತ್ವೇಷಗೊಂಡು, ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡುತ್ತ:-—"ಮೂರ್ಖಾ, ಹರಾಮುಖೋರಾ" ಎಂದಂದನು.

ಸ್ವಾರನು ಹಾಗೆಂದು ನುಡಿಯುವಾಗ ಆತನ ಮುಖವು ಭಾವೂರಾಯನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತಲ್ಲದೆ, ದನಿಯ ಗುರ್ತೂ ಹತ್ತಿತು. ಅದರಿಂದ ಭಾವೂರಾಯನು ವಿಸ್ಮಯವಿಸ್ಫೂರಿತ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ:- "ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್-ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್, ಇಂದೆಂತಹ ಬೇಟೆಯನ್ನಾಡುವಿಯೋ?" ಎಂದು ಆ ಸ್ವಾರನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು. ಮೊದಲೇ ತನ್ನ ಗುರಿ ತಪ್ಪಿ ಘಾತವಾದ್ದರಿಂದ ವಿಷಾದಗೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಸ್ವಾರನು ಭಾವೂರಾಯನನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಲೇ, ಅವನು ಆ ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಗುರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಭಾವೂರಾಯನ ಮೇಲೆಯೇ ಏರಿ ಬಂದನು.

ಆ ಸ್ವಾರನು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಆಗಿರದೆ, ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿಯ ಬಡ ಪಿಂಜಾರನಾದ ಇಸ್ಮಾಯಿಲನಾಗಿದ್ದನು. ನಾಗೋಜಿರಾಯ ದೇಶಮುಖನ ಬಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಯಾವನು ಸೂರ್ಯಾಜಿಗೂ ಹಂಸೆಗೂ ನೋಸಪಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದನೋ ಮತ್ತು ಆಯತ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇದೇ ಭಾವೂರಾಯನ ತಂತ್ರದಿಂದ ಮುಖಭಂಗತನಾಗಿ ಆ ನಾಗೋಜಿರಾಯನ ರೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನೋ, ಆ ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ವಿಷಯದ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯು ನಮ್ಮ ವಾಚಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ. "ನನ್ನ ಮನೆ-ಮಾರುಗಳ ನೈಲ್ ಸಟ್ಟು ಸೂರೆಗೊಳಿಸಿದ ನೀಚಾ, ಕಾಫರಾ, ನೀನು ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿಗೂ ಬಂದೆಯಾ? ಇಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೇ ಚನ್ನಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿರುತ್ತೀ. ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಹೀರದ ಹೊರತು, ಈ ಇಸ್ಮಾಯಿಲನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವಂತಿಲ್ಲ" ಎಂದೆಂದವನೇ ಇಸ್ಮಾಯಿಲನು ಭಾವೂರಾಯನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು. ಭಾವೂರಾಯನ ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದವು ಇದ್ದೇ ಇತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹೆದರದೆ, ಏರಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಇಸ್ಮಾಯಿಲನು ಕುದುರೆಯಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಇಸ್ಮಾಯಿಲನು

ಇನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಣವನ್ನು ಭಾವೂರಾಯನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸತಕ್ಕವನು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲು ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯನು, ಚಟ್ಟನೆ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ಕೈ ಹಿಡಿದನು.

ಆ ಗೃಹಸ್ಥನು ಇಸ್ಮಾಯಿಲನ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಧನುಷ್ಯವನ್ನು ಕಸ ಗೆರೆದು ಒಳ್ಳೇ ತ್ರೇಷದಿಂದ ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ:--“ಮೂರ್ಖಾ, ಮುಸುಂಡ್ಯಾ, ಹೇಡಿಯಂತೆ ಹೀಗೆ ಮರೆಗೆ ನಿಂತು ಬಾಣಪ್ರಯೋಗವನ್ನೇಕೆ ನಡಿಸಿರುತ್ತೀ? ಅಂಥ ಧೈರ್ಯವೇ ಇದ್ದರೆ, ಬಾ ಎದುರಿಗೆ; ಹಾಗು ತೋರಿಸು ನಿನ್ನ ಚಾತುರ್ಯ-ಸಾಹಸಗಳನ್ನು! ನೀಚಾ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಆಪವಾದ ಹೇರಬಯಸುತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲವೆ? ಬದ್‌ಮಾಷ್! ನಿನ್ನನ್ನು ಈಗಲೆ ತುಂಡರಿಸಿ ಚೆಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ನೀನು ಆ ಸಾಧ್ವಿಯ ಗಂಡನಾದ್ದರಿಂದ, ನಿನ್ನನ್ನು ಇಂದು ಮತ್ತೆ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಇಂದಿನಿಂದ ನೀನು ನಮ್ಮ ರೂರಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇರದೆ, ನಿನಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿದತ್ತ ಹೊರಟು ಹೋಗು. ನೀನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವ ಸಾಹಸವನ್ನೆಂದೂ ಮಾಡಬೇಡ. ಒಂದುವೇಳೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ಈ ಲಂಡತನವನ್ನು ಮತ್ತೆ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಯಮಸದನಕಟ್ಟುವೆನೆಂಬದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡು” ಎಂದಂದು, ಆ ತರುಣನು ಇಸ್ಮಾಯಿಲನಿಗೆ ಅರ್ಧ ಚಂದ್ರಕೊಟ್ಟು ದೂಡಿದನು.

ಆ ತರುಣನು ಇಪ್ಪತ್ತೈದರ ಒಳ-ಹೊರಗಿನ ವಯಸ್ಸಿನವನು. ಅವನು ಆ ಸಾನುಬಾಹುವಾಗಿದ್ದು, ಗೌರವರ್ಣದವನೂ, ಹುರಿಕಟ್ಟಿನ ಶರೀರದವನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಒಳ್ಳೇ ತೇಜಃಪುಂಜವಾಗಿತ್ತು. ಆತನ ಮುಖ ಚರ್ಯೆಯಿಂದ ಅವನು ಎಷ್ಟು ಸರಳ ನಡತೆಯವನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನೋ, ಅಷ್ಟೇ ದೃಢಮನಸ್ಸಿನವನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಮಾತಿನ ಶಿವಿಯಿಂದ, ಅದನ್ನು ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಇವನಾವನೋ ಅಧಿಕಾರಿಯಿರಬೇಕೆಂದು ತಟ್ಟನೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು.

ಇಸ್ಮಾಯಿಲನು ಹೊರಟು ಹೋದ ಬಳಿಕ ಆ ತರುಣನು ಭಾವೂರಾಯನನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ:--“ನೋಡಿದಿ, ಇವನು ಎಂಥ ನೀಚನಿರುವನೆಂಬದನ್ನು? ಇವನು ಹೀಗೆ ಮರೆಮೋಸದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದುದು

ಇದು ಎರಡನೇ ಸಲವು; ಆದರೆ ಈತನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೂಲಿ ಬಯಸಿದ್ದರ ಕಾರಣವೇನಿರಬೇಕು? ಇವನ-ನಿಮ್ಮ ಪೂರ್ವದ ಪರಿಚಯವೇಯೇ?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು, ಭಾವಾರಾಯನು ಇಸ್ತ್ರಾಯಿಲನ ವಿಷಯದ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ:--"ಇವನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುತ್ತಿರುವ ಕಾರಣವೇನೆ"ಂದು ಆ ತರುಣನಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು.

ಆಗ ಆ ತರುಣನು:--"ಆ ನೀಚನು ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೊಲ್ಲದ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಊರ ಬಳಿಯ ವಾಕಿನದ ಪರ್ಯಾಯಕನ ಮೇಲೆ ಬಾದರಹನು ಸ್ವತಃ ದಾಳಿ ಯಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಬಾದರಹನ ಕಡೆಯ ಜಮಾಲಖಾನನೆಂಬ ಸರದಾರನು ನಮ್ಮ ಪಾರದ ಊರೊಳಗಿಂದ ಹಾಯ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆ ಜಮಾಲ ಖಾನನಿಗೂ ಈ ನೀಚ ಇಸ್ತ್ರಾಯಿಲ ಹಿಂಜಾರನಿಗೂ ಗಂಟುಬಿತ್ತು. ಈತನ ಪರಿಚಯವು ಆ ಖಾನನಿಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಇದ್ದದರಿಂದ, ಅವನು ಈತನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಬಂದಿಳಿದನು. ಈ ಇಸ್ತ್ರಾಯಿಲನ ಹೆಂಡತಿಯು ಬಳ್ಳೇ ಸುರೂಪಿಯಾಗಿರುವಂತೆ, ಬಹು ಸುಸ್ವಭಾವದವಳೂ ಆಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರು ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬಂದು ಕೆಲ ತಿಂಗಳುಗಳೇ ಆದವು. ಆ ಮೊದಲು ಇವರು ಪುಣೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಹೇಳುವ ಶೋಧಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದರಂತೆ. ಖಾನನಂಥ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನು ಬಂದು ಮನೆಯಲ್ಲೂ ತಲಪೂರಿ ಕುಳಿತದ್ದ ರಿಂದ, ಇಸ್ತ್ರಾಯಿಲನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸಮೀಪದ ಪೇಟೆಯ ಊರಿಗ ಹೋಗಿ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತರಬೇಕಾಯಿತು. ಈತನು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಭಿ ಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಆ ಖಾನನು ಇವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೂಡ ಸಂಭಾಸನ ಕಟ್ಟಿ ತೊಡಗಿದನು. ವಯಸ್ಸಾದವನೂ, ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನೂ ಆದ ಖಾನನ ಕೂಡ ಆ ಸಾಧಿಯು ಸರಳತನದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಖಾನನು ಕೈ ಸಡಿಲು ಬಿಟ್ಟು ಹಣ ಕೊಟ್ಟು, ಇಸ್ತ್ರಾಯಿಲನನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಪೇಟೆಗೆ ಕಳಿಸ ಹತ್ತಿ, ಅಕೆಯ ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚೆಚ್ಚು ಸಲಿಗೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ಒಂದು ದಿನ ಆ ಖಾನನ ಇಚ್ಛೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಆ ತ್ರಿವರ್ಗವೂ ವನಭೋಜನಕ್ಕೆಂದು ಹೋಗಿರಲು, ಖಾನನು ಅವಳನ್ನು ಅವಳ ಗಂಡನಿಂದ ದೂರೀಕರಿಸಿ: ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ನಡೆ. ನಾನು ದೊಡ್ಡ ಸರದಾರನಿರುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಈ ಬಡ ಹಿಂಜಾರನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವಳಲ್ಲ. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ

ಪ್ರೀತಿಯ ಬೀಜವನ್ನು ಗುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಅವನು. ಅವಳು ಆತನ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡವೆ ಸುರಿಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡರೂ, ಆ ಯವನ ರಾಕ್ಷಸನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ; ಹಾಗೂ ಅವನು ಅವಳನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸ ತೊಡಗಿದನು. ಅವಳು ಒದರಾಡಿ ಬೀರಾಡಿ ರಂಜಾಟ ನಡಿಸಿದರೂ ಕೇಳದೆ, ಖಾನನು ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆದನು. ಸುದೈವದಿಂದ ನಾನೂ ಅಂದು ಆ ಕಡೆಗೆ ಏತಕ್ಕೋ ಹೋಗಿದ್ದೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಭರದಿಂದ ಬಿಟ್ಟನು. ಆತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವುಂಟಾಗಲು, ನಾನೂ ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದೆನು; ಹಾಗೂ ಅವನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಆಹತಗೊಳಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಕುದುರೆಯಿಂದ ಇಳಿಯ ಹಚ್ಚಿದೆನು. ಆಗ ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು:—“ನನ್ನನ್ನು ಈ ನೀಚನ ಜಾಲದಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿರಿ” ಎಂದು ಬೇರಿದಳು. ಕೂಡಲೆ ನಾನು ನನ್ನ ಕೈಗತ್ತಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನೂ ಆಹತಗೊಳಿಸಿದೆನು. ಅವನ ಗತಿಯು ಮುಂದೇನಾಯಿತೆಂಬದರ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡವೆ, ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಆತನ ಆ ಕುಂಟಬಿದ್ದ ಕುದುರೆಯ ಪೇಲಿಯೇ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಬಂದೆನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ನಾವು ಮನೆಗೆ ತಲುಪಲಿಕ್ಕೆ ರಾತ್ರಿಯಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಆ ರಾತ್ರಿ ಅವಳನ್ನು ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಮಲತಾಯಿಯ ಹತ್ತರ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮರುದಿನ ಅವಳ ಗಂಡನ ಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿ ಕೊಟ್ಟೆನು. ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವನು ನನಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಆ ನೀಚನು ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ, ನನ್ನನ್ನೇ ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವನು!” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಬಳಿಕ ಭಾವೂರಾಯನು ತನ್ನ ಹಾಗೂ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು, ಕೂಡಲೆ ಆ ಸುಸ್ವಭಾವೀ ರಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನು ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆಮೊಯ್ದನು

ಸತಿತ ಪಿತನ ಅಧಃಪತನ!

ಸ್ರಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು ಪಾರದ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಆಕೆಯು ಬೇನೆಯು ವೆಚ್ಚ ತೀ ಹೊರತು, ಕಡಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪಾರದ ದುರ್ಗವು ಸೊಲ್ಲಾ

ಪುರಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾಗಿತ್ತು. ಬಾದಶಹನ ದಾಳಿಯು ಆ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಇದ್ದದ್ದೇ; ಯಾಕಂದರೆ, ಬಾದಶಹನ ಬೀಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೆಲ ಹರದಾರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಭೀಮಾತೀರದಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತು. ಶಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನು ಸಾವಿತ್ರಿ ಬಾಯಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬಹು ಕನಿಕರಪಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆತನು ಆಕೆಯ ಸೇವಾ-ಶುಶ್ರೂಷೆಗಾಗಿ ಕೆಲ ಜನ ದಾಸ-ದಾಸಿಯರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ತಾನು ಸ್ವತಃ ಆಕೆಯ ಅನ್ನ-ನೀರು, ಔಷಧೋಪಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶ್ರಮವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಧನಾಜಿ ಜಾಧವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಡುಗಲಿಯಾದ ಪದಮಜಿಯು ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯ ಮಗನೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಶಹಾಜಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅಭಿಮಾನವೂ ಸಂತೋಷವೂ ಎನಿಸಿತು; ಯಾಕಂದರೆ, ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಅವನು ಈ ಮೊದಲೇ ಕಣ್ಣುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದ್ದು, ಅವನು ಆ ವೀರನ ಬಗ್ಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದ ಶಹಾಜಿಯು ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯನ್ನು ತನ್ನ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವಳ ಸೇವಾಶುಶ್ರೂಷೆ ನಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಅವಳ ಆ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರನಾದ ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಧನಾಜಿ ರಾಯನ ದಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕರೆತರಲಿಕ್ಕೊಂದು ತನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸಿಕ ಜನರನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

ಒಂದು ದಿನ ಭಾವುರಾಯನು ಶಹಾಜಿಗೆ ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತ ಸೂರ್ಯಾಜಿ ಪಿಸಾಳನ ಸಂಬಂಧದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಕಡೆಗೆ:—“ಪಾಟೀಲದಾದಾನವರೇ, ನಮ್ಮ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಅಲ್ಪವೇ ಆಗುವಂತಿದೆ; ಯಾಕಂದರೆ, ಹಂಸಾ ಬಾಯಿಯ ವಿಷಯದ ಭವಿಷ್ಯವೇ ಅಷ್ಟು ಉಜ್ವಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವಳ ಉದರದಲ್ಲಿ ರಾಜಪುತ್ರನ ಜನ್ಮವಾಗುವದೆಂದು ನಗರದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬುಡು ಬುಡಿಕನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಆಕೆಯು ರಾಜಮಾತೆಯಾಗುವ ವರೆಗೆ ಹಲವು ಕುತ್ಸಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ದಾಟಬೇಕಾಗಿದೆ!”

“ಆಕೆಯ ವಿಷಯದ ಭವಿಷ್ಯವು ಹಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವಳ ಧೈರ್ಯ-ಸಾಹಸಗಳಾದರೂ ಅಷ್ಟು ಉಜ್ವಲವೇ ಆಗಿರಬೇಕಾಗುವವು. ಅವಳು ಯಾವ ನೊಬ್ಬ ರಾಜ-ಮಹಾರಾಜನ ರಾಣಿಯಾಗಬಹುದು; ಆದರೆ ಭಾವುರಾಯಾ, ಅವಳನ್ನು ವರಿಸುವ ಅಂಥ ಯಾವ ದೊಡ್ಡ ರಾಜ ಇಲ್ಲವೆ ಮಹಾರಾಜನು ಈಗ ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿದ್ದಿರುವನು?”

‘ದಾದಾನಾಹೇಬ, ಹಾಗೆನ್ನ ಬೇಡಿರಿ. ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಹಾಗು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮರಾಟರೇನು ಕಡಿಮೆಯಿರುವರೇ? ನೀವೇನು ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಮರಾಟರಲ್ಲವೆ?’

“ಅಹುದು. ಅಲ್ಲ ಹೇಗೆ? ಆದರೆ ನಾವು ರಾಜರಲ್ಲ; ಪಾಟೀಲರು.”

“ಆದರೇನಾಯಿತು? ನಮ್ಮ ಶ್ರೀ ಶಿವಭಕ್ತಪತಿಗಳ ಮನೆತನವೂ ಮೊದಲು ಪಾಟೀಲರದೇ ಆಗಿತ್ತು; ಅಲ್ಲವೆ ಭಕ್ತಪತಿಗಳ ತಂದೆಯವರು ಕೆಲ ದಿನ ವ್ರತ್ಯವು ವಾಟೀಲರೇ ಆಗಿದ್ದರಂತೆ. ಅವರೂ ಮೊದಲು ಸಿಮ್ಮಂತೆ ಬಾದರಾಜನ ಹಸ್ತಕರೀ ಆಗಿದ್ದರು.”

ಭಾವೂರಾಯನ ಆ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಹಾಜಿಯು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಹಂಸೆಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳದಂತೆ ಆಕೆಯ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಮೂರ್ತಿಯು ರಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನ ಮನಶ್ಚಕ್ಷುಗಳ ಮುಂದೆ ಮಂದವಾಸದಿಂದ ಚಲಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಇಂಥ-ಹಂಸೆಯಂಥ-ಅದೇಕೆ ಹಂಸೆಯನ್ನೇ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆ ತರುಣ ವಾಟೀಲನಿಗೆ ಅನಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಅದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅವಳನ್ನು ರೋಧಿಸಿ ತರಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು:-“ಭಾವೂರಾಯಾ, ನಾವು ಹೇಗೂ ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಕರೆತರಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಜನರನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇವೆ. ಪದಮಜಿಯು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಅವನ ಮುಖಾಂತರ ಹಂಸೆಯ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹಚ್ಚೋಣ,” ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಎಷ್ಟು ಔಷಧೋಪಚಾರ ಮಾಡಿದರೂ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಗೆ ಗುಣವಾಗದೆ, ಆಕೆಯು ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದಳು. ಇವರ ಬೇಸಿಯು ಯಾವ ವಾರೀರಕ ರೋಗಕ್ಕಿಂತ ಮನೋರೋಗವೇ ಬಲವತ್ತರಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಅದು ಯಾವ ಔಷಧಗಳಿಂದಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಾರದೆಂದು ವೈದ್ಯರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟರು. ಭಾವೂರಾಯನೂ ಶಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನೂ ಕೂಡಿ ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರೂ, ಆಕೆಗೆ ಕೊಂಚವೂ ವಿರಾಮವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಗಂಡನೇ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಬಾದಶಹನ ಋನಾನಿವಾರನೆಗೆ ಒಯ್ಯುವ ಸೀನಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಅವಳು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗ ತನಗೆ ಹೇಳಿ ಪಥ ಹೋಗದ್ದರಿಂದಲೂ, ಅವಳೂ ಅವಳ ತಂದೆಯಂತೆ ಜಾಳುಕುಲ-ಶೀಲಭ್ರಷ್ಟಳಾದಳೆಂದು ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಿರಿಯ

ವಾದಂತಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದರಿಂದ ತಾನು ಇನ್ನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮೋರೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಜೀವ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳಿಗೆ ತೀರ ಉದಾಸವೆನಿಸಿತ್ತು. ಭಾವೂರಾಯನಾಗಲಿ, ಬೇರೆ ಜನರಾಗಲಿ ಹೇಳುವ ಸಾಮಾನ್ಯಾನೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವುಗಳಿಂದ ಅವಳ ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅಸಹಿಷ್ಣುವಾದ ಒರೆಯು ಮಾತ್ರ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹಚ್ಚಿದಂತಾಗಿ, ಆದರಿಂದ ಅವಳ ತಲ್ಲಣವು ಹಾರತೊಡಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು ಅಂತರ್ದಾಹದಿಂದಲೂ, ಕಾಲನೋವಿನ ಬಾಧೆಯಿಂದಲೂ ಹೀಗೆ ಬಳಲುತ್ತಿರಲು, ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಗಿನ ರುವಾವದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೊಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸ್ವಪ್ನಬುದ್ಧಿತ್ತು:

ಆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬೇನೆಯ ಹೆಚ್ಚಳದಿಂದ ತಾನು ತೀರಿಕೊಂಡಂತೆ ಅವಳಗನಿಸಿತು. ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಹಂಸೆಯು ಬಾದರಹನ ಸರೆಯಿಂದ ಪಾವಿತ್ರೈಪೂರ್ಣ ಮುಕ್ತಳಾಗಿ ಬಂದಂತೆಯೂ, ಆಕೆಯನ್ನು ಪಾರದದ ಶಯಾಜಿ ಪಾಟೀಲನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನವಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ ಆಕೆಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಮಗಳ ಆ ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಖವನ್ನು ಕಂಡು, ತಾನು ಒಳ್ಳೇ ಆನಂದಮುಗ್ಧಳಾಗಿರುವಂತೆ ಅವಳಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಪದಮಜಿಯು ದೊಡ್ಡ ಸರದಾರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿ, ತನ್ನ ಅತುಲ ವೈಭವವೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಭೆಟ್ಟಿಗೆಂದು ಕೇವಲ ಲೀನತೆಯಿಂದ ಬಂದು ತನ್ನ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಳ್ಳೇ ಪ್ರೇಮಭರದಿಂದ ತಾನು ಆತನ ನೆತ್ತಿಯನ್ನಾಘ್ರಣಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ ಆ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಗೆ ಅಂದಿನ ಆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ತೋರಿತು. ತನ್ನ ಮಗನು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ತನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವನೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಅವಳು ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ, ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ನಮಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಅವಳು ಟಕಮಕವೆಂದು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಹತ್ತಲು. ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು:—ಅವ್ವಾ, ನಾನು ಪದಮಜಿಯು. ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೀನೆ, ಎಂದು ನುಡಿಯಿತು.

ಪದಮಜಿಯು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು! ಶಕಾಜಿ ಪಾಟೀ

ಲನ ಅನುಚರರು ಅವನನ್ನು ಧನಾಜರಾಯನ ದಂಡಿನಿಂದ ಕರೆತಂದಿದ್ದರು. ಆ ತಾಯಿ-ಮಕ್ಕಳ ಅಂಟನ ಭೆಟ್ಟಿಯ ಸಂತೋಷವು ಅವರ್ಣನೀಯವಾಗಿತ್ತು!

ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು ಆತ್ಮಾನಂದದಿಂದ ಕೆಲ ಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಳೆದ ಬಳಿಕ, ಮಗನನ್ನು ಕುರಿತು: "ಅಪ್ಪಾ ಪದಮಜಿ, ನನ್ನ ಪಂಸೆಯು ಎಲ್ಲೆಡೆ ತ್ತಾಳೆ?" ಎಂದು ತವಕದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದಳು.

"ಅವ್ವಾ, ಆದು ನನಗಿನ್ನೂ ತಿಳಿಯದು; ಆದರೂ ಅವಳು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ, ಅವಳನ್ನು ಕರೆತಂದು ನಿನಗೆ ಭೆಟ್ಟಿಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನು ನೀನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕೊಂಚವೂ ಯೋಚಿಸಬೇಡ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಶೋಣಿಯಲ್ಲೇ ಸುಖವಾಗಿರುವರೆಂದು ನಾನು ಮೊದಲು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಬಾದಶಹನ ಸ್ವಾರಿಯು ಖೇಡದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಲು, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಶೋಣಿಯಿಂದ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಕರೆಮೊಯ್ದು ಬೀಕೆಂದು ನಾನು ಶೋಣಿಗೆ ಹೋಗಲು, ಆ ಊರ ಆ ವಾಡೆಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಇರಲಿಲ್ಲ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆ ಊರೊಳಗಿನ ಬಹುತರ ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ತಮ್ಮ ಮನೆ-ಮಾರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೊರೆದು ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಅಲ್ಲ ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಪತ್ತೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ ಬಳಿಕ ನಾನು ನಾಗೋಜಿ-ಭಾವೂರಾಯರ ಪತ್ತೆ ಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ, ಅವರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಇರವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಖೇಡಿಗೆ ಹೋಗಲು, ಅವರೂ ಊರಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಭಗ್ನಮನೋರಘನಾಗಿ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಂದ ತಿರುಗಬೇಕಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಂದ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯದ ಚಿಂತೆಯೇ ಚಿಂತೆಯು! ೨-೨ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಈ ಶಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲರ ಜನರು ಬಂದು ನನಗೆ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ನಿನ್ನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ತುಸ ಹಾಯ್ ಎನಿಸಿತು."

ಬಳಿಕ ಶಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನು ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು: "ಪದಮಜಿ, ನೀವು ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುತ್ತೀರಿ? ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯವರ ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಚಿಂತಾಜನಕವಾಗಿದೆ; ಅದರಂತೆ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವುದೂ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಹಂಸಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಕಾಣದ ಹೊರತು ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಗುಣವಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಏನು ಮಾಡುವೆಂಬ ದನ್ನು ಬೇಗನೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿರಿ" ಎನ್ನಲು,

"ನಮ್ಮ ಪಂಸೆಯು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಸಂಗಡ ಹೋಗಿರುವಳೆಂದ

ಬಳಿಕ ಆಕೆಯು ನಿರಾಸವನಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅವಳನ್ನು ಕರವೊಯ್ಯುವಾಗ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು "ಇವಳನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಇವಳ ತಾಯಿಯನ್ನು ಇವಳೆಡೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಈ ಭಾವವೂ ರಾಯನೊಡನೆ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತನು ಸ್ವತಃ ಧರ್ಮಾಂತರಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಧರ್ಮಾಂತರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಒತ್ತಾಯ ಪಡಿಸಲಾರನೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಶಯ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ನಾನು ನಾಳೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡುವೆನು; ಹಾಗು ೮-೧೦ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿಂದ ಹಂಸೆಯ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿ, ಅವಳನ್ನು ಕರೆತಂದು ನಮ್ಮವನಿಗೆ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ."

ಗೊತ್ತಾದ ಮೇರೆಗೆ ಪದಮಜಯು ತೀವ್ರವೇ ಎಲ್ಲರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹಂಸೆಯ ಪತ್ತೆಗಾಗಿ ಬಾದಶಹನ ಭಾವಣೆಗೆ ನಡೆವನು ಸಾರದ ದುರ್ಗದಿಂದ ಬಾದಶಹನ ಭಾವಣೆಯು ೩-೪ ದಿನಗಳ ವಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಒಬ್ಬನು ಬಿಟ್ಟು ಮೇರೆಗೆ ಹೋಗಲು. ಬಾದಶಹನ ಭಾವಣೆಯು ಹತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಎಷ್ಟೋ ಮೃಗುಗಳ ನಡನೆ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಭಾವಣೆಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಒಂಟೆ-ಕುದುರೆಗಳು ಕಟ್ಟುಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಸೈನಿಕರು ತಮ್ಮ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಮುಂದೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವೇಟಿಯು ನೆಲೆಸಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಕೊಡ-ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವವರ ಕೋಲಾಹಲ ಶಬ್ದವು ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ದಾರಿಯ ಎಡಲಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವವಿಲ್ಲದ ಎಷ್ಟೋ ಪರು-ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಛಿನ್ನ-ವಿಚ್ಛಿನ್ನ ದೇಹಗಳು ಬಿದ್ದಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಂಧವು ಇಡಗಿ, ದಾರಿಕಾರರಿಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ಹೇಸಿಗೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ದಾರಿಗುಂಟ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ರಾಹುಟಿಗಳಿದ್ದು, ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ೨-೩ ಜನ ಶಿಸಾಯಿಗಳು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಮಲಿನ ಹರಕುಬರಕಾದ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರು; ಹಾಗು ಅವರ ವಾಹನಗಳಾದ ಒಂಟೆ-ಕುದುರೆಗಳು ಸೊರಗಿ ಸೊರಗಿ ಸಾಯಲಾಗಿದ್ದವು! ಮನೂಚಿ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇತಿಹಾಸಕಾರನು ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನ ಭಾವಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ:— "ಬಾದಶಹನ ಭಾವಣೆಯಷ್ಟು ಹೊಲಸು ಪ್ರದೇಶವು ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲೇ ದೊರೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಭಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ದಿನಾಲು ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಮನುಷ್ಯರೂ, ಪಶುಗಳೂ ಸತ್ತು ದುರ್ಗಂಧವಡಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪಶುಗಳಂತೆ, ಸತ್ತ ಮನುಷ್ಯರ

ಕಾಲಿಗೂ ಹಗ್ಗ ಕಟ್ಟಿ ದರದರನೆ ಎಳೆದೊಯ್ದು, ಅವರ ಮೈಮೇಲಿನ ಅಂವೆ-
 ಅಂಚಡಿ, ವಸ್ತ್ರ-ಬದವೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಸಮಾಪದ ಯಾವು
 ಯೊಂದು ತೆಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಿಬಿಡುವರು! ಬಾದಶಹನ ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿ
 ಗಿಂತಲೂ ನರಿ-ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಖಂಡವಾದ ಸೌಖ್ಯವು ಲಭಿಸಿತ್ತು!
 ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಸ್ವತಃ ಬಾದಶಹನ ರಾಹುಟಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇದೇ
 ಪ್ರಕಾರವಿದ್ದದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಆ ದುರ್ಗಂಧದ ಮೂಲಕ
 ನನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳೆಳು ತಿದ್ದುವು! ಅಲ್ಲಿ ನೋಣಗಳು ಮಿತಿಮಾರಿದ್ದು, ಅವು
 ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಗೆಯ ಆಹಾರದ ಮೇಲೂ ರಾಶಿಗಟ್ಟಲೆ ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದವು!”

ಇದು ವರೆಗೆ ಪದಮಜಯು ಧನಾಜಿರಾಯನೊಡನೆ ಹಲವು ಸಾರೆ
 ಬಾದಶಹನ ಛಾವಣಿಯನ್ನು ಸುಲಿದಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಛಾವಣಿಯೊಳಗಿನ
 ಆ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಷ್ಟು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ,
 ಬಾದಶಹನ ವಿಪುಲವಾದ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಮರಾಟರು ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತು
 ಸುದ್ದವಾದುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕಷ್ಟ ಗೋವಿಂಟು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ
 ಬಾದಶಹನನ್ನು ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ತಂದಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಬಾದಶಹನ
 ಛಾವಣಿಯ ಆ ಅಂತರಂಗವು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದು ಅವನು ಆದನ್ನು
 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಿ:—“ಇವೊಂದು ಭೂಲೋಕಮೊಳಗಿನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ
 ವಾದ ನರಕವೇ!” ಎಂದು ತಿಳಿಕೊಂಡನು. ಪದಮಜಯು ಛಾವ
 ಣಿಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ನಾಗಿ ಪತಾಣ, ಬಲೂಚ, ಅಫಗಾಣ, ಪಹಾಡಿ.
 ಗುವಾಡಿ, ಕಾಶ್ಮೀರ, ಮುಂತಾದ ಶಿಪಾಯಿಗಳ ಶಿವಿರಗಳನ್ನು ದಾಟಿದನು.
 ಅಲ್ಲಂದ ಮುಂವೆ ಆತನಿಗೆ ಸರದಾರ ಜನರ ರಾಹುಟಿಗಳು ಹತ್ತಿದವು. ಆ
 ರಾಹುಟಿಗಳೆಲ್ಲ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ತುಸ ಏಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದ್ದವು. ಅವೂ ದಾಟಿದ
 ಬಳಿಕ ಬಾದಶಹನ ಖಾಸ ಶಾಮಿಯಾನವು ಹತ್ತಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರ ಧಾರಿಗಳ
 ಸಂತತ ಪಹರಿಯಿದ್ದು, ಸುತ್ತಲೂ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತೋಫುಗಳು ಹೂಡಿ
 ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಬಾದಶಹನ ರಾಹುಟಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಕೆಲ ಜನ
 ಕಟುಗರು ಶುಕಗಳನ್ನು ತುಂಡ ತುಂಡರಿಸಿ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾಂಸವನ್ನು
 ಕೊಂಡ ಶಿಪಾಯಿಗಳು ಅವನ್ನು ಒಂದು ಉದ್ದನ್ನ ಕಬ್ಬಿಣ ಸಲಾಕಿಗೆ ಜುಟ್ಟಿ,
 ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹೊತ್ತುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಹಸಿವಿಸಿಯಾಗಿ
 ಸುಟ್ಟು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು!

ಪಹರೆಯವನು ಪದಮಜಯ ಕುದುರೆಯನ್ನು ತರುಬಿ: —“ಸೂವ್ಯ ರಕಾ ಅವಲಾದ! ಹಮಾರಾ ಖಾನಾ ಖರಾಬ ಕರನೇಕೋ ಇದರ ಆಯಾ?” ಎಂದಂದು ತನ್ನ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಕಬ್ಬಿಣ ಸಳಿಯಿಂದ ಪದಮಜಯ ಕುದುರೆಗೆ ಹೊಡೆದನು. ಅದರಿಂದ ಆ ಕುದುರೆಯು ಬೆದರಿ, ಸಂಲ್ಕಾ ಕಾಲಿನ್ನೆತ್ತಿ, ದಾರಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತ ಓಡತೊಡಗಿತು! ಕುದುರೆಯನ್ನು ಸಾವರಿಸಿ ಹಿಡಿದು, ೨ ರವಾಣ ಕಾವಲುಗಾರನ ಅತಿ ಪ್ರಸಂಗದ ಬಗ್ಗೆ ಕಡ ತೀರಿಸಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಪದ ಮಜಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂತು; ಆದರೆ ಇದು ಪ್ರಸಂಗವಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವನು ಸುಮ್ಮನಾದನು. “ಸೂರ್ಯಾಜಿ ಪಿರಾಳ”ನೆಂಬ ಸರದಾರನು ಎಲ್ಲಿರು ತ್ತಾನೆಂದು ಪದಮಜಯ ಅಲ್ಲಿಯವರಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತ ನಡೆದನು. ಈ ಹನ ರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯವರಾರೂ ಕೇಳದ್ದರಿಂದ, ಆ ಪಲಾಣರು ತಮ್ಮ ಮೋರೆಡುನ್ನು ಸೊಟ್ಟು ಸೊಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಏನೇನೋ ಅನ್ನುತ್ತ, ಇವರಿಗೆ ಅಣಕಿಸತೊಡಗಿ ದರು. ‘ಬಾದಶಹನ ಘಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂದೆ ಸೂರಜಾಯ ದುವೈ ಯೆನು? ಆತನು ಮುಸಲ್ಮಾನನಾಗಿರುವದ’ಂದ, ಅವನ ಮುಸಲ್ಮಾನನೇ ರೇನು?’ ಮುಂತಾದ್ದೊಂದೂ ಪದಮಜಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅವನ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವದು ದುಸ್ತರವಾಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಆತನನ್ನು ‘ಸೂರಜಾಯ’ ಎನ್ನುವ ರೆಂಬದು ಒಬ್ಬ ಶಿಷಾಯಿಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ‘ನೀನು ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿಯವನು? ಸೂರಜಾಯನ ಕಡೆಗೆ ನಿನ್ನ ಕೆಲಸವೇನು?’ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನು ಒತ್ತಿ ಒತ್ತಿ ಕೇಳತೊಡಗಿದರು. ಅವನು, ಅದಾವುದನ್ನು ಹೇಳದೆ, “ನನಗೆ ಆ ಸೂರಜಾಯ ಸರದಾರರ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು.

ಕಡೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಮರಾಟು ಶಿಲೆದಾರನು ಪದಮಜಯನ್ನು ಸೂರಜ ಖಾನನ ತಂಬುವಿಗೆ ಕರೆಮೊಯ್ದನು. ಆಗ ಸೂರ್ಯಾಜಯ ಖಾಟದ ವೇಳೆಯಾಗುತ್ತ. ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಮರಾಟು ತರುಣನು ತನ್ನ ಭಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದಿರುವನೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ರಾಜುಟಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದನು. ಕಳೆದ 10-15 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡಬ ಪದ ಮಜಿಗೆ ಮೊದಮೊದಲು ಸೂರ್ಯಾಜಿಯ ಗುರುತು ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಆತನ ಆಗಿನ ಮರಾಟುಶಾಹಿಯ ಪೋಷಾಕಿಗೂ ಈಗಿನ ಮೊಗಲಾಯಿಯ ಪೋಷಾಕಿಗೂ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅದರೂ

ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಗುರುತು ತಿವ್ರವೇ ಹತ್ತಿತು; ಆದರೆ ಸೂರ್ಯಾಜಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆತನ ಗುರುತು ದತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲ. ಏಳಿಕ ಪದಮಜಿಯು ತಾನಾರಂಭವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು, ಅವನು ಪ್ರೇಮಭರದಿಂದ:--“ಚಾಂದಾ, ಚಾಂದಾ, ನೀನೇ ನನ್ನ ಚಾಂದಾನೇನು?” ಎಂದಂದು, ಅವನನ್ನು ಅಸ್ಪೀಕೊಂಡನು. ಆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಪಷ್ಟಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟ ಆ ಮಾಂಸದ ದುರ್ಗಂಧವನ್ನು ನೋಡಿ, ತನ್ನ ತನು ಬಯಸಿ ಪತಿತನಾಗಿರದೆ, ಈತನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ತನ್ನ ತನುಗೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆಂಬುದು ಪದಮಜಿಗೆ ಜಾತಿಯಾಯಿತು.

ವಿಚಿತ್ರ ಯೋಗಾಯೋಗ !

“ಅಪ್ಪಾ, ಈ ಹೊಲಸು ನಾತ! ಈ ಹೇಸಿಕೆ ಬರುವಂತಹ ಖಾನಾ! ಈ ನಿಮ್ಮ ಸುದಗಾಡು ವೇಷ! ಎವೇ ಏನು. ನಿಮ್ಮ ಮತಾಂತರದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು! ಅಪ್ಪಾ, ನೀವು ಹೊಲ್ಲದ ದುರಾತಿಗೆ ಮನಸೋತು ಮುಸುಲರಾಗದೆ ಹಿಂದುಗಳಿಗೆ ಎಂದರೆ, ಲೀ ಶಿವಭತ್ತಪತಿಯ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮನಮುಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಮರಾಟಾಶಾಹಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆಷ್ಟು ಮಹತ್ವವುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬದರ ವಿವಾದರೂ ನಿಮಗಿದೆಯೇ? ಅಪ್ಪಾ, ಇಂದಿಗೆ ನೀವು ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ನಾವೆಷ್ಟು ಸುಖಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆವು? ಅಪ್ಪಾ, ನೀವು ಈ ಧರ್ಮಾಂತರ ಮಾಡಿ ಗಳಿಸಿದ್ದಾದರೂ ಏನು? ಇಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳುವವರಾರು? ಅಪ್ಪಾ, ನಿಮ್ಮ ಕುಲಕಂಠತಕನಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮಗೆ ವಾಯಿಯ ದೇಶ ಮುಖಗಿರಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಲ್ಲವೆ? ಅಂದಮೇಲೆ ನೀವು ಆ ದೇಶಮುಖ ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಈ ಬಾದಶಾಹಿ ಭಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅನಾಮಧೇಯಿಗಳಾಗೇಕೆ ವಾಸಿಸುತ್ತೀರಿ? ಅಪ್ಪಾ, ನೀವು ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಸತ್ಯನಾಶಗೊಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಕುಟುಂಬಘಾತವನ್ನೂ, ಆತ್ಮಘಾತವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತಾಗಿಲ್ಲವೆ?”

“ಚಾಂದಾ--ಚಾಂದಾ, ಪದಮಜ--ಪದಮಜಿ” ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು, ಸೂರ್ಯಾಜಿಯು ತನ್ನ ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಮೋರೆ ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಎಕ್ಕಿ-ಬಿಕ್ಕಿ ಅಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಅಶ್ರುವರ್ಷಣಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಅಂತರಂಗವು ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಾಗಿಯಿಂದ ಹುರುಳಿಸಿ ಹೋಯಿತು; ಆದರೆ ಅವನು ಆಗ ಸಶ್ಚಾಸ್ತವ ಪಟ್ಟಾದರೂ ಮಾಡುವ

దేను? బళిక అవను: తమ్మా నాను నన్న ఆనంత వాపగళన్న ఈ పర్వతాపద వేదనేయింద క్షాలన మాడుత్తిరుత్తేనే. ఒందు క్షణ కూడ నన్న మనస్సిగే వాఁతియిల్ల. తమ్మా, ఇందు నాను సాయలిక్కే సిద్ధనిరుత్తేనే; ఆదరే సాయువదాదరూ డేగే? పదమజి, నన్న వాప సవూహవు నన్న న్న సాయగొడువదిల్ల. తమ్మా, నాను నన్న వాప గల విస్తారవన్నేష్టందు డేకలి? నాను కుటుంబ ఘాతకను; రాష్ట్ర ఘాతకను; కుల నాశకను; అల్లది కడేగే నన్న ధ్రుయపుత్ర డంసేయ ఘాతవన్ను నాను నన్ని కృయింద మాడికొన్నేనే."

"ఏనేన్ను విరి? ఆప్పా, నివు ఇందస్తేను? డంసేయ ఘాతవే?"

"ఘాదప్పా-ఘాదు! నానే నన్న డంసేయ ఘాతగొళిషిదవను! ఇన్ను నాను ఆ సంగతియన్ను మరేమాజుడేకేకే? నన్న డంసేయ సంచిగేయింద నన్న బళయిల్ల సంగక్షణ డేందలిక్కే బందిరలు, ఈ పరమ నిజనాద నిన్న తందేయి ఆకేయ విశ్వాసఘాత మాడిదను!"

కూడలే పదమజియు ఒమ్మేలే ఆతన ముంగ్గియన్ను పిడిదు:-
 "ఆప్పా, డేళిరి, డేగనే డేళిరి; డంసేయ అవస్థయు ఏనాయితేంబ దన్ను ననగే డేళిరి. అన్నను డంసేగాగి కంఠస్థప్రాణళాగి బిడ్డు కేందిరుత్తాళి. డంసేయ ఘాతవన్ను నివు డేగే మాడిదిరేంబదన్ను వాంతమనస్సురాగి డేగనే డేళిరి!" ఎన్నులు,

సూర్యాజియు డంసేయ ఆ మోదలిన సంగతియన్ను తన్న మగ సిగే తిళిసి, బళిక:- "బండేరాయను ఆకేయన్ను దరవడేగారంద బిడిసి తందు తన్న మనేయిల్లిట్టుకేందిరలు, ఖేడద నాగోజి డేశ ముఖను దాభాడేయవర వాడేయింద అవళన్ను సేకకేండు తందు, బాదశఠన ఒబ్బ ఆమొరసిగే అసిసి, ఆతన ముఖాంతర తాను బాద శఠనింద బకు డొడ్డ డేశముఖిరియన్ను సంపాదిసఢేకేందిద్దను. ఆ సంగతియు ననగే తిళియలు, సంధిసాధిసి నాను అవళన్ను ఆ కుత్త దింద బిడిసిదంతాయితు. ఆదరూ నన్న ధర్మాంతరద కుచ్చిన మూలక యాగు నిజ-స్వార్థలొలుపతేయ మూలక అవళన్ను బాదశఠన ఝనానఖానేగే నానాగియే కళిసికొట్టురుత్తేనే."

“ಶಿವ! ಶಿವ!! ಅಪ್ಪಾ, ಎಂಥ ಪರಮ ನೀಚ ವಿಚಾರಗಳು ನಿಮ್ಮವು? ಹಂಸೆಯು ನಿಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಗಳಲ್ಲವೆ? ಅಂಧವಳನ್ನು ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದ ಬಾದಶಹನ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ದೂಡಿದಿರಲ್ಲವೆ? ಧೀಕಾರ-ಧೀಕಾರವು ನಿಮ್ಮ ಬಾಳಿಗೆ! ಅಪ್ಪಾ, ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ನೀನು ಕ್ಷಣಕಾಲವಾದರೂ ಬದುಕಬಹುದೆ? ಅಪ್ಪಾ, ಇಂಥ ಪರಮ ನೀಚ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಯೂ ನೀವು ಇನ್ನೂ ಜೀವಿಸಿರುವಿರಲ್ಲವೆ!!! ಹಂಸಾ, ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಹಂಸಕ್ಕಾ! ಮುರಾಟರ ಉಚ್ಚಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಶಿವಭಕ್ತಪತಿಯ ಪಾಪ ತ್ರೈನಾತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು, ಕಡೆಗೆ ನೀನು ಬಾದಶಹನ ಝನಾನಖಾನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ಅಪ್ಪಾ! ತ್ರೇಷ, ಕೋಪ, ಸಂತಾಪ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ನನ್ನ ತಲೆಯು ಫುಮಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಅಪ್ಪಾ, ಈಗಳಿಗಲೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ, ಕೃತಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು -- ನರಕಭೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಲಿಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಏನಾದರೂ ನೀವು ನನ್ನ ಜನಕ ತಂದೆಯು: ನನಗೆ ಜನ್ಮಕೊಟ್ಟು, ನೀವು ನನಗೇ ಜಗತ್ತಿನ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿಟ್ಟಿರುತ್ತೀರಿ. ಈ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಾಗ ನಾನು ಈಗ ನನ್ನೇ ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ತುಂಡರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೀವು ಇದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಅನುಭವಿಸಿ ಸಾಯಿರಿ!” ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು, ಪದಮಜಯು ಒಕ್ಕೇ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಆ ಡೇರೆಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದನು. “ತಮ್ಮಾ, ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆ” ಎಂದು ಹೇಳುವ ಶಬ್ದ ಶಕ್ತಿಕೂಡ ಸೂರ್ಯಾಜಿಯಲ್ಲಿ ಆಗ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ಪದಮಜಯು ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಲೆ, ಆತನು ಮೋರೆ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅನುತ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು.

ವಾಚಕರೇ, ಅದಾವ ಮನೆತನವು ಮುರಾಟನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ವಿಷಯವ ಈ ಬಗೆಯ ತಿರಸ್ಕರಣೆಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತ್ರೇಷವುಂಟಾಗಲಿಕ್ಕಲ್ಲ? ಡೇರೆಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳುತ್ತಲ ಪದಮಜಯು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ, ಭರದಿಂದ ನಡೆದನು. ಆಗ ಆತನ ಚಿತ್ತವು ಭ್ರಮಾಂಗಾಂಡಿತ್ತು. ವಿಚಾರಗಳ ಅತಿರೇಕದಿಂದ ಅವನು ಘ್ರಾಂತಿಷ್ಠನಾಗುವ ಸಮಯವೂವಗಿತ್ತು; ಅದೇಕೆ, ಅವನು ಆಗ ಬಯಮುಟ್ಟಿಗೆ ಹುಚ್ಚನೇ ಆಗಿದ್ದನು. ತಾನು ಹೋಗುತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲವೆ? ಎಂಬ ಒಗೆ ಆತನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ತಂದೆಯೇ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಬಾದಶಹನ ಝನಾನಖಾನೆಗೆ ಸೇರಿಸಿರುವ

ನನ್ನ ವಿಚಾರವು ಅಸಹ್ಯವಾಗಲು, ಪದಮಜಿಯು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ:--
 "ಹಂಸಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಸತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿದಾಗಲೇ ನಾನು ತಾಯಿಗೆ ಮೋರೆ ತೋರಿ
 ಸುವೆನು." ಎಂದು ಪುನಃ ಪುನಃ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಕುದುರೆಯನ್ನು ಓಡಿಸ
 ಹತ್ತಿದನು. ಆತನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಆ ವಿಚಾರತಂದ್ರಿಯು ಎಷ್ಟು ಒತ್ತರದಿಂದ
 ನಡೆದಿತ್ತೋ, ಅಷ್ಟೇ ವೇಗದಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು.
 ತನ್ನ ಕುದುರೆಯ ಒಗ್ಗೆ ಪದಮಜಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೇಮವಿದ್ದಿತು. ಕಾಲ
 ಕಾಲಕ್ಕೆ ದಾಣಿ-ನೀರು ಕೊಡುವದು, ಚಾಕರಿ ಮಾಡುವದು, ನಾಲು ಕಟ್ಟಿಸು
 ವದು ಮುಂತಾದ ತನ್ನ ಕುದುರೆಯ ಚಾಕರಿಗಳನ್ನು ಆತನು ಸ್ವತಃ ತಪ್ಪದೆ
 ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನೆಂದೂ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.
 ಹೀಗೆ ಆತನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಹು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸಲಹುತ್ತಿದ್ದರೂ,
 ಇಂದು ಆತನ ತಲೆಯೇ ತಾಳದಪ್ಪಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ, ಯಾವ ಸಂಗತಿಯ
 ಬಗ್ಗೆಯೂ ಆತನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಒಂದೇ
 ಸವನೆ ಫಳಿಸುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದ ಆರೀಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆತನು ೪-೫ಹರ
 ವಾರಿಗಳ ದಾರಿಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಕ್ರಮಿಸಿದನು! ಪದಮಜಿಯ ಕುದು
 ರೆಯು ಬಾದಶಹನ ಝನಾನಖಾನೆಗೆ ಭಿಮುಖವಾಗಿ, ಅಂದರೆ ಭೀಮಾತೀರದ
 ಬೇಗಮಪುರಿಯ ಕಡೆಗೆ ಭರದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತ. ಆಗ ವರ್ಷಾಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ
 ನಡು-ನಡುವಿನ ಹಳ್ಳ-ಕೊಳ್ಳಗಳು ತುಂಬಿ, ಹೊರಸೂಸಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು.
 ಪದಮಜಿಯ ಚಿತ್ತವು ಆವಾವುಗಳ ಕಡೆಗೂ ಇರದೆ, ತಾನು ಎಷ್ಟು ತೀವ್ರ
 ಬೇಗಮಪುರಿಗೆ ತಲುಪುವೆನೋ, ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ರುನಾನಖಾನೆ
 ಯೊಳಗಿಂದ ಯಾವಾಗ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನೋ ಎಂಬ ಒಂದೇ ವಿಚಾರದಿಂದ
 ಗ್ರಸ್ತವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಆ ಕುದುರೆಯು ದಾರಿಯೊಳಗಿನ ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ಹಳ್ಳ-
 ಹೊಳೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಕ್ಕೆ ಭೀಮಾತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಆಗ
 ಭೀಮಾ ನದಿಯು ರಾಡಿ ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರಸೂಸಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊದಲೇ
 ಕುದುರೆಯ ಚಾಣ! ಅದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಡುಬ್ಬದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾರ
 ನನ್ನ ಹೇರಿಕೊಂಡು ಈಸಿ ಪಾರಾಗುವದಕ್ಕೆ ಅದು ತಾನಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡು
 ವದೇ? ಹೊಳೆಯು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಲೇ ಅದುವರೆಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಓಡಿ
 ಬಂದ ಆ ಕುದುರೆಯು, ತನ್ನ ಒಡೆಯನಿಗೆ ತನ್ನ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಜ್ಞೆಗಳಿಂದ
 ಹೊಳೆ ದಾಟಲಾರದ-ತನ್ನ ಅಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿತು. ದಿನದಂತೆ

ಆಗಿದ್ದರೆ, ಪದಮಜಿಯು ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು, ಅವರ ಹೊಟ್ಟೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ, ಹರಗೋಲಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಅದನ್ನೊಯ್ದು, ಹರಗೋಲಿನ ಮುಖಾಂತರ ನದೀಪಾರಾಗುವ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಇಂದು ಆತನ ಚಿತ್ತ ಭ್ರಮಣವಾಗಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ, ಅವನಿಗೆ ಅದಾವುದೂ ಹೊಳೆಯದೆ, ಕುದುರೆಯನ್ನು ಒಂದೇಸವನೆ ಹೊಡೆದು ನದಿಯಲ್ಲಿ ದುಮುಕಲು ಒತ್ತಾಯ ಪಡಿಸಿದನು. ಅನಿರ್ವಾಹವೆಂದು ಕಡೆಗೆ ಅದು ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು!

ಕುದುರೆಯು ನೀರಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕೊಡನೆಯೇ ಪದಮಜಿಯೂ ಕುದುರೆಯೂ ನೀರಿನ ಪ್ರಚಂಡ ವೇಗದ ಮೂಲಕ ವಿಂಗಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಪದಮಜಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಈಸ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮೂಲಕ ಆತನು ಭರದಿಂದ ಈಸಿ, ಹೊಳೆಯನ್ನು ದಾಟಿದನು; ಆದರೆ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಅನ್ನಾಹಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಒಂದೇಸವನೆ ವೇಗದಿಂದ ದಾರಿ ಕ್ರಮಿಸಿ ಬಂದ ಆ ಮೂಕ ಪ್ರಾಣಿಯು ಆ ಪ್ರಚಂಡ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಈಸಿ ಪಾರಾಗಲಾರದೆ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಹದ ಕೂಡ ತೇಲಿ ಹೋಗಿ ಹತ್ತಿತು. ಆಚೇ ಧಡಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದ ನಂತರ ಪದಮಜಿಯು ಹೊರಳಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ಬಹು ದೂರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಪ್ರಾಣಿಯಂಥ ಪದಾರ್ಥವು ನದಿಯ ಪ್ರವಾಹದ ಕೂಡ ತೇಲಿ ಹೋಗುತ್ತಲಿದೆ. ಆಗ ಬಾಹ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆ ಮುಸುಕಿದಂತೆ, ಪದಮಜಿಯ ಚಿತ್ತವೂ ಭ್ರಾಂತಿಯೆಂಬ ಕಾರ್ಗತ್ತಲೆಯಿಂದ ಪೂರಾ ಮುಸುಕಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಿಗೆ ಬೇರೆ-ಹರ್ಷಗಳಾವವೂ ಅನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಆ ಕುದುರೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ:- "ತೇಲಿ ಹೋಗುವಿಯಾ? ಹೋಗು, ಬೇಗನೆ ಹೊರಟು ಹೋಗು. ನಾನು ನಿನಗೆ ಇಂದಿನಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿರಾಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ; ಯಾಕಂದರೆ, ನನಗಿನ್ನು ಯಾವ ಸ್ವಾರ್ಥಿಕಾರಿಗಳ ಮೇಲೂ ಹೋಗುವದಿರುವದಿಲ್ಲ ಅಂದಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಾದರೂ ಏನಿದೆ? ಕುದುರೇ, ನೀನು ಹೀಗೆಯೇ ತೇಲಿ ಹೋಗಿ, ನಿಮ್ಮ ಪದಮಜಿಯು ಹಂಸಕೃನ ಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿರುವನೆಂದೂ, ಆಕೆಯ ಘತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿದ ಹೊರತು ಅವನು ನಿನಗೆ ಮೋರೆ ಕೂಡ ತೋರಿಸಲಾರನೆಂದೂ ನಿಮ್ಮವನಿಗೆ ಹೇಳು ಹೋಗು" ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಪದಮಜಿಯು ಹೊಳೆ ದಾಟಿ ಪರತೀರವನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕತ್ತಲುಗವಿದು, ದಾರಿ ಬಟ್ಟಿಗಳಾವವೂ ಕಾಣುವಂತಿಲ್ಲ. ಆತನ ವಸ್ತ್ರಪ್ರಾವರಣಗಳೆಲ್ಲ ತೊಯ್ದು

ತೊಪ್ಪಡಿಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಆತನು ಆಗ ಬೇಗಮವುರಿಯ ಹದ್ದಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಿದ್ದನು; ಆದರೂ ಆತನು ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ನದೀ ತೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಗಿಡದ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತೇ ಕಳೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಒಂದೇಸವನೆ ಹಲವು ಕಷ್ಟ-ನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಅಂಥ ಆ ವಿಪನ್ನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೆಯೂ ಅವನಿಗೆ ಗಾಢವಾದ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿತು!

ಮರುದಿನ ಎಚ್ಚರಾದಾಗ, ತಳಿಯಿಂದ ಆತನ ಶರೀರವೆಲ್ಲ ಅವಸಾನಗೊಟ್ಟು ಹೋಗಿತ್ತು; ಒದರಿ ಪ್ರಜ್ಞಾವಿಹೀನನಾದ ಆತನಿಗೆ ಅದು ತಿಳಿಯುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಅದರಿಂದ ಅವನು ಅದಾವ ಕಡೆಗೂ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡದೆ, ನೆಟ್ಟಗೆ ಬೇಗಮವುರಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಆತನ ಮುಖಚರ್ಮಿಯ ಮೇಲೆ ಅಂದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭ್ರಮಿಷ್ಠನ ಕಳೆಯೇರಿತ್ತು! ಈ ಮೊದಲು ಅವನು ಧನಾಜರಾಯನ ದಂಡನೊಡನೆ ೨-೩ ಸಾರೆ ಬೇಗಮವುರಿಯ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಯುಕ್ತಲಿಕ್ಕೈಂದು ಬಂದವನಾದ್ದರಿಂದ, ಆತನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಮಾರ್ಗಗಳೂ ಅವಗತವಾಗಿದ್ದವು. ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಆತನ ತಲೆಯು ತಾಳಗೆಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಆತನ ಕಾಲುಗಳು ಮಾತ್ರ ಹೋಗತಕ್ಕ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ಬೇಗಮವುರಿಯ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದ್ದವು. ಉರಲ್ಲ ಹೊಕ್ಕೊಡನೆಯೇ ಆತನು ಬಾದಶಹನ ಝನಾನಖಾನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ದೀರ್ಘ ನಡಿಸಿದನು. ನಾಲವಾರು ಕಡೆಗೆ ದೀರ್ಘ ನಡಿಸಿದ ನಂತರ, "ಬಾದಶಹನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಅಶಕ್ತವಾಗಲು, ಆತನ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಝನಾನಖಾನೆಯೂ ಬೇಗಮವುರಿಯಿಂದ ಆತನ ದಂಡಿನ ಭಾವಣೆಗೇ ರವಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ" ಎಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ಗೂತ್ತಾಯಿತು. ಇಷ್ಟು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಆತನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಮತ್ತೆ ಭಾವಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದನು. ಈಗ ಪದಮಜಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ತಲೆಯು ತಾಳಗೆಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ಬಾದಶಹನ ಭಾವಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ದಿನ-ವಾರ-ತಿಂಗಳುಗಳು ಬೇಕಾದಾಣೆಂಬ ಒಗ್ಗಸೆಯುವವೇ ಉಳಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ನಾವು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೆಯೇ ಬಿಟ್ಟು, ಅತ್ತ ಝನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಹಂಸೆಯ ಗತಿಯೇನಾಗದೆಯೆಂಬದನ್ನು ನೋಡುವಾ ನಡಿಯಿರಿ.

ಹಂಸೆಯು ಝನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆಯಾಗಿರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುಂದಿನಿಂದ ಬಹು ಸಂತಾಪ್ರಾಂತಗಳಾಗಿದ್ದಳು; ಅದರೂ ಆಕೆಯ ಸುವೈವಂದಿ ಬಾದಶಹ ಬೇಗ

ಮಳು ಆಕೆಯ ಸೇವೆಗಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದ ಏಸೂ ಎಂಬ ಒಕ್ಕಲಗಿತ್ತಿಯು ಒಕ್ಕಲ ಸ್ವಭಾವದವಳಿದ್ದಳು. ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕಂಡಾಗನಿಂದ ಏಸಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅಂತರಂಗಕ ಕಳವಳವುಂಟಾದಂತಾಗಿ, ಅವಳು ಆಕೆಗೆ ಸರ್ವತೋಮುಖದಿಂದ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೃತಸಂಕಲ್ಪಳಾಗಿದ್ದಳು. ಹಂಸೆಯು ಬಾದಶಹನ ಝನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಆಕೆಯ ವಿಷಯದ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲ ಬಾದಶಹ ಬೇಗಮನ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ತೀರ ಗುಪ್ತವಾಗಿರಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಆಗ ಇರಾಣಕ್ಕೆ ಓಡಿ ಯೋಗದ ಶಹಜಾದಾ ಅಕಬರನೇ ಔರಂಗಜೇಬನ ತರುವಾಯ ಮೊಗಲ ಸಮ್ರಾಟನಾಗುವನೆಂದು ಬಾದಶಹ ಬೇಗಮಳಿಗೆ ಖಾತ್ರಿಯೆನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮೂಲಕ, ಆತನ ಪ್ರೀತಿ ಸಂಪಾದನೆಯೆಂದು ಅವಳು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಅವನಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಿರಿಸುವ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಅಂತೇ ಅವಳು ಹಂಸೆಯ ಆಗಮನದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಬೇರೆಯಾರಿಗೂ ಹಂಸೆಯಂತೆ ಚಾಗ್ರತೆ ವಹಿಸಿದ್ದಳು. ಹಂಸೆಯು ಬಹು ಲಾವಣ್ಯವಶೀಲಿಯೆಂದೂ, ಅವಳನ್ನು ಝನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟಿರುವರೆಂಬದೂ ಬಾದಶಹನ ಇತರ ಸಹಚಾರರಿಗೆ ಹಿಂದಿಷ್ಟಾದರೂ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ಹಂಸೆಯ ಅಸಹಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸುಲ್ತಾನರು ಆ ಝನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕೊಳವಾತ ಮುಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅವರು ಹೇಳಬೇಕು?

ಬಾದಶಹ ಬೇಗಮಿಯು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹಂಸೆಯ ದೇರಿಗೆ ಬಂದು, ಅವಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಲ್ಲವೆ. "ನಿನ್ನನ್ನು ನಮ್ಮ ಅಕಬರನಿಗಾಗಿ ತರಿಸಿರುವೆಂದೂ, ಮುಂದೆ ಆತನು ಬಾದಶಹನಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಮುಖ್ಯಬೇಗಮಿಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನೆಂದೂ, ಮುಖ್ಯ ಬೇಗಮಿಯಾಗಬೇಕೆಂದೂ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗವೆಂದೂ" ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇವಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟು ನಿರುತ್ತರಳನ್ನಾಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹಂಸೆಯು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಯೋಚಿಸಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ಏಸಿಯು ಕೂಚನೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅವಳು ಆ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಲಿಲ್ಲವಿಷ್ಟೆ. ಏಸಿಯು ಹಂಸೆಗೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಆಶೀರ್ವಾದಿಸುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳೇನೆಂದರೆ:- "ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನೀವು ಈ ಬಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವದೇನೋ ನಿಜ. ನೀವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಹೊರಡುವ ಯೋಗವು ಬೇಗನೆ ಒದಗಬಹುದೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸಮಯವನ್ನೂ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ

ದ್ವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೂ ನಾನು ಶೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಸುಮ್ಮನೆ ಅವಸರಪಡುವದರಿಂದ ಕಾರ್ಯಸಾಧಿಸುವ ಬೆಲೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಭಯಂಕರ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾದೀತು. ಬಾದಶಹನ ಈ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಮರಾಟಾ ಸರದಾರರು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ; ಆದರೆ ಯಾವ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ನನಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಸಹಾಯವು ದೊರಕಬಹುದೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ, ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಾದಶಹನ ಸಂಗಡವೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ಮ-ಧರ್ಮ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಇತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಬಂದರೆ, ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ಹಾ ಹಾ ಅನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ನಿಮ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವದು.”

ಅಂಥ ಮಹತ್ವದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾರೆಂದು ಹಂಸೆಯು ಎಣಿಸಿ-ಸೀದಿಸಿ ಕೇಳಿದರೂ ಎಸಿಯು ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಎಸಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕೆಲ ಕಾರಣದ ಮೂಲಕ ಇಮ ವರೆಗೆ ಶೇಳಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಎಸಿಯಾದರೂ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ತನಗೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣದ ಮೂಲಕ ಹೇಳಲಾರಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಹಂಸೆಯು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ಒಂದು ದಿನ ಅವಳು ಎಸಿಯನ್ನು ಕುರಿತು: “ಎಸೋ, ಉಪ ನಿನ್ನೊಂದಿ ರಜಪೂತ ಕುಮಾರಕೆಯರು ಸಂಕಟಕ್ಕೆತ್ತವಾಲು, ಅವರು ಯಾವನೊಬ್ಬ ಬಲಾಘ್ಯ ರಾಜನ ಕಡೆಗೆ 'ಲಾಖಿ'ಯನ್ನು ಕಳಿಸಿ. ಆತನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಬಳಿಕ ಆ ರಾಜನು ಆ ಕುಮಾರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ತಂದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದ, ಅವಳನ್ನು ಆ ಸಂಕಟದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಕೇಳಿವ್ವೇನೆ. ನಾನಾದರೂ ಈಗ ಅವರುತ್ತೀಯೇ? ನೀನು ಹೇಳುವ ಆ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರ ಕಡೆಗೆ ನನ್ನ ಕಂಕಣವನ್ನು ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದಿರುತ್ತೀನೆ; ಅಂದರೆ ಅವರು ನನ್ನ ಮುಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದಾರಲ್ಲವೆ?” ಎನ್ನಲು, ಎಸಿಗೂ ಅದು ಸಮ್ಮತವಾಯಿತು.

ಮುಂಜೆ ತುಸದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಎಸಿಯು ಹಂಸೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಒಳ್ಳೇ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ:-“ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರ ಯುಕ್ತಿಯು ಫಲವ್ರಾಪವಾಗುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಯಾವಕಂವರೆ, ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನ ಬೇನೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಆತನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆಂತೆ. ಹೀಗೆ ಯೋಗಾಯೋಗವೇ ವಿಚಿತ್ರವಾಗುತ್ತವೆ!” ಎಂದಂವಳು.

ಏಸಿಯ ಕಾರಣ್ಯ.

‘ಸದ್ಗುಣ, ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೀನು ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಟಕಮಕ ನೋಡುತ್ತಿರುವ
 ದೇನು’ ನೀನು ಯಾರು? ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದವನು? ನೀನು ಯಾರ ಮಾರ್ಗ
 ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ? ”ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ,

‘ನಾನೇ’-ನಾನು. ನನಗೆ ಬೇಕಾದವನೂ ನಾನೇ! ನಾನು-ನಾನು
 ದಾರಿ ಗಾಯನದ ದೂರ ನನ್ನವೇ! ನನಗೆ ಯಾರು ಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೀರಾ... ?

ಜೋತ್ಯಾಜಿಯು ತನ್ನ ಮನೆಯನವ ವಾಕ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯ ದೇವಿಯ
 ಬಳಿಗೆ ನಿಂತವನು ತಂದೆಯಿಂದ ತುಸು ಅಂತರದ ಮೇಲೆ ಹುಚ್ಚು ಪದ
 ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದನು. ಆತನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಆ ದೇವಿಯ ಕಡೆಗೆ
 ಸೆಟ್ಟು ಹೋಗಿತ್ತು ಆದರೆ ಆ ಜೋತ್ಯಾಜಿಯು ಆತನನ್ನು ಮೇಲೆ ಬರೆ
 ದಂತೆ ವಿಚಾರಿಸಲು, ವವಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆತನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾದ
 ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ, ತನ್ನ ದುಚ್ಚನ ಫಲವನ್ನು ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೂ
 ತಾನೇ ಬದಲಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಂಕಿ ಗಾಯಕವಾಡನೂ
 ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಂದನು. ಆಗ ಬಂಕಿಯು ಪದಮಜಿಯ
 ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಜೋತ್ಯಾಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:-- “ಜೋತ್ಯಾಜಿಯಾರೇ,
 ನೀನು ಈ ಹುಚ್ಚನನ್ನು ಕೇಳುವವನೇ? ಕಳೆದ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳಿಂದ
 ಈತನು ಈ ಧಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇದುವರೆಗೆ ಇವನು ಯಾರಿಗೂ
 ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ನಾನಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತ ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಾನೆ.”

‘ಈತನು ಹುಚ್ಚನೇ? ನೋಡಲಿಕ್ಕಂತೂ ಹಾಗೆ ಕಾಣದ, ಒಳ್ಳೇ ವೀರ
 ಮರಾಟನಂತೆ ತೋರುತ್ತಾನೆ ಎಲ-ಎಲ! ಈ ತರುಣನಿಗೆ ಹುಚ್ಚೇಕೆ ಹಿಡಿದ
 ದಿರಬಯ್ಯದು? ನಾವೇ ಇವನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೆ, ಈ ಬಾದಶಹನ ಧಾವಣಿ
 ಯೊಳಗಿನ ಹೂಲೆಹವಿಸಂಟು ಜಾತಿಯವರು ಇವನನ್ನು ಷ್ಟು ಪಿಂಡಿಸಬಹುದೋ
 ಅದು ತರ್ಕಿಸಬೇಕು? ಈತನು ಜಾತಿಯಿಂದ ಮರಾಟನಿರುವದರಿಂದ,
 ನಾವು ಈತನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಲೇಬೇಕು’ ಎಂದಂದು ಜೋತ್ಯಾಜಿಯು ಪದಮ
 ಜಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ. ಆತನ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು, ಒಳ್ಳೇ ಮಮತೆ
 ಯಿಂದ.-- ‘ತಮ್ಮಾ ನೀನು ಯಾರು? ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನು? ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ
 ಪರಕೀಯತ್ವವನ್ನು ತೋರಬೇಡ. ನಾನು ನಿನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದ ಅಣ್ಣನೆಂದು

ತಳಿದು, ನಿನ್ನ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು" ಎನ್ನಲು,

“ನೀನು ನನ್ನ ಅಣ್ಣನೇ? ನನಗೆ ಅಣ್ಣಂದಿರೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ! ನನಗೊಬ್ಬ ತಂಗಿ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದಾಳೆ. ಆಕೆಯ ಹೆಸರು ಹಂಸೆ. ಹಂಸಕ್ಕಾ, ಈಗ ನೀನಲ್ಲಿ ರುತ್ತೀ? ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೆಲ್ಲಂತ ಹುಡುಕಲಿ? ಹಂಸಾ. ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ರುನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟಿರುವರಲ್ಲವೆ? ಅವ್ವಾ, ನೀನು ನನ್ನ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ?” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಪದಮಜಯು ಒಮ್ಮೆಲೆ ದಂಗು ಬಂದು ನಿಂತನು! ಆತನು ಕಳೆದ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳಿಂದ ಬಂದಂಥನ ಆ ಭಾವನೆಯೊಳಗೆ ಕಂಡಕಂಡಲ್ಲಿ ಅಂದೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನೊಬ್ಬ ರುಚ್ಛ ನೆಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಾತ್ರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ. ದರವಾಳುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗೆ ರೊಟ್ಟಿ-ಬುತ್ತಿ, ಬಟ್ಟಿ-ಬರಿಗಳನ್ನು ತಾವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೂ ಆತನ ಬಟ್ಟಿಗಳೆಲ್ಲ ಹರಿದು ಹೋಗಿದ್ದವು. ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳಿಂದ ಆತನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ಅವನ ಮೈಗೆ ಹೊಳಪು; ಸಾತ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆತನು ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನದೆ, ನಿಂದೆ-ನೀರಡಿಕೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡವೆ. ಆ ಭಾವನೆಯೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಡೇರೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ “ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಂಸಕ್ಕನನ್ನು ಸರೆಯಿಸಿರಬಹುದವೆ?” ಎಂದು ತೀಕ್ಷ್ಣವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದನು.

ಪದಮಜಯು ತನ್ನ ಈ ನಿತ್ಯಕ್ರಮದಂತೆ ಒಮ್ಮೆ ಸೂರ್ಯಾಜಯ ಡೇರೆಗೂ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಸೂರ್ಯಾಜಯು ತಟ್ಟನೆ ಮಗನನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿದನು; ಪಾಗು ಆತನನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಒಳಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು; ಆದರೆ ಪದಮಜಯು ಆತನ ಮೇಲೆ ಹಲ್ಲುಕಡಿಯಹತ್ತಿ:—“ನೀನು ವಿಶ್ವಾಸ ಘಾತುಕನು! ನೀನು ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಮಾಡಿ, ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ದೇಶವಲ್ಲ ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದವನು. ನಮ್ಮ ಹಂಸಕ್ಕನನ್ನು ರುನಾನಖಾನೆಗೆ ಸೇರಿಸಿ, ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದ ನೀಚನು ನೀನೇ! ಕೃತಘ್ನಾ, ನೀನು ನಿನ್ನೇ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಘೋರಿಸುವುದಾದರೂ ಎಂಥ ನರಕದಲ್ಲಿ? ಕುಲಕಂಠಕಾ, ನೀನು ಸಾವಿರಾರು ಜನ್ಮಗಳ ವರೆಗೆ ಭರಕ ಕುಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ತೊಳಲುತ್ತಿರು! ಹಂಸಾ, ನೀನು ಎಲ್ಲಿರುವೆ? ನನ್ನನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ?” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಆತನು ನುತ್ರಿ ಎಂಗೂ ಆ ಸೂರ್ಯಾಜಯು ಗೇರೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹರಳೆ ಪಕ ಹೂಕಲಿ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹುಚ್ಚು ಪದಮಜಿಯು ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನ ಖಾಸ ಡೇರೆಯ ಬಳಿಯ ಶಾಹೂ ಭತ್ತಪತಿಯ ಡೇರೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದು, ಆತನೊಡನೆ ಜೋತ್ಯಾಜಿ ಮುಂತಾದವರು ಹಿತಗುಜದಿಂದ ಮಾತಾಡುವದನ್ನು ಕಂಡ ಆ ಭಾಗದ ಪಹರೆಯವನು ಓಡುತ್ತ ಬಂದು, ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿದನು. ಆ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಕಂಡು ಜೋತ್ಯಾಜಿಗೆ ಪರಮ ದುಃಖವಾಯಿತು! ಅವನು ದುಃಖಿತ ಮುಖ್ಯೆಯಿಂದಲೇ ಶಾಹುವಿನ ಡೇರೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಆತನ ಆ ಇಳಿಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಶಾಹುವು:—“ಜೋತ್ಯಾಜಿ, ಎಂದೂ ಕಾಣದೆ ಇದ್ದ ಈ ಚಿಂತಾಕಾತರತೆಯು ಇಂದು ನಿನ್ನ ಮುಖವನ್ನೇಕೆ ಆವರಿಸಿತು?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು ಆಗ ಡೇರೆಯ ಹೊರಗೆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಜೋತ್ಯಾಜಿಯು ಶಾಹುವಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಾಹುವು ಒಳ್ಳೇ ಅವಸರದಿಂದ:—“ಜೋತ್ಯಾಜಿ, ಕೆಲ ದಿನಗಳ ಮುಂಚೆ ರೈಬುನ್ನಿಸಾ ಬೇಗಮೆಯು ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುವಾಗ ‘ಈ ರುನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಳೋ ಒಬ್ಬ ಮರಾಟರ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಂಧಿ ಸಾಧಿಸಿ ನೀವು ಅವಳ ಬಿಡು ಗಡೆ ಮಾಡಿ’ ಎಂದು ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಳು. ಆ ತರುಣಿಯು ಈ ಹುಚ್ಚು ಪದಮಜಿಯ ತಂಗಿಯಾದ ಹಂಸೆಯೇ ಆಗಿರಬಹುದೇನು? ಈ ಹಂಸಾ ಮತ್ತು ಪದಮಜಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ನಾನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಎಂದೋ ಬಹು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಕೇಳಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿದೆ; ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಹಾಗು ಯಾವಾಗ ಎಂಬದು ಮಾತ್ರ ನೆನಪಿಗೆ ಬರಲೊಲ್ಲದು.”

“ಧಣೆಯರೇ, ನನಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಅನಿಸುತ್ತದೆ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆ ಹುಚ್ಚು ಪದಮಜಿಯು ಈಗ ಭರ ತಾರುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ, ಆತನ ಬಾಲ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ಆತನನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಎತ್ತಿ ಮುದ್ದಾಡಿರುವಂತೆ ನನಗನಿಸುತ್ತಿದೆ; ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ? ಎಂಬದು ಮಾತ್ರ ತನ್ಮುಂತೆ ನನಗೂ ಈಗ ನೆನಪಾಗಲೊಲ್ಲದು!”

“ಅದಿರಲಿ. ಜೋತ್ಯಾಜಿ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಆ ಹುಚ್ಚನು ನಿನಗೆ ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಭೆಟ್ಟಿಯಾದರೆ, ಅವನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದು ನನಗೆ ಭೆಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಸು; ಅಂದರೆ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚೋಣವಂತೆ.”

“ಧಣೆಯರೇ, ಆ ಕೆಲಸವು ಬಹು ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನದು; ಯಾಕಂದರೆ, ನಾವು

ಈ ಡೇರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಹೊರಡುವದೇ ದುಸ್ತರವಾಗಿರಲು, ಬಾದಶಹನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಸೆರೆಯಿರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಶೋಧಿಸುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಆದರೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಶೋಧಿಸಲೇ ಬೇಕು”

“ಏನಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ; ರುಬುನ್ನು ಸಾ ಬೇಗಮೆಗೆ ವಚನವಿತ್ತಂತೆ ನಾವು ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಲೇಬೇಕು.”

ಇತ್ತ ಶಾಯಿ ಭತ್ತಪತಿಯ ಡೇರೆಯಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹಂಸೆಯ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಬೇತುಗಟಾಗುತ್ತಿರಲು, ಅತ್ತ ರುನಾನಖಾನೆಯೊಳಗಿನ ಹಂಸೆಯ ಗುಪ್ತ ಡೇರೆಯಲ್ಲಿ ಹಂಸೆಗೂ, ಏಸಿಗೂ ಅವೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಹಂಸೆಯು ತನ್ನ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹತಾಶಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿರಲು, ಏಸಿಯು ಒಳ್ಳೇ ಉತ್ತೇಜಕ ಸ್ವರದಿಂದ:-“ಹಂಸಾಬಾಯೀ, ಇಂದು ನಾನು ರಕ್ತಿಪೂರಿ ಹೆಣಗಿ ಆ ದೊಡ್ಡ ಮನಃಷ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು, ನಿಮ್ಮ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವನದರಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನೆತ್ತುವೆನು. ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ನಾನು ಬಾದಶಹ ಬೇಗಮಳಿಗೆ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ಇನ್ನು ಕೆಲ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಅವಳು ಈ ಕಡೆಗೆ ಸುಳಿಯದಂತೆ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುವೆನು; ಹಾಗೂ ನಿಮಗಾಗಿ ಕೆಲ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತರಬೇಕಾಗಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ, ಛಾವಣಿಯೊಳಗಿನ ಸಂತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅವಳಿಂದ ಪರವಾನಿಗೆ ಪಡೆಯುವೆನು. ಅಂದರೆ ಮುಂದಿನ ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಿಗೂ ಅನುಕೂಲವಾಗುವದು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಹಂಸೆಯ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಒಂದು ರತ್ನಕಂಕಣವನ್ನಿಕ್ಕೊಂಡು, ಆ ಡೇರೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದಳು. ಹೊರಡುವಾಗ ಡೇರೆಯ ಬಾಗಿಲ ಕಾವಲು ಗಾರಕಾದ ನಗ್ನ ಬುಡ್ಧಧಾರಣಿ ತಾರ್ತರಿಗೆ ಏಸಿಯು ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾದಶಹ ಬೇಗಮಳ ಅಂಕಿತದ ಉಂಗುರವನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಏಸಿಯು ಬಂದಾಗ ಬಾದಶಹ ಬೇಗಮೆಯು ಒಂದು ಪತ್ರನಾಚನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಳು ಏಸಿಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಅವಳು ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ಬದಿಗಿಟ್ಟು:-“ಏಸೂ, ಮತ್ತೇನು ವರ್ತಮಾನ? ಹಂಸೆಯು ಸುಖವಾಗಿರುವಳಷ್ಟೆ? ನಾನು ಯಾರ ಸಲುವಾಗಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಇಷ್ಟು ಗುಪ್ತವಾಗಿಯೂ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿಯೂ ಇರಿಸಿರುವೆನೋ, ಆ ನಮ್ಮ ಶಹಜಾದ ಆಕಬರನು ಇರಾಣದಿಂದ ತಿರುಗಿ ಬರುವಂತೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಬಾದಶಹನು ಅವನಿಗೊಳ್ಳೇ

ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಆಸ್ಥೆಯಿಂದಲೂ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದರೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ಸಮ್ಮತಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಆತನ ಆಶೆ ಹಿಡಿಯುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ಆತನು ದಿಲ್ಲಿಯ ಬಾದಶಹನಾಗುವಂತೆಯೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಕಾಮಬಕ್ಷನೇ ಬಹು ಪ್ರಿಯಕರನಾಗಿರುವನು ಅವರಿಂದ ಈ ಕಾಮಬಕ್ಷನೇ ಮುಂದೆ ಬಾದಶಹನಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕಾಮಬಕ್ಷನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹೊಸ ವಿಚಾರವು ಇಂದಿನಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರತೊಡಗಿವೆ; ಆದರೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನೂ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದಳು.

“ಬೇಗಮಸಾಹೇಬ, ಹಂಸೆಯೆಂದರೆ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಗುಲಾಬೀನೊಗೆ ಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಕಾಮಬಕ್ಷ ಶಹಜಾದರು ಹಗಲೆಲ್ಲ ಸರಿಯಾಗುಂಗಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಜಿನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿಯೇ ಮಾಡತಕ್ಕದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಬೇಗಮಸಾಹೇಬ, ಹಂಸೆಗಾಗಿ ಕೆಲ ಪವಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವೆ ಅವಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಛಾವಣಿ ಯೊಳಗಿನ ವೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೇನೆ. ತಮ, ಅಪ್ಪ...”

“ಏನೂ, ನಿನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಂಕಿತದ ಉಂಗುರವಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ನೀನು ಅದನ್ನು ಯಾವ ಪಹರೆಯ ಮೇಲೆ ತೋರಿಸಿದರೂ, ನನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.”

ಇದುವರೆಗೆ ಆ ಉಂಗುರವು ಬರಿಯ ಹಂಸೆಯ ದೇರಿಯ ಪಹರೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಸಾಧನವೆಂದು ಏಸಿಯ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಬೇಗಮೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಆ ಉಂಗುರದ ಮಹತ್ವವು ಅಂದು ಅವಳಿಗೆ ವಿರದವಾಯಿತು. ಈ ಮೊದಲೇ ಅವಳಿಗೆ ಆ ಉಂಗುರದ ಕರಾಮತಿಯು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ಅವಳು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಎಂದೋ ಆ ಝನಾನಖಾನೆಯಿಂದ ಬಂಧನವುಕ್ಕುಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಯೋಗಾಯೋಗವು ಕೂಡಿಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಇರಲಿ.

ಏಸಿಯು ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ಸಂಗಡ ತಕ್ಕೊಂಡು ವೇಟೆಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟಳು. ಝನಾನಖಾನೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಿಚ್ಚುಗತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಕೆರಳಿದ ಹುಲಿಯಂತೆ ಪಹರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತರುಣ ತಾರ್ತರೀ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಏಸಿಯ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಕತ್ತಿಯನ್ನೆತ್ತಿಯೇ ಮುಂದೆ

ಬರುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಏಸಿಯು ತನ್ನ ಸರಗಿನ ತುದಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಲೆ, ಅವರು ಕುರಿಯಂತೆ ಸಭ್ಯರಾಗಿ, ಏಸಿಗೆ ಮುಜುರಿಯ ಮಾಡಿ ದಾರಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು. ಝನಾನಖಾನೆಯನ್ನು ದಾಟಿದ ಬಳಿಕ ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನ ಭವ್ಯವಾದ ಶಾಮಿಯಾನದ ಹೊರತು, ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಪಹರೆಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ಏಸಿಯು ದಾರಿಯೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಡೇರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ತರ್ಕದಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ ಎಡಬಲದಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದಳು ಏಸಿಯು ಬಾದಶಹನ ಖಾಸಶಾಮಿಯಾನದ ಬಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಆ ಡೇರಿಯ ಸತ್ತಲೂ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತೋಫುಗಳು ಸಜ್ಜಾಗಿ ಹೂಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಚ್ಚೆದೆಯ ಪಠಾಣರ ಬಿಚ್ಚುಗತ್ತೆಯ ಪಹರಿಯಿತ್ತು. ಆ ಪಹರಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಶಾಹೂರಾಜನ ಡೇರಿಯಿತ್ತು. ಏಸಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಲೆ, ಅಲ್ಲಿಯ ಪಹರಿಯವನು ತನ್ನ ನಿಡಿದಾದ ನಗ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಅವಳ ಎದುರಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಹಿಡಿದು, ಅವಳನ್ನು ತಡೆದನು. ಅದುವರೆಗೆ ಇಂಥ ಎಷ್ಟೋ ಪಹರೆಗಳನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ದಾಟಿ ಬಂದಿದ್ದ ಏಸಿಯು, ಕೂಡಲೆ ತನ್ನಲ್ಲಿಯ ಉಂಗುರವನ್ನು ಆ ಉಗ್ರಮುಖದ ಪಠಾಣನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದಳು. ಆ ಕೂಡಲೆ ಆತನು ತನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಬದಿಗೆ ತೆಕ್ಕೊಂಡು, ಆ ಉಂಗುರಕ್ಕೆ ಬೊಗ್ಗು ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ, ನಿಶ್ಚಬ್ಬದಿಂದ ಬದಿಗಾದನು. ಏಸಿಯು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಾಗಿ, ಕಡೆಗೆ ಶಾಹೂರಾಜನ ಡೇರಿಯನ್ನೊಮ್ಮೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು

ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳ ಮುಂಚೆ ಏಸಿಯು ಕೆಲ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಶಾಹೂರಾಜನ ತಾಯಿಯ-ಏಸೂಬಾಯಿ ರಾಣೀಸಾಹೇಬರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ದಾದಿಯಾಗಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಇವಳನ್ನು ಬಾದಶಹ ಬೇಗಮಳು ತನ್ನ ಖಾಸ ತೈನಾತಿಗಿಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡಳು; ಯಾಕಂದರೆ, ಏಸಿಯು ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಳೆದ ನಾಲ್ಕೈದು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಏಸಿಯು ಬೇಗಮೆಯ ಕಡೆಗೇ ಇದ್ದಳು; ಆದರೂ ಅವಳು ಏಸೂಬಾಯಿ ರಾಣಿಯವರನ್ನೂ ಶಾಹೂರಾಜರನ್ನೂ ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಹುವಿನ ಸ್ವಭಾವವು ಅವಳಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅವಗತವಾಗಿತ್ತು. ಆತನು ಪಾಪಭೀರುವೂ, ಶಾಂತನೂ, ಉದಾರನೂ ಆಗಿರುವನೆಂಬುದು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಹಂಸೆಯ ಬಿಡುಗಡೆಯು ಈ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನಿಂದಲೇ ಆದೀತೆಂದು ಆಕೆ-

ಯೆ ಖಾತ್ರಿಯಾಗತ್ತು; ಆದರೆ ಸ್ವತಃ ಶಾಹೂರಾಜನು ಬಾದಶಹನ ನಜರ ಕೈದಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂಲಕ ಅತನ ಹೆಸರು ಹೇಳುವದು ಯುಕ್ತಿಸಮ್ಮತವಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು, “ಒಬ್ಬ ಮೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯ” ಎಂಬ ಉಪನಾಮದಿಂದಲೇ ಅವಳು ಅವನನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಡೇರೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಳೋ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳ ಪ್ರವೇಶವಾದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, ಜೋತ್ಯಾಜಿಯು ಮುಂದೆ ಬಂದನು. ಶಾಹೂರಾಜನು ಒಳಗೆ ಪರದೆಯ ಮರೆಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಜೋತ್ಯಾಜಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಎಸಿಯು ಒಳ್ಳೇ ತವಕದಿಂದ: “ರಾಯರೇ, ಈಗ ಮಹಾರಾಜರ ಭೇಟಿಯಾದೀ ಪೇನು? ನಾನು ಅವರನ್ನು ಈಗಲೇ ಕಾಣಬೇಕಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕೇಳಿದಳು.

“ಹಾಗಾದರೆ ನಡೆ ಒಳಗೆ” ಎಂದ ಕೂಡಲೆ ಎಸಿಯು ಜೋತ್ಯಾಜಿ ಯೊಡನೆ ಶಾಹುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ನಿಂತಳು.

“ಎಸೂ, ನೀನು ಬಾದಶಹ ಬೇಗಮರ ಖಾಸ ತೈನಾತಿಯಲ್ಲಿರುವದ ರಿಂದ, ನಮ ನ್ನು ಮರತೇ ಬಿಟ್ಟೆಯೇನು?” ಎಂದು ಶಾಹೂರಾಜನು ಎಸಿ ಯನ್ನು ಕಂಡು ವಿನೋದಪರವಾಗಿ ನುಡಿದನು.

“ಮಹಾರಾಜ, ನಾನು ತಮ್ಮ ಚರಣಸೇವಕಳು- ದಾಸಾನುದಾಸಿಯು. ತಮ ನ್ನು ನಾನು ಮರೆಯುವದೆಂದರೇನು?”

“ಆದಿರಲಿ. ಎಸೂ, ನಿನಗೆ ಈಗೇಕೆ ನಮ್ಮ ನೆನಪಾಯಿತು? ಸಹಜ ಬಂದಿದ್ದೆಯೇನು?”

“ಅಂಥ ಜರುರಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ...”

ಶಾಹುವು ಎಸಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡಗೊಡದೆ:—“ಎಸೂ, ಒಳ್ಳೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂದೆ ಬಿಡು. ರುನಾನಖಾನೆಯೊಳಗಿನ ಒಂದು ಗುಪ್ತ ಸುದ್ದಿ ಯನ್ನು ನಾವು ನಿನ್ನಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆಯಲ್ಲ? ನೀನು ಅದನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಬಹುದೇ? ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನೀನು ನಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಮರೆ ಮಾಡಲಾರೆಯೆಂಬದು ನಮ್ಮ ಖಾತ್ರಿಯಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ನಾವು ನಿನಗಾ ಸಂಗತಿ ಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ನೀನು ಬಾದಶಹ ಬೇಗಮೆಯ ಖಾಸ ತೈನಾತಿಯ ದಾಸಿಯಾದ್ದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಆ ಸಂಗತಿಯು ಗೊತ್ತಿರಲೇಬೇಕು. ಎಸೂ, ನಿಮ್ಮ ರುನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮನೆತನಸ್ತ ಮರಾಟರ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿರುವಂತೆ. ಅದು ನಿಜವೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಲು,

“ಮಹಾರಾಜ, ಅಹುದೆಂಬ ಬರಿಯ ಸಮೃತಿಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಈಗ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಬಿಡುಗಡೆಯು ಆವರ ತಮ್ಮಿಂದಲೇ ಆಗತಕ್ಕದ್ದಾದ್ದರಿಂದ. ಅವಳ ಬಿಡುಗಡೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಿಕ್ಕೆಂದೇ ಇಂದು ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತೇನೆ.”

“ನಾಹವ್ವಾ! ನಾಹವ್ವಾ!! ಜ್ಯೋತ್ಯಾಜೀ, ನೋಡಿದೆಯಾ, ಈ ವಿಚಿತ್ರ ಯೋಗಾಯೋಗವನ್ನು! ಏಸಾ, ನಿನ್ನಂತೆ ನಾವೂ ಆ ಹುಡುಗೆಯ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಬಗ್ಗೆ ರೈಬುನ್ನಿ ಸಾ ಬೇಗಮೆಗೆ ವಚನಬದ್ಧರಾಗಿರುತ್ತೇವೆ.”

ಕೂಡಲೆ ಏಸಿಯು ಹಂಸೆಯಿಂದ ಇಸಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ರತ್ನಕಂಕಣವನ್ನು ಶಾಹುವಿನ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟು:—“ಮಹಾರಾಜ, ಆ ಹುಡುಗಿಯು-ಹಂಸೆಯು ತಮ್ಮನ್ನು ತನ್ನ ಬಂಧುವೆಂದು ತಿಳಿದು, ತಮಗೀ ಕಂಕಣವನ್ನು ಕಳಿಸಿ, ತನ್ನ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಸನ್ನಿಧಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯೇನಾಗುವದೋ, ಅದರಂತೆ ಈ ದಾದಿಯು ವರ್ತಿಸತಕ್ಕವಳು” ಎಂದು ನುಡಿದಳು. ಕೂಡಲೆ ಶಾಹುವು ಆ ಕಂಕಣವನ್ನು ತೆಕ್ಕೊಂಡು ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾದನು. ಏಸಿಯು ತನ್ನ ಕಾರಸ್ಥಾನದ ಮೂಲಕ ಹಂಸೆಯ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಛಾರವನ್ನು ಆತನ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ, ತಾನು ನಿರ್ಲಿಪ್ತಳಾದಳು.

ತಂಗಿಯ ಬಿಡುಗಡೆ ಅಣ್ಣನ ಬಂಧನ

೧೩೦ನೆಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಾಹುರಾಜನು ಕೆಲಹೊತ್ತು ವಿಚಾರ ಮಗ್ನನಾದನು. ಹಂಸೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾವಾಗ ಎಂಫ ಪ್ರಸಂಗವಾದದ್ದೆಂಬದೋ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಿಗೆ ಭರವಸೆಯೆನಿಸದಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ಜ್ಯೋತ್ಯಾಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:-ಜ್ಯೋತ್ಯಾಜೀ, ಹಂಸಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಆ ಝನಾನಾನಾನೆ ಯೋಳಿಗಿಂದ ಹೊರಹೊರಡಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಗೆ? ನಿನಗೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಏನಾದರೂ ಯುಕ್ತಿಯೋಚುವದೇ? ಎನ್ನಲು, ಜ್ಯೋತ್ಯಾಜಿಯು ಮುಂದುಗಾಣದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತನು. ಆಗ ಏಸಿಯು ಶಾಹುರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:-“ಮಹಾರಾಜ, ತಾವು ಹಂಸಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದರೆ, ನಾನು ತಮಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದವಳೇ, ಅವಳು ತನ್ನ ಸೆರಗನೊಳಗಿನ ಬೇಗಮೆಯ ಅಂಕಿತದ ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ಅವನಿಗೆ

ತೋರಿಸಿದಳು. ಋದ್ಧ ಬಾದರಹನ ಮಾತಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಗೌರವವಿದ್ದಿತೋ, ಅಷ್ಟೇ ಗೌರವವು ಆ ಉಂಗುರಕ್ಕಿದೆಯೆಂಬದು ಶಾಹುರಾಜನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಶಾಹುರಾಜನು ಆ ಅಂಗುಲಿಕವನ್ನು ವಿಸ್ಮಯ-ವಿಸ್ಫೂರಿತ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಏಸಿಯು ಮತ್ತೆ ಅನ್ನುತ್ತಾಳೆ: “ಮಹಾರಾಜ, ಬೇಗಮೆಯು ಹಂಸಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಕಠಿಣವಾದ ಪಹರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿರುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ತೋರಿಸದ ಹೊರತು ಆ ಅಂತರಿಯರು ನನ್ನನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಗಲದವೆಂದೊಪ್ಪಿಲ್ಲ! ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಬಹು ದಿನಗಳಿಂದ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಗುರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ; ಆದರೂ ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ತೋರಿಸದ ಹೊರತು ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲೆಯೂ ಹೋಗದೊಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜ, ಹಂಸಾ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಬೇಗನೆ ಬಂಧಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಇದೊಂದೇ ಖಾತ್ರಿಯ ಸುಲಭ ಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ. ಇದ, ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ಯಾರೂ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಝಾನಾನಖಾನೆಯೊಳಗಿನ ಮೊದಲಿನ ಆರು ಡೇರೆಗಳನ್ನು ಠಾಪಿಸಿದ ಬಳಿಕ, ಏಳನೇ ದೇರೆಯೇ ಹಂಸೆಯದು. ನಾನು ಮೊದಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವಳಿಗೆ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ; ಆದರೆ ತಾವು ಯಾರು? ಎಂಬದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಕೆಗೆ ಈಗಲೆ ತಿಳಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ, ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಪರಿಸ್ಥೋಟವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಆಗದಿರುವದೇ ವಿಹಿತವು. ಕತ್ತಲೆ ಗವಿದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಬಳಿಕ ತಾವು ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ತಾವು ಮರಳಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮುಂದೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಸಂಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು.”

ಏಸಿಯು ಆ ಸಲಹೆಯು ಶಾಹುರಾಜನಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಯಿತು; ಜೋತ್ಸಾ ಜಿಯೂ ಒಪ್ಪಿದನು; ಆದರೂ ಅವನು:— “ಮಹಾರಾಜರು ಹಂಸಾಬಾಯಿಗೆ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈ ವೇಷದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಹೋಗಕೂಡದು; ಯಾಕೆಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಗುರ್ತಿಸುವರು” ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಅದರಂತೆಯೇ ಮಹಾರಾಜರು ಕೃತ್ರಿಮ ವೇಷ ತಾಳಿ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯು ಡೇರೆಗೆ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತು.

ಏಸಿಯು ಮರಳಿ ಹೋಗಿ:—“ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ಆ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು ನಿಮ್ಮ ಬಂಧಮುಕ್ತತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವೇ ಮಾಡುವವರಿವ್ವಾರೆ.

ನಾನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಂದ ಈಗಲೆ ವಚನ ಕೂಡ ತಕ್ಕೊಂದು ಬಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ಇಂದು ಸಂಜೆಗೆ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಅವರಡೆಗೆ ಹೋಗುವೆನು; ಬಳಿಕ ಅವರು ಬಂದು ನಿಮಗೆ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗುವರು. ಅವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರಲಾರೆನು; ಯಾಕಂದರೆ, ನನ್ನ ಬಳಿಯ ಈ ಉಂಗುರದ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾರೊಬ್ಬರ ಪ್ರವೇಶವಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ನಾನು ಹೋಗಿ ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಆಗ ನೀವು ಅವರೊಡನೆ ಕೊಂಚವೂ ಸಂಕೋಚಪಡಬೇಡಿರಿ. ಆ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಜೇಗನೆ ಬಂಧನಕ್ಕಾಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ;” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹಂಸಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಧೈರ್ಯವೆನಿಸಿತು.

ಕೆಲ ಕ್ಷಣಗಳ ನಂತರ ಹಂಸೆಯು ಸಚಿಂತ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ:--“ಎಸೂ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಆ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವೆಯೆಂದಂತಾಯಿತು; ಆದರೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಗತಿಯೇನಾದೀತು?”

“ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಯೋಚಿಸಬೇಡಿರಿ. ಮೊದಲು ನೀವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಸುಖರೂಪ ಪಾರಾಗಿ ಹೋಗಿರಿ. ಆ ಮೇಲೆ ನನ್ನದು ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನಾನೇನು, ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ದಾಸಿಯು. ಬಹಳವಾದರೆ ನನಗೆ ಮರಣದಂಡಣಿಯಾದೀತು! ನೀವು ಪಾರಾದಿರೆಂದರೆ ಸಾಕು; ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಜೀವ ಹೋದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ.”

“ಛೇ, ಛೇ, ಹಾಗಾಗದು. ನನ್ನೊಡನೆ ನೀನೂ ಬರಬೇಕು.”

ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ಇದು ಹೀಗೆ ಹಟಮಾಡತಕ್ಕ ಸಮಯವಲ್ಲ. ನಾನೂ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬರಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಪಹರಿಯವರಿಗೆ ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಉಂಗುರವು ಇದೊಂದೇ ಆಗಿದ್ದು, ನೀವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದ ಬಳಿಕ, ಇದು ನನಗೆ ಲಭಿಸಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಈಗ ಹಟತೊಡದೆ, ನಾನು ಹೇಳುವಂತೆ ವರ್ತಿಸಲೇಬೇಕು.

ಅನಿರ್ವಾಹವೆಂದು ಕಡೆಗೆ ಹಂಸೆಯು ಅದಕ್ಕೊಪ್ಪಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯಾಗ ಕತ್ತಲೆಯೂ ಆಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಎಸಿಯು ಡೇರೆಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹೊರಬಿದ್ದಳು. ಬಳಿಕ ಹಂಸೆಯೊಬ್ಬಳೇ ತನ್ನ ಡೇರೆಯೊಳಗಿನ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ವಿಚಾರಮಗ್ನಳಾದಳು. ಅವಳ ಆಗಿನ ವಿಚಾರದ ಕೇಂದ್ರವು

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಬರಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಆ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಆ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಯಾರು? ಆತನು ತನ್ನನ್ನು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಂಧನುಕ್ತಗೊಳಿಸುವನು? ಎಂಬ ವಿಚಾರಗಳೇ ಆಗ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಆವರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು.

ಏಸಿಯು ಅತ್ತ ಶಾಹುವಿನ ದೇರೆಗೆ ತಲುಪಲು, ಜೋತ್ಯಾಜಿಯು ಶಾಹುವಿನ ವೇಷವನ್ನು ಬದಲಿಸಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಯಾವನೊಬ್ಬ ಅಪರಿಚಿತ ರಜಪೂತನ ವೇಷವನ್ನು ತೊಡಿಸಲು, ಆತನ ಗುರ್ತು ಏಸಿಗೂ ಕೂಡ ಹತ್ತಿ ವಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ಶಾಹೂರಾಜನು ಏಸಿಯ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಬೇಗಮೆಯ ಅಂಕಿತದ ಆ ಉಂಗುರವನ್ನಿಸಕೊಂಡು ಹಂಸೆಯ ದೇರಿಗೆ ಭವಮುಖವಾಗಿ ನಡೆದನು. ನಡುವಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಹರೆಯ ತಾರ್ತಲಿಯರೂ ಆ ಅಪರಿಚಿತ ರಜಪೂತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಗಮೆಯ ಅಂಕಿತದ ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ತಡೆಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿವು ಮಾತ್ರ ಅವರಾರಿಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಆ ಉಂಗುರವು ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವೇ ಹಾಗಿದ್ದಿತು! ನಡುವಿನ ಆರು ಪಹರಗಳನ್ನು ದಾಟಿ, ಶಾಹೂರಾಜನು ಹಂಸಾಬಾಯಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಖಡ್ಗಧಾರಿಣಿಯರಾದ ಪಹರೆಯವರಿಗೂ ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಒಳಹೊಕ್ಕನು. ಆಗ ಹಂಸೆಯು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಹಂಸೆಯು ಚಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು:-

“ಮಹಾರಾಜ, ಬನ್ನಿರಿ, ಇತ್ತ ವಿಶ್ರಮಿಸಿರಿ” ಎಂದು ಅತ್ತಾಡರವಿಂದ ನುಡಿದಳು.

ಪರಸ್ಪರರು ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಲೆ ಇಬ್ಬರೂ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸಂಕೋಚಗೊಂಡರು. ಹಂಸೆಗೆ ಶಾಹೂರಾಜನ ಗುರತು ಹತ್ತದಿದ್ದರೂ ಶಾಹೂರಾಜನಿಗೆ ಹಂಸೆಯ ಗುರ್ತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹತ್ತಿತು; ಯಾಕೆಂದರೆ, ರಾಯಗಡದಲ್ಲಿ ಶಾಹೂರಾಜನು ಹಂಸಾ ಹಾಗು ಪದಮಜಿಯರೊಡನೆ ತನ್ನ ಪಾಲ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಆಟವಾಡಿದ್ದನು.

ಶಾಹುವು ಆಸನಾಧಿಸ್ಥಿತನಾಗಿ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು:- “ಹಂಸಾ ಬಾಯಿ, ನೀವೂ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನನ್ನ ಒಗ್ಗೆ ಸಂಕೋಚಪಡಬೇಡಿರಿ. ನೀವು ನನ್ನ ತಂಗಿಯಂತಿರುತ್ತೀರಿ. ನಮ್ಮನ್ನು ಈ ಪಾಪನುಯವಾದ

ರಘನಾನುಸಂಯೋಗಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರಬಾಯಿ, ನಿನ್ನ ಕಂಕಣದ ಸಂದೇಶವು ತಲುಪಿತು. ನಾನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮಾದತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಬೇಗನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ; ಆದರೆ ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ನಿನ್ನ ತಾಯಿ-ಅಯಿ-ಅಗ್ಗಿ ಮುಂತಾದವರು ಈಗ ಎಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ? ಅವರ ಕುಶಲ ವಾರ್ತೆಯನ್ನಷ್ಟು ತಿಳಿಸು ನೋಡೋಣ" ಎನ್ನಲು,

"ಮಹಾರಾಜ, ಅದನ್ನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ? ನೀವು ಯಾರೆಂಬದು ನನಗಿನ್ನೂ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಆದ್ದರಿಂದ, ನಾನು ನನ್ನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳಿ ನಾನು ಅಂತಿಂಥ ಮನೆತನದ ಮಗ ಬಿಟ್ಟು. ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಶ್ರೀಶಿವಭಕ್ತಪತಿಯ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಮೈಸೂರು ಸುಭೇದಾರನಾಗಿದ್ದನು. ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ಆ ರಾಜಮನೆತನದವರ ನನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಆನಂದದಿಂದ ಕಾಲಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರಲು, ಶಿವಭಕ್ತನಿಗೆ ತರುವಾಯ ಕಾಲಗತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಮುಷ್ಕಬುದ್ಧಿ ಬಂದು ಬಹು ತು. ಅದರಿಂದ ಆತನು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಫಿತೂರಾಗಿ ಆ ಗಡವನ್ನು ಮುರಿಯಿಸಿ ಹೋಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಮಹಾರಾಣಿಯಾದ ಏಷಾಬಾಯಿಯವರನ್ನೂ ಮುರಿಯಿಸಿರಾದ ಶಾಯಾರಾಜರನ್ನೂ ಬಾದಶಹರ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿದನು. ನಾನು ತಂದೆಯು ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅನಾಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮರಣವನ್ನು ಧರ್ಮಾಂತರ ತಾಳಿದನು. ಮಹಾರಾಜ, ಆ ಕರ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ವಿವರಿಸಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇರಲಿ. ತದನಂತರ ನಾವು ಮರಣದ ಬಳಿಯ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ನಗರದ ಒಬ್ಬ ಬುಡುಬುಡಿಕನು ಒಂದು ದಿನ ನನ್ನ ಕೈ ನೋಡಿ, ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಪುತ್ರನು ದಯಗೊಳ್ಳುವನೆಂದೂ, ಆ ವರೆಗೆ ನಾನು ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೊಳಗಾಗಬೇಕಾಗುವದೆಂದೂ ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳಿದನು. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ನಾನು ನಮ್ಮ ಯುವರಾಜರಾದ ಶಾಯಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರುವೆ ನಾದ್ದರಿಂದ, ಅವರೇ ನನ್ನನ್ನು ವರಿಸಬಹುದೆಂದು ನಾನು ಅಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಸೆರಗಿಗೆ ಗಂಟುಹೊಡೆಕೊಂಡು, ಅವರನ್ನು ಹೊಂದುವವರೆಗೆ ಬರಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಏಪತ್ತುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಎದುರಾಗುತ್ತಿಲಿರುವೆನು.

"ಮಹಾರಾಜ, ಆ ಬುಡುಬುಡಿಕನ ಭವಿಷ್ಯದ ಪ್ರಕಾರ ನಾನು ನಾನಾ

ಅನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಈಡಾಗಿರುವೆನೆಂದ ಬಳಿಕ, ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಪುತ್ರ ನಾಗುವನೆಂಬ ಆತನ ವಚನವಾದರೂ ಸುಳ್ಳಾಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಅದಿರಲಿ. ಮಹಾರಾಜ, ನಾವು ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಆ ವಿಧವಿಧಯ ತಂದೆಯು ಒಂದು ದಿನ ನಮ್ಮೊಗೆ ಬಂದಿರಲು, ಅಂದೇ ನಮ್ಮೂರ ಬಳಿಯ ಖೇಡದ ದೇಶಮುಖ ನಾಗೋಜಿರಾಯನು ನನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಕುತಂತ್ರವನ್ನೇ ಹೂಡಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಭಾವುರಾಯನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಆತನ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನಾದ ಸೇವಕನ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯ ಮೂಲಕ ಅಂದು ನಾನು ನನ್ನ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಪಾರಾದೆನು. ಮುಂಜೆ ಜವಾಲ ಖಾನನೆಂಬ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಸ್ನೇಹಿತನ ನೀಚ ಮತ್ತು ಸ್ವಾರ್ಥದ ಕೃತಿಯ ಮೂಲಕ ನಾನು ಈ ರುನಾನಖಾನೆಗೆ ಸೇರಿಪಲ್ಲಟ್ಟೆನು. ಮಹಾರಾಜ, ಆಗ ನಿಂದ ನನ್ನ ತಾಯಿ, ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಅಣ್ಣನಾದ ಪದಮಜಿ ಮೊದಲಾದವರು ಎಲ್ಲಿರುವರೆಂಬದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಬಗೆಯೆಂತು?

ಹಂಸೆಯ ವಿಷಯದ ಆ ಭವಿಷ್ಯವಾದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅಂಥ ಸುಲಕ್ಷಣ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನವು ತನಗೆ ಲಭಿಸಿದರೆ, ತಮ್ಮ ಭತ್ತಪತಿ ವಶಕ್ಕೆ ಭೂಸಾಧನವೇ ಆಗಿ ತೆಂದು ಶಾಹುರಾಜನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಅದರಿಂದ ಕ್ಷಣಕಾಲದ ನೆರೆಗೆ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾಯಿತು; ಆದರೆ ತಾನು ಈಕೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಬಡ ಹುಟ್ಟಿದ ತಂಗಿಯೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಉತ್ತರ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆತನಿಗೆ ನೆನಪಾಗಲು, ಅವನ ಕಣ್ಣುಮುಂದಿನ ಆ ಮೋಹದ ಪರವೆಯು ಬಂಜು ಲಾಯಿತು. ಅವನು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕಕ್ಕಾವಿಕ್ಕಿಯಾಗಿ ನೋಡತೊಡಗಿದನು.

“ಮಹಾರಾಜ, ತಾವು ಅಂಥ ಯಾವ ಗಹನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತೀರಿ?” ಎಂದು ಹಂಸೆಯು ಮಿಕ್ಕಿ ಮಿಕ್ಕಿ ನೋಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶಾಹುರಾಜನನ್ನು ಕೇಳಲು, “ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ನಿನ್ನ ದೈವವು ಬಲವತ್ತರವಿದೆಯೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ತಿಲನಾತ್ರವೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ತೀವ್ರವೇ ಬಂಧಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವೆನು. ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೀನು ನಿರ್ಧಾರವಿಡು. ನಾನು ಈಗ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವದೇನೆಂದರೆ, ನಿನ್ನ ತಾಯಿ-ಅಣ್ಣಂದಿರ ಪತ್ತೆಯಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಆಗಿದೆ.”

“ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ಆಲೋಚಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಪಾರಾದೆನೆಂದರೆ, ನನ್ನ ಅಣ್ಣ ಹಾಗೂ ತಾಯಿಯ ಪತ್ತೆಯನ್ನು ನಾನೇ ಹುಚ್ಚು

ನೆನು; ಅನರೆ ಮಹಾರಾಜ, ನಾನು ತಮ್ಮೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಕಯವನ್ನು ಕೂರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸದೆ ಇರಲಾರೆನು. ಅದೇನೆಂದರೆ, ಯಾವ ಏಸೂ ದಾಸಿಯು ನನ್ನ ಬಂಧನುಕ್ತೆಗಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿರುವಳೋ, ತಾವು ಅವಳನ್ನೂ ಹೇಗಾದರೂ ಇಲ್ಲಿಂದ ಸಾರು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನನಗಾಗಿ ಆ ಬಡವಿಯ ಸ್ತ್ರಾಣಹಾರುವವೇ ಖಂಡಿತವು!”

ನೀನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅದನ್ನೂ ಮಾಡುವೆನು. ನನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಸ್ವಾರರು ನಾಳೆ ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಭಾವಣೆಯಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆರುವ ದೊಡ್ಡ ಆಲದ ಮರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮಗಾಗಿ ಎರಡು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ನೀನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗ ಏಸಿಯ ಹರಕು ಸೀರೆಯನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಡು. ನಡುವೆ ಯಾರಾದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ, ನಾನು ಬೇಗಮೆಯ ದಾಸಿಯೆಂದೂ, ಬೇಗಮೆ ಸಾಹೇಬರ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಕೆಲ ಖಾಸಗೀ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿರುವೆನೆಂದೂ ಕೊಂಚವೂ ಅಂಜದೆ, ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಸು. ಆ ಆಲದ ಮರಕ್ಕೆ ತಲ ಸುತ್ತಲೂ ನನ್ನ ಸೇವಕರು ನಿನ್ನ ಬಳಿಯ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕೇಳುವರು. ಅವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕೊಡು; ಅಂದರೆ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲೇ ಏಸಿಯೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಬಳಿಕ ನೀವು ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಕೂಡ ನಿಲ್ಲದೆ--ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿ, ನಿವ್ರೆ-ನೀರಡಿಕೆಗಳೆನ್ನದೆ--ನನ್ನ ಆ ಸ್ವಾರರೊಡನೆ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮಣಮಾಡಿ. ಅವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಿರ್ಧಾಸ್ತನಾದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೊಯ್ದು ತಲುಪಿಸುವರು. ತಿಳಿಯಿತೇ? ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ನಾನಿನ್ನು ಹೊರಡಲೋ? ನಾಳೆ ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ನೀನು ತಪ್ಪದೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕು; ನಡುವೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಎದೆ ಗುಂದಬೇಡ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಶಾಹೂರಾಜನು ಹಂಸೆಯ ಡೇರೆಯಿಂದ ತೆರಳಿದನು.

ಗೊತ್ತಾದ ಮೇರೆಗೆ ಮರುದಿನ ಮೂರೂ ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಂಸೆಯು ದಾಸಿಯ ವೇಷವಿಂದ ಆ ಆಲದ ಮರಕ್ಕೆ ಬರಲು, ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದ ಜೋತ್ಯಾಜಿಯು ಆಕೆಯ ಬಳಿಯ ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಅಗಲನಾದ ಬಾಣದ ತುದಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಆ ಬಾಣವನ್ನು ಅದುವರಿಗೆ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಸೆರೆಯಾಗಿರಿಸಿದ್ದ ಡೇರೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟನು. ಕೂಡಲೆ ಆ ಬಾಣವು “ಸೂಂಂ” ಎನ್ನುತ್ತ ಹೋಗಿ, ಆ ಡೇರೆಯ ಮೇಲಿನ ಅಂವೆ

ಯನ್ನು ಹರಿದು ಬಿಡಲಾಗಿ ಬಿತ್ತು. ಬಿಡಲಾಗಿ ಏನೆಯು ಆ ಬಾಣದ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದಳು. ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ಅವಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ಉಂಗುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು, ಹಂಸೆಯು ಬಂದು ನಿಂತಿದ್ದ ಆಲದ ಮರಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಉತ್ತರ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಏರಿ ಪಂಥರವುರದ ಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದು ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ಕತ್ತಲೆಯು ಬೀಳಲು, ಆ ಕುದುರೆಗಳು ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣದಂತಾದವು.

ಮರುವಿನ ಶಾಹೂರಾಜನ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಜೋತ್ಯಾಜಿಯು ಆ ಭಾವನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಡ್ಡಾಡಿದ, ಆ ಹುಚ್ಚು ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ಬಂದನು; ಹಾಗೂ ಆತನಿಗೆ ಹಂಸೆಯ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೆ ಆತನ ಹುಚ್ಚು ಕೂಡಲೆ ಇಳಿವೀತೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವನಿಗೆ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. ಅವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪದಮಜಿಯ ಹುಚ್ಚು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ತಲೆಗೆರಿದು ಅವನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬೊಗಳಹತ್ತಿದನು. ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಶಾಹೂರಾಜನನ್ನು ಹೊಗಳಿದರೆ, ಪರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ವ್ಯಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬರಬರುತ್ತ ಆತನ ಹುಚ್ಚು ಅತಿರೇಕ ಗೊಂದಲಿತು. ಅವನು ಕುದುರೆ ಶಾಹೂರಾಜನಿಗೆ ಪರಮ ದುಃಖವೆನಿಸಿತು; ಆದರೂ ಅವರು ಅವನನ್ನು ಕಾಂತಗೊಳಿಸುವ ಯತ್ನ ಮಾಡಹತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಹೂರಾಜರ ಬಳಿಯ ಕಟ್ಟಿನ ಆ ಬೊಗಳುಕಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಭಾವನೆಯ ಆ ಭಾಗವ ಪರಿಯನನು ಭಾವನೆಯ ಕೊತವಾಲನಿಗೆ ಏನೇನೋ ಕೆನಿಮಂತ್ರ ಹೇಳಲು, ಕೊತವಾಲನು ತನ್ನ ಕೆಲಜನ ಸೇವಕರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಈತನು ನಿಜವಾದ ಹುಚ್ಚನಲ್ಲ; ಶತ್ರುಪಕ್ಷದ ವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಹೇರನು' ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಕೊಂಡು ನಡೆದನು. ಹೀಗಾಗಿ ತಂಗಿಯ ಬಂಧನುಕ್ತತೆಯಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಬಂಧನ ವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು.

ತಾನೊಂದು ಬಗೆದರೆ ದೈವವೊಂದು ಬಗೆಯುವದು.

ಶ್ರೀರಂಗಜೇಜನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇ. ಸ. ೧೬೬೯ ನೇ ವರ್ಷವೇ ಹಿಂದುಗಳ ಭಲ ನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ವರ್ಷವು. ಆ ವರ್ಷ ಬನಾರಸ, ಮಥುರಾ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಯ ಕೆಲ ಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಮರ್ಮವನ್ನು ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಕೂಡ

ಕಲಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಹಬ್ಬಿತು. ಹಿಂದುಗಳ ಭಲನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಔರಂಗಜೇಬನಿಗೆ ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ನೆವವೇ ಸಿಕ್ಕಂತಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಆತನು ಬನಾರಸದೊಳಗಿನ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಾಧ್ಯಕ್ಷರ ನೇಮಣಾಕೆಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು; ಮತ್ತು ೧೬೬೯ನೇ ಎಪ್ರಿಲದಲ್ಲಿ ಆತನು ಒಂದು ಒಟ್ಟು ಹುಕುಮು (ಆರ್ಡಿನನ್ಸ್) ತೆಗೆದು, ಹಿಂದುಗಳ ಎಲ್ಲ ಪಾಠಶಾಲೆ, ಮಠ, ದೇವಾಲಯ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಎಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟಿವುಣೆಗೆಯ್ದನು. ಔರಂಗಜೇಬನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೦೦ಕ್ಕೆ ೭೫ ರಂತೆ ಹಿಂದುಗಳೇ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಆತನ ಆ ಹುಕುಮು ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ಬರುವದು ಕಠಿಣವಿತ್ತೆಂಬದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಔರಂಗಜೇಬನು-ಆ ವರಮ ಹಿಂದೂ ದ್ವೇಷಕನು--ತನ್ನ ಆ ಹುಕುಮನ್ನು ಸಕ್ರಿಯಿಂದ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ತಂದನು. ಅದೇ ವರ್ಷದ ಸಪ್ಟಂಬರದಲ್ಲಿ ಅವನು ಕಾಶೀ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕೆಡಹಿ ನೆಲಸಮ ಮಾಡಿದನು. ಬುಂದೇಲಖಂಡದ ಅರಸನಾದ ನರಸಿಂಗದೇವನು ಮೂವತ್ತಾರು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿ ಮಥುರೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದ ಕೇಶವ ದೇವರ ಅತ್ಯಂತ ಭವ್ಯವಾದ ಮಂದಿರವನ್ನು ೧೬೭೦ರಲ್ಲಿ ಕೆಡಹಿ, ಅದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮತೀದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಇದಲ್ಲವೆ ಉಳಿದ ಕಡೆಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಎಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಿ, ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ತರಿಸಿದನು; ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮತೀದಿಯ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಬೊಕ್ಕಬೊಲಾಫಿ ಹುಗಿಸಿದನು! ಆಗ ಯೋಗಿ ಮತ್ತು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗಂತೂ ಇಡಿ ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ಆತನು ಕಾಶೀವಾಡದೊಳಗಿನ ಸೋಮನಾಥ ಮಂದಿರವನ್ನು ಕೆಡವಿಸಿದನು. ಹಿಂದುಗಳ ಎಲ್ಲ ಹಬ್ಬ-ಹುಣ್ಣಿವೆಗಳೂ ಜಾತ್ರೆ-ತೇರುಗಳೂ ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಹಿಂದುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಕಾರಿ ಚಾಕರಿಯಿಂದ ಬರತರಪು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು! ದೇವರ ಹಾಡೇ ಹಾಗಾದ ಬಳಿಕ ಔರಂಗಜೇಬನು ಕ್ಷುದ್ರ ಮಾನವರನ್ನು ಯಾವ ಗತಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿರಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ಅದಾರು ಹೇಳಬೇಕು? ಆತನ ಸರದಾರನಾದ ಅಫಝುಲ್ಲಖಾನನು ಪಂಥರಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಜಗಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಪಾಂಡುರಂಗನ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕೆಡಹಿ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಾಮಶೇಷಗೊಳಿಸಿದನಲ್ಲದೆ, ತುಳಜಾಪುರದಲ್ಲಿಯ ಭವಾನಿಯನ್ನೂ ಒಡೆದು ಚೂರ-ಚೂರಾಗ ಮಾಡಿದನು! ಆತನ ಆ ಅಮಾನುಷ

ಕೃತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತಾಪಗೊಂಡ ಶಿವಾಜಿರಾಜನು ಆ ಖಾನನನ್ನು ಕೊಂದು, ಆತನ ಮುಂಡವನ್ನು ಕೊಯ್ದು, ಪ್ರತಾಪಗಡದ ದಿಡ್ಡಿಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದನು!

ಆದರೆ ಕಾಲಗತಿಯು ವಿಚಿತ್ರವಾದದ್ದು. ತಿಪ್ಪೆಯು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಾಗುವದೂ, ರಾಜನು ರಂಕನಾಗುವದೂ ಕಾಲಗತಿಯ ಪರಿಣಾಮಗಳೇ. ಯಾವ ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನ ದರ್ಪವು ದಿಲ್ಲಿಯಿಂದ ವಿಜಾಪುರ-ಗೋವಳಕೊಂಡಗಳ ವರೆಗೆ ಏಕೋಪ್ರಕಾರವಾಗಿತ್ತೋ, ಕಾಲಗತಿಯು ಬದಲಾಗಲು, ಅದೇ ಔರಂಗಜೇಬನನ್ನು ಆತನ ಕೇವಲ ವಿಶ್ವಾಸಿ ಸರದಾರರೂ ಕೂಡ ಕೇಳದಾದರು. ಅವನ ಭಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಬೇಬಂದಶಾಹಿಯು ನಡೆದಿದ್ದಿತೆಂದೇ ಹಂಸೆಯು ಆ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪಹರೆಯೊಳಗಿಂದ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಪಾರಾಗಿ ಬಂದಳು. ಹಂಸೆಯು ಏಸಿಯೊಡನೆ ಆ ಡೇರೆಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದ ಮೇಲೆ, ಇಪ್ಪತ್ತಾಲ್ಪು ತಾಸುಗಳ ವರೆಗೆ ಆ ಭಾವಣೆಯೊಳಗಿನವರಾರಿಗೂ ಅವರ ಪಲಾಯನದ ಸುದ್ದಿ ಕೂಡ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ! ಮರುದಿನ ಸಂಜೆಯ ಮುಂದೆ ಬಾದಶಹನ ಬೇಗಮೆಯು ಸಹಜವಾಗಿ ಆ ಡೇರೆಯ ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ, ಅಲ್ಲಿ ಹಂಸೆಯೂ ಇಲ್ಲ! ಏಸಿಯೂ ಇಲ್ಲ!! ಆ ಸುದ್ದಿಯು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮರಣೋನ್ಮುಖನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನಿಗೂ ತಿಳಿಯಿತು; ಆದರೆ ಅವನಾದರೂ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವದೇನು? ಇರಲಿ.

ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕರೆಕೊಂಡು ನಡೆದಿದ್ದ ಶಾಹೂರಾಜನ ಆ ಸವಾರರು ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬೆಳತನಕ ಒಂದೇಸವನೆ ಓಡಿಸಿದರು; ಹಾಗೂ ನಡುವಿನ ೨೦-೨೫ ಹರದಾರಿಗಳ ದಾರಿಯನ್ನು ಕ್ರಮಿಸಿ, ಬೆಳಗಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರು ಪಂಥರಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಲುಪಿದರು. ಹಂಸೆಯು ಏಸಿಯೊಡನೆ ಪಂಥರಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದ ದಿನವೇ ಆಷಾಢ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅಂದು ಪಂಥರಪುರದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಿ ವಾರಕರಿ ಜನರು ಕಲಿತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದತ್ತ ಜನರೇ ಜನರು! ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಅವರು ಊರೊಳಗೆ ನಡೆದರು. ಊರೊಳಗೆಲ್ಲ “ಜಯ ವಿಠಲ! ಜಯ ಜಯ ವಿಠಲ! ಜಯ ಹರಿವಿಠಲ!” ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ನಿನಾದಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅಂದು ಆ ಪಂಥರಪುರವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೇವನಗರಿಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಹಂಸೆಯು ಏಸಿಯೊಡನೆ ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು, ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ದೇವದರ್ಶನಕ್ಕೆಂದು ನಡೆದಳು. ಅವಳನ್ನು ಕಳಿಸಬಂದಿದ್ದ ಬಂಕಿಯೂ, ಭಕ್ತಾ

ಜಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಂಜಯದವರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ, ಅವುಗಳ ಮೇವು ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಹತ್ತಿದರು.

ಹಂಸೆಯು ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ದೇವಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಆ ಭಕ್ತ ವೃಂದವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಆನಂದಪರವಶಳಾದಳು. ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಆ ಭಜನೆಯ ನಾದದಲ್ಲಿ ಅವಳು ದೇಹಭಾನ ನಿವರ್ಜಿತಳಾದಳು ಬಳಿಕ ಅವಳು ಏಸಿಯೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಸಾಗಲು, ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ದೇವರ ದಯೆಯಿಂದ ನಾನು ಆ ರುನಾನಬಾನೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬಂದದ್ದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂಧನುಕ್ತ ಮಾಡಿದ ಆ ಮೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರಾರಾಗರಬೇಕು? ಅದನ್ನು ನಾನು ಇದುವರೆಗೂ ತಿಳಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು ಕೃತಘ್ನತೆಯ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲವೇ? ಈ ಏಸಿಯು ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೋ, ಆ ಸವಾರರು ಅದನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಈಗ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವರಿಂದ ಆ ಮೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರ ಹೆಸರು-ದೇವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಲ್ಲವೆ, ಆ ಸವಾರರ ಮುಖಾಂತರ ನನ್ನ ಅಣ್ಣ ಪದಮಜಿಯು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವ ಸಂತಾಜಿ ಜಾಧವರ ದಂಡು ಈಗ ಎತ್ತಕಡೆಗಿಳಿಯಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಆದರೆ ಆ ಸವಾರರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಭಾವಣೆಗೆ ತರುವಿ ಕಳಿಸಿ, ಅಣ್ಣನ ಪತ್ನಿ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದೀತು. ಅಣ್ಣನ ಪತ್ನಿ ಹತ್ತಿತೆಂದರೆ, ನಾನು ನಿರ್ಧಾಸ್ತಳಾಗುವೆನು. ಬಳಿಕ ನಾನೂ ಅಣ್ಣನೂ ಕೂಡಿ ಅವನು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವಳನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ವಿಚಾರಗ್ರಸ್ತಳಾಗಿ ಹಂಸೆಯು ಏಸಿಯೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಂಕಿಯು ಯಾರೊಡನೆಯೋ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದನು; ಆ ಅಪರಿಚಿತನೆದುರಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಹಂಸೆಯು ಏಸಿಯೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮರೆಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು, ಅವರ ಸಂಭಾಷಣವನ್ನು ಕೇಳಹತ್ತಿದ್ದಳು.

ಬಂಕಿಯು ಆ ಅಪರಿಚಿತನಿಗೆ ಅನುತ್ತಾನೆ:—“ಏನರೇ ಬಾಳಾಜಿಪಂತ, ನೀವು ಇತ್ತೀತ್ತೆ ಬಂದಿರಿ? ಸಂತಾಜಿಜಾಧವರ ದಂಡಿನ ಬೀಡು ಈಗ ಎಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು,

“ಬಂಕೀ ಗಾಯಕನಾಡಾ, ನಾನು ಇತ್ತೆ ಸಂತಾಜಿವಾಯರ ಕಡೆಗೇ ನಡಿ

ದಿದ್ದೇನೆ. ಇದು ವರೆಗೆ ಅವರ ವಂಡು ವಿಚಾರವುರದ ಕಣೆಗೇ ಇತ್ತು; ಆದರೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳಿಂದ ಅದು ಈ ಪಂಢರಪುರದ ಸಮೀಪವಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆಂದು ಕೇಳಿ, ಇತ್ತಕಡೆಗೆ ಬಂದೆನು. ಇಂದು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷಿ ಏಕಾದಶಿಯಾದ ರಿಂದ, ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ವಿಶೋಬನ ದಶನವಾಗುವವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಇಲ್ಲ ಸಿಂತುಕೊಂಡೆನು. ಬಂಕೇ, ಅದಿರಲಿ; ಈಗ ಶಾಯಮುಹಾರಾಜನ ವರ್ತಮಾನವೇನು?"

“ಅವರದೇನು ವರ್ತಮಾನವಿರಬೇಕು? ಅವರು ಬಾದಶಹನ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ದಿನಗಳನ್ನೆಣಿಸುತ್ತ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ನಾನು ಸೊನ್ನೆಯೇ ಅಮಾತ್ಯ ರಾಮಚಂದ್ರಪಂತರಿಂದ ಕೆಲ ಗುತ್ತ ಸಂದೇಶವನ್ನು ತಲ್ಲಿಗೆ ಒಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶಾಮಾರಾಜರಿಗೆ ಬಾದಶಹನ ಝನಾನಜಾನೆಯಲ್ಲ ಫಿತೂರೇ ಸೂರ್ಯಾಜಿ ವಿಸಾಳನ ಮಗಳಾದ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಯಾರೋ ಸೆರೆಯಿರಿಸಿಮುತ್ತಾಕೆಂಬುದು ಕಿಳಿಯಲು. ಮಹಾರಾಜರು ಆ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯ ವಾಸಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ, ನನ್ನೊಡನೆ ಇತ್ತ ಕಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ನಾವು ಅವರನ್ನು ಪನ್ನಾಳಗಡಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಬೇಕೆಂದಿರುವೆವು; ಆದರೆ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯು ಚಾಧವರ ದಂಡಿನಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ಪದಮಜಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಬಾಳಾಜಿಪಂತ, ಆ ಪದಮಜಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ? ಆತನಿಗೆ ಮಚ್ಚುಹಿಡಿದು ಬಿಟ್ಟಿದೆ! ಅವನು ಕಳೆದ ಎಷ್ಟೋ ತಿಂಗಳುಗಳಿಂದ ಬಾದಶಹನ ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ಸೂರ್ಯಾಜಿಯ ಆ ದೇಶದ್ರೋಹವು ಆತನಿಗಷ್ಟೇ ಬಡಕೊಳ್ಳದೆ, ಆತನ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳಿಗಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇಸವನೆ ಬಾಧಿಸತೊಡಗಿದೆ! ಪದಮಜಿಯ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹಂಸಾಬಾಯಿಗೆ ಈಗಲೇ ಕಳಿಸಿದರೆ ಎದೆಯೊಡಕೊಂಡಾಳೆಂದು, ಅವನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಪನ್ನಾಳಗಡಕ್ಕೆ ತಲುಪುವ ವರೆಗೆ ತಿಳಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.”

ಆಗ ಬಾಳಾಜಿ ವಿಶ್ವನಾಥನು ಏನನ್ನೋ ಜ್ಞಾನಿಸಿಕೊಂಡು:—“ಬಂಕೇ, ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಹೆಸರು ಹಂಸಾಯೆಂದಲ್ಲವೆ? ನಾನು ಅವಳನ್ನೆಲ್ಲೆಯೋ ನೋಡುವಂತೆ ನೆನಪಿದೆ” ಎನ್ನುವು. ತನ್ನನ್ನು ಗುರ್ತಿಸುವವರು ಇವರಾರಿರಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೊಂದು ಹಂಸೆಯು ತಟ್ಟನೆ ಅವರದುರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತಳು. ಅವಳನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ, ಬಾಳಾಜಿಯು: “ತಂಗೇ, ಹಂಸಾ

ಬಾಯಿಯೊಂದರೆ ನೀನೇ ಏನು? ಮೂರು-ಮೂರೂವರೆ ಮರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನೀನು ತಳಗಾಂವದ ವಾಭಾಡೆಯವರ ವಾಡೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲವೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಹಂಸೆಯು:- "ಹೌದು" ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟು, ಆ ಗೃಹಸ್ಥನ ಕಡೆಗೆ ಮಿಂಚು ಮಿಂಚಿಯೆಂದು ನೋಡತೊಡಗಿದಳು.

"ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯು ಪೇಡದ ಬಳಿಯ ಲೋಕೆಯಿಲ್ಲದಿಲ್ಲವೆ? ಪೇಡದ ನೇರನ, ರ - ನಾಗೋಜಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು...." ಎಂದು ಬಾಳಾಜಿಯು ನುಡಿಸುತ್ತಾ ಹಂಸೆಯು ಆ ತನನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಗೊಡಲಿ: "ಆಹುದು. ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು; ಆದರೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ಎಲ್ಲರುತ್ತಾಳೆಂಬದು ನಿನಗಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆಯೆ?" ಎಂದು ಒಳಗೆ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದಳು.

ಆದಕ್ಕೆ ಬಾಳಾಜಿಯು:- "ತಂಗೀ, ನಿನ್ನ ಯೆ ದಿನ ಪೇಡದ ಆ ಭಾವನಾ ರಾಯನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದನು. ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯು ಪಾರದವ ದುರ್ಗದಲ್ಲ ರಹಾಜಿ ವಾಟೀಲನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾಳಂತೆ. ಕಳೆದ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳಿಂದ ಅವಳು ಬೇಸಿಯಿಂದ ತೊಳಲುತ್ತಿದ್ದು, ಇತ್ತೀಚೆಗಂತೂ ಅವಳು ತೀರ ದ್ವಾರಗಾವಳವಂತೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆತನು ಬಂಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:- "ಬಂದರೆ, ಇವಳನ್ನು ಆಷ್ಟು ದೂರದ ಪನ್ತುಳಗಡಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವದಕ್ಕಿಂತ, ಇಲ್ಲವೂ ಸಮಾಪದಲ್ಲರುವ ಆ ಪಾರದದ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ತಲುಪಿಸಬಾರದೆ?" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

'ನನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಿರಿ' ಎಂದು ಹಂಸೆಯು ಒಳಗೆ ಆಶುರವಿಂದ ನುಡಿದು, ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಏನಿಯು ಅವಳನ್ನು ನಾಂತ್ಯನಗೊಳಸಹತ್ತಿದಳು.

ಆವೇ ಮನೆಗೆ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಜನರಲ್ಲಿಯು ಒಬ್ಬ ವೃದ್ಧ ಹಣ್ಣುಮಗಳ ಹಂಸೆಯ ಆ ರೋದನವನ್ನು ಕೇಳಿ:- "ಈ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳಾರು? ಪಾರದದ ದುರ್ಗದಲ್ಲ ಬೇಸೆ ಬಿದ್ದವರು ಇವಳು ಗೇನಾಗಬೇಕು?" ಎಂದು ಒಕ್ಕೇಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದಳು.

"ಈ ನಮು ಬಾಯಿನಾಹೇಬರ ತಾಯಿಯೇ ಅಲ್ಲ ಬೇಸೆ ಬಿದ್ದಿರುವರು" ಎಂದು ಏನಿಯು ಅನ್ನಲು.

"ಏನಾಗೂ ಪಾರದದ ರಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲರಿಗೂ ಏನಾದರೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆಯೇ?" ಎಂದು "ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದಳು

“ಛೇ-ಛೇ. ಅದೇನೂ ಇಲ್ಲ; ಆದರೆ ನೀವು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟೇಕೆ ಪ್ರಚಾರ್ಯಾಪ್ಯ ಚೈ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ?” ಎಂಬ ವಿಸಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ,

“ಶಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನು ನಮ, ಅಕ್ಕನ ಮಗನು. ನಾನು ಮೂವತ್ತೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಮ ಊರಾದ ಕುರೂವಾಡಿಯು ಇಲ್ಲಂದ ಮೂವ ದಲ್ಲಿದೆ. ಇಂದು ಸಂಜೆಗೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗೋಣ. ನಾನು ಮಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಂದ ಹೊರಟು ಪಾರದಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ. ಅಂದರೆ ನಮಗೆ ಸಿಮು, ತಾಯಿಯ ಹಾಗೂ ನನಗೆ ನನ್ನ ಅಕ್ಕನ ಮಗನ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗುವುದು” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳ ಆ ಸಹಾನುಭೂತಿಸರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಹಂಸಗೆ ಮೋಹಿತನಾದನು. ಬಳಿಕ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೇ ಕುರೂವಾಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಾಗಿದರು. ಕುರೂವಾಡಿಯು ಅಲ್ಲಂದ ಬಳಿ ಮೂವತ್ತೆ ಲಿಲ್ಲ. ನಡುವಿನ ದಾರಿಯಿಂದ ನಾಗಿ, ಅವರು ಮೂವತ್ತೆ ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕುರೂವಾಡಿಯೊಳಗಿನ ಶಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನ ಆ ಅಬಚಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಲುಪಿದರು.

† † † † †

ನವಮಜಿಯು ಹಂಸಯನ್ನು ಇದ್ದಲ್ಲಂದ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬರುವನೆಂದು ಪಾರದದಲ್ಲೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ವೇಳೆ ಹೊರಟವನು, ನಾಲ್ಕು ಒನಗಳಾದರೂ ಮರಳಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಒಂದನು, ನಾಳೆ ಬಂದಾನು ಎಂದು ಮುಂದೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳಾದರೂ ಆತನ ಪತ್ತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಆಗ ಸಾವಿತ್ರಿಬಾಯಿಯು ಹತಾಶೆಗಳೆ, ಅವಳ ಮನೆಯು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವಳು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಹೆಸರುಗೊಂಡು ಒಂದೇಸವನೆ ಬಡಬಡಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಕಡೆಗೆ ಶಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನ ಮೇಲೆಯೇ ಆಕೆಯ ಸೇವಾ-ರುಶ್ರಾಷೆಯ ಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಹಾಕಿ, ಭಾವೂರಾಯನು ಬಾದಶಹನ ಭಾವಣೆಗೆ ಹಂಸಾ-ಪದಮಜಿಯರ ಶೋಧಕ್ಕೆಂದು ನಡೆದನು. ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟ ಹುಡುಕಿದರೂ ಆ ವಿಶಾಲವಾದ ಭಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವೊಬ್ಬರ ಸತ್ತಿಯೂ ಹತ್ತದಾಗಲು, ಸರಾಶಗೊಂಡ ಆತನು ಪಾರದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನಡೆದನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಬಾಳಾಜಿ ವಿಶ್ವನಾಥನು ಭೆಟ್ಟಿಯಾದನು. ಬಾಳಾಜಿ ವಿಶ್ವನಾಥನು ಸಂತಾಜಿ ಜಾಧವರ ಘಡಣವೇಷನಾದ್ದರಿಂದ, ಆತನ ಗುರ್ತು

ಮದಾಪಾಶಾಹಿಯೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಇದ್ದಿತು. ಅದರಿಂದ ಭಾವವು ಆತನಿಗೆ ಸಾಸಿತ್ರಿಬಾಯಿಯ ಸಂಬಂಧದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿದನು. ಕುರೂಪವಾದಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಾಜಿ ಪಾಟೀಲನ ಅಬಚಿಯ ಮನೆಯಿದೆಯೆಂಬದು ಧರ್ಮವಾಚನಿಗೆ ಕೇಳಿ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ಪಾಟೀಲನ ಅಬಚಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಯಾಗಲಿ, ಒಳಕೆ ವಾರದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಸುಗೂ ಉಳಿಗೆ ನಡೆದನು.

ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ದೈವವ್ಯಯವು ಎಗೆಯುವವೆಂದ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಭಾವೂರಾಯನು ಊರ ಅಗಸೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹಿಂದಿ ಸಿಂದ ಬಿಡು, ಸವಾರನು ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಎವನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆಗ ಮೂರೂ ಸೇರಿತು. ಸಮಯವಾದ್ದರಿಂದ, ತೀರ ಹತ್ತರ ಬಂದ ಹೊರತು ಆ ಸವಾರ ನಾರಂಬವು ಎಂದೆಯವರಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಭಾವೂರಾಯನು ತನ್ನ ಕುದು ರೆಯನ್ನು ತಡೆದು, ಸವಾರನಾರಂಬವನ್ನು ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆಂದು ನಿಂತನು. ಆತನ ಹಿಂವಿಸಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ಸವಾರನು ಬೇರೆಯಾವನೂ ಆಗಿರದೆ, ಅತನ ಒಡೆಯನಾದ ಶೇಷದ ವೇರಮುಖರ ನಾಗೋಜಿಯೇ ಆಗಿದ್ದನು! ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಅಂದರ-ಗದಲ್ಲೆ ಅಂಜಿದ ಭಾವೂರಾಯನು, ಬಹಿರಂಗ ವಾಗಿ ಗುರು ಸೇವಕನು. ಶ್ರುತಿ:- "ಧರ್ಮಯೋಃ ಶಾವು ಪೇಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಾನು ಬಂದೆ" ಎಂದು ಕೃತ್ರಿ ಮಾಡಿದನು.

'ನಾನು ಬಂದೆ' ಎಂದು ಕೃತ್ರಿ ಮಾಡಿದನು' ನಾನು ಬಂದೆವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೂರು ಮೂರುನರ ವಚನಗಳಾದವು. ವಾದರಯನು ನನಗೆ ಕೊಡು ಆರಿದೋರಿ, ಕಡೆಗೆ ಎದ್ದಾವಳಾತ ಮಾಡಿದನಾದ್ದರಿಂದ, ನಾನು ಇನ್ನು ಪೇಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಾಡುವದಾದರೂ ಏನು? ನಾನು ಆ ಚಾಂಡಾಲ ಬಾದ ರವನಿಗೆ ಸೇತೂರಾಗದೆ, ಶ್ರೀಮಂತ ತಾರಾಬಾಯಿ ಸಾಕ್ಷೇಬರ ಕಡೆಗೇ ಹಾಕರಿಗಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಕೋಟಿ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ದಿನ ಗಂವ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಗತಿಯಿಲ್ಲದೆ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿರುತ್ತೀನೆ. ಇನ್ನು ನಾನು ಈ ಎಲ್ಲ ಸಮ್ಯಕ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬಲ್ಲಿಗಾವರೂ ಹೋಗಿ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿರ ಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಧರ್ಮಯೋಃ, ಮೂರು ವಚನಗಳಿಂದ ನಾನು ವೇರ-ವಿದೇಶಗಳನ್ನು ಸುತ್ತ ಕಮ್ಮಿ ದಿ ನವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದೇನೆ. ಇಗುವರೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಪತ್ತೆ

ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ಬೇಸತ್ತು ನಾನು ಇನ್ನು ಬೇಡದ ಕಡೆಗೇ ನಡೆದಿದ್ದೆನು. ಇಂದು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಭೇಟಿಯಾದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಪರಮ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ ಅದಿರಲಿ. ಧನೆಯರೇ, ತಮಗೆ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯ ಸೂಧವೇನಾದರೂ ಹತ್ತಿತೇನು?’

“ನಾನು ಆಕೆಯ ಹೆಸರನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಆಗ ಆದ ಅವ ಮಾನವೇ ಇವಳು ಹೋಗಿದೆ. ಆ ಹಂಸೆಯ ಹಂಬಲವೇ ನನ್ನನ್ನೇ ಗತಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿತು! ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು, ಇನ್ನು ಆ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಬೇಡ. ಭಾವೂ, ಅಪರಿಚಿತವಾದ ಈ ಊರಲ್ಲಿ ಇಳಕೊಳ್ಳುವದೆಲ್ಲ!”

ಆ ಅಲ್ಪ ಪರಿಚಯದಿಂದ ನಾಗೋಜಿಯು ಬೇಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಲ್ಲಂಬದೂ, ಅದರಿಂದ ತಾನು ಇವಳ ಮನವಿಟ್ಟು ಹೊರಟ ಸಂಗತಿಯು ಇವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲಂಬದೂ, ಹಂಸೆಯನ್ನು ಇವನು ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಲ್ಲಂಬದೂ ಭಾವೂರಾಯನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲು, ಅವನಿಗೆ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಬಳಿಕ - ತನು ನಾಗೋಜಿಯೊಡನೆ ಆ ಊರಲ್ಲಿರುವ ರಹಾಟಿ ಒಟ್ಟಿಲನ ಅಬಚಿಯ ಮನೆಗೆ ನಡೆದನು; ಹಾಗೂ ಅಂದುರಾತ್ರಿ ಅವ ಬಿಟ್ಟರೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಳಿದುಕೊಂಡರು.

ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ

ದ್ರೀಪದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಭಾವುವು ನಾಗೋಜಿರಾಯನನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಲು, ಆತನ ಮುಖವು ತೀರ ಕಪ್ಪಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಗುರ್ತು ಹತ್ತುವದು ಕೂಡ ದುಸ್ತರವಾಯಿತು. ನಾಗೋಜಿಯು ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ಜೀವನ ಮೇಲಿನ ಒಂದು ಜೀಲವನ್ನು ಹುಡುಕಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಹುಡುಕಿದರೂ ಅದು ಸಿಗದಾಗಲು, ಅವನ ಮುಖವು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹುಚ್ಚಿಟ್ಟಿತು. ಬಾಯಿಂದ ಮಾತು ಕೂಡ ಹೊರಡದಾದವು; ಆದರೂ ಅವನು ಒಳ್ಳೇ ಗಾಬರಿಯಿಂದ: “ಭಾವು, ಅಫುವಿನ ಡಬ್ಬಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ನನ್ನ ಜೀಲವೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸಲೊಲ್ಲದಲ್ಲ! ಇಂದು ಮುಂಜಾವಿನಿಂದ ನಾನು ಒಂದಿಷ್ಟು ಅಫುವನ್ನೂ ತಕ್ಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಇದ್ದ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವನ್ನು ಸಂಜೆ ಗೆಂದು ಬೇಕೆಂತ ಕಾದಿಟ್ಟಿದ್ದೆನು. ಆ ನನ ಅಫುವು-ನನ್ನ ಭಾಗದ ಪರಮ್ನು

ದೇವತೆಯು-ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯು ಗೆಳತಿಯು ಹೀಗೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಮಾಯವಾಗಿರುವಳಲ್ಲ! ಭಾವೂ, ಆ ಆಘುವನ್ನು ತೊರೆದು ಇಂದು ನಾನು ಬದುಕುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಈ ಊರಲ್ಲಿ ಅದು ಸಿಗುವದಿಲ್ಲವೆ? ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹಣ-ಕಾಸುಗಳಿಲ್ಲವೆ? ಭಾವೂ, ಇಂದು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣವಾಗುವದೇ ಒಂಟಿತ!" ಎಂದೆಂದು ಅಳತೊಡಗಿದನು.

ಆಗಿನ ಆತನ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಭಾವೂನ ಜೀವವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಳವಳಗೊಂಡಿತು. ಆಗ ಆತನು ನಾಗೋಜಿಯನನ್ನು ಕುರಿತು: "ಧಣಿಯರೇ, ಈ ದುಷ್ಟ ಮತ್ತು ಹೇಡಿ ವ್ಯಸನವು ನಿಮಗಿಲ್ಲದ ಗಂಟು ಬಿದ್ದಿತು? ನೀವು ಇಂಥ ಭಯಂಕರ ವ್ಯಸನಾಧೀನರಾದ ಬಳಿಕ, ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಆದಾವ ಪಾರುಷದ ಕೆಲಸವಾಗುವಂತಿದೆ? ನೀವು ಇದ್ದ ನಿಮ್ಮ ದೇಶಮುಖಗಿರಿಯನ್ನಾದರೂ ಸಂಬಾಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿರೋ-ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಸಂದೇಹವೇ ತೋರುತ್ತಿದೆ" ಎಂದನಲು, ನಾಗೋಜಿಯು:--"ಭಾವೂ, ಚೆಂಕೇ ಹೆಚ್ಚು ಆ ದೇಶಮುಖಗಿರಿಗೆ ಮೊದಲು ನನಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಉತ್ತತ್ತಿಯಷ್ಟಾದರೂ ಅಪ್ಪುವು ಮೊರೆತರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವುಳಿಯುವದು. ಭಾವೂ, ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಪಾದರಹನ ಪ್ರೀತಿಯು ಒಬ್ಬ ಅಮೀರನ ಸ್ವೇದ ಬೆಳೆಸಲು. ಆತನ ಸಹವಾಸದಿಂದ ನನಗೇ ದುಷ್ಟ ವ್ಯಸನವು ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಅಮೀರನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವ ವರೆಗೆ ನನಗೆ ಈ ಅಪ್ಪುವಿನ ಕೊರತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ. ಆತನ ಬಳಿಯಲ್ಲ ಸುಣ್ಣ ಗಟ್ಟಿ ಅಪ್ಪುವು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಿಲ್ಪು ಇರುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಮುಂಜೆ ಆ ಅಮೀರನು ಒಂದು ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟನು. ಅಂದಿನಿಂದ ನನಗೆ ಆ ಅಪ್ಪುವಿನ ಅಭಾವನಾಗುತ್ತಲು, ಬಳಿಕ ನಾನು ಕಂಡಕಂಡವರಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಬೇಡಿ, ನನ್ನ ತಲಬಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಫಿಡಿ-ಮುರವತ್ತಿನಿಂದ ಅಥವಾ ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಪ್ಪುವಿನಂತಹ ತುಟ್ಟಿಯು ಮಾಡಕ ದ್ರವ್ಯವು ಏಷ್ಟು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು? ಕಡೆಗೆ ನಾನು ಆ ಅಪ್ಪುವಿನ ಸಲುವಾಗಿ ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ಕಳವುಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಕಟ್ಟ ಕಡೆಗೆ ಕೊಲೆ ಸುಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಇಂದು ಮಾವಿನಕಾಯಿಯಷ್ಟು ಅಪ್ಪುವನ್ನು ಒಂದು ಭಯಂಕರ ಕೊಲೆಗೆಯ್ದು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದೆನು. ಭಾವೂರಾದವೂ, ನನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಯಾವ ಗುಪಿತವನ್ನೂ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ

ಮಾಡಿ ನನಗೇಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಅಪ್ಪವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಂದು ಕೊಡು.”

ಭಾವೂರಾಯನು ಏನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಹರಿಯದ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಅಪ್ಪುವಿನ ಆ ದುರ್ವ್ಯಸನ ಗಂಟುಬದ್ದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ಬಹು ವಿಷಾದಗೊಂಡನು. ಕಡೆಗೆ ಅವನು ನೆರೆಹೊರೆಯವರಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಗುಂಜಿಯೆರಡು ಗುಂಜಿಗಳನ್ನು ಅಪ್ಪವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಷ್ಟು ಎರೇ ಮುಳ್ಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ, ಉತ್ತತ್ತಿಯಷ್ಟು ಮುದ್ದೆ ಮಾಡಿ ತಂದು ನಾಗೋಜಿಯ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ದುಷ್ಟಾಲೋಷಿತ ರಾಜ ದೊಳಗಿನ ಬಡವರಿಗೆ ಪಂಚ ಸಕ್ಕಾನ್ನದ ಊಟ ದೊರೆತರೆ ಆನಂದಪಡುವಂತೆಯೂ, ಒಣಗಿದ ಹುಲ್ಲು-ಕಡ್ಡಿಗಳು ಕೂಡ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ದೊರೆಯದ ಆಕಳಿಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಹಸಿಯ ಹುಲ್ಲು ದೊರೆತರೆ ಸಂತೋಷವಾಗುವಂತೆಯೂ ಆ ಅಪ್ಪುವಿನ ಮುದ್ದೆಯನ್ನು ಕಂಡ ನಾಗೋಜಿಯು ಸಂತೋಷಭರಿತನಾಗಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಅದನ್ನು ನುಂಗಿದನು; ಹಾಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಅಡ್ಡಾದನು.

ಪಾರದದ ರಹಾಜಯ ಅಬಚಿಯು ಪಂಠರಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರುವ ಳೆಂದೂ ಅವಳು ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲ ಮರಳಿ ಬರುವಳೆಂದೂ ಕುರ್ಡೂ ವಾಡೆಯೊಳಗಿನ ಆಕೆಯ ಮನೆಯ ಜನರು ಹೇಳಲು, ಭಾವೂರಾಯನು ಆಕೆಯ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತ ಅವರಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದನು. ಬೇರೆ ಆಶ್ರಯದ ಸ್ಥಾನವೇ ಇದ್ದರಂದ, ನಾಗೋಜಿಯೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನು. ನಿತ್ಯಕ್ರಮದಂತೆ ನಾಗೋಜಿಯು ಆ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪವನ್ನು ಸೇವಿಸಿ, ಎಚ್ಚರಿಲ್ಲದೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದ ಪಂಠರಪುರದಿಂದ ತಾಳ-ಮೃದಂಗಗಳೊಡನೆ ಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಾರಕರಿಗೆ ಜನರ ಸುಳಿವು ಕೂಡ ಆತನಿಗೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲ ಆ ಮನೆಯ ಒಂದು ಹುಡುಗಿಯು ಓಡುತ್ತ ಬಂದು:-
 “ಅಣ್ಣಾ, ಅವನೂ ಅಕ್ಕನೂ ಪಂಠರಪುರದಿಂದ ಬಂದರು; ಅವರೊಡನೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರೋ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ಜನ ಹೊಸಬರೂ ಬಂದಿರುವರು” ಎಂದು ಆ ಮನೆಯವನಿಗೆ ಹೇಳಿತು. ರಹಾಜಯ ಅಬಚಿಯು ಬಂದಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ಭಾವೂರಾಯನು ಆಕೆಯ ನ್ನಾಗತಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಜನರೆಲ್ಲ ಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ತನ್ನ ಪರಿಚಯದ ಭಾವೂರಾಯನಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮಸೋಜಿಗಿಂದ ಹಂಸೆಯು

“ಭಾವೂ, ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂದು ಬಂದೆ? ಪಂಢರಿನಾಥನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಇಂದು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಆದಿರಲೆ ಭಾವೂ. ಅವ್ಯನು ಹೇಗಿದ್ದಾಳೆ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು.

“ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆ ಮೇಲೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಡೆಯಿರಿ ಒಳಗೆ” ಎಂದೆ ನ್ನುತ್ತ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡಬಾರದೆಂದು ಭಾವುವು ಹಂಸಗ ಸಂಚ್ಛೆ ಮಾಡಿದನು.

ಹಂಸಯು ಸುಮ್ಮನೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗಹತ್ತಿದನು. ಹಂಸಯ ದನಿ ಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದಂಕುಹಿಡಿದ ನಾಗರ ಹಾವಿನಂತೆ ನಾಗೋಜಿಯು ಒಮ್ಮರೆ ಎಂದು ಕುಳಿತು: ‘ಹಂಸಾ!’ ಎಂದಂದನು.

ನಾಗೋಜಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಂಸಯು ಸಿಂಹದಂತೆ ಸ್ತಂಭಿತನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ವರೆಗೆ ಅವಳ ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಹುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಹೋಯಿತು! ಆದರೆ ಕೂಡಲೆಅದು ಕ್ರೋಧ ಮತ್ತು ಆರಸ್ಯಾರಗಳೆಂದ ಕೂಡಿ ಭಯಾನಕವಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿತು.

ಯಾವ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಾವೂರಾಯನು ಪ್ರಯತ್ನಿ ಸಿದ್ದನೋ ಕಡೆಗೆ ಅದು ಒದಗೆಯೇ ಬಿಟ್ಟಿತು. ನಾಗೋಜಿ ಮತ್ತು ಹಂಸಾ ಇವರ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಬಾರದೆಂದು ಆತನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅದು ಆಗುವೇ ಹೋಯಿತು. ಆಗಿನ ಕಾಲದ ನಾಗೋಜಿ ಮತ್ತು ಹಂಸೆಯರ ಮುಖಭಾವ ವನ್ನು ಕಂಡು ಶಹಾಜಿಯ ಅಬಚಿಯೂ. ಎಸೆಯೂ, ಬಾಕೆ ಮೊದಲಾದ ವವಾರರೂ ಎಸ್ಮಯಭರಿತರಾದರು. ಹಂಸಯು ಅಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲವೇ ಸಿಂತು, ಬಳಿಕ ತಟ್ಟನೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟನು ಕೂಡಲೆ ಭಾವುವನ್ನು ಕುರಿತು ನಾಗೋಜಿಯು:—“ಭಾವೂ, ನೀನು ಈಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆಯಾ? ನನಗೆ ಭ್ರಮೆ ಜೇರಿಯಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ? ಕಳೆದ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳಿಂದ ಇವಳು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೇನಾಯಿತು? ಅವಳೇ ಇವಳು; ಆದರೆ ಭಾವೂ, ಅವಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವಳು? ಈಕೆಯ ಮದುಮಗಿಮವಿ ಆಗಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಹೋಗು, ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಾ; ನೋಡೋಣ. ಸುಮ್ಮನೆ ಹಳೇ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಕದರಿ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆಯು ನನಗಿಲ್ಲ. ಆದದ್ದೇ ಸಾಕು. ನಾಕೂಗಿ ಹೋಗಿದೆ” ಎಂದಂದನು.

ಅವನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಾವೂರಾಯನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು. ನಾಗೋಜ ಯಂಥ ಘಟಿಸರ್ಪವು ತನ್ನ ವಿಷವನ್ನು ಗುಳಿಬಿಟ್ಟಿದೆಯೆಂಬವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅದಾಗಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ಆದರೆ ನಾಗೋಜಯು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಷ್ಟು ಸಂಭಾವಿತನಾಗಿದ್ದನೇನು? ಧೇ-ಧೇ! ಹಾಗೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅತ್ಯಂತ ವ್ರಸನಾಧೀನತೆಯ ಮೂಲಕ ಆತನು ಸುಖಲನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಆ ಪ್ರಕಾರದ ರಬ್ಬಗಳು ಹೊರಬಿದ್ದವಿಷ್ಟೆ. ನಿಜವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದರೆ ಹಂಸಯ ವಿಷಯದ ನೇಡಿನ ಭಾವನೆಯು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿಂದ ಇದುವರೆಗೂ ಅಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳೊಡನೆ ಬಂದಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ಸರಸ್ತ್ರ ಸವಾರರನ್ನೂ, ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಗಸರನ್ನೂ ಕಂಡು ಅವನು ಅಂದು ಹಾಗೆ ಸಾಮ್ಯವಾಗಿ ನುಡಿದಿದ್ದನು ಮಾತ್ರ.

ಭಾವೂರಾಯನು ಒಳಗೆ ಹೋಗಲು, ಬಂಕಿಯು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು: “ಭಾವೂರಾಯರೆಂದರೆ ನೀವೇ ಏನು? ಬಾಳಾಜಿ ವಿಶ್ವನಾಥರು ನಮಗೆ ಪಂಥರವುರದಲ್ಲಿ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದರು. ನಮಗೆ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯ ತಾಯಿಯ ಸಂಗತಿಯು ಗೊತ್ತಿವೆಯೆಂದು ಅವರಿಂದಲೇ ನಾವು ತಿಳಿದೆವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾವೂರಾಯಾ, ಈಗ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಗೆ ಹೇಗೆ ಇದೆ? ಹಾಗೂ ಹೊರಗೆ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮನುಷ್ಯರಾರು?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು.

“ಅಹುದು, ನಾನೇ ಭಾವುವು. ಹಂಸಾಬಾಯಿ-ಪದಮಜಯರ ಭೇಟಿಗಾಗಿಯೇ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯವರು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಜೀವ ಹಿಡಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿರುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿದ ಅವರು ನನ್ನ ಕುಣಾನುಬಂಧಿಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬರು.”

“ಹಾಗಾದರೆ ಅವನನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯು ಅಷ್ಟೊಂದು ಗಾಬರಿಗೊಂಡ ಕಾರಣವೇನು?”

‘ಮೊದಲು ಅವರಿಗೂ ಹಂಸಾಬಾಯಿಗೂ ತುಸವಿರೋಧವುಂಟಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಅದು ಶೋಷವಾದ್ದರಿಂದ, ಈಗ ಅವರೂ ನನ್ನಂತೆ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯ ಶೋಧಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇ ಹೊರಬಿದ್ದರು’ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಭಾವುವು ನಾಗೋಜಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅನುರೋಧಿಸಿ, ‘ನಾಗಬಹುದಾಗಿರುವ ಸಂಶಯವನ್ನು ಮೂಗಿಕ್ಕಿಸಿದನು.

‘ಅವರ ಹೆಸರೇನು? ಅವರು ಯಾವ ಊರಿನವರು?’

“ಅವರ ಹೆಸರು ನಾಗೋಜಿಯಾಯ ಘಾಟಗೆ ಎಂದು. ಪ್ರೇಷದ ದೇಶ ಮುಖರ ಮಕ್ಕಳವರು.”

“ಒಗೆಯೋ? ಗೊತ್ತಾಯಿತು-ಗೊತ್ತಾಯಿತು! ಅದಿರಲಿ. ಭಾವೂ ರಾಯಾ, ಈ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಇನ್ನು ನೀನು ಇವಳ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವಿಯಾ? ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಏನಾದರೂ ಅಂಜಿಕೆಯಿದ್ದರೆ ಹೇಳು; ಪಾರದದ ವರೆಗೂ ಬಂದು, ನಾವು ಇವಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತೇವೆ.”

“ಛೇ-ಛೇ, ನೀವೇನೂ ಅಷ್ಟು ತೊಂದರೆ ವಹಿಸಬೇಕಾಗದು ದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನೀವು ಹಂಸಾಬಾಯಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಹಂಸಾಬಾಯಿಯ ಆ ಮೊದಲಿನ ಶತ್ರುವೇ ಈಗ ಹಿತಚಿಂತಕನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ಬಹಳ ನೆಟ್ಟಗಾಯಿತು. ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನೀವು ಇವರೊಡನೆ ಪಾರದಕ್ಕೆ ಹೋರಡಿರಿ. ನಾವೂ ನಮ್ಮ ಬೇಕೆ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತೇವೆ”

ಬಳಕ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಶಹಾಜಿಯ ಅಬಚಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಉಂಡು, ಎಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಆ ಅಬಚಿಯು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಹತ್ತರ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವಳ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಳಿಗೆ ಬಹು ಮುಖವೆನಿಸಿತು. ಬಳಕ ಅವಳು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೇಂದು ಹೀಗೆ ನುಡಿದಳು:—“ತಂಗೀ, ಹಂಸಾ, ನಿನ್ನ ಸಂಕಟಗಳೆಲ್ಲ ಪಂಥರೀನಾಥನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಇನ್ನು ಬಯಲಾದವೆಂತಲೇ ತಿಳಿ. ಇನ್ನು ನೀನು ಯಾವನೊಬ್ಬ ಶೂರನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸುಖವಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಮಾಡು; ಬೇರೆಯವರನ್ನು ವರಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ, ಪಾರದದ ಆ ನಮ್ಮ ಶಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನೇ ನಿನಗೆ ತಕ್ಕ ವರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.”

ಆ ಮುದುಕೆಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಿರಲಾರದ ಭಾವೂರಾಯನು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಹಂಸಾಬಾಯಿ, ಶಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲರು ರೂಪಸಂಪನ್ನರಿರುವಂತೆ ಗುಣಪೂರ್ಣರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನಿಗಿಂತಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಾದರೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅವರೇ ವರಿಸಬೇಕೆಂದಿರುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಹಂಸೆಯು ಆಗ ಏನೂ ಉತ್ತರಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆನಂಬರ ಮಾತಿನ

ಕಡೆಯ ವಾಕ್ಯಗಳು ಅವಳ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗೊಡಹತ್ತಿದವು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಅವಳ ಕನಸಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅದೇ ವಿಷಯವೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ದೃಗ್ಗೋಚರವಾಗತೊಡಗಿತು.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಬಂಕಿಯು ಭಕ್ತಾಜಿಯೊಡನೆ ತನ್ನ ಬೇರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಡೆದನು. ಭಾವೂರಾಯನು ಹಂಸೆ, ಎಸಿ ಹಾಗೂ ಶಹಾಜಿಯ ಅಬಚಿ ಇವರೆಲ್ಲರೊಡನೆ ಪಾರದದ ಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದನು. ನಾಗೋಜಿಗೆ ಬೇರೆ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನವೇ ಇರದ್ದರಿಂದ ಅವನೂ ಅವರೊಡನೆ ನಡೆದನು. ಆದರೂ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಂಥವೋ ವಿಚಾರಗಳು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಉಕ್ಕಿ ಉಕ್ಕಿ ಎಳುತ್ತಿದ್ದವೆಂಬದು ಆತನ ಮುಖದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಲಿತ್ತು. ನಾಗೋಜಿಯು ಈ ಮೊದಲು ನುಡಿದಂತೆ ಈತನಲ್ಲಿಯ ಹಂಸೆಯ ವಿಷಯದ ಡಂಕು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಳಿದು ಹೋಗಿರುವದೆಂದು ಭೋಳೇ ಸ್ವಭಾವದ ಭಾವೂನ ಗೃಹಿಕೆಯಾಗತ್ತು; ಆದರೆ ಹಂಸೆಗೆ ಮಾತ್ರ ನಾಗೋಜಿಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರಿಂದ, ನಾಗೋಜಿ-ಹಂಸೆಯರು ಪರಸ್ಪರರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಅಂಜುತ್ತಲೇ ದಾರಿ ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು.

ಮೂರು ವರ್ಷದ ಬುದ್ಧಿ ನೂರು ವರ್ಷವಾದರೂ ತಿದ್ದದೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳ ನಿಕಟ ಸಂವಾಸದಿಂದ ಹಂಸೆಯ ವಿಷಯದ ನಾಗೋಜಿಯ ಪ್ರೇಮಲಾಲಸೆಯು ಮತ್ತೆ ಜೇತನೆಗೊಂಡಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ತೆಗೆಯುತ್ತ ಮೆಲ್ಲನೆ:--“ಹಂಸಾ, ಲೋಣಿಯೊಳಗಿನ ನನ್ನ-ನಿನ್ನ ನಡುವಿನ ಪ್ರೇಮದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಮರತೇ ಬಿಟ್ಟೆಯೇನು?” ಎಂದು ಪ್ರಸ್ತಾಪವೆತ್ತಿದನು.

ಕೂಡಲೆ ಹಂಸೆಯು ಕೆಂಪಡರಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ: “ನಾಗೋಜಿ, ಮಾರ್ಖಾ, ನಿನ್ನ ಗತಿಯು ಈ ಮೆಟ್ಟಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಆ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಒಡನುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನ ಆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ನಾನು ಆಗಲೆ ತುಳಿದು ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ.”

“ಹಂಸಾ, ಇನ್ನು ಆ ಆದ ಹೋದ ಮಾತಿನ ನೆನಪು ತೆಗೆಯುವದ ರಲ್ಲೇನು ಅರ್ಥವಿದೆ? ನೀನು ಸಮ್ಮತಿಸಿದರೆ, ಈಗಲೂ ನನ್ನ ದೇಶಮುಖ ಗಿರಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ.”

“ನಾಗೋಜಿ, ಬೆಂಕಿಹಚ್ಚು ನಿನ್ನ ಆ ದೇಶಮುಖಗಿರಿಗೆ! ಹೊರಡು

ಇಂದ್ರ. ಇನ್ನು ಇಂಥ ಅಭದ್ರ ಮಾತನ್ನಾಡಿದರೆ, ನಿನ್ನ ಗತಿಯು ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲ, ತಿಳಿಯಿತ್ತೆ?”

“ಹೀಗೆಯೋ! ಪಂಸಾ, ನಿನ್ನ ಸೊಕ್ಕು ಇನ್ನೂ ತೆಗ್ಗಲಿಲ್ಲವೆ.” ನೀನು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಬಾಧಶಹನ ರುನಾನಯಾನೆಯಲಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಗೂಗು ಗುಲಿಯೇ ಏನು? ಹುದುಗಿ, ಉಸಾದರೂ ಆಗಲಿ. ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು, ಇಂದು ನಾನು ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಿವೆ. ಒಲ್ಲೆನ್ನದೆ, ನನ್ನನ್ನಂಗೀಕರಿಸು.”

“ನಾಚಿಕೆಗೇಡೀ; ಭಂಗಿಬಡಕಾ: ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯು ಸೆಳೆದು, ನೀನು ಬೇಗನೆ ಮಣ್ಣುಗೂಡು ಹೋಗು!”

ಕೂದಲೆ ನಾಗೋಜಿಯು ಒಳಗೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಆ ರಾಜಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ, ಅಡವಿಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಭರದಿಂದ ಬಿಟ್ಟನು. ತುಸ ದೂರ ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಮೂರು ಜನ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸವಾರರು ಭೆಟ್ಟಿಯಾದರು. ವಾರದವ ದುರ್ಗವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಎಷ್ಟು ದೂರಿದೆ? ಎಂದು ನಾಗೋಜಿಯು ಅವರನ್ನು ಕೇಳಲು, ಆ ಸರದಾರರಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬನು ಇವನನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ ಗಟ್ಟಿದನಿಯಿಂದ:—“ಎಲೊ, ಈತನೇ ನನ್ನ ಮುಖ್ಯ ವೈರಿಯು! ಈತನ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ನನ್ನ ಸಂಸಾರವೆಲ್ಲ ಮಣ್ಣುವಾಲಾದದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವನನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಹರಿಗಡಿಯಿರಿ” ಎಂದು ಕೂಗಿದನು.

“ಛೇ ಛೇ, ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ನಡುವೆ ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಕಟ್ಟಳೆಯಾಗಲಿ. ಇಸ್ತಾಯಿಲಾ, ಹಾದಿಯಿಂದ ಹೋಗುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವ ಬಗ್ಗೆ ನೀನು ಹೇಳಿದರೆ, ನಾವು ಅದರಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕೇನು?” ಎಂದು ಆತನ ಸಂಗಡಿಗರು ನುಡಿದರು.

ಈ ಇಸ್ತಾಯಿಲನೇ ಲೋದಯೋಳಗಿನ ಬಡ ಪಿಂಜಾರ-ಇಸ್ತಾಯಿ ಲನು. ಈತನ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ನಾಗೋಜಿಯು ಒಂದು ದಿನ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕವನಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅಂದು ಲಾಗ ತಪ್ಪಿದ್ದರಿಂದ, ನಾಗೋಜಿಯು ಬೇಡಜನರಿಂದ ಇಸ್ತಾಯಿಲನನ್ನೇ ಸುಲಿದು ಸೂರೆಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಇಸ್ತಾಯಿಲನು ಷಾರದದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದುದೂ, ಅವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಶಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದದ್ದೂ ನಮ್ಮ ವಾಚಕರಿಗೆ ಈ ನೊದಲೇ ತಿಳಿದಿದೆ. ಈ ದಿನ

ಅವನು ರಹಾಜಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ೨-೩ಜನ ಕೊಲೆಗಡಕ ರನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಡೆದಿದನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ನಾಗೋಪಿಯು ಭಿಟ್ಟಿಯಾಯಿತು; ಅಂದಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನು?

ಆ ಸವಾರರು ಒಪ್ಪದಾಗಲು, ಇಸ್ಲಾಮಿಯನೇ ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನೂಡಿದ. ನಾಗೋಪಿಯನ್ನು ಒಂದೇ ಏಟಿನಿಂದ ತುಂಡರಿಸಿ, ತನ್ನ ಲೀಫ್ಟ್‌ಪೀಸವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಎದುರಿನಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ತೇಜಸ್ವಿಯ ಕತ್ತಿಯು ಹೊದತಕ್ಕೆ ಆ ಇಸ್ಲಾಮಿಯನೂ ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು! ಹೀಗಾಗಿ ಆ ಇಬ್ಬರು ಪರಮ ನೀಚರಿಗೂ ಅಂದು ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಯಿತು!

ಹೃದಯನಿಾಲನ.

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪಾರದದ ರಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನು ತನ್ನ ಎರಡು-ಮೂರು ಜನ ಗೆಳೆಯರೊಡನೆ ಬೇಟೆಯಾಡುವದಕ್ಕೆಂದು ಸಮೀಪದ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಒಂದು ಕಾಡ ಹಂದಿಯನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ನಡೆದಿರಲು, ಒಂದು ವೆಳೆಯ ಮರಿಗೆ ನಿಂತು ರಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಣದಿಂದ ಸಂಪರಿಸಲೇಕೆಂದು ಆತನ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ವೃಕ್ತಿಯು ದೂರದಿಂದಲೇ ರಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನ ಸಂಗಡಿನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ರಹಾಜಿಯನ್ನು ಗುಮ್ಮೆಲೆ ಕೂಗಿ:--"ಮುಂದೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಇಡಬೇಡೆ"ಂದು ಹೇಳಲು, ಮರಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ವೃಕ್ತಿಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಖತಿಗೊಂಡರೂ, ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆಟ ನಡೆಯಲಾರದೆಂದೂ ತಾನು ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಇರುವದರಿಂದ ತನ್ನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಪಾಯಕರವೆಂದೂ ಬಗೆದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ನುಸುಳಿ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಯಿತು. ಆ ವೃಕ್ತಿಯು ಮರೆಯಾಗಲು, ಶಹಾಜಿಯೂ ಆತನ ಸಂಗಡಗರೂ ಆತನ ಬೆನ್ನಟ್ಟುವದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶದ ಕಡೆಗೆ, ಅಂದರೆ ಬೇಟೆಯ ಕಡೆಗೆ ಓತ್ತವನ್ನಿರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಆ ಬೇಟೆಯು ಹಸ್ತಗತವಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಹರ್ಷನಿರ್ಭರವಾದ ಅವರು ಆ ಅರಣ್ಯಮಧ್ಯದಿಂದ ತಮ್ಮೂರ ಮಾರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಸಾಗಿದರು.

ಆ ಆರಣ್ಯಮುಖ್ಯದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಸವಾರನು ತನ್ನ ಕುದುರೆ ಯನ್ನು ಭರದಿಂದ ಓಡಿಸುತ್ತ ಬರಲು, ಶಹಾಜಿಯನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಆ ಪೆಳೆಯ ಮರೆಗೆ ನಿಂತು ಕೊಲ್ಲಬಯಸಿದ್ದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಓರ್ವ ಸಂಗಡಿಗ ನೊಡನೆ ತಟ್ಟನೆ ಮುಂದೆ ಬಂದು: “ಈ ನೀಚ ನಾಗೋಜಿಯ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ನಾನು ಹೀಗೆ ಬಾಳುವೆಗೇಡಾದದ್ದು. ಕಾರಣ ಇವನನ್ನು ಈಗಲೆ ನಿರ್ನಾಮ ಗೊಳಿಸಬೇಕು” ಎಂದಂದು, ಅವನು ತನ್ನ ಆ ಸಂಗಡಿಗನಿಗೆ ಆ ಸ್ವಾರಸನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದನು; ಆದರೆ ಆತನ ಆ ಸಂಗಡಿಗನು: “ನಾನು ಶಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನ ಕೊಲೆಗೆಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ನಿನಗೆ ನೆರವಾಗುವೆನೆಂದು ವಚನ ಬದ್ಧನಾಗಿರುವೆನೇ ಹೊರತು, ಹಾದಿ ಹಿಡಿದು ಹೋಗುವ ಕಂಡಕಂಡವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ನೀನು ಹೇಳಿದರೆ, ನಾನು ಅದನ್ನು ಮನ್ನಿಸಲಾರೆನೆ” ಎಂದು ನಿಕ್ಕುಣ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆಗ ಆ ನೀಚನು ತಾನೇ ಮುಂದರಿದು, ಆ ಸ್ವಾರಸು-ನಾಗೋಜಿಯು ಜೀವದಾನ ಕೊಡೆಂದು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಿ ಹತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ, ತನ್ನ ಕೈಬಿಡದಿಂದ ಅವನನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ ಚೆಲ್ಲಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕದ ದಾರಿಯಿಂದ ಶಹಾಜಿಯು ತನ್ನ ಸಂಗಡಿಗರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದನು. ಆಗ ಅವರಿಲ್ಲರಿಗೆ ಆ ನೀಚ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಗುರುತು ಹತ್ತಿತು. ಕೂಡಲೆ ಶಹಾಜಿಯು ಯಾವ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ, ತನ್ನ ಬಿಡ್ಡದ ಒಂದೇ ಎಪಿನಿಂದ ಆ ನೀಚನ ರುಂಡವನ್ನು ದಿಂಡದಿಂದ ಎಂಗಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು! ಶಹಾಜಿಯ ಸಂಗಡಿಗನೋರ್ವನು ಆ ನೀಚ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆ ಬಾಡಿಗೆಯ ಹಸ್ತಕನ ಶಿರವನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭಾವೂರಾಯನು ಹಂಸಾಬಾಯಿ ಯೊಡನೆ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟನು.

ಆಗ ಭಾವೂರಾಯನು ವಿಸ್ಮಯವಿಷ್ಟೂರಿತ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನಾಗೋಜಿಯ ಪ್ರೇತದ ಕಡೆಗೂ ಅವನನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಶಹಾಜಿಯ ಕತ್ತಿಗೆ ತುತ್ತಾದ ಆ ನೀಚನ ಹೆಣದ ಕಡೆಗೂ ಮಿಕ್ಕಿ ಮಿಕ್ಕಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಂಸೆಯು ನಾಗೋಜಿಯನ್ನು ಕೊಂದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಂಥ ಆ ಎಪರೀತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೂ ಗುರ್ತಿಸಿ:—“ಇಷ್ಟಾಯಿಲಾ, ನೀಚಾ, ಇಂದು ನಿನಗೆ ತಕ್ಕ ಶಾಸನವಾಯಿತು. ನಾಗೋಜಿಯೂ ನೀನೂ ಒಂದೇ ವರ್ಗದವರು!” ಎಂದಂದು, ಮೂರ್ಛೆಗೊಂಡಳು.

“ಶಹಾಜಿರಾಯರೇ, ಇವರೇ ನಮ್ಮ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯವರು. ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯವರು ಈಗ ಹೇಗಿರುತ್ತಾರೆ? ಪದಮಜಯ ಪತ್ತೆಯೇನಾದರೂ ಹತ್ತಿತೇ?” ಎಂದು ಭಾವೂರಾಯನು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಮಾರ್ಘೆಯಿಂದ ಆವರಿಸಿದ ಹಂಸೆಯು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯಿಂದ ಉರುಳಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಶಹಾಜಿಯು ತಟ್ಟನೆ ಅವಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳದಂತೆ ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದ ಮೇಲೆಯೇ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡನು. ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಯಾವನೊಬ್ಬನ ಅಂಗವ್ಪರ್ಶವಾದ ಕೂಡಲೆ, ಹಂಸೆಯು ಸ್ತುತಿಹೊಂದಿದಳು.

‘ಶಹಾಜಿ’ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಂಸೆಯೂ, ‘ಹಂಸಾಬಾಯಿ’ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಹಾಜಿಯೂ ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಏಕಸಮಯಾವಚ್ಛೇದದಿಂದ ಟಕಮಕವಾಗಿ ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಆಗ ಅವರಿಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸುಗಳೂ ತೀರ ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿದ್ದವು ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೇ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತು, ನಾಚಿ, ತನ್ನ ಸೀರೆಯ ಸೆರಗನ್ನು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಜಗ್ಗಿಕೊಂಡು, ಅದರಿಂದ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸತೊಡಗಿದಳು; ಹಾಗೂ ಶಹಾಜಿಯಿಂದ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಬದಿಗಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು; ಆದರೆ ಆ ನೀಚದ್ವಯರ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಮರಣದಿಂದ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಒಳ್ಳೇ ಆಘಾತವಾದದ್ದರಿಂದ, ಅವಳ ದೇಹವು ನಿತ್ರಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ಅದು ಸಾಧಿಸದೆ ಜೋಲಿ ಹೋದದ್ದರಿಂದ, ಹಂಸೆಯು ಶಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಕಡಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಳು. ಅದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ನಾಚಿಕೆಯನಿಸಿದರೂ ಆ ಅಂಗವ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಅವಳಿಗೊಂದು ಬಗೆಯ ಅಜ್ಞಾತ ಮತ್ತು ಅವರ್ಣನೀಯವಾದ ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನಗಳು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದವು. ಆ ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖ-ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಅವಳು ಇದುವರೆಗೆಂದೂ ಅನುಭವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ!

ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲೇ ಹಂಸೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿದು ನಿಂತಳು. ಆಗ ಶಹಾಜಿಯು ಅವಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ:—“ಈಗ ನಿಮಗೆ ಹುಷಾರಿಯನಿಸುವದಷ್ಟೇ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು, ಉತ್ತರವನ್ನೇನೂ ಕೊಡದೆ, ಹಂಸೆಯು ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ ನಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ.

ಬಳಿಕ ಶಹಾಜಿಯು ತನ್ನ ಸಂಗಡಿಗರಿಗೆ ಆ ಹೆಣಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಕುರ್ಚಾವಾಡಿಯ ತನ್ನ ಅಬಜಿ, ಹಂನಾ, ಭಾವೂ, ಏಸಿಯರೊಡನೆ ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ನಡೆದನು. ಅವರು ಊರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶಹಾಜಿಯ ತಂದೆಯೂ ರಹಾಜಿಯ ಇಬ್ಬರು ಮಲ ತಮ್ಮಂದಿರೂ ಅಶ್ವಾರೋಹಿಗಳಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅರಣ್ಯದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಶಹಾಜಿಗೆ ತಡನಾದ್ದರಿಂದ ರಹಾಜಿಯ ಮನೆಯವರು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು, ನಾಗೋಜಿ-ಇವಾ ಯಿಲರ ಕೊಲೆಗಳನ್ನು ದೂರದಿಂದ ಕಂಡ ಆ ಊರ ಕೆಲ ಜನರು ಶಹಾಜಿಯ ತಂದೆಗೆ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅವರಿಂದ ಆತನ ಚಿಂತೆಯು ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಗಿ, ಅವನು ಮಗನ ಶೋಧಕ್ಕೆಂದು ಹೊರಟನು. ಆತನ ಇಬ್ಬರು ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳೂ ತಂದೆಯನ್ನನು ಸರಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದರು.

ರಹಾಜಿಯನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೆ ಆತನ ಚಿಕ್ಕ ತಮ್ಮನು-ಪಿರಾಜಿಯು ದೂರಿಂದಲೇ:—“ಅಣ್ಣನವರೇ, ಆ ಮುಸುಂಡಿಯನ್ನು ನೀವೇ ಸಂಹರಿಸಿದರೇನು? ಇಂಥ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನೀವೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಳಿಕ, ನಾವು ಮುಂದಾಗುವದೆಂತು? ಅಣ್ಣಾ, ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೆಂಗಳೆಯ ರಾರು? ನಾವು ಇವರನ್ನು ಏನೆಂದು ಕರೆಯಬೇಕು?” ಎಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು, ಹಂಸೆಯು ಮೋರೆ ತಿರುಗಿಸಿದಳು. ಶಹಾಜಿಯು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಏನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲವೇ ಯೋಚಿಸಿ: ತಮ್ಮಾ, ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜಡ್ಡಿ ನಿಂದ ಮಲಗಿರುವ ಆ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯವರಲ್ಲವೇ? ಇವರೇ ಅವರ ಮಗಳು ಹಂಸಾಬಾಯಿಯು, ಎಂದು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು.

ಆದರೂ ಆ ಹುಡುಗನು ಮತ್ತೆ: ಅಣ್ಣಾ, ಅದೆಲ್ಲ ನಿಜವಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ನಾನು ಇವರಿಗೆ ಏನೆಂದು ಕರೆಯಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಬಾರದೇ? ಎಂದೆನಲು, ಹಾಗಾದರೆ ಅವರನ್ನೇ ಕೇಳು, ಎಂದೆಂದು ರಹಾಯಿಯು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಆ ಹುಡುಗನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹಂಸಾಬಾಯಿಯ ಹತ್ತರ ಒಯ್ದು: ಏನರೇ ಬಾಯಿಯವರೇ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಏನೆಂದು ಕರೆಯಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ನೀವಾದರೂ ಹೇಳಬಾರದೇ? ಎಂದು ನಿರ್ಭೀಡಿಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಪಿರಾಜಿಯ ಆ ಬಾಲಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕಂಠು ಮೋದಗೊಂಡ ಹಂಸೆಯು “ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಹಂಸೆಯೆಂದೇ ಕರೆಯಬಹುದು” ಎಂದು ಅಂದಳು.

“ಛೇ-ಛೇ! ಹಾಗಾಗದು. ನೀವು ನನಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ದೊಡ್ಡವರಿದ್ದು, ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನು ಹಾಗೆ ಏಕವಚನದಿಂದ ಸಂಜೋಧಿಸುವುದುಂಟೇ?”

“ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅವರನ್ನೇ ಕೇಳಿ” ಎಂದಂದು ಹಂಸೆಯು ಶಹಾಜಿಯನ್ನೊಮ್ಮೆ ಓರೆನೋಟದಿಂದ ನೋಡಿದಳು.

“ಭಲೆ! ಭಲೆ! ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಬಲು ಮೋಜಿನವರಾಗ! ಕಾಣುತ್ತೀರಿ. ಅಣ್ಣನವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳಿನ್ನುವರು; ನೀವು ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿನ್ನುವಿರಿ. ಇದೊಳ್ಳೇ ವೇಷು ಬಂತು ಬಿಡಿರಿ” ಎಂದಂದು ಖೊಳನೆ ನಕ್ಕನು.

ಹೀಗೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ವಿನೋದಪ್ರಚುರ ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತ ರೂಠಿಗ ಬಂದರು. ಕೂಡಲೆ ರೂಠಿಯು ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು ಒಡುತ್ತೊಡುತ್ತ ಹೋಗಿ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯು ಬಂದಿರುವಳೆಂದು ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಗೆ ತಿಳಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಂಸೆಯೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಕೂಡಲೆ ಸಲ ಹಿಟಗು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು ರಹಾಜಿಯೇಕೆಂದ ಚಿಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು: “ಹಂಸಾ, ಬಂದೆಯಾ? ಬಹು ದಿನಗಳಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಇದುವರೆಗೆ ನೀನು ಇದ್ದದ್ದಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ?” ಎಂದು ಒಳ್ಳೇ ತವಕದಿಂದ ನುಡಿದು, ಮಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡಳು.

“ಅವ್ವಾ, ಏನು ನಿನ್ನ ದುರ್ದೈವಿಯೆದು!” ಎಂದಂದು ಹಂಸೆಯೂ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅಳಹತ್ತಿದಳು.

ಆ ತಾಯಿ-ಮಕ್ಕಳ ಆ ಭಿಟ್ಟಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು. ಹಂಸೆಯು ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಹಿತಗುಜಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿರಲು, ಶಹಾಜಿಯು ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಹೇಗಿದೆಯೆಂದು ವಿಚಾರಿಸ ಬಂದನು. ಆಗ ಹಂಸೆಯು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿದು, ಎದ್ದು ನಿಂತಳು. ಅವಳ ಆ ತರದ ಶಾಲೀನತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಶಹಾಜಿಯು ಅಬಚಿಗೂ, ಹಂಸೆಯು ತಾಯಿಗೂ, ಶಹಾಜಿಯ ಮಲತಾಯಿಗೂ ಬಹು ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು. ಕೂಡಲೆ ಶಹಾಜಿಯ ಅಬಚಿಯು ಶಹಾಜಿಯನ್ನು ಯನ್ನು ಕುರಿತು: “ತಮ್ಮಾ, ಶಹಾಜೀ, ನಾನು ಈ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯನ್ನು ನಿನಗೆ ವಧುವೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡತಕ್ಕವಳಿರುತ್ತೇನೆ. ನಿನಗೆ ಇವಳು ತಕ್ಕವಳಾಗಬಹುದೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು ಶಹಾಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಸಾವಿತ್ರೀ

ಲರೇ, ನೀವು ನನ್ನ ಹಂಸೆಯ ಜವಾಬುದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿದರೆಂದರೆ ತೀರಿತು' ಎಂದು ಒತ್ತರಿಸಿ ಬಂದ ಕಂಠದಿಂದ ನುಡಿದಳು.

ಆಗ ಶಹಾಜಿಯು ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಕೂಡಿ ಒಂದೇ ಮಾತಿನಿಂದ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರವಿತ್ತನು: "ನೀವು ಇದೇನು ವಿಚಿತ್ರ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ? ನನಗೆ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯು ತಕ್ಕವಳಾಗುವವೆಂದರೇನು? ಹಾಗೂ ನಾನು ಅವರ ಜವಾಬುದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸುವವನೆಷ್ಟರವನು? ನಾನು ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕವನೆನಿಸಿದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾಡಿರಿ. ಯಾವ ದೇವರು ಅವರನ್ನು ಇದುವರೆಗಿನ ನಾನಾ ಸಂಕಟಗಳಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡಿರುವನೋ, ಮುಂದಾದರೂ ಅವನೇ ಪಾರುಗಾಣಿಸುವನು. ಅವರ ಭವಿಷ್ಯವು ಅಷ್ಟು ಬಲವತ್ತರವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ."

ಆಗ ಭಾವೂರಾಯನು ನಡುವೇ ಬಾಯಿಹಾಕಿ:—"ಶಹಾಜಿಯೇ, ನನಗೆ ನೀವಾಡುವ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವು ತಿಳಿಯಿತು. ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಮನೋವಯವು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲೆಂದು ಭಾವಿಸುವಿರೇನು? ಈಗ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಇಂದು ಈ ಮಾತಿನ ನಿಷ್ಕರ್ಷ ಮಾಡಿಬಿಡುವದು ಹಿತವಾಗಿದೆ. ನೀವು ಹಂಸಾಬಾಯಿಯನ್ನು ವರಿಸಬೇಕೆಂದು ಈ ಸುರದದ ಗಡಿಯಾಳಗಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಹಂಸಾಬಾಯಿಗೂ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯವರಿಗೂ ಇದು ಸಮತವಾಗಿದೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ನೀವು ಇನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಮಾತು ಬೆಳೆಯಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವೇನು?"

"ಅದೇನಿಲ್ಲ. ಭಾವೂ-ಅದೇನಿಲ್ಲ" ಎಂದೆಂದು ಶಹಾಜಿಯು:—"ಒಳ್ಳೇದು; ಹಂಸಾಬಾಯಿಯು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪದರೆ, ನಾನೂ ಒಪ್ಪುತ್ತೇನೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರು ಒಲ್ಲೆವೆಂದರೆ ಮಾತ್ರ, ಇಲ್ಲಿಂದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅಸಮಾಧಾನವಾದೀತು ನೋಡಿಕೋ" ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನುಡಿದನು.

"ಇನ್ನು ಒಣ ಮಾತುಗಳೇಕೆ? ಇಂದೇ ನಿಶ್ಚಯದ ಕಾರಣವಾಗಲಿ. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಈಗಲೆ ನಿಶ್ಚಯಕಾರಣದ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಸುವೆನು: ಹಾಗೂ ಹಂಸಾಬಾಯಿಯಿಂದ ನಿಮಗೆ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ, ಅವರ ಸಮೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಾರ್ಯತಃ ಕೊಡಿಸುವೆನು. ಅಂದರಾಗಲಿಲ್ಲವೆ?" ಎಂದೆಂದು ಭಾವೂರಾಯನು ತಟ್ಟನೆ ಅಲ್ಲಿಂದಿದ್ದು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ಶಹಾಜಿಯ ತಂದೆಗೆ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ, ವಾಗ್ನಿರ್ದಯದ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿದನು.

ಮನೆಯ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ವಾಙ್ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲು, ಶಹಾಜಿಯು ಅಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ತನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹಂಸಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕೇಳಿಯೇ ಮುಂದಿನ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ. ಆಕೆಯನ್ನು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, 'ಈ ಎತ್ತರವಾದ ಅಟ್ಟದಿಂದ ಈ ಗುಡಿಯ ದ್ವಾರವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರಬಹುದಲ್ಲವೇ?' ಎಂದಂದುಕೊಂಡು, ಹಂಸಾಯು ಅಲ್ಲ ಯಾರೂ ಇರಲಾರರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಆ ಅಟ್ಟವನ್ನೇರಿ ಹೋದಳು.

ಶಹಾಜಿಯು ಕುಳಿತ ಸ್ಥಳವು ತುಸು ಮರೆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಹಂಸೆಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅವಳು ಅಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿ, ಅದರ ಮುಮ್ಮಗ್ಗಲಿನ ಬೈಲು ಫಾವಣಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಬಹು ದೂರದ ವರೆಗಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಲುದ್ಯುಕ್ತವಾದಳು. ಪಾರದದ ಗಡಿಯು ಒಳಗೆ ಎತ್ತರದ ಮೇಲತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ಎತ್ತರವಾದ ಅಟ್ಟದ ಆ ಕೋಣೆಯು ಒಂದು ಎತ್ತರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಅಂದಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಹು ದೂರದ ವರೆಗಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯವು ಒಳಗೆ ಮನೋವೇದಕವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು?

ಹಂಸೆಯು ಹೊರಗಿನ ಭಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ತರಳಾಗರಲು, ಆ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಹಂಸೆಯ ಹಿಮ್ಮಗ್ಗಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ತರುಣ ಶಹಾಜಿ ಸಾಟೀಲನು ತನ್ನ ಭಾವೀ ಪತ್ನಿಯ ಅಂಗ ಸೌಷ್ಟವವನ್ನು ಮನದಣಿಯಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಿರಾಜಿಯು ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು: - "ಹಂಸಾಬಾಯೋ, ದಾದಾಸಾಹೇಬ, ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡುವವೇನು?" ಎಂದು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು ಆಗ ಆ ಅಪರಿಚಿತ ನವತರುಣ-ತರುಣಿಯರಿಗೆ ಏನೆನಿಸಿರಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ತರುಣ-ತರುಣಿಯರೇ ಊಹಿಸಬಲ್ಲರಲ್ಲದೆ, ಅನ್ಯರು ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವವೇ ಯೋಗ್ಯವು!

ಗಾಬರಿಗೊಂಡ ಹಂಸೆಯು ತನ್ನ ಸೆರಗನ್ನು ಸಾವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಆ ಬೈಲುಭಾವಣಿಯ ಒಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹುದುಗಿಕೊಂಡು ನಿಂತಳು. ಆ ಭಾವಣಿಯಾಗಲಿ, ಕೋಣೆಯಾಗಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮೊಡ್ಡವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ

ಅಂಕಣದ ಆ ಕೋಣೆಗೆ ಹೊರಗಿನ ಮಗ್ಗಲು ಒಂದೇ ಒಂದು ಮೊಳ ಅಗಲಾದ ಅಷ್ಟೇ ಉದ್ದಳತೆಯ ಒಂದು ಬೈಲು ಭಾವಣೆಯಿತ್ತು. ಪಿರಾಜಿಯು ಮೇಲೇರಿ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಶಹಾಜಿಯು ಆ ಭಾವಣೆಯ ಬಾಗಿಲದೆದುರಿಗೆ ಸೂರಿಸಿತನು. ಅದರಿಂದ ಪಾವಟಿಗೆ ಇಳಿದು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಹಂಸೆಗೆ ಸ್ಥಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಪಿರಾಜಿಯು ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿದನು.

ತನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಏನೂ ಉತ್ತರ ದೊರೆಯದಾಗಲು, ಪಿರಾಜಿಯು:-“ಅಣ್ಣಾ, ನಾನು ಇವರಿಗೆ ಏನೆಂದು ಕರೆಯಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ! ಅದನ್ನು ಹೇಳದ ಹೊರತು ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮರನ್ನೂ ಕೆಳಗೆ ಹೋಗಗೊಡುವದಿಲ್ಲ” ಎಂದಂದು ಪಾವಟಿಗೆಯ ಬಾಗಿಲು ಕಟ್ಟಿ ನಿಂತು ಬಿಟ್ಟನು.

“ಇವರಿಗೆನೆಂದು ಕರೆಯಬೇಕೆನ್ನುವೆಯಾ? ನಾನು ಹೇಳಿದ ಹೆಸರು ಇವರಿಗೆ ರುಚಿಸುವದೋ-ಇಲ್ಲವೋ ಅದಾರು ಹೇಳಬೇಕು? ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೀನು ಇವರನ್ನೇ ಕೇಳು” ಎಂದು ಶಹಾಜಿಯು ಮುಗುಳು ನಗೆಯಿಂದ ನುಡಿದನು.

“ಅಣ್ಣಾ, ನಿನ್ನ ಮಾತು ನಿಜವೇ!” ಎಂದಂದು ಹಂಸೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ: “ನಿಮಗೆ ನಾನು ಏನೆಂದು ಕರೆಯಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ಬೇಗನೆ ತಿಳಿಸಿರಿ,” ಎಂದಂದನು.

“ಅವರನ್ನೇ ಕೇಳಿರಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ. ಹಂಸೆಯು ಶಹಾಜಿಯ ಕಡೆಗೆ ಸೀನೋಟದಿಂದ ನೋಡಿದಳು

“ಅಣ್ಣಾನವರು ಹೇಳುವ ಹೆಸರು ನಿಮಗೆ ರುಚಿಸಬಹುದೇ? ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನೀವು ಸಿಟ್ಟುಗಿಟ್ಟಾಗಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲವೆ?”

“ಘೇ-ಘೇ. ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಿಟ್ಟುಗಲಾರನು” ಎಂದು ಹಂಸೆಯು ಮೋದಭರದಿಂದ ನುಡಿಯಲು.

“ಹಾಗಾದರೆ ಅಣ್ಣಾ, ಇನ್ನೇಕೆ ತಡ? ಬೇಗನೆ ಹೇಳು, ನಾನು ಇವರನ್ನು ಯಾವ ಹೆಸರಿಂದ ಕರೆಯಬೇಕೆಂಬದನ್ನು? ಹೂಂ, ಹೇಳು ಬೇಗನೆ” ಎಂದು ಆ ಮುದ್ದು ಪಿರಾಜಿ ಬಾಲಕನು ಅವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅವಸರ ಪಡಿಸಹತ್ತಿದನು.

“ಹೇಳಲ್ಯಾ?--ಹೇಳಲ್ಯಾ? ಸಿಟ್ಟುಗಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲವೆ?--ಸಿಟ್ಟುಗಲಿಕ್ಕೆಲ್ಲವೆ?”

ಎಂದು ಮೂರು ಮೂರು ಸಾರೆ ಕೇಳಿ, ಬಳಿಕ ಶಹಾಜಿಯು:—“ಪಿರಾಜೀ, ನೀನು ಇವರನ್ನು ‘ಅತ್ತಿಗೀ’ ಎಂದು ಕರೆ” ಎಂದೆಂದನು.

ಕೂಡಲೆ ಮರ್ಕಟಚೇಷ್ಟೆಯ ಆ ಪಿರಾಜಿಯು “ಅತ್ತಿಗೀ-ಅತ್ತಿಗೀ; ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣನ ಪ್ರೀತಿಯ ಅತ್ತಿಗೀ” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿ ಹೋದನು. ಆಗ ಹಂಸೆಯು ಶಹಾಜಿಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲಲು, ಹೃದಯಮಾಲಿನ ವಾದ ಆ ಉಭಯತರೂ ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡರು.

ಹುಚ್ಚನ ನಿಚ್ಚಳವಾದ ಮಾತು!

ಪ್ರಾರದದ ಶಹಾಜಿ ಪಾರ್ಶ್ವಲನು ಉಚ್ಚ ಮರಾಟಾ ಜಾತಿಯವನಿದ್ದ ದ ರಿಂದ, ಅವನಾದರೂ ತ್ರೀ ಏವಭತ್ತಪತಿಯಂತೆ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಘನತೆಗೇರಿ “ತನ್ನ ಮಗಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಪುತ್ರನ ಜನ್ಮವಾಗುವದೆ”ಂಬ ಭವಿಷ್ಯವು ನಿಜವಾಗಬಹುದೆಂದೆಣಿಸಿ, ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಶಹಾಜಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದಳು. ಶಹಾಜಿಯ ಅಬಚಿಯಂತೂ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಮೊದಲೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅಂದಮೇಲೆ ಕೇಳುವ ದೇನು? ಕೂಡಲೆ ಆ ಹಿರಿಯರ ಆದೇಶದಂತೆ ಹಂಸಾ-ಶಹಾಜಿಯರ ಲಗ್ನದ ಸಿದ್ಧತೆಯು ಭರದಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯು ಬೇಸೆಯು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿತು. ಬಹುದಿನಗಳ ಆಕೆಯ ಕಾಲನೋವು ಕಡಿಮೆ ಯಾಗಿ, ಅವಳು ಆ ಲಗ್ನದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಇತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಸರಾಗವಾಗಿ ಎದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಮಗಳ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಕುಲಗೇಡಿ ಗಂಡನು ಬಾರದಿರುವುದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಕೆಡಕೆನಿಸಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ತನ್ನ ಏಕ ಮಾತ್ರ ಪುತ್ರನಾದ ಪದಮಜಯು ಬಾರದ ಮೂಲಕ, ಅವಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದುಃಖವೆನಿಸಿತು. ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯ ಆ ದುಃಖಿತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ಭಾವೂರಾಯನು ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಹೊರಡು ವವನೇ; ಆದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಲಗ್ನದ ಸೌರಣಿಯು ಒತ್ತರದಿಂದ ನಡೆದ ಮೂಲಕ, ‘ಈಗ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಕೂಡದೆ’ಂದು ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿಯೇ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ, ಅವನು ನಿರುಪಾಯನಾದನು.

ಹೆರಂಗಜೇಬನ ಭಾವಣೆಯ ಕೊತವಾಲನು ಶಾಹೂರಾಜನ ಡೇರೆಯ

ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹುಚ್ಚ ಪದಮಜಿಯನ್ನು ವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಶತ್ರುಗಳ ಗುಪ್ತಹೇರನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದಿದ್ದನೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ವಾಚಕರಿಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ. ಕೊತವಾಲನ ಆ ಕೃತ್ಯವು ಜೋತ್ಸಾಜಿಗಾಗಲಿ, ಶಾಹೂರಾಜನಿಗಾಗಲಿ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವರು ಕೊತವಾಲನ ಆ ಸಂಸ್ಕರಣಾದ ಕೃತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಬಹುರಂಗದಲ್ಲು ಒಪ್ಪಿದುದು ಸುಮನೋಕರವು. ಬಾವರಹನ ಬಳಿಗೆ ತನ್ನ ಮುತವರ್ಜಿಯನ್ನು ನಡಿಸಿ, ವದನುಜಿಯನ್ನು ಕೊತವಾಲನ ಸೆರೆಯೊಳಗಿಂದ ಬಿಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಶಾಹೂರಾಜನಿಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಔರಂಗಜೇಬನ ಸ್ವಭಾವವು ಬಹು ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತನಾದದ್ದು. ತಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅವನು ವಿನೋತವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಆ ನೀಚ ಬಾದಶಹನು ಆ ಹುಚ್ಚ ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಸಜವಾಗಿಯೂ ಶತ್ರುಗಳ ಗುಪ್ತಚಾರನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವನ ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಧರ್ಮ ತರಬಹುದೆಂದೆಣಿಸಿ, ಶಾಹೂರಾಜನು ತನ್ನ ಅನಿಚಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಜೋತ್ಸಾಜಿಯು ನಡವಳಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮೇಲಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಪದಮಜಿಯ ವವಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದು ಏನು ಶಾಹೂರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಚಾವಬಿಯು ಗುನವಾದ ಸವಾಯಿಗಳು ಹುಚ್ಚನೆಂಬ ಒಂದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಬಹುಮರೆಯಾಗಿ ಗೋಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಅವನಿಗೆ ಹೊಪ್ಪತುಂಬ ಕೂಡುವ ಕೂಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ತಮ್ಮ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಒಗೆಯುವ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿ ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪದಮಜಿಯು ಆ ಗೋಪನಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಕಳೆದಾಗ ಶಾಹೂರಾಜನ ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕೆ ಬರೆಹಚ್ಚಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ!

ಹೀಗಿರಲು, ಒಂದು ದಿನ ಔರಂಗಜೇಬನ ಕೇವಲ ಪ್ರೀತಿಯ ಸರದಾರನಾದ ಝಲ್ಮೀಕಾರಖಾನನು ಶಾಹೂರಾಜನ ಭಿಟ್ಟಿಗೊಂದು ಆತನ ಡೇರಿಗೆ ಹೋದನು. ಉಭಯತರಲ್ಲಿ ಕುರಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಾದ ಬಳಿಕ ಆ ಖಾನನು: —
 “ಶಾಹೂರಾಜರೇ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಿಂಹಗಡದ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಂಗಡ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಬಗ್ಗೆ ಬಾದಶಹನು ನನಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಂಧನುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ, ಪ್ರಸ್ತುತದ ರಣಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನು ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಬಾದಶಹನ ಆಲೋಚನೆಯಿತ್ತು; ಮತ್ತು ಅವರಂತೆ ಎಲ್ಲ ಸಿವ್ವತೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಆಯತ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮರಾಟರು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಏರಿ ಬಂದದ್ದರಿಂದ,

ಬಾದಶಹನ ಆಲೋಚನೆಯು ಮರಕಳಿಸಿತು. ಈಗ ಬಾದಶಹನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ತೀರ ಕೆಟ್ಟಿದೆ; ಹಾಗೂ ಆತನಿಗೆ ಯುದ್ಧದ ಏನೆಯವೂ ಬೇಜಾರಗೊಂಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಿಂಹಗಡದ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವದಸ್ತೂರದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಮರಾಟಾ ಸರದಾರರಿಗೆ ಕಳಿಸಿ, ಈ ಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಾದಶಹನ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?" ಎಂದು ಶಾಹೂರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

"ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಾನು ಬಾದಶಹನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸ್ವದಸ್ತೂರದ ಪತ್ರಗಳಿಂದ ಈ ಸಂಗ್ರಾಮವು ಶಾಂತವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅದರಿಂದ ನನಗೂ ಸಂತೋಷವೇ ಸರಿ. ಬಾದಶಹರ ಪ್ರಕೃತಿಯು ತೀರ ಹೈರಾಣಾ ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಅವರು ವಿಶ್ರಾಂತಿಪಡೆಯುವದೇ ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಶಾಹೂರಾಜನು ನುಡಿಯಲು,

"ಬಾದಶಹರವಂತೂ ಅವೇ ಆಲೋಚನೆಯಿದೆ. ಅವರು ಈ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಆತಮು ದ್ರವಗದದಲ್ಲಿ ಭಾವಣೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ."

ಹೀಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ರಾಜಕಾರಣದ ಬಗ್ಗೆ ತುಸು ಸಂಭಾಷಣವಾದ ಬಳಿಕ, ಶಾಹೂರಾಜನು ಝಲ್ಪೀಕಾರಖಾನನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ: "ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲೊಂದು ವಿನಂತಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದ ಒಬ್ಬ ತರುಣ ಮರಾಟನು ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳಿಂದ ಈ ಬಾದಶಾಹೀ ಭಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅವನ ತಂಗಿಯು ನಾಪತ್ತೆಯಾದಳು. ಅವಳು ಬಾದಶಹನ ಝನಾನ ಖಾನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಂದಿರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಳೆಂದು ಆ ಹುಚ್ಚನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಅಂತೇ ಅವನು ಅವಳ ಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಭಾವಣೆತುಂಬ ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಭಾವಣೆಯೊಳಗಿನ ಜನರು ಅವನನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಹುಚ್ಚನು ಮರಾಟರ ಕಡೆಯ ಗುಪ್ತಚಾರನೇ ಎಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಭಾವಣೆಯ ಕೊತವಾಲನು ಅವನನ್ನು ಸರಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಚಾವಡಿಯೊಳಗಿನ ಶಿವಾಯಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಬಹು ಪರಿಯಾಗಿ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ...."

"ಆ ಶಿವಾಯಿಗಳ ಪಾರುಪತ್ರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಸುವೆನು. ನಾನು ಈಗ ಆ ಕೊತವಾಲ ಚಾವಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಕೊತವಾಲನಿಗೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕಿವಿ

ಹಿಂಡಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ”

“ಆದರೆ ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಆತನು ಕೇವಲ ಹುಚ್ಚನು; ಹೇರನಲ್ಲಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ಆವನನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತ ಮಾಡಿಸ ಬಲ್ಲರಾ?”

“ಶಾಹೂರಾಜರೇ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ನನಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆಯು ಬಾದಶಹನ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಸಮಾನವೆಂದೆಂದೇ ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಏನಾದರೂ ತಾವು ಭ್ರತೃಪತಿ ಮಹಾರಾಜರು! ತಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಅಸತ್ಯವೆಂದು ಅದಾರು ತಿಳಿದಾರು? ಕೊತವಾಲನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ನಾನು ಈಗಲೇ ಆತನನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ.”

“ಖಾನಸಾಹೇಬ, ತಾವು ಇಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ನನಗೆ ಪರಮಾ ನಂದವಾದೀತು. ಆ ಬಡ ಹುಚ್ಚನು ನಮ್ಮ ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿದ್ದು ಉಂಡುಟ್ಟು ಉಪಜೀವಿಸಬಹುದು.”

ಶಾಹೂರಾಜನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಲು, ಝಲ್ಫೀಕಾರಖಾನನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಆಗ ಬಾದಶಹನು ಬಹಳ ನಿರ್ರಕ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಬಾದಶಹನು ಇನ್ನು ಬದುಕುವದಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆತನ ಕುಟುಂಬ ದವರೆಲ್ಲ ದಾರುಣವಾದ ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾಗಿದ್ದರು. ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ‘ಮನೂಚಿ’ ಎಂಬ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪ್ರವಾಸಿಕನು ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವನು: “ಬಾದಶಹನು ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಬಿದ್ದಾಗ ಆತನ ಬೇಗಮೆಯರೂ, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೂ ಆತನಿಗೆ ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆಂದರೆ ‘ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ೩೦-೩೨ ವರ್ಷಗಳಾದವು. ಈ ದೀರ್ಘಕಾಲವನ್ನು ನಾನಾ ದೇಶದ ಅಡವಿ-ಕಾಡುಗಳನ್ನು ತಿರುಗುತ್ತಲೂ, ಅನೇಕ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಅನುಭೋಗಿಸುತ್ತಲೂ ಕಳೆದು, ಚಿಕ್ಕವರಾಗಿದ್ದ ನಾವು ಮುಪ್ಪಿನ ಮುದುಕೆಯರಾದೆವು. ಇನ್ನು ನಮ್ಮನ್ನು ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿ ಕೊಡಿರಿ. ಅಂದರೆ ನಾವು ಶತ್ರುಗಳ ಕೈವಶ ರಾಗುವ ಅಂಜಿಕೆಯುಳಿಯಲಾರದು.’ ಆಗ ಬಾದಶಹನು: ‘ಈ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಕೊಂಚವೂ ಅಂಜಬೇಡಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಮುಂಚೆಯೇ ನಾನು ಮಾಡಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ.’”

ಹೀಗೆ ಬಾದಶಹನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಧೈರ್ಯ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಎಪರೀತವಾಗಿತ್ತು! ದಂಡಾಳುಗಳ ಸಂಬಳವು

ಬಾಕಿ ನಿಂತದ್ದರಿಂದ, ಅವರು ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ಬಂಡುಗಳನ್ನೆ ಬೃಹಿಸಿತೊಡಗಿದರು. ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ತಿನ್ನೆ ಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೂಳು ಕೂಡ ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಅವರಾದರೂ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಅತ್ತ ಮರಾಟಾ ಸರದಾರರು ಸುತ್ತ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಬಾದರಹನಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುರತ, ಬರ್ಹಾಣಪೂರ, ವರ್ಹಾಡ, ಮಾಳವಾ ಮುಂತಾದ ಬಾದಶಾಹಿ ಸುಭೆಗಳೊಳಗಿಂದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ರಕಮುಗಳನ್ನು ಅವರು ವಸೂಲ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಬಾದರಹನ ಅಳವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅವರಿಂದಲೇ ಅವರು ಬಾದರಹನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪನೂ ಹದವದೆ, ತಮಗನೀಗನೀ ಕಾವಾದ' ಕಾಯಕವನ್ನು ಎದುರಿಸದೆ ನಡೆದರು.

ಖಾನನಿಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿ ಶಾಹೂರಾಜನು ತನ್ನ ಡೇರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಸ್ತಂತ್ರದ ಬಿಡುಗಡೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆತನು ಎಂದೂ ನಿರಾಸೆಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ತನ್ನ ಬಿಡುಗಡೆಯು ಆಗಿಯೇ ಆಗುವದೆಂದು ಆತನ ಮನದಟ್ಟಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆತನು ಬಾದರಹನ ಎಲ್ಲ ಅಮೀರ-ಉಮರಾವರನ್ನೂ ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನೂ ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದ ಆತನು ಬಾದರಹನ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸನ್ಮಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಝುಲ್ಫೀಕಾರ ಖಾನನಂಥ ಬಲಾಢ್ಯ ಹಾಗೂ ಔರಂಗಜೇಬನ ಏಕನಿಷ್ಠ ಸರದಾರನು ಕೂಡ ಶಾಹೂರಾಜನಲ್ಲ ನಮ್ರನಾಗಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು!

ಖಾನನು ಚಾವಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೊತವಾಲನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾ ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಿ, ಆ ಹುಚ್ಚು ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿದನಲ್ಲದೆ, ಆ ಹಾಜೀ ಖಾನ ಕೊತವಾಲನನ್ನು ಶಾಹೂರಾಜರ ಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿ, ನಡೆದ ಪ್ರಕಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಹೂರಾಜರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯಾಚಿಸ ಹಚ್ಚಿದನು. ವರಿಷ್ಠರ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಸಾಪ! ಆ ಹಾಜೀಖಾನನು ಮಾಡುವದೇನು? ಅವನು ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಕರೆಕೊಂಡು ಶಾಹೂರಾಜರ ಡೇರೆಗೆ ಬಂದನು; ಹಾಗೂ ಅವರಿಗೆ ಕುರ್ನಿಸಾತ್ ಮಾಡಿ--"ಮಹಾರಾಜರೇ, ನಾನು ಈ ಹುಚ್ಚನನ್ನು ಸೆರೆ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಯಾರೋ ತಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಧಾವಣಿಯೊಳಗಿನ ಜನರು ಈತನನ್ನು ನಿಷ್ಕಾರಣನಾಗಿ ಸೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ, ನಾನು ಇವನಿಗೆ ಆ ಪಿಂಡಿಯಾಗಬಾರದೆಂದು ಇವನನ್ನು

ಬೇಕಂತ ನನ್ನ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಈತನ ಸಂಗೋಪನ ನಡಿಸಿದ್ದೆನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ‘ಹೊತ್ತು ತಿರುಗಿದಂತೆ ಕೊಡೆ ಹಿಡಿಯುವ’ ತನ್ನ ಧೋರಣ ದಂತೆ ನಡೆದು, ತನ್ನ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

ಕೊತವಾಲನ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಪದಮಜಿಯ ಹುಚ್ಚು ತಾಳ ದಪ್ಪಿತು! “ಮಹಾರಾಜ, ಈ ಮುಸುಂಡಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯುವ ನಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮ ಜಾಧವರಾಯರು ಬರಲಿ; ಅಂದರೆ ತೋರಿಸುವೆನು ಇವನಿಗೆ ನನ್ನ ಕೈಯ! ಎಲಾ, ಮುಸುಲಾ, ನಾನು ಈಗಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯುವೆನು; ನಿಮ್ಮಪ್ಪನನ್ನು ರಸಾತಳಕ್ಕೆ ಮೆಟ್ಟುವೆನು; ನಿಮ್ಮ ಆ ಹೇಡಿ ಬಾದ ಶಹನನ್ನು ಕೂಡ ಸೆರೆ ಹಿಡಿದು ಜಾಧವರಾಯರ ಬಳಿಗೆ ದರದರವೆಂದು ಎಳೆಮೊಯ್ಯುವೆನು, ತಿಳಿಯಿತೇ? ಈ ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವಿ? ಯಾಕೆ?” ಎಂದು ಆವೇಶಭರದಿಂದ ಒದರಾಡಹತ್ತಿದನು.

“ಸುಮ್ಮನಿರು. ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡಬಾರದು” ಎಂದು ಶಾಹೂರಾಜನು ಕೈಸನ್ನೆ ಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಹೇಳಲು,

“ಮಹಾರಾಜ, ಮಾತಾಡಬೇಡೆನ್ನುವಿರಾ? ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆ; ಆದರೆ ಈ ಧೀರ ಪದಮಜಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಬಾದಶಹನನ್ನೂ ಕೂಡ ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯಬಲ್ಲ ನೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ.”

“ಎಲಾ ಹುಚ್ಚಾ, ನೀನು ಯಾರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಯಾರೆದುರಿಗೆ ಏನೆಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವೆಯೆಂಬದರ ಅರಿವಾದರೂ ನಿನಗಿದೆಯೆ? ಇವರು ನಿಮ್ಮ ಶಾಹೂ ಮಹಾರಾಜರು. ಮುಚ್ಚು ಬಾಯಿ!” ಎಂದೆಂದು, ಆ ಕೊತವಾ ಲನು ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿರಿಸ ಹೋದನು.

“ಏನೆಂದಿ? ಇವರು ನಮ್ಮ ಛತ್ರಪತಿಗಳೇ?” ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಭರ ದಿಂದ ನುಡಿಯುತ್ತ, ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ವೇಗದಿಂದ ಕೊಡ ಎದನು. ಆ ಕೂಡಲೆ ಆತನ ತಲೆಯೊಳಗಿನ ಭ್ರಮಣವೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟಾಯಿತು! ಅವನ ಹುಚ್ಚು ನಿಚ್ಚಳವಾಯಿತು!! ಆತನ ಮೋರೆಯ ಮೇಲಿನ ಹುಚ್ಚಿನ ಕಳೆಯು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮಾಯವಾಯಿತು!!! ಕೂಡಲೆ ಆ ಪದಮಜಿಯು ಒಳ್ಳೇ ಆದರದಿಂದಲೂ ಲೀನತೆಯಿಂದಲೂ ಶಾಹೂರಾಜರ ಚರಣಗಳಿಗೆರಗಿ:—
 ‘ಮಹಾರಾಜ, ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿರಿ; ಕೊಡಿರಿ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು! ಈ ಸೇವಕನು ತಮ್ಮ ಹುಕುಮಿನ ಆಮಲು ನಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಹಾಜೀ-

ಹಾಜೀ ಮಾಡುವ ಹಾಜೀಖಾನ ಕೊತವಾಲನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯುವ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿದ. ಈ ಖಾನನನ್ನು ಈಗಲೆ ಚಂಡು ತಿರುವಿ ನಿಮ್ಮ ಚರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಡವುತ್ತೇನೆ” ಎಂದಂದವನೇ, ಪದಮಜಿಯು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆ ಕೊತವಾಲನ ಗೋಣು ತಿರುವಿ, ಶಾಹೂರಾಜನ ವಾದದ ಕೆಳಗೆ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿದನು! ಅಸಾವಧನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲದೆ ಪದಮಜಿಯು ಒಳ್ಳೇ ಕಸುವಿನಿಂದ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿದ್ದರಿಂದ ಹಾಜೀಖಾನನ ಹಣೆಯು ನೆಲದ ಮೇಲಿನ ಕಲ್ಲುಹಾಸಿಗೆಗೆ ಪಟ್ಟಿಂದು ಅಪ್ಪಳಿಸಿತು! ಹುಚ್ಚು ಪದಮಜಿಯ ಆ ಅನನ್ವಿತ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಶಾಹೂರಾಜನಿಗೆ ಕೂಡ ನಗೆ ಬಂದಿತು. ಕೊತವಾಲನು ಆತನ ಕೈಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಾಡಿದ ಮುಖದಿಂದ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಸವದು ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಆಗ ಪದಮಜಿಯು ಮತ್ತೆ ಒಳ್ಳೇ ಆವೇಶದಿಂದ:—“ಮಹಾರಾಜ, ಈ ಕ್ಷುದ್ರ ಕೊತವಾಲನ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇನು? ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಲಿ. ಖುದ್ದ ಬಾದಶಹನನ್ನು ಕೂಡ ಹೀಗೆಯೇ ತಮ್ಮ ಚರಣಕ್ಕೆರಗುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು. ನಾನು ಅಂಥವನಲ್ಲ. ಜಾಧವರಾಯರ ದಂಡಾಳಾಗುತ್ತೇನೆ. ವೈರಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದೇನಲ್ಲದೆ, ಸತ್ತರೂ ವೈರಿಗಳಿಗಂಜಲಾರೆನು; ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜ, ನೀವು ಯಾರು? ನೀವೇ ನಮ್ಮ ಶಾಹೂ ಮಹಾರಾಜರೇನು? ಭೀ-ಭೀ; ನೀವು ಶಾಹೂಭತ್ತಪತಿಗಳಲ್ಲ. ಅಲ್ಲ-ಅಲ್ಲ, ಸರ್ವಥಾ ಅಲ್ಲ! ನಿಮ್ಮ ಭತ್ತವೆಲ್ಲಿದೆ? ನಿಮಗೆ ಭತ್ತವೇ ಇಲ್ಲದ ಬಳಿಕ, ನೀವು ಮಹಾರಾಜರೂ ಅಲ್ಲ; ಭತ್ತಪತಿಗಳೂ ಅಲ್ಲ. ನೀವೂ ಒಬ್ಬ ಸೆರೆಯಾಳಾಗುತ್ತೀರಿ. ನೀವು ಬಾದಶಹನ ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸೆರೆಯಾಳು. ನೀಚಾ, ಬಾದಶಹಾ, ನಿನ್ನ ಎಲಬುಗಳನ್ನು ಪುಡಿಪುಡಿ ಮಾಡಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದಾಗಲೇ ನಮ್ಮ ಮರಾಟರ ಸಮಾಧಾನವಾದೀತು!”

‘ಜೋತ್ಯಾಜೀ’ ಎಂದು ಶಾಹೂರಾಜನು ಕೂಗುತ್ತಲೇ, ಮುಜುರೆ ಮಾಡುತ್ತ ಜೋತ್ಯಾಜಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಕೂಡಲೆ ಶಾಹುವು ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಕರೆಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನಲ್ಲದೆ:—“ಕೊತವಾಲಸಾಹೇಬ, ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊರಡಿರಿ. ಈತನು ಕೇವಲ ಹುಚ್ಚನು! ಈ ಹುಚ್ಚನ ಮಾತು-ಕಥೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡಬೇಡಿರಿ” ಎಂದು ಕೊತವಾಲನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಕಳಿಸಿದನು. ಜೋತ್ಯಾಜಿಯು ಪದಮಜಿಯ ಕೈಹಿಡಿದು ಅವ

ನನ್ನ ಒಳಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಅವನ ಮೈಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿಸಿ ನ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಸಿದನು. ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ನೀಚ ಮುಸಲ್ಮಾನ ತಿಪಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮ ಹಿಂಸ್ರ ವಿಸ್ತಾರದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ಮೈಕೈಗಳಿಗೆ ಬರ್ಚಿಯ ಇಲ್ಲವೆ ಬೇರೆ ಆಯುಧಗಳ ಹದನಾದ ತುದಿಗಳನ್ನು ಚುಚ್ಚಿ ಚುಚ್ಚಿ, ಮೈ ತುಂಬ ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದ್ದರು! ಜೋತ್ಯಾಜಿಯ ಆಜ್ಞೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಸೇವಕರು ಪದಮಜಿಯ ಮೈಕೈಗಳಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಹಚ್ಚಿ ತಿಕ್ಕಿ, ಬಿಸಿಬಿಸಿ ನೀರಿನಿಂದ ನ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದರು; ಹಾಗು ಆತನ ಮೊದಲಿನ ಹರಕು ಚಿಂದಿ ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿತ್ತೊಗೆದು, ಬೇರೆ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತೊಡಿಸಿದರು. ಬಳಿಕ ಅವನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬ ಸವಿಯೂಟವನ್ನು ಉಣಿಸಿದರು. ಇವೈಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಶಾಂತರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ನಂತರ ಜೋತಾ ಜಿಯು ಪದಮಜಿಯನ್ನು ವಾಹಾರಾಜರ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತಂದನು. ಜೋತ್ಯಾಜಿಯು ವಾಹಾರಾಜರಿಗೆ ಮುಜುರೆ ಮಾಡಲು. ಪದಮಜಿಯೂ ವಾಹಾರಾಜರಿಗೆ ಮುಜುರೆ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಜೋತ್ಯಾಜಿಯು:- "ಮಹಾರಾಜ, ಈಗ ಈ ವೀರನ ಮುಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಕಾಂತಿಬಂದಿದೆ ನೋಡಿರಿ! ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿ ದಂದಿನಿಂದ ಈತನ ಹೊಟ್ಟೆ-ಬಟ್ಟೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಆದಾರು ನೋಡಿರುವರು? ತಮ್ಮಾ, ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳು ನೋಡುವಾ" ಎಂದಂದು ಪದಮಜಿಯ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಅಂತಃಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೈಯಾಡಿಸಲು,

"ಮಹಾರಾಜ, ನನಗೆ 'ಪದಮಜ' ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ" ಎಂದು ಅವನು ನುಡಿದನು.

"ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರ್ಯಾರಿರುವರು? ಅವರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ವಾಸಿ ತ್ತಾರೆ? ನಿನ್ನ ಊರು ಯಾವದು?"

"ನನ್ನ ಊರೇ? ನನ್ನ ಜನರನ್ನು ಎರ್ರಾ ನನ್ನವರೆಂದರೆ, ನೀವೇ! ಈ ಜೋತ್ಯಾಜಿ ಹಾಗು ನೀವು ಇವರಷ್ಟೇ ನನ್ನವರು. ನಾನು ಮಹಾರಾಜ ರವನು; ಮಹಾರಾಜರು ನನ್ನವರು. ಬೇರೆ ಜನರು ನನಗೆಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು?"

"ನಿನಗೆ 'ಹಂಸೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಬ್ಬ ತಂಗಿಯಿರುವಳಲ್ಲವೆ?"

ಹಂಸೆಯ ಹೆಸರು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಕೂಡಲೆ ಪದಮಜಿಯ ಕಿವಿಗಳು ಒಮ್ಮೆಲೆ ನೆಟ್ಟಗಾದವು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡೆಕೊಂಡನು. ಕಳೆದ ಎಷ್ಟೋ ತಿಂಗಳುಗಳ ನಂತರ

ಇಂದು ಆತನಿಗೆ ಹಂಸೆಯ ನೆನಪಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಅಳಹತ್ತಿ ದನು; ಹಾಗು ಅನುತುಳುತುತುತು: "ತಂಗೀ, ಹಂಸಾ, ಈಗ ನೀನೆಲ್ಲಿರುವೆಯೆನ್ನಾ? ನನ್ನ ತಂಗಿಯು ಬಾದಶಹನ ಝನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿರುವಳಲ್ಲವೇ? ಎಲ-ಎಲಾ! ಚಾಂಡಾಲಾ, ಕುಟುಂಬ ಘಾತಕಿಯೇ, ಅಪ್ಪಾ, ಸೂರ್ಯಾಜೀ, ನೀನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಬಾದಶಹನ ಝನಾನಖಾನೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದೆಯೆಲ್ಲವೇ? ನೀಚಾ, ನೀನು ನಿನ್ನೀ ಅಘೋರಪಾತಕನನ್ನು ಭೋಗಿಸುವುದಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ? ಹಂಸಾ, ತಂಗೀ, ನೀನಿರುವೆಲ್ಲಿ? ಅವ್ವಾ, ನೀನು ನನ್ನ ಹಾದಿ ಕಾಯುತ್ತಿರುವೆಯೆಲ್ಲವೇ?" ಎಂದು ಶೋಕಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಜೋತ್ಯಾಜಿಯು ಅವನನ್ನು ನಾನಾಬಗೆಯಿಂದ ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸಿದನು.

ಶಾಹುವು ಪದಮಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು:— "ಪದಮಜೀ, ನಿನ್ನ ಹಂಸೆಯು ಎಲ್ಲಿರುವಳು? ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಬಂಧಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವೆನು."

"ನಮ್ಮ ಹಂಸೆಯು ಬಾದಶಹನ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರುವಳು. ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರೂ ಬಾದಶಹನ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರುವರು. ಮಹಾರಾಜರೇ, ಸೆರೆಯಾಳಾದ ಬಳಿಕ, ಅವರು ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಸಂಭವವಾದರೂ ಉಂಟೇ?"

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ 'ಬಾದಶಹನ ದೇನಿಯು ಹೆಚ್ಚಿದೆಯೆಂದೂ, ಆತನು ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣಬಯಸುವುದಾದ್ದರಿಂದ ತಾವು ಬೇಗನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದೂ ಶಾಹೂರಾಜನಿಗೆ ಬಾದಶಹನಿಂದ ಕರೆಯ ಬಂದಿತು. ಕೂಡಲೆ ಶಾಹೂರಾಜನು ಮೊರಡಲನುವಾಗಲು, ಹುಚ್ಚು ಪದಮಜಿಯು ಅವನನ್ನು ತಡೆದು:— "ಮಹಾರಾಜ, ತಾವು ಆ ನೀಚನ ಬಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹೋಗುವಿರಿ? ನಡೆಯಿರಿ, ನಮ್ಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಟ್ಟಿಗೆ! ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಮಾರ್ಗ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಬಾದಶಹನು ಇನ್ನು ಬದುಕಲಾರನು. ಅವನು ಇಂದೇ ಪ್ರಾತಿಯಿಂದ ಸಾಯುವನು! ನಮ್ಮ ಭವಾನೀ ಮಾತೆಯು ಇಂದು ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಳು! ಈ ಹುಚ್ಚು ಮರಾಟನ ಮಾತು ಎಂದಿಗೂ ಸುಳ್ಳಾಗಲಾರದು....!" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಜೋತ್ಯಾಜಿಯು ಅವನ ಬಾಯಿ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು, ಸುಮ್ಮನಿರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಘಾವಣಿಯೊಳಗಿನ ಬಾದಶಹನ ಭವ್ಯವಾದ ಶಾಮಿಯಾನದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆಕ್ರೋಶದ ಧ್ವನಿಯೆದ್ದು, ಬಾದಶಹನು ಅವ

ಸಾನಗೆಟ್ಟಿರುವನೆಂಬದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಬಾದಶಹನ ಅವಸಾನದ ದುಃಖನಾರ್ತಗಿಂತಲೂ, ಆ ಹುಚ್ಚನ ಆ ನಿಚ್ಚಳನಾದ ಭವಿಷ್ಯದ್ವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಲ್ಲರೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡರು!

ಶಾಹೂರಾಜನ ಬಂಧಮುಕ್ತತೆ.

ಶ್ರೀಶಾಹೂರಾಜನು ಅವಸರದಿಂದ ಬಾದಶಹನ ಖಾಸ ಡೇರೆಗೆ ಹೋದನು. ಒಳಗಿನಿಂದ ಏನು ವರ್ತಮಾನ ಬರುವದೋ, ಎಂದು ಅವನು ಕ್ಷಣಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಆ ಶಾಮಿಯಾನದ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲು, ಸೂತಕ ವೇಷ ಧಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಮುಖ್ಯ ವಜೀರನು ಧಾವಿಸುತ್ತ ಬಂದು, ಶಾಹೂರಾಜನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಕರೆದೊಯ್ದು ಬಾದಶಹನ ತಲೆಗಿಂಬಿನ ಹತ್ತರ ಕೂಡಿಸಿದನು. ಆಗ ಬಾದಶಹನ ಅವಸಾನವು ಸಂಪುಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಒಳಸೇರಿದ್ದವು; ನಾಲಿಗೆಯು ಸೆಳೆದಿತ್ತು; ಆದರೂ ಅವನು ತೊಡಲು ಡಿಯಿಂದ:—“ಶಾಹೂರಾಜರೇ, ನೀವು ನನಗೋಸ್ಕರ ದುಃಖಿಸಬೇಡಿರಿ. ನೂರು ವರ್ಷ ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಸಾವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಇದುವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ರಾಜ್ಯಭೋಗವನ್ನು ದೊರೆಯಗೊಡಲಿಲ್ಲೆಂದು ನೀವು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ರಾಜರೇ, ನೀವನ್ನು ಕೊಂಚವೂ ದುಃಖಿಸಲಾಗದು. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯಕವಾಗಿಯೇ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರಲು, ಕೆಲ ಕ್ಷಣಗಳ ಹಿಂದೆ ಪೈಗಂಬರನು ನನಗೆ ದ್ರಷ್ಟಾಂತ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆಂದರೆ, “ರಾಜರೇ, ನೀವನ್ನು ಯಾವ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ದುಃಖಿಸಬೇಡಿರಿ- ಆಲೋಚಿಸಬೇಡಿರಿ. ಶಿವಾಜಿಯೇ ನಿಮ್ಮ ರೂಪದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಅವತರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಜನೂ ನಾವೂ ಕೂಡಿ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದ್ದೆವು. ನನ್ನ ತಪಸ್ಸು ಕೇವಲ ಉಗ್ರವಾದದ್ದು; ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವವು ಅತಿ ತಾಮಸವಾದದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಮೈಂಭನಾಗಿ ಜನ್ಮಿಸಿದೆನು. ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಜನಾದ ಶಿವಾಜಿಯು ಸಾತ್ವಿಕ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಅವನು ಹಿಂದುವಾಗಿ ಜನ್ಮಿಸಿದನು. ಧರ್ಮ ರಕ್ಷಣವೇ ಉಭಯತರ ಗುರಿಯಾದ್ದರಿಂದ, ನಾನು ಈ ಇಸ್ಲಾಮಾ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಖೊಂಕಕಟ್ಟಿದೆನು; ಮತ್ತು ಶಿವಾಜಿಯು ಹಿಂದು ಧರ್ಮರಕ್ಷಣ

ಕೃಗಿ ದೇಹ ಧರಿಸಿದನು! ಆತನ ಆಯುಷ್ಯವು ಕಡಿಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ. ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ತಿಗಾಗಿ ಅವನು ನಿಮ್ಮ ರೂಪದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಜನ್ಮಿಸಿರುತ್ತಾನೆ ಶಾಹಾರಾಜರೇ, ನಿಮ್ಮ ಭಗವಾರ್ಜುಂಡೆಯು ದಿಲ್ಲಿಯ ಆಚೆಗೂ ನೆಲಿಸುವದು. ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು-ಮರಿಮಕ್ಕಳು ನಿಮ್ಮ ಆಶ್ರಯದಿಂದಲೇ ಉಪಜೀವಿಸುವರು!! ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಜನ ಹಿಂದುಪದವಾತರಾಹಿಯನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೀವು ಸಂಪೂರ್ತಿ ಗೊಳಿಸುವಿರಿ; ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಹಾರಾಜರೇ, ನೀವಿನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ದುಃಖಪಡೇಡಿರಿ. ಈ ಆಸನ್ನ ಮರಣಿಯಾದ ವೃದ್ಧನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚಾಸವಿಡಿರಿ! ಅಲ್ಲಾನು-ಪೈಗಂಬರನು-ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸರ್ವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಸುಖದಿಂದಿರಿಸಲಿ!!”

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಾಹಾರಾಜನು ಬಾದಶಹನನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಬೇರೆ; ಬಾದಶಹನು ತಾನಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಉತ್ತರವೇ ಬೇರೆ!

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧ ಅಸದಖಾನ ವಜೀರನು ಮುಂದೆ ಬಂದು:--“ಹುಜೂರ, ಮುಂದೆ ಏನೇನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು?” ಎಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಒತ್ತರಿಸಿ ಬಂದ ಕಂಡದಿಂದ ಕೇಳಲು,

ಅಂಥ ಅಂತ್ಯಾವಸ್ಥೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೂ ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನು ಏಶೇಷವೇನೂ ಆಗದಂತೆ ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತ:--“ಅದನ್ನು ನಾನೇನು ಹೇಳಲಿ? ನನ್ನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ; ಆದರೆ ನನ್ನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೊಳಪಡದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಾನೇನು ಮಾಡುವದು? ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆವನ್ನು ಅಲ್ಲಾನೇ ಮಾಡತಕ್ಕವನು. ನನ್ನ ಬೊಕ್ಕಸವನ್ನೆಲ್ಲ ತರಿಸಿ, ಬಾಕಿ ನಿಂತ ದಂಡಾಳುಗಳ ಸಂಬಳವನ್ನೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಸಮಕ್ಷಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿರಿ” ಎನ್ನಲು, ಕೂಡಲೆ ವಜೀರನು ಅದರಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಬಹು ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಆಗ ಆತನು: “ಇನ್ನು ನನಗೆ ಸುಖದಿಂದ ಮರಣ ಬರುವದು. ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಇಸ್ಲಾಮಾ ಧರ್ಮದ ಶತ್ರುಗಳ ನಾಶಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಯುವ ವರೆಗೂ ಒಳ್ಳೇ ನಿಕರದಿಂದ ಮಾಡಿರುತ್ತೇನೆ. ಈ ಸಂಗತಿಯಿಂದಲೇ ನನ್ನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿದೆ.”

ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಬಾದಶಹನ ಜೀವಜ್ಯೋತಿಯು

ಹೊರಟು ಹೋಯಿತು! ಅಂದು ಶುಕ್ರವಾರದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲವಾಗಿದ್ದು, ಕ್ರಿ. ಶಕದ ೨೦ನೇ ಫೆಬ್ರವಾರಿ ೧೭೦೭ನೇ ಇಸ್ವಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ನಾಯುವಾಗ ಅಹಮ್‍ಮದನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಆಗ ಆತನ ವಯಸ್ಸು ೮೯ ವರ್ಷವಾಗಿದ್ದು, ಅವನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತು ೫೦ ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದವು.

“ದುಷ್ಯನ್ನನು ಸತ್ತನು; ಮಹಾರಾಜ, ನಮ್ಮ ವೈರಿಯಾದ ಔರಂಗ ಜೇಬ ಬಾದಶಹನು ಮಡಿದನು; ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಶತ್ರುವು ತೀರಿಕೊಂಡನು!” ಎಂದು ದುಷ್ಯ ಪದಮಜಿಯು ಹಾರುತ್ತ-ಜಿಗಿಯುತ್ತ ಬಂದು ರಾಯಾರಾಜ ರಿಗೆ ಒದರಿ ಒದರಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ರಾಯಾರಾಜನು ಬಾದಶಹನು ಈ ಮೊದಲು ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನುಡಿದ ನುಡುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಶ್ರೀ ಶಿವಭಕ್ತಪತಿಯು ತನ್ನ ನಿಧನದ ಕಾಲಕ್ಕೆ:- “ಶಿವ ನಾಮೇ ರಾಜಾ ಹೋಯಿಲಾ! ತೋ ದಿಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಂತ ರಾಜ್ಯ ಸೋಡವೀಲ” ಎಂದು ವರ್ತಿಸಿದ್ದ ಭವಿಷ್ಯವು ಈಗ ರಾಯಾರಾಜನಿಗೆ ನೆನಪಾಗಿತ್ತು. ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕ ಶಿವಾಜಿ ಮಹಾರಾಜರ ಪವಿತ್ರಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ಶಬ್ದಗಳು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ದಿಟವಾಗುವವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಸಂಭಾ ಜಿಯ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಏಸಾಬಾಯಿಯು ತನ್ನ ಮಗನ ಹೆಸರನ್ನು ಶಿವಾಜಿ ಎಂದಿಟ್ಟಿದ್ದಳು; ರಾಜಾರಾಮನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ತಾರಾಬಾಯಿಯೂ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಶಿವಾಜಿಯೆಂದೇ ಹೆಸರಿಟ್ಟಳು; ಆದರೆ ರಾಯಾವು ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಬಾದಶಹನ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ, ಆತನ ಶಿವಾಜಿಯೆಂಬ ಹೆಸರು ಬದಲಾಗಿ ‘ಶಾಹೂ’ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ತಾರಾಬಾಯಿಯ ಮಗನಾದ ಶಿವಾಜಿಯೇ ಶಿವಾಜಿ ಮಹಾರಾಜರ ಭವಿಷ್ಯದಂತೆ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗುವ ನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಶಾಹುವು ಇದುವರೆಗೆ ಆ ಭವಿಷ್ಯದ್ದಾಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಉದಾಸೀನನಾಗಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಇಂದು ಬಾದಶಹನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ಭವಿಷ್ಯ ದಿಂದ ಶಾಹುವಿನ ಈ ಮೊದಲಿನ ಔದಾಸೀನ್ಯವೆಲ್ಲ ಲೋಪವಾಗಿ, ಅವನು ಒಳ್ಳೇ ಉತ್ತಮಭರಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಇದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪದಮಜಿಯು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಒದರುತ್ತ-ಕೂಗುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು.

ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಶಾಹುವು ಆತನನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿರಿಸುವದಕ್ಕೆಂದು:-
 “ಎಲಾ ಪದಮಜೀ, ನೀನಿವೇನನ್ನಾ ರಂಭಿಸಿರುವೆ? ನಿನ್ನೀ ಮಾತುಗಳನ್ನಾ ರಾದರೂ ಕೇಳಿದರೆ....”

ಪದಮಜಿಯು ಶಾಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡಗೊಡದೆ:—“ಇನ್ನು ನಾವು ಯಾರಿಗೂ ಅಂಜುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಇಂದು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಬಂಧ ಮುಕ್ತರಾದೆವು; ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ನೀಚ ಬಾದ ಶಹನನ್ನು ಯಮದೂತರು ಇದೀಗ ಮುಸುಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಎಳೆದೊಯ್ದಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿ ಬಂದಿರುತ್ತೇನೆ” ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದನಲ್ಲದೆ:—
 “ಮಹಾರಾಜ, ನಮ್ಮ ಮರಾಟಾ ಎರರು ತಮ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತಿರುವರು. ನಡೆಯಿರಿ ಬೇಗನೇ; ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯ ಜಾಧವರಾಯರ ಧಾವಣೆಗೆ ಹೋಗೋಣ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನ ಮರಣದಿಂದ ಆ ಧಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣನಾ ತೀತವಾದ ಗೊಂದಲವೆದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ಒಬ್ಬ ಫಾರ್ಸೀ ಇತಿಹಾಸಕಾರನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆಂದು ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ:—“ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯೇ ತನ್ನ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಔರಂಗಜೇಬಬಾದ ಶಹನು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಮುಂದೆ ಅವನು ತನ್ನ ಸಂಸಾರಸುಖವನ್ನು ಕೂಡ ಲೆಕ್ಕಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳೂ ಧರ್ಮಪ್ರೇರಿತಗಳೇ ಆಗಿದ್ದವು. ಔರಂಗಜೇಬನು ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಸಮ್ರಾಟನಾಗಿದ್ದರೂ ನಾಚು-ರಂಗು, ಉಟಿ-ಉಡಿಗೆ, ಅರಿವೆ-ಅಂಚಡಿ, ಅತ್ತರ-ಗುಲಾಬ ಮೊದಲಾದ ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯ ಹಾಗೂ ಇತರ ವಿಲಾಸ ಇವುಗಳನ್ನು ಆತ ನೆಂದೂ ಭೋಗಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮದ್ಯ-ಮಾಂಸಗಳನ್ನಂತೂ ಅವನು ಸ್ವರ್ತಿಸಲಿಲ್ಲ ಸಹ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೬೫ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ ಒಂದು ಧೂಮಕೇತುವು ಕಾಣಹತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಆ ಇಡಿ ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ ಅವನು ಕೇವಲ ನಿರಾಹಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು! ಅವನು ದಿನಾಲು ನೆಲದ ಮೇಲೊಂದು ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮವನ್ನು ಚಲ್ಲಿಕೊಂಡು, ಅವರ ಮೇಲೆ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದನು! ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಮೈ ಮುರಿದು ದುಡಿದು ತನ್ನ ಉಪಜೀವಿಕೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಸ್ಲಾಮ ಧರ್ಮದ ಉಚ್ಚ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವದಕ್ಕೆಂದು ಔರಂಗಜೇಬನು ತಲೆಗೆ ಹಾಕುವ ಟೊಪ್ಪಿಗೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೈ ಮುಟ್ಟಿ ಹೊಲಿಹೊಲಿದು ಮಾರುತ್ತಿದ್ದನು! ಆತನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕುರಾಣವು ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಅವಸಾನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನು ಜೇಕಂತ ಹೇಳಿದ ನೇನಂದರೆ, ‘ನನ್ನ ಇಡಿ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸ್ತ್ರೀಯ ಇಸ್ಲಾಮ ಧರ್ಮ

ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಅಷ್ಟೊಂದು ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ನಡಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಮರಣದ ನಂತರ ನನ್ನ ಅಂತ್ಯವಿಧಿಯನ್ನು ಅಷ್ಟೊಂದು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಮಾಡದೆ, ತೀರ ಸಾದಾ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು!” ತನ್ನ ಅಂತ್ಯವಿಧಿಗಾಗಿ ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದ ಬರೆದ ಕುರಾಣದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮಾರಿ ಮಾರಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಐದು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಆತನು ಕಾದಿಟ್ಟಿದ್ದನು! ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಆತನ ಶವವನ್ನು ದೌಲತಾಬಾದದ ಬಳಿಯ ಋಲದಾಬಾದ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಯೇನುದ್ದೀನ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾಧುವಿನ ಗೋರಿಯ ಹತ್ತರ ಗೋರಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಆ ಧಾರ್ತನು ತನ್ನ ಗೋರಿಯ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡಿರಿಸಿದ್ದನು. ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನು ಸ್ವಕಷ್ಟಾರ್ಜಿತವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ೮೦೫ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೆ ವಾನ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೊಂದು ತೆಗೆದಿಟ್ಟಿದ್ದನು!”

ಔರಂಗಜೇಬನ ಮರಣದ ನಂತರ ಆತನ ಅನೇ ಮಗನಾದ ಅಜೀಮ್ ಶಹನು ಆಹಮದನಗರದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತನು. ಝೇಬುನ್ನಿಸಾ ಬೇಗಮೆಗೆ ವಚನ ಕೊಟ್ಟ ಮೇರೆಗೆ ಝಲ್ಫೀಕಾರಖಾನನು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಜೀಮಶಹನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಶಾಹುರಾಜನನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಶಾಹುವು ನೂತನ ಬಾದಶಹನ ಹಾಗೂ ಆತನ ವಜೀರನಾದ ಝಲ್ಫೀಕಾರಖಾನನ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಸ್ವಪರಿವಾರಮೊಡನೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯಕ್ಕಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಡೆದನು. ಶಾಹುರಾಜರ ಆ ಬಂಧ ಮುಕ್ತತೆಯ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು, ಪದಮಜಿಯ ಹುಚ್ಚು ನಿಚ್ಚಳವಾಯಿತು! ಹಾಗೂ ಶಾಹುವು ಅವನನ್ನೇ ತನ್ನ ಮುಖ್ಯ ಅಂಗರಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಹಂಸೆಯ ಮಃಸ್ವಪ್ನ!

“ಶ್ರೀವ್ರತನವರೇ, ನೀವು ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮುಖದ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುತ್ತೇನೆ.”

“ಏನೂ, ನೀನು ತಿಳಿದಿರುವುದಾದರೂ ಏನು?”

“ನಿಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಪುತ್ರನ ಜನ್ಮವಾಗುವದೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಭವಿಷ್ಯವಿರುವದು; ಆದರೆ ಇನ್ನು ನಿಮಗೆ ಪಾಟೀಲ ಪುತ್ರನೇ....”

“ಛೇ-ಛೇ! ಏಸೂ, ನಾನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖಿಸುವೆನೇ? ನೀನು ಸುಮ್ಮನೆ ಏನಾದರೂ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ.”

“ಹಾಗಾದರೆ ಅವನವರೇ, ನಿಮ್ಮ ದುಃಖದ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣವನ್ನಾದರೂ ತಿಳಿಸಿರಿ. ನಿಮಗೆ ಹೇಗೂ ಈಗ ಆ ತಿಂಗಳು ತುಂಬಿ ಹೋಗಿವೆ. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಂಬಾಭವಾನಿಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಿಮಗೆ ಪುತ್ರ ಮುಖ ದರ್ಶನವಾಗುವದು. ಇಂಥ ಸುಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನೀವು ಹೀಗೆ ಸದಾ ದುಃಖಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣುವದೇಕೆ?”

ಹೀಗೆ ಏನಿಯು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಅವಳ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಶಹಾಜಿ ಪಾಟೀಲನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದನು. ಅವನು ಅವಸರ ದಿಂದ ಬಂದವನೇ, ತನ್ನ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನ ಚಿಕ್ಕ ಮಲತಮ್ಮನಾದ ಪಿರಾಜಿಯೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವನು ಬಹು ವಿನೋದಿ ಪ್ರಾಣಿಯು. ಆಗ ಪಿರಾಜಿಯು ತನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು:—“ಏನರೇ ದಂಪತಿಗಳೇ, ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಜಗಳಾಡಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಯಾಕಂದರೆ, ಕಳೆದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಅತ್ತಿಗೆಯವರು ನನ್ನೊಡನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಗೆದಾಡ-ಕೆಲವಾಡುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಏನೇ ಇರಲಿ; ಇವರು ಈಗಲೇ ಇಷ್ಟು ಮಾತು ಕಟ್ಟು ಮಾಡಿದರೆ, ನಾಳೆ ನಾವು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಯಾರಿಗೆ ಕೇಳಬೇಕು? ನಮಗೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳುವವರಾರು? ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಿಮಗೆ ಏನೇನ ಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಇವರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳಿರೆಂದು ಇವರೂ, ಇವರನ್ನು ಕೇಳಿರೆಂದು ನೀವೂ ಒಬ್ಬರಮೇಲೊಬ್ಬರು ಹಾಕಿದ್ದಿರಿ. ಮುಂದೂ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಬಾರದೆಂದು ಈಗಲೇ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಬೇಗನೆ ನಿಜವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಿರಿ.”

ಶಹಾಜಿ-ಹಂಸೆಯರು ಸಮ್ಮುಲಿತ ಸ್ವರದಿಂದ:—“ಪಿರಾಜಿ, ನೀನು ಅನ್ನುವದಾದರೂ ಏನು? ನೀನು ಕೇಳುವದಾವದು? ನಾವು ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದಾದರೂ ಏನು?” ಎಂದು ಕೇಳಲು.

“ಓಹೋ! ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಅದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ಅತ್ತಿಗೆ, ಬೇಗನೆ ಹುಟ್ಟುವ ನಿಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ನಾನು ಯಾವ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಬೇಕು? ಅಣ್ಣಾ, ನಿನ್ನ ಆ ಮುದ್ದು ಮಗನ ಹೆಸರೇನೆಂದು ಇಡುವೆ? ಬೇಗನೆ ಹೇಳಿರಿ.”

ಪಿರಾಜಿಯ ಆ ವಿನೋದವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆ ಉಭಯ ದಂಪತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಕಡೆಗೆ ಹುಳುಹುಳು ಎಂದು ನೋಡಿ, ನಕ್ಕು:--“ಪಿರಾಜೀ, ಇಷ್ಟು ಅವಸರವೇಕೆ? ಹೆಸರಿಡುವ ಕೆಲಸವು ನಮ್ಮದಲ್ಲ; ಹಿರಿಯರದು” ಎಂದರು.

ಕೂಡಲೆ ಪಿರಾಜಿಯು:--“ಹೇಗೋ? ಹಾಗಾದರೆ ಈಗ ಕೆಳಗೆ ಹೋಗಿ ಅಪ್ಪನನ್ನೇ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ!” ಎಂದಂದು, ಹಾರುತ್ತ-ಜಿಗಿಯುತ್ತ ಮೇಲಟ್ಟವನ್ನಿಳಿದು ಹೋದನು.

ಬಳಿಕ ಶಹಾಜಿಯು ಹಂಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು:--“ಹಂಸಾ, ನಮ್ಮ ಗಡಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಶತ್ರುಗಳದೋ-ಮಿತ್ರರದೋ ತಿಳಿಯದು; ಸೈನ್ಯವು ಭರದಿಂದ ಕೂಡತೊಡಗಿವೆ. ನಾವು ಜಾತಿವಂತ ಮರಾಟರಾಗಿದ್ದರೂ ಬಾದಶಹನ ಉಪ್ಪುಂಡವರಾದ್ದರಿಂದ, ಆತನ ಪಕ್ಷದಿಂದಲೇ ಕಾದತಕ್ಕವರು. ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನು ತೀರಿಕೊಂಡನೆಂತಲೂ ಆತನ ಮಗನಾದ ಅಜಿಮ ಶಹನು ಪಟ್ಟವನ್ನೇರುವನೆಂತಲೂ ಸುದ್ದಿ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಗಡಿಬಡಿಯ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶಾಹುರಾಜನು ಮೋಸದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಹೋದನೆಂದು ಕೆಲವರೂ, ಬಾದಶಹನ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಆತನ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರೂ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಕೆಲವರು ನಿಜವಾದ ಶಾಹುರಾಜನು ಬಾದಶಹನ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು, ವೇಷಧಾರಿಯೊಬ್ಬನು ಶಾಹುರಾಜನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮುಂಜಿ ಬಂದು, ಮರಾಟರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ, ಬಾದಶಹನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ನಡೆದಿರುವನೆನ್ನುವರು ಅದು ಹೇಗೆಯೇ ಇರಲಿ; ಬಾದಶಹನ ನಾಡಿನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಶತ್ರುಪಕ್ಷದವರೊಡನೆ ನಾವು ಕಾದಲೇ ಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಿಯೇ, ನಾನೀಗ ನನ್ನ ಸೈನಿಕರೊಡನೆ ರಣಾಂಗಣಕ್ಕೆ ತೆರಳುವೆನು; ಹಾಗು ವೈರಿಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿ, ಬೇಗನೆ ಹಿಂದಿರುಗುವೆನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಲನುವಾದನು.

ಹಂಸೆಯು ಪ್ರೇಮಭರದಿಂದ ಶಹಾಜಿಯನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ:--“ಪ್ರಿಯರೇ, ಏನಾದರೂ ನೀವೆಂದು ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಬೇಡಿರಿ. ಔರಂಗಜೇಬನು ನಮ್ಮ ಮರಾಟರ ಕಡುವೈರಿಯು. ಅವನು ಈಗ ಹೇಗೂ ತೀರಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಕಡೆಯವರು ಈಗ ಬಲಗುಂದಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ. ಶಾಹುರಾಜನ ಪಕ್ಷದವರು ಅವನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಮರಾಟರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೇ ಆಗಿದೆ. ಕಾರಣ ಇಂದು

ನೀವು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡಿರಿ. ನಾನು ಇಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಗೊಡಲಾರೆನು" ಎಂದು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ತಡೆದಳು.

ಆಗ ಶಹಾಜಿಯು ಆಕೆಗೆ ನುನಾ ಬಗೆಯಿಂದ ತಿಳಿ ಹೇಳಿ, "ನಾನು ಇಂದು ಬಾದಶಹನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮಪ್ಪನು ನನ್ನನ್ನೆಂದೂ ಕ್ಷಮಿಸಲಾರನು. ನನ್ನ ಒಲವು ಮರಾಟರ ಕಡೆಗಿದ್ದರೂ, ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಬಾದಶಹನ ಕೇವಲ ಹಸ್ತಕನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ತಡೆಯಬೇಡ" ಎಂದೆನ್ನಲು,

ಹಂಸೆಯು ಶಹಾಜಿಯ ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ "ನಾಥ, ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನನಗೊಂದು ದುಃಸ್ವಪ್ನವು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ನನ್ನ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧವು ನಡೆದಿದ್ದು, ಆ ರಣಸಂಗ್ರಾಮದಿಂದ ಉರಿಗಣ್ಣಿನ ರಣದೇವತೆಯೊಬ್ಬಳು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸುತ್ತ ಬಂದು, ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಹೋದದ್ದನ್ನು ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡಿರುತ್ತೇನೆ. ಆ ಸ್ವಪ್ನವು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಹತ್ವ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅದು ನನಕಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಕೇಡಾಗುವದು ಖಂಡಿತವು! ಕಾರಣ ನಾಥ, ನೀವು ಇಂದು ಆ ಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಹೋಗಕೂಡದು."

ಹೀಗೆಂದು ಹಂಸೆಯು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ ಆ ಪಾರದವ ಗಡಿಯ ಮೇಲೆ ಶತ್ರುಪಕ್ಷದ ತೋಫಿನ ಗುಂಡುಗಳು ಬಂದು ಬೀಳಹತ್ತಿದವು. ಶಹಾಜಿಯ ತಂದೆಯು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಊರ ಹೊರಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಶಹಾಜಿಯನ್ನು ಬೇಗನೆ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ನಿರುಪಾಯನಾದ ಶಹಾಜಿಯು ಹೆಂಡತಿಯ ವಿನಂತಿಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಲಾರದೆ, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟೇ ಹೋದನು.

ಔರಂಗಜೇಬನ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ಶಾಹೂರಾಜನು ಸ್ವರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಕೂಡಲೆ, ಅವನಿಗೆ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ವಿಘ್ನಗಳುಂಟಾಗಹತ್ತಿದವು. ಆತನನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವಾಗ ಝಲ್ಮೀಕಾರಖಾನನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ:-"ಶಾಹೂರಾಜರೆ, ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಇಂದು ಬಂಧಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಕೆಲ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ

ನಿಮ್ಮ ಜನರೇ ನಿಮಗೆ ವೈರಿಗಳಾಗಿ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಿಂದ ಪೀಡಿಸುವರು. ಆಗ ನೀವು ಕಂಗೆಟ್ಟು ಕೈಕಾಲುಗೆಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಕೂಡ ಒದಗಬಹುದು. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಒದಗಿದರೆ, ನೀವು ಕೊಂಚವೂ ಅನುಮಾನ ಪಡದೆ, ನಮ್ಮ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಆಗ ನಾವು ನಿಮಗೆ ತಕ್ಕ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ವರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟುವೆವು.” ಶಾಹೂರಾಜನು ಅಹಮ್ಮದನಗರದಿಂದ ಹೊರಟು ಮರಾಟರ ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಕೂಡಲೆ ಅವನಿಗೆ ಇಬ್ಬಗೆಯ ಜನರಿಂದ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗಹತ್ತಿತು. ರಾಜಾರಾನು ಮಹಾರಾಜನ ಹೆಂಡತಿಯು ಇದು ವರೆಗೆ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಶಿವಾಜಿಯ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಮರಾಟರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಡಿಸಿದ್ದಳಾದ್ದರಿಂದ, ಆಕೆಯೂ ಆಕೆಯ ಪಕ್ಷದ ಸರದಾರ-ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ಶಾಹುವನ್ನೂ, ಆತನ ಹುಕುಮನ್ನೂ ಅಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿ, ಅವನಿಗೆ ತೊಂದರೆಗೊಡಹತ್ತಿದರು. ಅದ ರಂತೆ ಇದುವರೆಗೆ ಔರಂಗಜೇಬನ ಭತ್ತದಲ್ಲಿದ್ದ ಮರಾಟಾ ಸರದಾರರೂ ಜಹಗೀರದಾರರೂ ಈ ನೂತನ ಮರಾಟಾ ರಾಜನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಲಾರದೆ. ಅವನೊಡನೆ ವೈರತ್ವದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಆಗಿನ ಮರಾಟರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಹುವನ್ನು ಬಹು ಜನರು ಮನ್ನಿಸದಾದರು. ಅದ ರಿಂದ ಅವನು ಅಹಮ್ಮದನಗರದಿಂದ ಹೊರಟು ಪಾರದದ ಗಡಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೂ, ಅವನಿಗೂ ಅವನ ವೈರಿ ಪಕ್ಷದವರಿಗೂ ತುಮುಲ ಕಾಳಗ ಕೂಡಲಿಕ್ಕೂ ಗಂಟೀ ಬಿದ್ದಿತು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಉಭಯ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಿಕರವಾದ ರಣಸಂಗ್ರಾಮವು ನಡೆದಿರಲು, ಶಾಹೂರಾಜನ ಮೇಣೆಯು ಪಾರದದ ಗಡಿಯ ಹತ್ತರ ಬಂದಿತು. ಆ ಗಡಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ಅದನ್ನು ಈ ಮೊದಲೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿದ್ದ ಪದಮಜಿಗೆ ಏನೋ ನೆನಪಾದಂತಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಶಾಹೂರಾಜ ನನ್ನು ಕಂಡು: -“ಮಹಾರಾಜ, ಈ ಗಡಿಯಲ್ಲೇ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಬೇನೆಯಿಂದ ಬಿದ್ದಿರುವಳು. ನಾನು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬರುವೆನು” ಎಂದನು.

31 DEC 1951

ಪದಮಜಿಯ ತಾಯಿಯ ಗುರುತು ಶಾಹೂರಾಜನಿಗೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇದ್ದಿತು; ಯಾಕೆಂದರೆ, ರಾಯಗಡದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವಳು ಇವನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸಿದ್ದಳು; ಅಲ್ಲದೆ ಬಾದಶಹನ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಂಸೆಯನ್ನು ಶಾಹೂರಾಜನೇ

